

Het Levensraadsel

Nils A. Amnéus

Het Levensraadsel

Het Levensraadsel

Nils A. Amnéus

Theosophical University Press Agency
Den Haag

Oorspronkelijke titel:
Life's Riddle
Auteur: NILS A. AMNÉUS
Theosophical University Press
1998

Eerste editie ©1954
Herdruckt in 1975 door Thomas Amnéus, Los Angeles

De selectie uit John Masefields *Collected Poems*, © 1940
The Macmillan Company, is met toestemming overgenomen.

Vertaling:
Het Levensraadsel
ISBN 978-90-70328-80-1, E-boek

Nur 720
Trefwoorden: theosofie, esoterie

Dit boek waarop copyright bestaat, mag kosteloos worden gedownload om het off-line te lezen, maar mag in geen enkele vorm of op geen enkele manier – elektronisch, mechanisch, of door middel van fotokopieën, of opnames, of op een andere manier – voor commerciële of andere doeleinden worden gereproduceerd en/of gedistribueerd, zonder eerst toestemming aan Theosophical University Press Agency te vragen.

© 2010 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565 AG Den Haag
www.theosofie.net

Inhoud

1 De oude wijsheid	1
Het Ene Leven	2
Het heelal, een levend organisme	3
Dualiteit van geest en stof	4
Involutie en evolutie	5
2 Het heelal: een praktijkschool	8
De leerschool van de natuur	8
De wet van oorzaak en gevolg	9
Wederbelichaming	10
Cyclussen	11
De klas van de mens	11
Het doel	13
3 De onzichtbare kant van de natuur	15
Bovenzintuiglijke bestaansgebieden	15
Onze zintuigen zijn beperkt	17
Een gedachtewereld	20
Buitenzintuiglijke waarneming	22
Talrijke dwarsdoorsneden van bewustzijn	25
4 De samengestelde natuur van de mens	27
Zelfanalyse is moeilijk	27
Eén straal – verschillende aspecten	27
Het menselijke ego	30
De innerlijke god van de mens	33
Het denkvermogen	36
Stemmingen, gevoelens, emoties	38
Het modellichaam	40
Het fysieke lichaam	41
Beginselen vermengen zich	42

Het karakter	44
Karaktervorming	45
Het zelfgemaakte lot van de mens	48
5 Bewustzijnstoestanden	50
De indirecte leermethode	50
De waaktoestand van het bewustzijn	51
Dagdromen	52
Het slapengaan	54
Slapen – dromen	55
Het ontwaken	58
Uitzonderlijke bewustzijnstoestanden	59
Conclusies over bewustzijnstoestanden	62
6 Dood – slaap – geboorte	66
We zijn bang voor wat we niet begrijpen	66
Slaap en dood	66
De bewustzijnsstraal trekt zich terug	68
Het samenwerkingsverband valt uiteen	69
Een scheidingsproces	72
De straal neemt zijn projectie in zich op	73
Een rustperiode tussen levens op aarde	74
Karakterzaden	75
De straal daalt weer af in de stof	76
Het fysieke lichaam is alleen nuttig voor een fysiek bestaan	79
Ons binnengaan in dit leven wijst op een voorbestaan	80
Ons heengaan wijst op voortzetting van het bestaan	83
Verandering van omgeving verandert de reiziger niet	85
Heb vertrouwen in de natuur	86
Het ouder worden	87
7 Reïncarnatie	88
Ontlichaming en wederbelichaming	88
Het bestaan van het ego gaat voort	
Zelfbewustzijn van het ego met tussenpozen	91
Dualiteit – individualiteit – persoonlijkheid	94
Tegengestelde aantrekkingen	94
De individualiteit – een hogere bron in ons	95
Afgescheidenheid kweekt egoïsme	97

De persoonlijkheid – een tijdelijk voertuig	99
De individualiteit blijft voortdurend bestaan; de persoonlijkheid, een terugkerende manifestatie	101
Reïncarnatie en het verlies van de herinnering	102
Reïncarnatie – een deel van het plan van de natuur	102
Als we eerder hebben geleefd, waarom herinneren we ons dat dan niet?	103
Is een vergeten bestaan of ervaring van enige waarde voor het individu?	103
Er bestaat meer dan één soort geheugen	104
Als we eerder hebben geleefd, waarom zijn we dan niet in staat om onszelf te identificeren met specifieke personen uit vroegere levens?	107
Is een toekomstig leven, waarin we niet in staat zijn ons te identificeren met ons huidige zelf, waard om te worden geaccepteerd als persoonlijke onsterfelijkheid?	107
Stel dat we ons dit zouden herinneren	108
Stel dat we onze vroegere persoonlijkheden konden identificeren	109
Wat zouden we ermee winnen als we wisten wie we in vroegere incarnaties waren?	110
Evolutie en het verlies van herinnering	111
Vastgelegde feiten bewaard in het hogere ego	112
Een ernstige beproeving	112
Waarom varieert het bevolkingsaantal van de aarde?	113
Waarom zou een ego naar deze aarde terugkeren? Waarom niet naar een andere planeet?	114
Hoe zullen we onze vrienden en geliefden in een ander leven terugvinden?	114
Afwisselende cyclussen van activiteit en rust bevorderen de evolutie van de mens	115
Onevenredige tijdsperiodes	117
Waarom daalt de innerlijke god eigenlijk af naar de lagere bestaansgebieden?	117
De symboliek van de kruisiging	119
Speciale gevallen	119
Een werkelijke herinnering aan een vorig leven	119
Wat veroorzaakte deze abnormale situatie?	122
De adepten weten uit ervaring	123

Transmigratie verkeerd en juist opgevat	123
Veel voorkomende onjuiste informatie over het onderwerp	123
Exoterische en esoterische leringen	125
De hoogste autoriteiten verwerpen transmigratie in dieren	127
Andere misleidende factoren	130
De symboliek van de sfinx	130
Kleuteronderwijs voor kleuterhersenen	131
Ook wij gebruiken symbolische uitdrukkingen	133
Voormenselijke transmigraties	134
Ware transmigratie	135
Reïncarnatie door de eeuwen heen	136
Een oude en wijdverbreide leer	136
Reïncarnatie in de religies van India	136
Reïncarnatie in de bijbel	137
Reïncarnatie in de vroegchristelijke periode	141
Reïncarnatie als kettters veroordeeld	143
Anderen die in reïncarnatie geloven	146
8 Karma: de wet van gevolgen	158
Wetten die eigen zijn aan de natuur	158
Wetmatigheid in de natuur	160
De wetten van de natuur moeten universeel geldig zijn	161
Vertraagde gevolgen	163
‘De inkeping in de gietvorm’	164
Middelen die door karma worden gebruikt	165
Erfelijkheid en milieu	165
Toevallige gebeurtenissen	168
Gevaar in zekerheid	168
Veiligheid bij gevaar	169
Ternauwernood ontkomen	169
Bijzondere reddingen	169
Behoed voor gevaar	170
Een geluk bij een ongeluk	170
Tot hier – maar verder niet	171
Afspraak met de dood	171
Karma slaat toe of karma redt	171
Immuniteit voor ziekte	171
Mensen die gemakkelijk ongelukken krijgen	172
Omstandigheden geven geen verklaring	172

De oorzaak moet in het individu liggen	172
Commentaren op toevallige gebeurtenissen gebaseerd op de oude leringen	172
Karma en onvoorzichtigheid	174
We maken ons eigen lot	175
‘Zo boven zo beneden’	176
Iedere poging telt	179
Een nieuwe factor dient zich aan	179
Het enige wat we hoeven te weten	180
Neutraliseren of tevoren vereffend karma	180
Het uitstellen van karma	182
Groepskarma	182
Karma en het probleem van de vrije wil	183
Denk nog eens erover na	184
Strijdige verlangens	184
Het karakter vertoont neigingen, maar is niet de heerser	185
Het vermogen om te kiezen is het ego aangeboren	186
Geen voorbeschikking of fatalisme	187
Theorieën over fatalisme	188
Een niet-fatalistische oplossing	189
De vrijheid van keuze varieert	190
De vrije wil als factor in de evolutie	190
Vertraagde gevolgen en vrije wil	192
Het tweezijdige aspect van de vrije wil	193
Goed en kwaad	195
Lijden en tegenslag als leraren	198
Lijden	198
Armoede	199
Tegenslagen	200
Inzicht maakt de last licht	201
Is lijden nodig voor evolutie?	202
‘Goed’ karma en ‘slecht’ karma	202
Karma en vergelding	203
‘Ingrijpen in karma’	205
Karma en het vergeven van zonden	206
Karma en mentale genezing	208
‘Onverdiend lijden’	208
Voortdurende aanpassingen	209
Het beoordelen van anderen op grond van hun karma	210

Het verhaasten van karma	210
Afwijkende gevallen	210
Is het onrechtvaardig voor vergeten daden te moeten boeten?	211
Dragen vertraagde gevolgen bij aan verkeerd handelen?	213
Karma-Nemesis, en karma als vriend	214
Karma en de daarmee samenhangende leringen	214
Karma en de theorie van één enkel leven op aarde	215
Een fragment van een lang verhaal	220
Karma en wetenschappelijk bewijs	221
Het sterkste bewijs voor karma	222
Karma en de grote religies	223
9 Broederschap – een feit in de natuur	226
Uiterlijke tekenen van eenheid	227
Indirect bewijs van eenheid	228
Het struikelblok is zelfzucht	229
‘Loont’ zelfzucht?	231
Een beroep op de zelfzuchtigen	231
Omgebogen zelfzucht	232
Ethiek berust op wetten van de natuur	233
Eenheid is de oorzaak – broederschap het gevolg	235
Ideeën regeren de wereld	237
Sleutels tot enkele raadsels van het leven	238
Waarom is er zoveel lijden in de wereld?	238
Waarom is er zoveel onrecht?	238
Hebben we een vrije wil of zijn we marionetten van het lot?	238
Zijn we verantwoordelijk voor onze daden – zullen we oogsten wat we zaaien?	239
Is er een leven na de dood?	239
Wat is het doel van het leven?	239
Is dit een lukraak door blinde krachten bestuurd heelal of ligt er een plan aan ten grondslag?	239
De gouden eeuw van broederschap	241

1

De oude wijsheid

Het levensraadsel omvat vele problemen zoals de volgende:

- Waarom is er zoveel lijden in de wereld?
- Waarom is er zoveel onrecht?
- Wat is het doel van het leven?
- Is er een leven na de dood?
- Hebben we een vrije wil of zijn we marionetten van het lot?
- Zijn we verantwoordelijk voor onze daden – zullen we oogsten wat we zaaien?
- Is dit een lukraak door blinde krachten bestuurd heelal of ligt er een plan aan ten grondslag?

De schrijver heeft op deze en veel andere vragen over het leven een antwoord gevonden in een stelsel van oude leringen dat sinds onheuglijke tijden heeft bestaan. Deze leringen, die bekend stonden onder de naam ‘oude wijsheid’ of de ‘wijsheidsreligie’, hebben in alle tijden en in alle landen bestaan, maar zijn vaak en gedurende lange perioden voor de wereld verborgen geweest. Toch zijn ze altijd bewaard en zijn ze met tussenpozen opnieuw bekendgemaakt om de mensheid licht en leiding te geven op zijn reis omhoog.

Na elke nieuwe introductie blijven deze leringen een tijd lang zuiver, maar geleidelijk worden ze verwrongen door de door mensen gemaakte dogma’s en meningen, en hun innerlijke betekenis gaat verloren. Ze moeten dan opnieuw worden verkondigd in een taal die geschikt is voor de nieuwe tijd waarin ze worden bekendgemaakt. De meest recente poging om de oude leringen onder woorden te brengen werd ondernomen door Helena Petrovna Blavatsky, die voor dit doel in 1875 de Theosophical Society stichtte. De oude wijsheid, uitgedrukt in moderne taal, staat nu bekend als *theosofie*.

In dit boek zullen enkele van de oude leringen worden gepresen-

teerd die een oplossing bieden voor veel van de problemen van het leven en die laten zien dat de mens niet een hulpeloze pion is die door blinde krachten wordt geregeerd, maar dat hij het vermogen heeft om te kiezen en de vrijheid om te handelen, dat hij daarom verantwoordelijk is voor zijn daden, en na verloop van tijd alles zal oogsten wat hij heeft gezaaid. Ze laten ook zien dat het leven een doel heeft, en dat de mens een glorieuze bestemming te wachten staat.

Eerst zullen een aantal van de oude leringen kort worden geschetst; later zal op enkele daarvan dieper worden ingegaan.

Het Ene Leven

De eerste grondstelling van de oude leringen is de moeilijkste om te presenteren, want deze gaat over iets oneindigs en dus over iets dat niet gemakkelijk met onze beperkte geest kan worden gevat, en nog minder gemakkelijk onder woorden kan worden gebracht. De algemene leer is echter dat er achter het stoffelijke, zichtbare heelal dat we kennen, een alomtegenwoordig, eeuwig, grenzeloos en onveranderlijk beginsel staat: een goddelijke levensessentie die de onzichtbare oorzaak is van het zichtbare heelal en van al het leven daarin.*

Deze universele goddelijke essentie is eeuwig en onveranderlijk. Maar wanneer een stoffelijk heelal tot manifestatie komt, dan emaant of differentieert dit universele leven uit zijn eigen essentie geïndividualiseerde eenheden, en elk van die levenseenheden of 'monaden' zoals ze worden genoemd, begint aan een pelgrimstocht van evolutie in het nieuwe heelal dat juist tot aanzijn komt.

De universele goddelijke essentie is dan de bron en oorsprong van al het leven. Iedere ontwikkelende monade heeft in zijn diepste kern een straal van deze goddelijke essentie, zoals een zonnestraal zijn oorsprong in de zon heeft en iets van de essentie van de zon met zich meevoert. De oude hindoeschriften drukken het als volgt uit:

Zoals een enkele zon de hele wereld verlicht,
zo verlicht ook de ene geest ieder lichaam.†

---

*De Geheime Leer, 1:43-47.

†*De Bhagavad Gītā*, hfst. 13 (één van de heilige geschriften van de hindoes).

Het heelal, een levend organisme

De oude leringen zeggen dat het heelal als geheel een levend organisme is en dat ieder individueel leven in dat heelal is verbonden met het universele leven, en in feite een onafscheidelijk deel van dat leven is.

De verschillende levensvormen die we in de natuur zien, schijnen gescheiden en geheel onafhankelijk van elkaar te zijn, maar de oude wijsheid vertelt ons dat deze onafhankelijkheid alleen aan de buitenkant bestaat, in de materiële vorm, het voertuig of lichaam waarin de monade tijdelijk is belichaamd. Achter deze uiterlijke vorm zijn ze niet onafhankelijk van elkaar, maar eenvoudig verschillende manifestaties, verschillende uitdrukkingen van hetzelfde universele leven, en zijn innerlijk met elkaar verenigd op de onzichtbare gebieden van de natuur.

Zoals eilanden in een groep onafhankelijk lijken te bestaan, zijn al deze toch vanuit dezelfde moeder aarde aan de oppervlakte gekomen, en onder water met elkaar verbonden; zoals de vingers van één hand, hoewel tot op zekere hoogte vrij, toch verenigd zijn in dezelfde hand; zoals de bladeren van één boom, hoewel ze hun afzonderlijke bestaan hebben, toch delen zijn van de grotere eenheid, de boom, zo is elk leven in het heelal deel van het ene universele leven. De schakel die het individu verbindt met het universele leven en dus met alle andere individuele levens, 'de stengel van het blad', is de straal van de godheid in de kern van ieder wezen.

Deze leer dat alle wezens emanaties zijn van het ene universele leven wordt overal in de wereld aangetroffen en herkent men in zulke uitdrukkingen als: 'God is overal', 'God is in alle dingen'. Het is het 'ene in alles', het ene leven dat zich uitdrukt door middel van de enorme verscheidenheid van vormen die we in het heelal zien.

Maar omdat de universele goddelijke essentie zich uitstrekt door de hele oneindige ruimte en het geheel al zijn delen moet omvatten, is het eveneens waar dat we 'allen in het ene' zijn, zoals Paulus het uitdrukte toen hij tot de Atheners sprak:

in hem leven we, bewegen we en hebben we ons bestaan: zoals sommigen van jullie eigen dichters hebben gezegd, want wij zijn ook zijn kroost.
– *Handelingen*, 17:28

Tussen haakjes, Paulus erkent dat de leer al bekend was bij de

Grieken. Het feit dat alle levenseenheden zijn geëmaneerd uit dezelfde universele bron is de basis voor de oude lering dat 'broederschap een feit in de natuur is'.

Samengevat: Alles in het heelal leeft en 'alle zijn . . . delen van een ontzagwekkend geheel waarvan het lichaam de natuur is en God de ziel'.*

Dualiteit van geest en stof

Wanneer een periode van manifestatie van een uiterlijk, zichtbaar heelal aanbreekt, verschijnt de ene levensessentie onder twee contrasterende aspecten: aan de ene kant geest of bewustzijn, en aan de andere kant materie of het voertuig. Geest en stof zijn echter niet onafhankelijke werkelijkheden, maar zijn de tegenovergestelde polen van één werkelijkheid, zodat zelfs materie niet zonder leven en bewustzijn van een lagere orde is; en bewustzijn moet een voertuig van materie hebben, hetzij grofstoffelijk of etherisch, om zich als een individueel bewustzijn tot uitdrukking te brengen. In meer ontwikkelde entiteiten overheerst de geest, terwijl de stof overheerst in de minder ontwikkelde. Maar in ieder geval, zoals een hindoeschrift het uitdrukt:

Er is geen stof zonder geest en er is geen geest zonder stof.

Zoals een lens nodig is om diffuus zonlicht te concentreren tot een helder actief centrum, zo is een lichaam of voertuig van stof nodig om een straal van de universele geest te concentreren als een individueel bewustzijn. Een grote, volkomen doorzichtige lens zal een veel sterkere concentratie licht voortbrengen dan een kleine lens met een ongelijkmatige doorzichtigheid of met een ruw oppervlak. Zo zal een hoogontwikkeld lichaam of instrument een meer volmaakte manifestatie van het inwonende bewustzijn mogelijk maken dan een minder volmaakt instrument.

Overall in het gemanifesteerde heelal zien we deze dualiteit van geest en stof. Geest of bewustzijn kan echter niet rechtstreeks inwerken op grove materie, en de oude leringen vertellen ons dat er vele tussenliggende krachten en energieën zijn die de verbindende schakels vormen tussen deze twee, waardoor geest in staat wordt gesteld

---

*Alexander Pope.

het lichaam waarin hij werkt te beheersen. Dit zal later nader worden besproken.

Involutie en evolutie

De leringen over evolutie en involutie kunnen het best worden begrepen door de oorsprong van deze twee woorden na te gaan. Beide komen van het Latijnse werkwoord *volvère*, 'draaien, rollen'. Het voorvoegsel 'e' betekent 'uit', of 'weg van', terwijl het voorvoegsel 'in' dezelfde betekenis heeft als in het Nederlands. Evolutie betekent dus iets ontrollen of ontwikkelen wat is ingewikkeld of opgerold, terwijl involutie het proces betekent van het inwikkelen of oprollen van iets dat is afgerold. Het volgende voorbeeld helpt misschien om dit uit te leggen.

In vroeger eeuwen werden boeken niet gedrukt op platte vellen papier en gebonden tot boekdelen zoals we die nu kennen. De kennis werd geschreven op rollen perkament, zogenaamde *boekrollen*, en wanneer deze werden gelezen, moesten ze worden afgerold om het schrift bloot te leggen. Naarmate het lezen vorderde, werd het onder-einde van de rol ontrollend, of geëvolueerd, waardoor het verborgen handschrift zichtbaar werd, terwijl tegelijkertijd het boven-einde van de rol werd opgerold, waardoor wat tot dan was gelezen werd geïnvolveerd en verborgen.

Wanneer het ene leven een deel van zichzelf manifesteert als een zichtbaar heelal, gebeurt dat door het afwisselend ontwikkelen van zijn twee aspecten stof en geest. In het begin van de cyclus van manifestatie wordt materie ontwikkeld, omdat er een substratum of grondslag moet zijn voor de hogere evolutie die daarop zal volgen. Een voorbeeld hiervan ziet men in de vroege stadia van het bestaan van een planeet wanneer materie overheerst en er nog geen hoger leven waarneembaar is. Toch vertelt de oude leer ons dat er zelfs in de rotsen een vorm van leven bestaat – van een heel lage orde, niet leven zoals we dat gewoonlijk opvatten, maar toch een soort leven. In dit geval overheerst de materie en is de geest bijna volledig slapend of geïnvolveerd. Dit is de evolutie van de stof en de involutie van de geest.

Terwijl het proces zich ontvouwt en leven en geest tijd hebben gehad om hun invloed over de stof uit te oefenen, verliest laatstgenoemde iets van zijn grofheid en wordt ingewikkelder, zoals mate-

rie in de lichamen van planten, dieren en mensen verfijnder is dan materie in rotsen. In het dierenrijk en het mensenrijk krijgen leven en geest geleidelijk de overhand naarmate de stof iets van zijn vertragende invloed op de geest verliest. Dit is evolutie van de geest en involutie of teruggang van het grove aspect van de stof.

De evolutie van geest gaat dus altijd vergezeld van een gelijktijdige involutie van de stof. Op dezelfde manier gaat de evolutie van materie vergezeld van een involutie van geest, zoals het ontrollen van het ene uiteinde van de boekrol gepaard gaat met een gelijktijdig oprollen van het andere uiteinde. Het doel van het leven is groei, ontwikkeling, uitbreiding van bewustzijn, het zich verheffen vanuit lagere bestaanstoestanden naar hogere, en deze vooruitgang komt tot stand via het evolutieproces.

Het diepste centrum of de kern van elke levenseenheid of monade is een straal of emanatie vanuit het ene universele leven. Deze straal is de oorsprong van en bezielt elke vorm in de natuur. Door zijn innerlijke verbinding met het universele leven heeft hij latente mogelijkheden tot oneindige groei en ontwikkeling in zich. Vanuit deze straal komt de opwaartse drang, de aandrijvende en stimulerende kracht die de verborgen oorzaak is van alle evolutie.

Elke individuele monade moet gedurende haar evolutionaire pelgrimstocht wonen in alle verschillende vormen van de natuur te beginnen met de laagste, en in de loop van de eeuwigheid geleidelijk vooruitgaan door de verschillende rijken, tot ze gereed is om de hogere vormen te bewonen. In elke belichaming doet de monade ervaring op en leert de lessen die deze belichaming heeft te bieden. Wanneer de lessen van die belichaming zijn geleerd en niet langer de noodzaak voor ervaring in dat soort lichaam bestaat, veroorzaakt de opwaartse drang in de monade dat ze hogere vormen zoekt om haar evolutie voort te zetten. In deze nieuwe belichaming met zijn veranderde omgeving heeft de monade uiteenlopende ervaringen en ontwikkelt verschillende vermogens, totdat deze vermogens relatief volmaakt functioneren. Dan wordt een volgende stap vooruit gezet, enz., *ad infinitum*.

De verschillende vormen van de natuur waarin de monade zich belichaamt kunnen worden vergeleken met sporten op een ladder, waarlangs de evoluerende monade opklimt. Figuurlijk gesproken brengt de hoogste sport van een ladder de klimmer naar een denkbeeldig platform, een tijdelijk doel waar hij kan rusten en zich kan

herstellen van zijn inspanningen. Maar de innerlijke drang staat hem geen lange rustpauze toe en al snel ontdekt hij dat op zijn platform een andere 'evolutieladder' steunt die hij nu begint te beklimmen om de grotere hoogten te bereiken die hij vaag boven zich ontwaart.

We zien op de levensladder onder ons monaden met steeds hogere graden van evolutie, van het atoom en het mineraal tot aan de mens. Al deze monaden bewegen zich naar het menselijke stadium in een opmars die tijdsperioden van onbegrijpelijke duur omvat. De oude leringen vertellen ons dat er boven de mens andere ladders zijn, die leiden naar onvoorstelbare hoogten, die de mens ooit, in toekomstige eeuwen, zal gaan beklimmen. De mogelijkheden voor groei zijn oneindig, en de bestemming van de mens is veel grootser dan hij zich kan voorstellen.

Evolutie is dus eindeloos, maar ze is niet een continue, ononderbroken klim. Er zijn tijdelijke stopplaatsen, relatieve beginpunten en relatieve eindpunten, maar er was nooit een eerste begin en er zal nooit een laatste eindpunt zijn.

We merken op dat het onderwerp evolutie zoals dat door de oude wijsheid wordt gepresenteerd, verschilt van de theorie van Darwin. Volgens laatstgenoemde zijn het de *vormen* van de natuur die veranderen door middel van een proces van 'natuurlijke selectie' en 'overleving van de sterksten', in onwaarneembare graden van de ene vorm in de andere. De oude wijsheid verklaart daarentegen dat de vormen van de natuur relatief stabiel zijn, hoewel ze uiterst langzaam enige verandering ondergaan. Maar de werkelijke acteur in het drama van de evolutie is de inwonende monade, en er wordt een onderscheid gemaakt tussen deze monade en het voertuig of lichaam dat ze bewoont.

De monade 'migreert' door de eeuwen, van lagere naar hogere vormen, omhoog door de natuurrijken, tot ze na eonen het menselijk bereikt.

Samengevat: De oude wijsheid ziet de evolutie als een proces van ontrollen of ontvouwen waardoor latente mogelijkheden die inherent in de monade aanwezig zijn geleidelijk tot uitdrukking worden gebracht. Naarmate de monade vooruitgaat en hogere vormen bewoont, wordt een grotere ontvouwing van haar latente vermogens mogelijk.

2

Het heelal: een praktijkschool

Het heelal, waaronder het zichtbare en het onzichtbare . . . bestaat voor de ervaring en de bevrijding van de ziel.

– Patañjali (hindoe filosoof uit de oudheid)

De leerschool van de natuur

Het heelal is een enorme praktijkschool voor het ontvouwen van een ruimer bewustzijn in alle levenseenheden die het heelal samenstellen. De stoffelijke natuur is een van de leerscholen waarin bepaalde leer- gangen worden gegeven. De monaden die hun ervaring opdoen in deze grote school van de natuur begonnen hun evolutie in deze cyclus op verschillende momenten in het verre verleden, en laten dan ook enorme verschillen in ontwikkeling zien. Daarom kunnen ze op dit moment niet allen profiteren van dezelfde ervaringen, en de natuur biedt voor deze grote diversiteit van ontwikkeling kansen om zich te belichamen in een breed scala van verschillende vormen: in het delfstoffen-, planten-, dieren- en mensenrijk; en een bijna oneindig aantal subgraden en onderverdelingen binnen die rijken.

De minder ontwikkelde monaden belichamen zich in het delfstoffenrijk; zij die zich iets verder hebben ontwikkeld in hun evolutie belichamen zich in het plantenrijk, en zij die nog verder zijn gevorderd in het dierenrijk. De monaden die alles hebben geleerd wat ze in een bestaan in het dierenrijk kunnen leren, overstijgen dat stadium en beginnen hun evolutie in het mensenrijk.

Omdat de monaden die nu in een menselijke vorm zijn belichaamd op verschillende tijdstippen in het verre verleden aan hun evolutiereis zijn begonnen en dus op verschillende momenten het menselijke stadium ‘hebben bereikt’, is het heel natuurlijk dat mensen zulke enorme verschillen in hun ontwikkeling vertonen. Zij die eeu-

wen geleden het menselijke stadium bereikten, en dus vele gelegenheden hebben gehad om te incarneren, zijn heel ver gevorderd in hun menselijke evolutie, en belichamen zich in een van de hoger ontwikkelde volkeren van de mensheid. Die monaden echter die meer recentelijk het menselijke stadium bereikten, belichamen zich in een van de meer primitieve volkeren om aan hun menselijke evolutie te beginnen. Naarmate ze vorderen belichamen ze zich in steeds hoger ontwikkelde volkeren. Binnen een volk worden de monaden aange trokken tot en incarneren ze in die familie die het meeste overeenkomt met hun eigen ontwikkeling.

Zo gaat er door de hele natuur een enorme menigte omhoog, een immense verzameling monaden die achtereenvolgens verschillende levensvormen in de lagere rijken bewonen, dan migreren naar hogere en nog hogere soorten, waarbij ze steeds leren en vooruitgaan door die ervaringen die hun diverse belichamingen hun bieden.

Een gewone school heeft klaslokalen en leergangen voor kinderen van de kleuterschool tot aan hun eindexamen. Elk jaar komt er een nieuwe groep op de kleuterschool, en elk jaar voltooiën de kinderen in een bepaalde klas hun lessen en gaan ze door naar het volgende niveau. Na elk kwartaal is er een vakantieperiode voordat het volgende begint, en elk jaar verlaten de leerlingen van de hoogste klas de school om aan andere activiteiten te beginnen, of om misschien in de laagste klas van een hoger type onderwijs te gaan zitten. Er is dus een voortdurende stroom kinderen die in deze school onderwijs krijgen door zich door de verschillende klassen te werken en als het ware van de ene naar de andere klas 'over te gaan', nadat ze voldoende bekwaamheid hebben opgedaan in de voorafgaande klas.

De klassen en leergangen in de school blijven onveranderd, zoals de natuurrijken, maar de kinderen, zoals de monaden, vormen een constante stroom van nieuwe en vorderende entiteiten. De perioden die deze migraties van de monaden beslaan, terwijl ze omhooggaan door de natuurrijken, hebben zo'n enorme duur dat dit de verbeelding doet duizelen, en overtreffen alles wat tegenwoordig aan nemelijk wordt geacht.

De wet van oorzaak en gevolg

Er is gezegd dat het heelal een praktijkschool is. Om door ervaring te leren, is het nodig een handeling telkens weer te herhalen. Het is

ook nodig dat de natuur in haar reacties consequent is. Als we een bal tegen de vloer laten stuiten, springt die terug in een richting die geheel afhangt van de manier waarop de bal werd geworpen. Omdat de natuurkrachten aan welomschreven en onveranderlijke wetten gehoorzamen, kan de balwerper profiteren van ervaring en bepaalde gewenste effecten teweegbrengen. Als de natuurkrachten niet constant zouden zijn, zou de bal elke keer anders kunnen reageren en zou het onmogelijk zijn te voorspellen wat er zou kunnen gebeuren. Onder zulke omstandigheden zou er niets zijn om de ervaring op te baseren en elke vooruitgang zou onmogelijk zijn.

De oude leringen zeggen dat alles in het heelal onderworpen is aan een absolute en onfeilbare wet van oorzaak en gevolg die aan elke actie een gelijke en tegengestelde reactie toevoegt. Deze wet beheerst elke actie die betrekking heeft op atomen en heelallen en alles daartussenin, hetzij zichtbaar of onzichtbaar, fysiek, psychisch, mentaal of geestelijk.

In een gewone school is de leraar een mens. In de 'praktijkschool' is de leraar niet een mens maar deze wet van oorzaak en gevolg, die inherent is in de natuur. Naar deze wet wordt in de oude leringen verwezen door het begrip *karma*, en ze zal meer in detail worden besproken in het hoofdstuk met die titel.

Wederbelichaming

Geen kind kan in één dag alles leren wat er in zijn school is te leren. De tijd zou te kort zijn en de inspanning te zwaar. Daarom gaat hij dag in dag uit verder met zijn studie. Het kind kan niet 24 uur per dag op school blijven, maandenlang, zonder onderbreking. Als het zijn gezondheid en zijn vermogen om te leren wil bewaren, moet de tijd die het aan studie besteedt worden afgewisseld met perioden van spelen, om zich te verfrissen en te rusten, en ons onderwijs is in overeenstemming met die vereisten geregeld. Evenmin kan een monade alles wat er in een bepaalde vorm of lichaam kan worden ervaren in één enkele belichaming leren, evenmin als een kind al het lesmateriaal in één dag in zich kan opnemen.

Evolutie van de monade zou onmogelijk zijn als deze beperkt zou zijn tot één enkel leven in één soort lichaam. Om het doel van de evolutie te bereiken, moet de monade tijd hebben en nog meer tijd. En de natuur biedt de noodzakelijke tijd door de monade nieuwe gele-

genheden te geven voor herhaalde belichamingen in een bepaalde vorm, zolang zo'n wederbelichaming nodig is.

Volgens de oude wijsheid is de leer van wederbelichaming van toepassing op elke individuele levenseenheid in het heelal. Ze nemen allemaal lichamen of voertuigen van verschillende typen aan; allen hebben hun perioden van activiteit van verschillende duur; allen laten hun versleten gewaden achter en maken hun periode van assimilatie en rust door, en allen belichamen zich opnieuw om hun evolutie voort te zetten.

Wanneer de wederbelichaming plaatsvindt in een lichaam van vlees, wordt ze *reïncarnatie* genoemd, van de drie Latijnse woorden *re*, 'opnieuw', *in*, 'in', en *carnis*, 'vlees', die samen het woord de betekenis 'weer in het vlees' geven. Alle levenseenheden belichamen zich opnieuw. Alleen die waarvan het lichaam van vlees is reïncarneren. Reïncarnatie is dus een 'speciaal geval' van wederbelichaming.

Cyclussen

Volgens de oude leringen verloopt elke activiteit in de natuur cyclisch. Dat wil zeggen, ze herhaalt zichzelf, en bestaat uit perioden van activiteit afgewisseld met perioden van rust. Op een kleine tijdschaal zien we deze wet van periodiciteit, of wet van cyclussen, werken in verschijnselen zoals de terugkerende seizoenen, de getijden eb en vloed, dag en nacht, slapen en waken, enz. Op een grotere tijdschaal werkt hetzelfde beginsel door middel van herhaalde belichamingen, levensperioden, afgebroken door de dood, en gevolgd door rustperioden in andere bestaanstoestanden, op hun beurt gevolgd door nieuwe belichamingen in de stoffelijke wereld.

De klas van de mens

In het mensenrijk wordt onze evolutie bevorderd door zowel uiterlijke als innerlijke ervaringen. Uiterlijk leren we onze lessen door het contact met de natuur en met onze medemensen. Soms leren we op een prettige manier, maar vaak door lijden en strijd. We 'leren door vallen en opstaan'; we bevinden ons in verschillende omstandigheden waarbij een beroep wordt gedaan op onze vindingrijkheid, waarbij latente vermogens en talenten naar buiten worden gebracht, en waarbij moed, standvastigheid en geduld worden ontwikkeld.

Innerlijk ziet de mens zich verstrikt in een netwerk van tegen-gestelde krachten en energieën die binnen zijn eigen natuur werkzaam zijn. Aan de ene kant staan zijn verlangens en zijn ‘onbeteugelde zintuigen en organen die tot handelen in elke richting aanzetten’, om een uitdrukking aan *De Bhagavad Gitā* te ontlenuen. Deze worden tot activiteit geprikkeld door de behoeften, verleidingen en verlokkingen die de materiële wereld ons biedt. Aan de andere kant staat de goddelijke natuur van de mens van waaruit hij impulsen krijgt om onzelfzuchtige, altruïstische handelingen te verrichten, te dienen, te geven, een betere wereld op te bouwen. Om hem in zijn pogingen te sterken, beschikt hij ook over de ethische leringen van de religie die hem aansporen zijn naaste lief te hebben, om ‘het koninkrijk der hemelen te zoeken’, en om anderen te behandelen zoals hij behandeld wil worden.

De meeste mensen slingeren heen en weer tussen deze twee kanten van hun natuur, waarbij ze soms gehoor geven aan de ene en dan weer aan de andere kant. Hij staat als het ware tussen twee tegen-gestelde polen die zijn wezen aantrekken, maar hij is niet een hulpe-loze speelbal van een van beide kanten. Hij heeft een vrije wil, en kan zijn hogere impulsen volgen of toegeven aan de lagere, al naar hij verkiest. De mens heeft het vermogen om door zijn herhaalde gedachten en daden zijn karakter te veranderen en daardoor zijn eigen lot te bepalen.

Wanneer we ons realiseren dat de wet van oorzaak en gevolg al onze handelingen beheerst, en ons een reactie van pijn zal geven voor elk leed dat we anderen toebrengen, en ook voordeel voor elke weldadige daad, dan beginnen we de wijsheid te zien van het verrichten van goede daden voor anderen en de dwaasheid hen te kwetsen. We gaan dan inzien dat als we geluk en harmonie willen ervaren, we eerst zaden van geluk en harmonie moeten zaaien.

Als we ondanks deze kennis volharden in het doen van verkeerde daden en anderen ongeluk bezorgen en verdriet doen, dan brengen we daardoor een reactie van lijden over onszelf. Dit lijden is echter niet zonder compensatie, want het leert ons lessen die we niet op een andere manier wilden leren. Het richt onze aandacht op de belangrijke vraagstukken in het leven, die anders misschien over het hoofd waren gezien. Het wekt mededogen, sympathie en begrip voor het verdriet van anderen. Als we onze verkeerde daden niet herhalen, zal het lijden geleidelijk ophouden, en als we luisteren naar de stem van

onze hogere natuur en in overeenstemming daarmee leven, zal het leven gemakkelijk en harmonisch verlopen.

Zo leren we van de ervaringen van het leven en worden geleidelijk wijzer en zachtaardiger, en zijn we beter in staat in harmonie met anderen te leven.

Het doel

Theosofie beschouwt de mensheid als een emanatie van het goddelijke dat op weg terug is naar dat goddelijke.

– H.P. Blavatsky

De oude wijsheid vertelt ons dat het doel van het bestaan van de mens op aarde is om als een god te worden, en om in zijn dagelijks leven actief en volledig de goddelijke eigenschappen tot uitdrukking te brengen die, hoewel sluimerend, ons zijn ingeboren. De beperkte en op zichzelf gerichte *persoonlijkheid* van de mens zorgt ervoor dat deze goddelijke eigenschappen niet tot uitdrukking kunnen komen. Het doel van de evolutie van de mens is daarom om de persoonlijkheid te verruimen, te verfijnen en te verheffen totdat deze een geschikt instrument wordt om de goddelijke eigenschappen in hem tot uitdrukking te brengen.

Alle grote leraren zoals Christus en Boeddha waren ooit gewone mensen. Mededogen voor hun lijdende medemensen wekte in hun hart een verlangen om verlichting te brengen en gelukkiger en meer harmonische betrekkingen tussen de mensen tot stand te brengen. Om dit te bereiken moesten ze hun eigen evolutie versnellen door *zelfgeleide* inspanning, voortgezet gedurende vele levens. Zo kregen ze geleidelijk een voorsprong op hun medemensen, en vorderden in volmaking tot ze de vereniging met hun innerlijke god bereikten. Het bereiken van deze vereniging maakte hen tot de hoogontwikkelde opmerkelijke figuren die ze waren, met een veel dieper begrip van de natuurwetten dan gewone mensen, en daardoor een grotere controle over bekende en onbekende krachten in het heelal.

Christus en Boeddha hebben altijd verkondigd dat wat zij hebben bereikt door iedereen kan worden bereikt. Jezus toonde zijn geloof in de vervolmaakbaarheid van de mens toen hij zijn toehoorders aanspoorde: 'Wees dus volmaakt, zoals ook uw Vader in de Hemel volmaakt is' (*Matth. 5:48*). De 'Vader in de Hemel' is volgens de oude wijsheid de innerlijke godheid in ieder mens. Jezus zei ook, in

Johannes 10:30: 'Ik en mijn Vader zijn één', waarmee hij aangaf dat zijn menselijke zelf zuiver was geworden en verheven tot de volledige en bewuste vereniging met zijn innerlijke god.

Het doel van het bestaan van de mens – hier op aarde – en van de evolutie zal zijn bereikt wanneer in de verre toekomst de mensheid als geheel zoals Christus is geworden. Dan zullen er op aarde goddelijke mensen wandelen, er zal harmonie heersen, en het koninkrijk der hemelen zal een werkelijkheid op aarde zijn.

3

De onzichtbare kant van de natuur

Bovenzintuiglijke bestaansgebieden

In het voorafgaande is een korte schets gegeven van enkele van de leringen van de oude wijsheid over evolutie en het heelal als een 'praktijkschool', om de plaats van de mens in het grotere geheel te laten zien. In dit verband komen vanzelf een aantal vragen op.

Hoe kan het heelal een levend organisme zijn? Waar zijn de schakels die de individuele levens met het ene leven verbinden?

Hoe zijn de gevolgen verbonden met hun oorzaken als er in de uiterlijke wereld geen zichtbare verbinding is?

Hoe kan het bewustzijnscentrum van elke entiteit, de monade, die tijdens het leven op aarde in het fysieke lichaam woont, overleven na de dood van dit lichaam, en wat is de aard van haar bestaan tijdens het interval tussen twee fysieke belichamingen?

Het antwoord op deze vragen is, volgens de oude wijsheid, dat de fysieke wereld waarin we leven slechts een van vele verschillende 'gebieden' of niveaus, of dwarsdoorsneden van bewustzijn is die in de natuur bestaan. Deze andere gebieden of werelden bestaan tegelijk met en doordringen onze fysieke wereld zoals water een spons doordringt, of zoals een gas een vloeistof kan doordringen en erdoor kan worden geabsorbeerd. Er zijn andere bewustzijnstoestanden die verschillen van die waarmee we vertrouwd zijn en die corresponderen met deze innerlijke, onzichtbare gebieden.

Zoals de mens een stel fysieke zintuigen heeft voor het contact met het fysieke gebied, zo heeft hij ook andere, innerlijke zintuigen voor het contact met de innerlijke, onzichtbare gebieden van de natuur. Deze innerlijke zintuigen zijn echter in de meeste mensen nog slapend of inactief.

De monaden bestaan op deze innerlijke, onzichtbare gebieden

wanneer ze niet belichaamd zijn op het fysieke gebied, en in deze innerlijke, onzichtbare wereld moeten we zoeken naar de krachten, energieën en ‘mechanismen’ die nodig zijn voor de verklaring van veel van wat er in de uiterlijke zichtbare wereld gebeurt.

Deze innerlijke werelden zijn de werelden van de oorzaken, terwijl de uiterlijke wereld een van gevolgen is.

Het denkbeeld van zulke onzichtbare werelden is in het westen niet vertrouwd, en zij die denken dat er niets bestaat dat niet door onze vijf zintuigen kan worden onderzocht zullen het idee onmiddellijk verwerpen en het als bijgeloof aanmerken of als geloof in het ‘bovennatuurlijke’.

De oude wijsheid erkent niet het bestaan van ‘wonderen’ en van iets ‘bovennatuurlijks’, maar zegt daarentegen dat alles in de natuur, hetzij zichtbaar of onzichtbaar, onderworpen is aan welomlijnde natuurwetten. Maar ze bevestigt dat er aan de onzichtbare kant van de natuur andere werelden of bestaansgebieden zijn die de mens nog niet kent. Omdat de stof waaruit die werelden bestaat etherischer is dan gewone grove stof en omdat deze trilt met een frequentie die verschilt van die van de bekende materie, is deze vanzelfsprekend niet afgestemd op onze zintuigen en kan deze daardoor evenmin worden ‘opgepikt’ als dat we een radiostation kunnen ontvangen met een frequentie die buiten het bereik van onze ontvangstapparatuur ligt.

We kunnen daarom het bestaan van zulke gebieden noch bewijzen noch ontkennen op basis van de gegevens die door onze zintuigen worden verstrekt. Een poging om dit te doen zou zoiets zijn als de aan- of afwezigheid te bewijzen van een gas door een draadscherm erdoor te halen. Deze werelden, die buiten het bereik van de gewone zintuigen van de mens liggen, kunnen ‘bovenzintuiglijk’ worden genoemd, maar ze zijn niet bovennatuurlijk.

Het denkbeeld van onzichtbare werelden zal minder vreemd lijken wanneer we even stilstaan en ons realiseren dat er in onze eigen natuur onzichtbare elementen zijn en dat we iedere dag van ons leven te maken hebben met en gebruikmaken van vermogens en krachten die onzichtbaar en ontastbaar zijn, maar niettemin werkelijk bestaan.

Het centrum van bewustzijn in ons dat zichzelf herkent als ‘ik ben mezelf en niet iemand anders’, de lerende en zich ontwikkelende entiteit, is onzichtbaar. Gedurende het fysieke leven is deze verbonden met het lichaam; ze drukt zich uit door middel van het lichaam, en toch is dit centrum van bewustzijn zelf onzichtbaar.

Hoeveel kunnen we over het karakter, de intelligentie en de capaciteiten van een mens te weten komen door zijn uiterlijke verschijning waar te nemen? In de meeste gevallen heel weinig, en als we een mens alleen op grond hiervan beoordelen, maken we al gauw heel ernstige fouten. Als het mogelijk zou zijn het karakter van een mens te bepalen op basis van zijn uiterlijk, zouden we een misdadiger moeten kunnen herkennen nog voordat hij zijn vergrijp pleegt. Maar dit is niet mogelijk, want het karakter behoort tot het onzichtbare deel van de mens.

Gedachten en ideeën zijn werkelijkheden, want ze beïnvloeden individuen en de hele mensheid, maar niemand heeft ooit een gedachte gezien. Begrip, sympathie, liefde en haat, al deze zijn sterke krachten die de mens ertoe brengen ten goede of ten kwade te handelen; toch zijn ze onzichtbaar.

We zien het leven niet dat de boom bezielt, maar we weten dat het er moet zijn, want we zien het verschil wanneer de boom is gestorven. We zien het proces niet waardoor een plant het materiaal uit de donkere grove aarde opneemt en het verandert in het tere weefsel van een mooie bloem, maar we zien het resultaat van dit proces zich voor onze ogen ontvouwen. We kunnen de lucht niet zien, en veel andere gassen zijn ook onzichtbaar. Zwaartekracht, magnetisme en elektriciteit zijn krachten die nooit zijn gezien, maar alleen bekend zijn door hun gevolgen.

Onze zintuigen zijn beperkt

Ook zien we vaak het feit over het hoofd dat onze zintuigen maar een beperkt bereik hebben en ons een heel onvolledig beeld geven van de fysieke wereld om ons heen. Dit wordt op frappante wijze geïllustreerd als we het elektromagnetische spectrum gaan bestuderen.

Wanneer men zonlicht door een glazen prisma laat gaan, wordt het gebroken in zeven verschillende kleuren; elke kleur wordt veroorzaakt door straling van een golflengte die verschilt van de andere. Aan één uiteinde van dit spectrum of deze kleurenband is het violette licht, met een relatief korte golflengte; aan het andere uiteinde bevindt zich het rode licht met een golflengte die bijna twee keer zo lang is als die van violet licht; en tussen deze twee uitersten zijn de andere kleuren, elk met haar eigen tussenliggende golflengte. Al deze stralingen kunnen met het menselijke oog worden gezien.

Maar het elektromagnetische spectrum strekt zich uit tot ver buiten het zichtbare lichtspectrum, zowel aan de kant van de langere als van de kortere golflengten. Er zijn stralingen bekend die variëren van golflengten die juist iets te lang zijn om door het menselijke oog te worden gezien, tot aan die met een golflengte die vele miljoenen keren zo groot zijn. Evenzo zijn er stralingen bekend met golflengten die zo kort zijn dat er miljoenen van nodig zijn om gelijk te zijn aan de kortste golflengte die door het menselijke oog kan worden gezien. Naarmate de wetenschappelijke kennis toeneemt breidt het elektromagnetische spectrum zich uit. Het zou zich voorzover we weten wel onbeperkt in beide richtingen kunnen uitbreiden, en te midden van deze bijna oneindige verscheidenheid van stralingen is de kleine groep die door het menselijke oog kan worden waargenomen een oneindig klein deel.

Sommige stralingen die het oog niet kan waarnemen, kan onze tastzin wel opmerken, omdat ze warmte ontwikkelen. Als we helemaal blind waren, zouden we die warmtestralen toch gewaarworden, maar konden we het licht niet zien dat ons misschien overspoelde. Als onze ogen normaal waren maar we de tastzin moeten missen, zouden we het licht herkennen, maar waren we ons niet bewust van het bestaan van de warmtestralingen die ons misschien bereiken.

De gebruikelijke fotografische platen zijn gevoelig voor normaal licht, maar er zijn met behulp van chemicaliën platen gemaakt die gevoelig zijn voor onzichtbare stralingswarmte. Een groep mensen die in een vertrek zat waar alle licht was buitengesloten, werd gefotografeerd met behulp van deze onzichtbare stralen, soms 'zwart licht' genoemd. De mensen zagen niets en voelden niets, en konden niet waarnemen of deze straling er al dan niet was, maar de foto die het opleverde zag er ogenschijnlijk uit als een normale foto en toonde hun aanwezigheid aan.

Röntgenstralen kunnen fysieke lichamen doordringen. Er zijn afbeeldingen van voorwerpen gemaakt door een plaat van 10 cm massief staal heen. Maar misschien is dat niet zo verrassend wanneer wetenschappers ons vertellen dat er niet zoiets is als 'vaste stof', maar dat wat ons vast toeschijnt grotendeels lege ruimte is, en dat de atomen in de stof naar verhouding even ver van elkaar staan als de sterren in de ruimte. En verder zeggen ze ons dat de atomen zelf niet massief zijn maar bestaan uit verschillende ladingen van energie die met ongelooflijke snelheden om elkaar heen bewegen. Materie die

voor onze tastzin en ons gezichtsvermogen massief lijkt, is dus in werkelijkheid grotendeels lege ruimte, en de weinige 'substantie' die er in de materie is, is elektrisch van aard. Dit is iets waarover onze zintuigen ons zonder hulpmiddelen niets hebben verteld.

Bepaalde stenen die in daglicht niet anders lijken dan die op een of ander terrein of in een grindgroeve worden gevonden, zijn gevoelig voor ultraviolette straling. Als deze stenen in een donkere kamer worden geplaatst en worden blootgesteld aan ultraviolet licht, dat ook onzichtbaar is, lijken ze te gloeien en doorzichtig te worden, hoewel ze niet heet zijn; schijnbaar wordt het binnenste van de stenen blootgelegd en in verschillende prachtige kleuren verlicht. Deze straling lijkt in het binnenste van de massieve steen te kunnen doordringen en tijdens haar gang door het gesteente daarin een verandering aan te brengen, of ze wordt zelf in straling omgezet die binnen het bereik van het gezichtsvermogen van de mens valt. Door dit onzichtbare licht beschenen bieden deze vaalbruine stenen een aanblik van ongekende schoonheid.

Men moet haast wel speculeren over wat een prachtig sprookjesland deze wereld te zien zou geven als onze ogen zo waren afgesteld dat ze door middel van ultraviolette stralen zouden zien in plaats van via het gewone zonlicht.

De kat en de uil hebben ogen met een ander gezichtsbereik dan die van de mens. Zij 'zien in het donker'. Met andere woorden, hun ogen zijn gevoelig voor sommige stralingen die voor ons onzichtbaar zijn. Daardoor is voor hen licht wat voor ons duisternis is. Dit toont aan dat zelfs ogen van fysieke materie zo kunnen zijn gebouwd dat ze een verschillend bereik hebben van wat ze kunnen zien.

Röntgenstralen en ook kosmische en ultraviolette stralen kunnen in vaste stof binnendringen en erdoorheen gaan. Zouden er ook ogen gevormd kunnen worden die deze stralen kunnen volgen en aldus door fysieke substantie heen kunnen kijken alsof deze lege ruimte was, zoals onze ogen door lucht en water kunnen zien?

Tientallen telefonische berichten kunnen tegelijkertijd via dezelfde kabel worden verzonden zonder elkaar te storen, eenvoudig door bij het verzenden verschillende golflengten te gebruiken. Terwijl we praten zijn we ons niet ervan bewust dat andere gesprekken zich met het onze vermengen, maar ze worden tenslotte allemaal gescheiden en bereiken hun bestemming alsof de andere niet bestonden.

De lucht is onophoudelijk vol radiogolven van diverse lengten en

toch zijn we ons totaal niet van hun aanwezigheid bewust tot we onze radio aanzetten. Als we van het ene radiostation naar het andere gaan, horen we de meest uiteenlopende programma's die allemaal tegelijk worden uitgezonden en elkaar toch niet storen als het toestel goed is afgestemd.

Ethertrillingen van vele verschillende golflengten kunnen elkaar dus doordringen en in dezelfde ruimte tegelijk bestaan zonder elkaar te hinderen en zonder een indruk achter te laten op de zintuigen van de mens.

Trillingen in de lucht bereiken ons als geluidsgolven, maar onze oren zijn evenals onze ogen beperkt in hun vermogen om ze te registreren. Er zijn geluidsgolven die voor het oor van de mens een te lage toonhoogte hebben en andere met een te hoge toonhoogte om ze waar te nemen.

Onze tast-, smaak- en reukzin lijken naar verhouding minder ontwikkeld dan die voor het zien en het horen en ze vertellen ons erg weinig over de wereld waarin we leven.

Onze zintuigen waarvan we afhankelijk zijn voor het contact met de fysieke wereld, zijn als vensters waardoor we naar buiten kunnen kijken en de wereld om ons heen waarnemen, maar het zijn erg kleine vensters, smalle spleten, kleine 'periscopen' waarmee we slechts een klein deel kunnen zien van de waarneembare wereld waarin we leven. Met behulp van verschillende mechanische en elektrische apparaten zijn we in staat ons gezichtsveld aanzienlijk te verruimen; maar zelfs met deze hulpmiddelen is het beeld dat onze zintuigen ons verschaffen erg onvolledig. Wat buiten het bereik van deze instrumenten ligt is voor ons onbekend terrein.

Niettemin is onze huidige kennis voldoende om aan te tonen dat er een onzichtbare kant in de natuur bestaat. Die is onzichtbaar op grond van de beperkingen van onze zintuigen en niet omdat ze niet bestaat.

Een gedachtewereld

Er is één onzichtbare wereld waarvan we ons elk moment van de dag bewust zijn, maar die is zo dichtbij ons dat we het bestaan ervan over het hoofd zien. We leiden hier en nu een dubbel bestaan, een uiterlijk fysiek, en een innerlijk, onzichtbaar bestaan van gedachten en gevoelens. Het uiterlijke, zichtbare leven delen we met onze mede-

mensen, maar ons innerlijke gedachteleven speelt zich als het ware achter een gordijn af en is alleen aan onszelf bekend.

We weten dat veel van onze gedachten worden opgewekt door gebeurtenissen in de buitenwereld die onze aandacht trekken, maar we weten ook dat gedachten vaak 'bij ons opkomen' zonder enige prikkel van buitenaf. Hetzelfde geldt voor stemmingen en gevoelens.

Waar zouden die vandaan kunnen komen als we niet alleen in een atmosfeer van lucht leven maar ook in een wereld van gedachten en gevoelens; en hoe zouden we ons daarvan bewust kunnen worden als we niet een innerlijk 'ontvangsttoestel' hadden dat reageert op dit soort trilling? En hoe weten we of onze eigen gedachten niet in diezelfde atmosfeer worden uitgezonden om zonder dat we het weten door iemand anders te worden opgevangen tot wie ze misschien worden aangetrokken?

We kunnen dus gedachten uitzenden en ontvangen, maar dit gebeurt onbewust. We hebben nog niet geleerd hoe we rechtstreeks moeten communiceren vanuit onze eigen gedachtesfeer naar die van iemand anders. Als we met anderen ideeën willen uitwisselen, moeten we daarvoor gebruikmaken van het fysieke lichaam en ons mondeling of schriftelijk uitdrukken.

We moeten toegeven dat we, hoewel we allemaal in die gedachte-wereld actief zijn, er toch heel weinig van begrijpen, maar het idee is wel in overeenstemming met onze kennis over andere kanten van de natuur. Fysieke energieën bestaan en ze hebben een wereld van fysieke materie waarin ze werkzaam zijn. Gedachte-energieën bestaan; waarom zouden die niet een gedachtewereld hebben met haar eigen gedachtesubstantie om in te functioneren?

Alles in de natuur is een vorm van energie. Fysieke energieën hebben hun 'spectrum' of trillingsschaal waarop ze worden geregistreerd. Zou er dan niet een ander spectrum zijn dat energieën van een verfijndere soort omvat met heel andere trillingssnelheden dan alles wat we kennen, misschien in een andere 'dimensie' of via een ander hulpmiddel? Is het niet mogelijk dat er ooit gedachte-energieën worden gevonden die ergens in dit 'spectrum' hun plaats hebben?

Wetenschappers hebben al ontdekt dat de organen van het menselijk lichaam, vooral het hart en de hersenen, stralen uitzenden die door middel van geschikte apparatuur kunnen worden vastgelegd. Het is bekend dat door de hersenen uitgezonden stralingen variëren bij slaap, bewustheid, verstandelijke activiteit, enz. Deze ontdekkin-

gen kunnen voorboden zijn van andere die het bestaan aan het licht kunnen brengen van nog verfijndere energieën binnen het menselijke organisme. Maar waarschijnlijk zijn de gedachte-energieën te subtiel om ze op te sporen door middel van een apparaat dat we zouden kunnen vervaardigen. Misschien moeten we wachten op het definitieve bewijs tot we zelf onze innerlijke zintuigen hebben ontwikkeld en hebben geleerd hoe we ze kunnen gebruiken.

Het is bekend dat de mens, zelfs het verstandelijke type, slechts een heel klein deel van zijn hersencapaciteit gebruikt. Het ligt dus heel wel binnen de mogelijkheden dat de mens innerlijke zintuigen heeft die hun tegenhanger of zetel kunnen hebben in het ongebruikte deel van zijn hersenen.

We lijken onbewust te erkennen dat we zulke zintuigen gebruiken, want wanneer ons een idee wordt uitgelegd dat we aanvankelijk niet snappen, zeggen we 'ik vat het niet', alsof we in het duister rondtasten en met iemand of iets in contact probeerden te komen. Als we het tenslotte wel begrijpen, zeggen we 'ik zie wat je bedoelt', alsof we daarvoor een innerlijk oog gebruiken.

Buitenzintuiglijke waarneming

De verschijnselen zoals gedachtelezen en telepathie, of gedachte-overneming op afstand zonder fysieke middelen, kunnen niet bevredigend worden verklaard als we niet erkennen dat de mens in het bezit is van een innerlijk stel zintuigen of organen dat tot op zekere hoogte wordt beheerst door zijn wil en kan worden opgedragen om gedachten over te brengen en te ontvangen. Gewoonlijk heeft de mens niet de macht die vermogens bewust en naar goeddunken te gebruiken en is daarom van nature geneigd het bestaan ervan te ontkennen. Het wordt niet langer als een blijk van intelligentie beschouwd om te spotten met geloof in gedachtelezen en telepathie, want van deze verschijnselen zijn te veel bewijzen om ze te negeren of met een grapje af te doen, wat iedereen die zich op de hoogte wil stellen gemakkelijk kan nagaan.

Van mensen die deze vermogens hebben wordt gezegd dat ze de gave bezitten van 'buitenzintuiglijke waarneming', want ze ontvangen indrukken zonder hulp van de fysieke zintuigen. We voelen echter instinctief dat ze een of andere soort zintuigen gebruiken, want we spreken vaak over hen als 'sensitief'. Omdat de meeste mensen deze

vermogens niet bezitten, zijn die buiten-gewoon of bovennormaal, maar ze zijn niet bovennatuurlijk.

Een treffend voorbeeld van geslaagde gedachteoverbrenging over grote afstanden toont de proefneming van de noordpoolonderzoeker Sir Hubert Wilkins als afzender, met zijn vriend Harold Sherman als ontvanger. Eerstgenoemde was bezig met een expeditie in noordwest Canada en Alaska, terwijl de ander zich in New York bevond, op een afstand van 2000 tot 3000 mijl. De meeste impressies bij Sherman over de activiteiten van Wilkins in het noordpoolgebied werden ontvangen en opgetekend op dezelfde dag dat ze plaats hadden, weken voordat Wilkins voor de controle kon worden bereikt. De experimenten werden in de winter van 1937-38 driemaal per week gedurende een periode van zes maanden uitgevoerd. Bijhouden van verslagen gebeurde zodanig dat elke mogelijkheid van bedrog was uitgesloten en ze werden later in kolommen naast elkaar gerangschikt om de experimenten van Wilkins puntsgewijs te vergelijken met de impressies die Sherman had genoteerd. Al is het resultaat niet honderd procent volmaakt, het laat werkelijk een opmerkelijk percentage correcte notities zien. In één geval vermeldt Sherman precies op het moment dat het plaatsvond dat hij een brand ziet in een nederzetting in Alaska. Een andere keer 'ziet' hij dat er een ongeluk is gebeurd met een propeller van het vliegtuig van Wilkins en dat het schroefblad van de bestelde nieuwe propeller niet de juiste hellingshoek heeft. Veel andere soortgelijke voorbeelden worden genoemd. Het experiment dat volledig is gedocumenteerd, is beschreven in een boek met de titel *Thought Through Space** [Gedachten door de ruimte heen] dat iedereen zou moeten lezen die ook maar de geringste twijfel koestert over het bestaan van gedachteoverbrenging.

Andere experimenten met gedachteoverbrenging, die zich over een tijdvak van vele jaren uitstrekken, zijn onder nauwkeurig gecontroleerde omstandigheden uitgevoerd door dr. J.B. Rhine aan Duke University. De uitkomst varieerde per geteste proefpersoon, maar het resultaat van duizenden proeven met proefpersonen met zowel goede als slechte resultaten gaf gemiddeld 6,5 treffers, terwijl de uitkomst volgens puur toeval 5 zou zijn geweest. Met meer begaafde proefpersonen liep de uitslag meer dan eens op tot 8, 9, 10 of 11, terwijl 5 een uitkomst volgens toeval zou zijn geweest en 25 een volmaakte score.

---

*Creative Age Press, Inc., 11 East 44th St., New York City.

Eén persoon haalde de volmaakte score van 25 treffers in 25 pogingen. Deze onderzoeken die dr. Rhine heeft beschreven in *New Frontiers of the Mind* [Nieuwe grenzen van het bewustzijn] zouden zij moeten lezen die twijfelen aan de werkelijkheid van gedachte-overbrenging.

Succes of mislukking bij proefneming met buitenzintuiglijke waarneming is afhankelijk van de mate waarin de innerlijke zintuigen van de persoon met wie wordt geëxperimenteerd zijn ontwikkeld. Zelfs bij de besten zijn die maar net begonnen te functioneren en het is verassend dat zoveel proefnemingen blijken te zijn geslaagd. Dat er veel fouten zijn gemaakt was te verwachten. Een kind leert niet lopen bij zijn eerste poging.

Hoe kunnen we telepathie verklaren en hoe kunnen we het feit verklaren dat 'gedachten bij ons opkomen', schijnbaar uit de lucht, als we niet een soort 'ontvangsttoestel' hebben met een of andere antenne, een innerlijk en onzichtbaar orgaan om ze op te vangen en naar ons bewustzijn over te brengen?

Gebruikt de gedachtelezer zonder het zelf te weten een innerlijk stel 'ogen' of andere organen die niet van grove fysieke substantie zijn gemaakt maar van een materie die geschikt is voor het gebied waarin ze functioneert?

De vijf gewone zintuigen kunnen niet werkzaam zijn zonder de fysieke organen waarmee ze corresponderen. Is het dan niet redelijk ervan uit te gaan dat onze innerlijke vermogens ook een soort innerlijke organen moeten hebben om te kunnen functioneren? En als we innerlijke organen hebben, moeten die dan niet deel uitmaken van een innerlijk lichaam?

Staan wij in dezelfde verhouding tot ons innerlijke lichaam als een kind tot zijn lijfje? Het ligt in zijn wieg en beweegt zijn armen en benen en gebruikt zijn ogen om zijn omgeving gade te slaan. Het is te onvolgroeid om zijn toestand te overdenken. Het heeft een lichaam en gebruikt dat in beperkte mate, maar is zich niet ervan bewust dat het dit lichaam heeft en het gebruikt.

Maken wij als we onze innerlijke vermogens gebruiken eveneens gebruik van een innerlijk lichaam en zintuiglijk apparaat vóór we bewust zijn van het bestaan ervan? We weten niet wat er misschien bestaat in de onverkende diepten van de natuur. Vrijwel alles behoort tot de mogelijkheden. Gezien de wetenschappelijke ontdekkingen die al zijn gedaan, lijkt het niet verstandig grenzen te stellen aan de moge-

lijkheden van de toekomst. Wat voor ons tegenwoordig doodgewone kennis is, zou door onze voorouders als wilde speculatie zijn beschouwd.

In onze huidige kennis is er niets dat botst met het denkbeeld van onzichtbare kanten van de natuur. Integendeel, zover we weten zouden er best hele werelden of gebieden kunnen bestaan met andere trillingsfrequenties dan de onze, waarin andere groepen wezens kunnen leven, bewegen en bestaan die wij niet kunnen waarnemen en die zich misschien ook niet bewust zijn van ons bestaan.

Ontkennen dat er onzichtbare gebieden kunnen bestaan omdat ze onzichtbaar zijn, is even weinig gefundeerd als wanneer een blinde het licht ontkent of dat een dove zegt dat geluid niet bestaat.

Talrijke dwarsdoorsneden van bewustzijn

De leraren van de oude wijsheid, mensen van wie de evolutie verder is gevorderd dan die van gewone mensen, vertellen ons dat ons bewustzijnsgebied te vergelijken is met maar één 'dwarsdoorsnede' midden in een denkbeeldige oneindig lange boomstam; of als een octaaf is in het midden van een oneindige bewustzijnsschaal, zoals het octaaf van de stralingen dat voor ons licht schijnt te zijn, een oneindig kleine fractie is van het elektromagnetische spectrum.

Zij zeggen ook dat er aan beide kanten van onze 'dwarsdoorsnede' andere dwarsdoorsneden van bewustheid zijn, hogere en lagere dan die van ons, en dat het voor hen die hun innerlijke vermogens hebben ontwikkeld mogelijk is over de grens heen in die andere gebieden te stappen. Voor hen zijn die innerlijke werelden werkelijker dan de uiterlijke fysieke wereld die wij kennen. Deze uiterlijke wereld noemen zij een 'illusie', in die zin dat ze niet is wat ze lijkt te zijn. Voor hen is ze een 'schaduwwereld' met haar materie die zo massief lijkt, maar zo poreus is dat ze bijna niet bestaat.

De leraren zeggen ons ook dat het bewustzijn van de mens in deze innerlijke en onzichtbare werelden functioneert, waarneemt en ervaring opdoet, terwijl wij denken dat hij tijdens de slaap of de dood onbewust is.

Dat sommige mensen, zoals bij gedachteoverdracht, hun innerlijke vermogens in beperkte mate kunnen gebruiken is een aanwijzing dat deze vermogens bij enkelen uit hun sluimerende toestand beginnen te ontwaken. Wanneer deze vermogens volledig in ons zijn ont-

wikkeld, zullen we gedachten even duidelijk zien als we nu fysieke voorwerpen zien.

Het tegenwoordige stadium in de evolutie van de mens maakt het nodig dat hij voornamelijk op het fysieke en het mentale gebied bestaat en zijn belangrijkste les is te leren hoe hij in harmonie met zijn medemens kan leven. Als we letten op de hebzucht, de afgunst en het eigenbelang, die de oorzaak ervan zijn dat mensen afzonderlijk en in groepen met elkaar strijden, wordt duidelijk dat de mens nog lang niet de les heeft geleerd die hij in zijn huidige bestaan had moeten kennen. Als we zien hoe nieuwe vindingen, bestemd voor het welzijn van de mensheid, zoals de onderzeeboot, het vliegtuig, de kernenergie, enz., in plaats daarvan voor vernietigingsdoeleinden worden ingezet, moet het ons duidelijk zijn dat de mens geen nieuwe krachten en nieuwe vermogens nodig heeft, maar de bekwaamheid om de talenten die hij al bezit voor het welzijn van hemzelf en zijn medemens te gebruiken.

Voortijdige ontwikkeling van innerlijke vermogens door enkele mensen zou hun een voordeel opleveren ten opzichte van hun medemens. Met onze kennis van de ingewortelde zelfzucht van de *lagere* natuur van de mens, kunnen we veilig voorspellen dat deze vermogens vroeg of laat door zelfzuchtige mensen ten eigen bate en ten koste van anderen zullen worden gebruikt.

Aan een voortijdige en kunstmatige ontwikkeling van de psychische vermogens van de mens zijn ook werkelijke gevaren verbonden, zoals krankzinnigheid en ernstig uit het evenwicht raken van zijn psychische en morele natuur.

Daarom hebben echte geestelijke leraren altijd de nadruk erop gelegd dat de mens eerst zijn geestelijke vermogens tot ontwikkeling zou moeten brengen: vergevensgezindheid, mededogen, liefde, enz., en deze in het dagelijkse leven toepassen.

Als de mens heeft geleerd in harmonie met zijn medemens te leven en in zijn dagelijkse leven broederschap in praktijk brengt, zullen zijn innerlijke psychische vermogens zich veilig en normaal ontwikkelen, zoals nu met onze fysieke en mentale vermogens gebeurt.

4

De mens, een samengesteld geheel

Zelfanalyse is moeilijk

Om te begrijpen wat er tijdens de slaap en na de dood met de mens gebeurt, is inzicht in de structuur van de mens essentieel.

Een onderwerp zoals dit kunnen we niet behandelen als wiskunde of scheikunde, waarin ideeën in formules kunnen worden weergegeven en woorden scherp begrensde dingen betekenen. Als we bedenken dat we niet uit eigen waarneming kunnen beschrijven hoe onze organen er uitzien en hoe ze in ons lichaam functioneren, moeten we niet verbaasd zijn over de moeilijkheden waarop we stuiten wanneer we proberen zulke ondefinieerbare zaken als denkvermogen en bewustzijn te begrijpen; we kunnen geen scherpomlijnde uiteenzetting verwachten zoals mogelijk zou zijn als het over fysieke voorwerpen ging.

Eén zo'n moeilijkheid is dat we van de dingen die we proberen te begrijpen niet voldoende afstand kunnen nemen om ze in de juiste verhoudingen te zien, want in één opzicht zijn ze delen van onszelf. In een ander opzicht zijn ze onze instrumenten en, afhankelijk van het standpunt dat we op dat moment innemen, wijzigt de beschrijving van hun functies. Een andere moeilijkheid is dat de verschillende elementen of beginselen van de samenstelling van de mens elkaar overlappen, zich vermengen en geleidelijk in elkaar overgaan; en sommige gaan helemaal het begrip van het menselijke verstand in zijn huidige ontwikkelingsstadium te boven. Bij het bestuderen van dit onderwerp moeten we daarom zowel onze intuïtie als ons verstand gebruiken.

Eén straal – verschillende aspecten

De mens is niet een enkelvoudige, ondeelbare, homogene eenheid, maar is een samengesteld wezen, gevormd uit veel verschil-

lende elementen en beginselen die tijdens het leven van de mens op aarde onder normale omstandigheden harmonisch samenwerken. Naast zijn zichtbare fysieke lichaam beschikt hij over een *innerlijke*, onzichtbare, samengestelde constitutie die voor een deel lager is dan zijn gewone mentale bewustzijn en voor een deel hoger dan dit bewustzijn.

Het wezenlijke deel van de mens is een straal of stroom van bewustzijn, een deel van het universele bewustzijn dat de goddelijke bron is van al het leven. Deze straal is onscheidbaar van het ene universele leven, zoals een zonnestraal niet is te scheiden van de zon, maar wanneer hij is belichaamd, verschijnt hij als een afzonderlijke eenheid.

Deze straal is de kern waaromheen de samengestelde natuur van de mens wordt gebouwd. De diverse beginselen van zijn constitutie zijn allemaal verschillende aspecten of manifestaties van deze straal, die alle door zijn aanwezigheid tot activiteit worden gebracht.

Terwijl deze straal door de verschillende gebieden of niveaus van de natuur afdaalt, concentreert hij zijn essentie op elk niveau in actieve centra en bouwt voor zichzelf voertuigen die geschikt zijn om daar te bestaan. Het voertuig wordt daarbij steeds opgebouwd uit de materialen en energieën van het gebied waar hij gaat functioneren en via elk voertuig kan de straal zich door ervaringen op zo'n gebied ontwikkelen en vorderingen maken.

Het idee van een bewustzijnsstroom die verschillende voertuigen gebruikt of onder verschillende aspecten verschijnt, kan worden geïllustreerd door de stroom van bewustzijn te vergelijken met een straal zonlicht. Die verschijnt als een enkelvoudige straal, maar is in werkelijkheid een combinatie van verschillende stralingen waarvan men de verschillende facetten tevoorschijn kan brengen als de zeven prismatische kleuren.

We kunnen de afdaling van de straal van bewustzijn door de verschillende gebieden van de natuur heen vergelijken met het gaan van een zonnestraal door een aantal lagen glas. Er bestaan glassoorten die bepaalde stralingen van de zon doorlaten en andere buitensluiten. Laten we ons een zonnestraal voorstellen die door zeven verschillende soorten glas gaat, waarvan de eerste al de stralingen zal doorlaten; de volgende zal ondoorlatend zijn voor één golflengte met de daarmee overeenstemmende kleur, maar laat de andere zes door; en zo verder naar beneden door de verschillende lagen glas heen tot

tenslotte in het laatste stadium maar één enkele kleur doordringt en de voorwerpen onder het onderste glas verlicht. Al is het licht dat tot het laagste niveau doordringt zwak en geeft het niet voldoende idee van de schittering van zijn bron, toch is het een deel van de oorspronkelijke straal en brengt een flauw schijnsel over van het hoogste naar het laagste niveau.

Op soortgelijke wijze komt de bewustzijnsstraal die de kern van het wezen van de mens vormt, alleen op de hogere bestaansgebieden volledig tot uitdrukking, terwijl op de lagere slechts een heel klein deel zich kan manifesteren.

De bewustzijnsstraal brengt zich dus via uiteenlopende voertuigen tot uitdrukking; daarbij functioneert ieder op zijn eigen gebied en alle schijnen min of meer onafhankelijk van elkaar; maar omdat al deze voertuigen worden bezielde door dezelfde straal, zijn ze in werkelijkheid slechts verschillende aspecten van deze ene straal, zoals de zeven prismatische kleuren verschillende aspecten van de ene zonnestraal zijn.

Hoewel de ene bewustzijnsstraal alle beginselen bezielt die de constitutie gaan vormen, kan hij zijn dominerende activiteit slechts in één van die beginselen tegelijk concentreren, en terwijl hij ten volle actief is in dit ene principe, blijven de andere latent.

Het bewustzijn van één gebied ontvangt in elk van de gevallen zijn levenskracht uit het volgende en hogere gebied en bezielt op zijn beurt het bewustzijn op het aangrenzende lagere gebied. Wanneer de levenbrengende stroom zich uit één gebied terugtrekt in haar bron op het volgende en hogere gebied, wordt het voertuig op het lagere gebied latent.

Het voertuig heeft een beperkende invloed op de bewustzijnsstraal waardoor het deel van de zo ingesloten straal zich gaat vereenzelvigen met zijn voertuig en dat geeft aldus aan dit onderdeel van de straal een gevoel van afgescheiden en onafhankelijk bestaan.

Wanneer de straal zijn voertuig bezielt, brengt hij iets van zijn bewustzijn ernaar over, en met de beperkende invloed van het voertuig geeft dit aan de combinatie van straal en voertuig een gevoel van ik-bewustzijn of egoïteit dat behoort tot het gebied waarin de straal op dat moment functioneert.

Er is in de mens dus slechts één straal of stroom van bewustzijn, maar meer dan één ego. Slechts één daarvan is echter op een bepaald tijdstip actief.

De relatie tussen de straal van bewustzijn en zijn voertuigen kan worden vergeleken met het verband tussen een mens en zijn verschillende dagelijkse bezigheden.

Een man die, gekleed in overall, in de kelder van zijn huis werkt, het water bijvult van de centrale verwarming, rommel opruimt of reparaties verricht in zijn ondergrondse werkplaats, lijkt een ander persoon wanneer hij, gekleed in een kostuum, bezig is met zijn dagelijkse werk, misschien cliënten ontmoet, gesprekken met hen voert en adviezen geeft of samen met zijn compagnons dineert. We zouden hem misschien ook nauwelijks herkennen als we hem op een zondagmiddag thuis bezochten wanneer hij met zijn gezin naar muziek luistert, televisie kijkt of zich ontspant bij de haard of in zijn hobbyruimte.

We kunnen zeggen dat deze man zich manifesteert en functioneert door drie verschillende 'ego's', het kelder-ego, het zaken-ego en het gezinsego. Terwijl hij als het ene functioneert is hij op dat ogenblik daarmee identiek en de andere 'ego's' zijn dan latent. Hij heeft als het ware een 'glijdende ego-schaal' door middel waarvan hij zich manifesteert; zijn bewustzijn beweegt naargelang van de omstandigheden langs die schaal omhoog en naar beneden.

In het gebruikte voorbeeld is het verschil tussen de uiteenlopende ego's niet zo groot dat de persoon zijn identiteit niet heel goed zou kennen door al die ego's heen, want zijn ervaringen vinden alle op hetzelfde gebied plaats en hij raakt zijn bewustzijn niet kwijt wanneer hij van het ene 'ego' naar het andere overgaat.

De verschillende ego's in de constitutie van de mens zijn echter door een grotere kloof gescheiden, en gewoonlijk treedt er bewustzijnsverlies op wanneer hij van het ene voertuig overgaat naar een ander; daarom is de continuïteit van de identiteit in dit geval niet zo duidelijk.

Het menselijke ego

Als we de constitutie van de mens meer in bijzonderheden gaan bestuderen, is het het handigst om 'bij het midden te beginnen' of met het deel dat ons het meest vertrouwd is. Laten we daarom in de eerste plaats proberen vast te stellen wat ons gewone, dagelijkse bewustzijn is en welke plaats het inneemt op de schaal van de samengestelde natuur van de mens.

Iedereen neemt innerlijk een bewustzijnscentrum waar dat hij als 'zichzelf' herkent. Dit geïndividualiseerde bewustzijn voelt dat het gescheiden is van andere wezens en denkt over zichzelf als 'IK-BEN-IK' en niet iemand anders. Dat 'IK-BEN-IK' of ego heeft het vermogen zijn gedachten te richten op elk object dat het kiest. Het denkvermogen werkt in dat geval als een spiegel die het licht van het bewustzijn weerkaatst op het object en zo het ego in staat stelt erover te leren.

Wanneer het ego de spiegel van het denkvermogen gebruikt om het licht van het bewustzijn terug te kaatsen op zichzelf, krijgt het ego besef van zijn eigen bestaan. Dan is het wat we noemen 'zelfbewust'. Het bestaat en het weet dat het bestaat. Dit vermogen behoort tot het evolutiestadium van de mens, maar het ontbreekt bij de dieren. Die zijn bewust, maar nog niet zelfbewust.

Wat is dit 'IK-BEN-IK', dit centrum van zelfbewust bestaan, deze 'JIJ' of 'IK', deze entiteit of dit 'ego' dat overdag de leiding heeft over ons wezen tijdens de uren dat we wakker zijn?

Het is een deel van de centrale kern van het wezen van de mens, dat is geconcentreerd of geïndividualiseerd doordat het werkt via een fysiek-mentaal voertuig. Het is de bewustzijnsstraal die zich manifesteert door middel van de menselijke constitutie en kan daarom worden aangeduid als het 'menselijke ego'.

Als we gaan slapen trekt de straal zijn projectie terug uit het fysieke lichaam waarin hij tijdens de waaktoestand verbleef.

Het menselijke ego verliest dan zijn bewustzijn van het fysieke gebied, want het verlaat het lichaam, het enige middel van contact met dit gebied. Het wordt dan weer opgenomen in zijn bron op het eerstvolgende hogere bestaansgebied. Deze bron is het ego of brandpunt van de straal op het volgende gebied boven het gewone mentale. Dit hogere bewustzijnscentrum is het werkelijke of blijvende beginsel in de mens. Het functioneert in en door middel van een hoger, mentaal-geestelijk voertuig dat onafhankelijk is van het fysieke lichaam en het zal in het vervolg worden aangeduid als het 'hogere ego' of 'reïncarnerende ego'.

Bij het slapengaan laat het menselijke ego het fysieke gebied achter zich en heeft zijn bestaan dan op het mentaal-geestelijke gebied van het hogere ego; maar omdat het hier zijn gebruikelijke voertuig mist, kan het niet het volledige zelfbewustzijn op dit hogere gebied vasthouden en verzinkt daarom in een latent of droombestaan.

Als de ochtend aanbreekt is het lichaam uitgerust en verfrist, en

weer gereed om zijn bewoner-eigenaar te ontvangen. Het hogere ego zendt dan zijn projectie, het menselijke ego, opnieuw uit naar zijn voertuig, het fysieke lichaam, dat op hem wacht; voor het waarnemend bewustzijn begint een nieuwe dag van leren en ervaring.

Er zijn gebieden tussen het fysieke en het mentaal-geestelijke waar het hogere ego bestaat, en het menselijke ego moet door deze heengaan voor het naar zijn bron kan terugkeren. Het komt vaak voor dat het menselijke ego tijdens zijn reis op één ervan blijft hangen. Sommige herinneringen daaraan kunnen worden bewaard als dromen en in zeldzame gevallen kan het zelfs enige herinnering hebben aan het bestaan op het gebied van het hogere ego.

Zoals de blaadjes van een 'overblijvende' plant hun oorsprong hebben in de blijvende wortel, zo heeft het menselijke ego zijn oorsprong in het hogere ego, het onvergankelijke deel van de mens. En zoals het zichtbare deel van de plant in de herfst verwelkt en sterft wanneer haar levenskracht weer in de wortel wordt teruggetrokken, zo wordt het menselijke ego weer opgenomen in zijn wortel, het hogere ego, zowel in de slaap als na de dood. In de slaap is de terugkeer onvolledig, misschien meer zoals de bloemblaadjes van sommige bloemen zich 's avonds sluiten. Bij de dood sterft het 'gebladerte', het lichaam met de hersenen en het lagere denkvermogen, en is de terugkeer van het menselijke ego naar zijn 'vader', het hogere ego, compleet.

Het menselijke ego is zelf niet een 'vaste grootheid', want zijn octaven van bewustzijn lopen helemaal van onze hoogste aspiraties aan de hogere pool, door tussenliggende toestanden heen naar beneden, naar zuiver persoonlijke bezorgdheid over lichamelijke gemakken en genoegens aan de lagere pool. Het laagste octaaf van het menselijke bewustzijn dat zich alleen bezighoudt met zijn eigen persoonlijke welzijn kan worden aangeduid als het 'persoonlijke ego'.

Gezien deze variabele bewustzijnschaal, dit zich vermengen en overlappen van het hogere en het lagere, zal het niet altijd mogelijk zijn precies te omschrijven welke betekenisnuance van het woord 'ego' moet worden gebruikt.

Omdat het gemakkelijker lijkt zich een voorstelling te maken van een 'ego' dan van een straal of stroom van bewustzijn en een ego in feite altijd een product is van de straal, wordt aangenomen dat het woord ego zonder bezwaar in algemene zin kan worden gebruikt en soms kan worden verwisseld met het woord straal; de intuïtie van de

lezer zal hem leiden om de juiste betekenis aan te voelen.

Het menselijke ego kan worden gezien als het middelpunt van de samengestelde natuur van de mens. Het is als het ware een toeschouwer, een waarnemer van het levensdrama. Het voelt de impulsen vanuit de organen van het lichaam. Het neemt kennis van de gebeurtenissen die rondom in de buitenwereld plaatsvinden. Het observeert de gedachtestroom die door het denkvermogen vloeit zoals een toeschouwer in een bioscoop de beelden op het scherm gadeslaat. Het ervaart de stromen van emotie en gevoel die het soms op vleugels van hoop opheffen en het dan weer in de diepten van wanhoop laten zakken. Het kan zich vereenzelvigen met de ervaringen die het doormaakt, of het kan er los en onafhankelijk van blijven en ze bekijken als een panorama gezien vanuit een observatiepost. In het eerste geval wordt het rondgeslingerd aan ‘de rand van het levenswiel’. In het laatste geval is zijn observatiepost bij de rustige en niet bewegende ‘naaf’. Het weegt de levenservaringen en denkt erover na, velt een oordeel erover, keurt goed of af afhankelijk van de situatie. Uit deze ervaringen trekt het lessen voor de toekomst. Bij zijn keuze van het goede of het slechte wijzigt en vormt het zijn karakter en gebruikt daarbij de wil als instrument om toezicht uit te oefenen.

Dit is het menselijke ego, het IK-BEN-IK, het JIJ of IK van het leven van alledag. Dit is de straal van bewustzijn zoals hij iedere vierentwintig uur pendelt tussen activiteit op het fysieke gebied en op de innerlijke bestaansgebieden.

Vanaf zijn eerste bewuste herinnering als kind is het menselijke ego in de jeugd, volwassenheid en ouderdom door vele en afwisselende ervaringen gegaan. Het heeft zijn kijk op het leven herhaaldelijk gewijzigd, maar aan het einde van het leven weet het dat het hetzelfde identieke wezen is dat in de eerste kinderjaren tot bewustzijn ontwaakte.

De innerlijke god van de mens

In de constitutie van de mens staat boven het menselijke ego het reeds genoemde hogere of reïncarnerende ego. Dit is echter niet het hoogste niveau, want de kern van de mens, de bewustzijnsstraal, heeft zijn oorsprong in de universele goddelijke essentie – het ene leven – en er zijn andere en hogere centra tussen het hogere ego en zijn primaire bron. Deze hogere centra, die we onder één noemer kunnen

brengen en gezamenlijk als ‘innerlijke god van de mens’ kunnen omschrijven, zijn in de gewone mens nu nog latent.

De oude wijsheid vertelt ons dat de enige manier waarop de mens kan leren over zijn innerlijke god, is door geleidelijk de vermogens te ontwikkelen die nodig zijn voor een bewust bestaan op de niveaus waar die god functioneert; dit betekent dat het menselijke ego moet opstijgen langs de straal van bewustzijn en één moet worden met zijn innerlijke god.

Omdat de innerlijke god zich bevindt boven het bevattingsvermogen van het menselijke verstand en dit de neiging heeft het bestaan te ontkennen van wat het niet kan begrijpen, is het niet verwonderlijk dat het idee vreemd schijnt en voor velen niet aanvaardbaar is. Dat het menselijke verstand iets niet kan begrijpen is echter geen geldige reden om te ontkennen dat iets bestaat. Mededogen en zelfopofferende liefde kunnen nooit door het verstand worden verklaard, want deze behoren tot een hoger niveau van bewustzijn; toch weten we dat ze werkelijk bestaan en in de wereld een krachtige invloed hebben.

Alle grote religies leren ons dat er in de mens iets goddelijks is. De bijbel zegt dat de mens werd geschapen naar het beeld van God (*Gen.* 1:26-27) en verwijst naar zijn ingeboren goddelijkheid in *1 Cor.* 3:16, waar Paulus vraagt: ‘Weet u niet dat u Gods tempel bent en de geest Gods in u woont?’

De oude geschriften van de hindoes spreken over de mens als een ‘weerspiegeling in de stof’ van zijn innerlijke god, en hun literatuur staat vol met toespelingen op dit onderwerp. De hele *Bhagavad Gītā*, bijvoorbeeld, is een dialoog tussen de innerlijke god ‘Krishṇa’ en het menselijke ego, hier ‘Arjuna’ genoemd. In de volgende citaten zegt Krishṇa tegen Arjuna:

Het is inderdaad een deel van mij dat, als het in deze wereld van voorwaardelijk bestaan een leven heeft aangenomen, de vijf zintuigen en het denkvermogen bij elkaar brengt zodat het een lichaam kan krijgen en dat weer kan achterlaten. En de Verheven Heer voert deze mee naar elk lichaam dat hij ingaat of verlaat, zoals de wind de geur van bloemen overbrengt. Door het beheersen van het oog, het oor, de tastzin, de smaak en de reuk, en ook van het denkvermogen, ervaart hij de voorwerpen van de zintuigen.

– 15:7-9

En zegt Krishṇa:

Arjuna, in het hart van ieder schepsel woont de meester – Ísvara*
 – die door zijn magische kracht oorzaak is van de rondgang van
 alle wezens die zich bevinden op het universele wiel van de tijd.
 Zoek uw toevlucht in hem alleen . . . – 18:61-2

Hoewel we ons slechts vaag en onvolledig bewust zijn van de godheid in ons, is ze niet helemaal afwezig. Vanwaar komen de impulsen tot edele en grootmoedige daden, tot zelfopoffering, vriendelijkheid en medeleven? Wat brengt een moeder ertoe haar eigenbelang op te offeren voor het welzijn van haar kinderen? Waarom blijft de nederigste mens trouw een eenvoudige taak vervullen? Wat spreekt er tot de mens via de stem van het geweten? Waar komt de inspiratie van een genie, of voor muziek en kunst vandaan? Waarom schetst de dichter voor het denken van de mens een beeld van het gouden tijdperk, de ideale staat waar liefde, schoonheid en harmonie ‘ergens’ verblijven – ‘op verre stranden die voor sterfelijke voeten zijn verboden’; en waarom geeft de mens innerlijk gehoor aan deze ideeën en droomt hij op zijn beurt over die ideale staat en verlangt hij daarnaar? Waardoor is de mens altijd rusteloos en onvoldaan over wereldse successen, steeds op zoek naar iets anders, al weet hij niet wat? Is het een herinnering aan een vergeten hogere toestand, een gouden eeuw, ‘een paradijs’ dat op de een of andere manier was verloren en dat nu in zijn hoofd speelt en zijn aandacht probeert te trekken?

De oude wijsheid antwoordt op al deze vragen dat die drang omhoog, die impulsen naar hogere zaken, tot de mens komen vanuit zijn innerlijke goddelijke bron, de god in hem, de straal in de mens uit de Ene Geestelijke Zon. In dit deel van zijn wezen voelt de mens zijn eenheid met alle leven. De ingevingen die van deze kant van zijn natuur komen, zijn steeds gericht op harmonie en welwillendheid en leiden altijd tot eenheid en broederschap.

In het huidige stadium van zijn ontwikkeling reageert de mens vaak niet op deze impulsen van bovenaf en dan wordt de uiterlijke mens, het ‘beeld’, de ‘weerspiegeling van de innerlijke god’, verwrongen en vertekend; maar als hij ook maar enigszins daarop reageert, groeit hij steeds dichter naar het ideaal binnenin hem. Terwijl de evolutie vordert, zal steeds meer van de innerlijke god van de mens in zijn uiterlijke leven zichtbaar worden.

---

*Ísvara: een geïndividualiseerde straal van de kosmische geest in ieder mens.

Laten we nu eerst kort samenvatten wat we tot dusver hebben bestudeerd voordat we verdergaan met onze studie van die beginnelen in de constitutie van de mens die lager staan dan het menselijke ego. Als we deze keer 'bovenaan' beginnen en elk element in de juiste volgorde plaatsen, hebben we eerst een straal uit het universele bewustzijn die zich manifesteert op de verschillende gebieden van de natuur door middel van diverse voertuigen, waarvan het hoogste de innerlijke god van de mens is. Als volgende op de schaal komt het hogere of reïncarnerende ego met zijn verschillende aspecten, dan het menselijke ego of het gewone zelfbewustzijn met zijn hogere en lagere aspecten, waarvan het eerstgenoemde het echte menselijke ego is en het laatste het persoonlijke ego.

Hierna zullen we de beginnelen of voertuigen bestuderen die door het ego worden gebruikt in zijn contact met de mentale, tussenliggende en fysieke bestaansgebieden.

Het denkvermogen

Wanneer het ego actief is op het mentale vlak, is het alsof iemand een film van gedachtebeelden gadeslaat die voor zijn geestes oog wordt afgedraaid. Deze mentale activiteit begint zodra het ego in het lichaam terugkeert na zijn afwezigheid tijdens de slaap en gaat door tot het ego het lichaam 's avonds verlaat.

Veel mensen maken geen enkel onderscheid tussen de gedachtebeelden en het ego dat ze waarneemt. De toeschouwer is zo geïnteresseerd in de beelden die hij ziet dat hij zich ermee vereenzelvigd. Als we zo in die beelden opgaan dat we er niet in slagen ze van onszelf te onderscheiden, worden we de slaaf van de gedachtestroom. Onze gedachten vliegen her en der, de ene geeft aanleiding tot de volgende en we worden voortgesleept naar waar deze gedachten ons brengen. We zijn ons op dat moment echter niet bewust van deze slavernij, want we hebben ons ten onrechte vereenzelvigd met onze gedachten.

Op andere momenten beseffen we ons vermogen om het denken te beheersen, want we kunnen het ene onderwerp loslaten en onze aandacht op een ander richten. De gedachtestroom kan echter hardnekkig zijn en terugkeren naar het eerste onderwerp. Hij lijkt in groeven te lopen en een eigen wil te hebben die vaak tegen onze wil ingaat, maar we weten dat, als we genoeg wilskracht gebruiken, we de

halsstarrigheid van het denken kunnen overwinnen en het aan onze wil laten gehoorzamen.

Hierdoor worden twee belangrijke feiten duidelijk: ten eerste zijn we niet identiek aan onze gedachtestroom, maar ervan gescheiden en verschillend. Door deze scheiding zijn we in staat het denken van een onderwerp dat we ongewenst achten af te wenden en op iets opbouwends te richten. Ten tweede, het feit dat we het denken soms kunnen beheersen toont aan dat we niet de slaaf van het denken hoeven te zijn, maar deze beheersing door oefening en volharding kunnen vergroten tot we volkomen meester erover zijn.

De relatie tussen de mens en zijn denken lijkt op die tussen een ruiter en zijn paard. Het paard heeft eigen verlangens en een eigen wil en als men het toestaat zijn eigen neigingen te volgen, zal het doelloos van de ene naar de andere plek zwerven en misschien zijn berijder in moeilijkheden brengen. Maar een ruiter met kennis van zaken zal het paard onder controle houden en het voor een nuttig doel gebruiken, wat tenslotte zowel paard als ruiter ten goede zal komen. Het paard is een goede dienaar, maar een slechte meester.

Het denkvermogen is, evenals het paard, een slechte meester, maar het kan een geweldige dienaar zijn als het onder controle wordt gebracht en op de juiste manier geoefend. We weten dat we met voldoende wilskracht het denken op een enkel punt kunnen concentreren en op die manier vraagstukken oplossen die we nooit hadden kunnen oplossen als we hadden toegelaten dat het denken ongecontroleerd en doelloos zou ronddwalen. Het denkvermogen is dus een instrument dat door het ego wordt gebruikt, en het brein is het instrument van het denkvermogen. In oude hindoe geschriften wordt het denkvermogen aangeduid als 'het denkorgaan'.

Het denkvermogen is tweeledig van aard. Het hogere deel ervan staat in verbinding met onze geestelijke natuur; het lagere deel is afhankelijk van het brein en de fysieke zintuigen en wordt aange trokken tot de stoffelijke kant van onze natuur.

Wanneer het ego zijn aandacht concentreert in het hogere denkvermogen, is het zich bewust van zijn één-zijn met al het leven. Het denkt en voelt zich dan in harmonie met zijn medemensen. Het streeft ernaar uiting te geven aan altruïstische en meedogende gedachten en daden. Het herkent de betere kant in de ander en door zijn vertrouwen en overtuiging helpt het deze betere kant te versterken.

Het lagere denkvermogen is een voortbrengsel van het functio-

neren van de bewustzijnsstraal via de constitutie van de mens en is zo nauw verbonden met het brein en de lichamelijke verlangens dat het zich ermee vereenzelvigd. Het ontvangt impulsen uit de organen in het lichaam die om bevrediging van hun uiteenlopende behoeften vragen. Het houdt zich bezig met persoonlijk gemak en genoegen en met de kleine problemen van het dagelijks leven. Het ziet dat zijn eigen voertuig verschillend en gescheiden is van andere voertuigen en meent daarom dat zijn belangen botsen met die van anderen. Zo wordt het zelfzuchtig, sluit anderen buiten, maakt vaak plannen en intrigeert om voordeel te behalen op zijn medemensen, want het ziet niet in dat het één is met hen. Als het niet met een bepaalde taak bezig is, drijft het doelloos van de ene gedachte naar de andere, of wordt door gebeurtenissen van buitenaf tot activiteit geprikkeld.

Tussen het hogere en het lagere denkvermogen bestaat geen duidelijke scheidslijn; het ene gaat onmerkbaar in het andere over. Het ego kan zijn aandacht slechts op één deel van het denkvermogen tegelijk concentreren en op dat moment is alleen dat deel van het denkvermogen actief.

Door het hogere denkvermogen voortdurend voor altruïstische, opbouwende gedachten en een verheven idealisme te gebruiken, wordt de geestelijke kant van onze natuur sterker. Wanneer we na vele incarnaties ons bewustzijn naar dit deel van onze constitutie hebben overgebracht, zullen we *volledig bewust* door de deur van de dood overgaan naar een geestelijke bestaanstoestand.

Stemmingen, gevoelens, emoties

Een andere kant van ons wezen bestaat uit eigenschappen zoals stemmingen, gevoelens en emoties. We voelen ons afwisselend rustig of prikkelbaar, somber of opgewekt, gelukkig of terneergeslagen. Soms zijn we hartelijk tegenover onze medemensen en andere kernen onverschillig. De ene keer worden we door haat en wraak beheerst, dan weer tonen we liefde, grootmoedigheid en goede wil. Zulke gevoelens hebben we niet vaak in extreme mate, maar we zijn ons bewust van hun invloed op ons. Evenals bij onze gedachten kunnen we afstand nemen en het opkomen en wegebben van onze emoties gadeslaan. Bepaalde gevoelens keuren we goed; andere vinden we ongewenst.

Om onze stemmingen te beschrijven gebruiken we soms de uitdrukking dat we in een bepaalde 'gemoedstoestand' verkeren. Dit lijkt een nauwkeurige beschrijving, want het ego bekijkt dan alles slechts uit één vaste hoek en sluit alle andere gezichtspunten uit. Als we gelukkig zijn, ziet alles er rooskleurig uit; we kunnen dan niet begrijpen hoe we ons eerder zo ellendig konden voelen. Als we ons treurig voelen, ziet alles er naargeestig uit en twijfelen we eraan of we ooit weer gelukkig zullen zijn.

Onze gevoelens en stemmingen kunnen veel invloed op ons hebben. We weten uit ervaring dat stemmingen niet blijvend zijn, maar aan verandering onderhevig. De verandering kan langzaam komen en een stemming kan verdwijnen ten gevolge van het routinewerk van het dagelijkse leven. Of we kunnen plotseling uit een gemoedstoestand worden gerukt door een gebeurtenis van buitenaf, zoals wanneer de telefoon gaat of een vriend opbelt met belangrijk nieuws dat van ons een snelle reactie vraagt. We hoeven echter niet op uiterlijke omstandigheden te wachten om een ongewenste stemming van ons af te schudden. Hetzelfde resultaat kunnen we bereiken als we resoluut nuttig en constructief werk aanpakken dat onze aandacht helemaal opeist. We weten ook dat we onze stemmingen kunnen veranderen door louter wilskracht te gebruiken; de methode houdt in dat we doelbewust een ongewenste stemming door een prettige vervangen. We kunnen weigeren ons ellendig en neerslachtig te voelen en in plaats daarvan een opgewekte houding aankweken. We kunnen weigeren toe te geven aan geprikkeldheid en aan een kritische houding, en die vervangen door kalmte en vriendelijkheid.*

Evenals gedachten lijken onze emoties ook een eigen wil te hebben en vaak is het moeilijk ze te beheersen. Maar omdat we ze af en toe de baas zijn gebleven, weten we dat het kan en door ons hierin te oefenen neemt onze macht erover toe.

Omdat het voor ons mogelijk is afstand te nemen en het opkomen en wegebben van onze emotie gade te slaan en er een oordeel over te hebben, en daar we over het vermogen beschikken met onze wil richting te geven aan de stroom, is het duidelijk dat we evenmin identiek zijn met onze stemmingen en gevoelens als met onze gedachten.

---

*Over dit onderwerp is een nuttig artikel van W.Q. Judge, 'Cyclic Impression and Return and Our Evolution' [Cyclische indrukken en hun terugkeer en onze evolutie], opgenomen in *Echoes of the Orient* (1:492-504).

Het modellichaam

De medische wetenschap heeft over het menselijk lichaam een grote hoeveelheid kennis verzameld, waaronder het verband tussen de hersenen, het zenuwstelsel, de spieren en de verschillende organen. Ze kan ook uitleggen hoe de indrukken van het licht dat in het oog valt en van geluidsgolven die in het oor komen, door middel van verschillende tussenstappen worden overgebracht tot ze via de zenuwen de hersenen bereiken.

Er is echter een hiaat in onze kennis over hoe een gedachte tot een daad kan leiden; hoe een mentale prikkel, een daad van de wil, van het bewustzijn kan worden overgebracht naar de hersenen en dan tenslotte de materie in een spier ertoe brengt aan een bevel van de wil te gehoorzamen. Er is ook een hiaat in onze kennis over hoe zintuiglijke indrukken vanuit de fysieke buitenwereld, zoals geluid en licht, nadat ze de hersenen als zenuwprikkels hebben bereikt, vanuit de hersenen worden overgebracht naar het aanwezige bewustzijn.

De oude wijsheid zegt ons dat het bewustzijn en het denkvermogen niet rechtstreeks kunnen inwerken op grofstoffelijke materie, maar dat er in de natuur materie is die etherischer en verfijnder is dan de grove stof die wij kennen. Er bestaan andere vormen van energie die zich bevinden tussen onze mentale energieën en de genoemde etherische materie. Door middel van die nog onbekende energieën worden mentale prikkels ‘trapsgewijs gereduceerd’ of getransformeerd tot ze de hersenen bereiken. Daarvandaan worden de impulsen als zenuwprikkels uitgezonden die tenslotte de spieren beïnvloeden en uiteindelijk uitmonden in handelingen op het fysieke gebied.

De oude wijsheid zegt bovendien dat de mens een innerlijk, onzichtbaar lichaam heeft dat uit deze etherische en onzichtbare materie is opgebouwd en dat ons grofstoffelijke lichaam een nauwkeurig duplicaat in fysieke materie is van dit etherische lichaam. In feite neemt ons fysieke lichaam zijn vorm aan, krijgt samenhang en behoudt zijn betrekkelijk stabiele uiterlijk doordat het als het ware ‘steen voor steen’, cel voor cel, op dit onzichtbare raamwerk of modellichaam is gebouwd. Omdat het modellichaam uit een etherische substantie bestaat, is het voor mentale impulsen gevoelig en het vertaalt deze in fysieke handelingen. Door tussenkomst van het denkvermogen en het modellichaam kan het ego dus zijn wil aan het fysieke lichaam opleggen.

Het fysieke lichaam

In het lijstje van de verschillende onderdelen die samen de constitutie van de mens vormen, komen we tenslotte bij het meest materiële deel, zijn fysieke lichaam. Dit is het enige deel van de mens dat zichtbaar is; al het andere is onzichtbaar.

Het menselijke lichaam is echt een prachtig instrument, met al zijn organen en vermogens die samenwerken om een levende eenheid te vormen – de dierlijke kant van de mens. Door middel van dit lichaam met zijn vijf zintuigen en fysieke hersenen kan het ego in contact komen met de stoffelijke wereld, en door ervaringen daarin leren en evolueren.

Het lichaam is als het ware de ‘façade’ van de samengestelde aard van de mens, het deel dat ‘op straat uitkijkt’, het deel dat ‘van de buitenkant zichtbaar is’. Achter die façade leidt de mens een innerlijk leven in zijn andere en onzichtbare beginselen. Het lichaam is het ‘raadhuys’ in die kleine gemeente van verschillende elementen die de menselijke constitutie samenstellen. Het is het gemeenschappelijke centrum waar al die elementen bijeenkomen en tegenover elkaar staan met hun uiteenlopende begeerten en eisen, aspiraties en verlangens. Als de ‘raadsvergadering’, die door deze tegenover elkaar staande belangen wordt gehouden, onder leiding staat van het ego dat in zijn kern door de straal van het goddelijke wordt geïnspireerd en beheerst, dan zullen de verschillende elementen samenwerken en zal een harmonisch en nuttig leven het gevolg zijn. Als het ego toegeeft aan de ongedisciplineerde lagere elementen zal disharmonie en leed het gevolg zijn, al zal zelfs dit lijden na verloop van tijd het ego ertoe brengen een verstandiger gedragslijn te kiezen.

Veel mensen vereenzelvigen zich alleen met hun lichaam en denken dat het lichaam het voornaamste deel van hen is. Enig nadenken toont aan dat dit niet het geval is.

Als we kijken naar iemand die slaapt, valt het ons op dat het lichaam rustig ligt en bepaalde automatische functies verricht. Het hart klopt, het bloed circuleert, de longen ademen, enz. De ogen zijn gesloten, maar de oren ontvangen geluiden van buiten op, maar er volgt geen reactie op die geluiden. Als er honderd slapende lichamen voor ons zouden liggen, zouden die zich allemaal op ongeveer dezelfde manier gedragen. Het lichaam dat we voor ons zien is niet de vriend die we zo goed kennen. De deugden in hem, waar we van hou-

den en die hem uniek maken, hebben zich van het slapende lichaam losgemaakt en het toneel tijdelijk verlaten, misschien om zich terug te trekken in het etherischer deel van de innerlijke constitutie. We kunnen via het slapende lichaam niet in contact komen met het werkelijke deel van onze vriend, maar we weten dat hij op de een of andere manier ermee is verbonden. Hij kan geen contact met ons maken, tenzij hij in het lichaam terugkeert en dat weer bezielt. Hieruit zien we dat het lichaam niet de mens zelf is maar, evenals het denkvermogen, een werktuig dat door het ego wordt gebruikt voor zijn evolutie hier op aarde.

Het deel dat tijdens de slaap afwezig is, is meer essentieel dan het slapende lichaam vóór ons. Als we dit afwezige essentiële deel voorlopig de ‘ziel’ noemen, zien we in dat het juist zou zijn om te zeggen dat de mens een ziel *is* en een lichaam *heeft* dan te zeggen dat hij een lichaam is en een ziel heeft.

Het lichaam wordt zwakker als de jaren voorbijgaan, maar het betere deel van het menselijke ego, het deel dat zijn bewustzijn in de hogere beginselen van zijn wezen heeft geconcentreerd, wordt door de achteruitgang van het lichaam niet aangetast. Het ware menselijke ego weet dat het niet het lichaam is en voelt zich ‘jong in de geest’ ondanks het verzwakte lichaam. Alleen het laagste deel van het persoonlijke ego, het deel dat zich met het lichaam heeft vereenzelvigd, heeft het gevoel dat het oud wordt.

Beginselen vermengen zich

De diverse elementen van de mens – die hierboven zijn genoemd – zijn niet in verschillende ‘vakjes’ gescheiden maar vermengen zich en doordringen elkaar zodat ieder beginsel tot op zekere hoogte iets van de aard van alle andere in zich draagt. Zoals de prismatische kleuren zich vermengen en geleidelijk in elkaar overgaan en, als ze alle aanwezig zijn, wit licht voortbrengen, evenzo vermengen de beginselen van de mens zich en gaan ze in elkaar over, en als ze alle aanwezig zijn brengen ze een complete mens voort.

Tijdens ons leven op aarde zijn ze alle rechtstreeks of indirect verbonden met het fysieke lichaam. Het ego kan wel honderd keer per dag zijn aandacht van het ene deel van zijn wezen naar een ander deel verplaatsen, maar de overgang van het ene naar het andere is zo soepel en geleidelijk dat we vaak niet opmerken dat er

een verandering heeft plaatsgehad.

Misschien is het interessant op dit punt een passage uit de *Katha Upanishad* aan te halen om te laten zien hoe de leraren in die tijd de samengestelde aard van de mens hebben geschetst:

Weet dan dat het zelf (de *ātman*) zetelt in een wagen en dat het lichaam die wagen is. Weet dat het geestelijke bewustzijn (*buddhi*) de wagenmenner is en dat het denkvermogen (*manas*) de teugel is.

Men zegt dat de zintuigen de paarden zijn, en dat de voorwerpen van de zintuigen de paden (het bereik van de zintuigen) zijn. De wijzen verklaren dat het *zelf* verbonden met de zintuigen en het denkvermogen de 'genieter' (degene die ervaart) is.

Hij die geen inzicht heeft en van wie het denken niet beheerst is, zijn zintuigen zijn altijd ongecontroleerd zoals koppige paarden voor een wagenmenner.

Hij die inzicht heeft en van wie het denken altijd beheerst is, zijn zintuigen zijn onder controle zoals goede (gewillige) paarden voor een wagenmenner.

- 3:3-6

De zintuigen en organen van de mens proberen voortdurend hun behoeften te bevredigen, en zijn daarom de 'paarden' die de drijfkracht leveren voor de menselijke activiteiten. De 'voorwerpen van de zintuigen' zijn de objecten in de stoffelijke wereld die de zintuigen kunnen bevredigen; ze vormen dus 'de paden' die de 'paarden' volgen. Het zelf reist in de wagen. De voerman, de wagenmenner, is het geestelijke bewustzijn en als dit bekwaam is en de bevelen van zijn meester, het zelf, gehoorzaamt en met het denken de zintuigen onder controle houdt, gaat alles goed. Maar als het geestelijke bewustzijn zijn aandacht laat verslappen, kunnen de zintuigen ongeremd gaan steigeren en de veiligheid van het zelf in gevaar brengen.

Er is een moderne manier om het onder woorden te brengen die aangeeft dat de praktische mens van nu het leven beschouwt op een manier die niet zoveel verschilt van die in het bovenstaande voorbeeld dat aan de Ouden werd ontleend. De tegenwoordige versie treedt niet zo erg in detail maar zegt eenvoudig: 'We doen ervaring op terwijl we naar iets anders zoeken'. Het 'iets anders' is gewoonlijk geld, wat eenvoudig ons vermogen weergeeft om onze verlangens te bevredigen. Het zijn onze begeerten die ons op zoek doen gaan naar de 'voorwerpen van de zintuigen' en ons de een of andere gok laten wagen om ons doel te bereiken. Uiteindelijk kregen we meestal niet wat we hadden gehoopt. Maar we hebben wel flink wat ervaring

opgedaan die we niet hadden gekregen als we geen poging hadden gewaagd; en ervaring moeten we hebben als we willen evolueren. Zo verijdt een zelfzuchtig motief zichzelf, maar het kan door teleurstellende ervaringen wel tot enige vooruitgang leiden.

Het karakter

Omdat de constitutie van de mens met de verschillende bovenvermelde beginselen of 'instrumenten' bij iedereen hetzelfde is, zou men natuurlijk kunnen verwachten dat de mensen op alle punten gelijk zijn. Dit is echter niet het geval. We zien aan alle kanten grote verschillen in kenmerken bij de mensen, verschillen in instelling, temperament, levensbeschouwing, enz. We merken ook grote verschillen op in natuurlijke aanleg, begaafdheid en neigingen. Deze verschillen bestaan niet alleen bij volwassenen, maar zijn ook bij kinderen duidelijk aanwezig. Moeders met grote gezinnen zullen ons vertellen dat zulke verschillen al vanaf het begin bestaan en dat ze duidelijk worden zodra het kind de vermogens heeft ontwikkeld om zich te uiten. Deze verschillende eigenschappen komen tevoorschijn voordat opvoeding of omgeving invloed kunnen hebben gehad. Ze ontvouwen zich van binnenuit en zijn niet het gevolg van inprenting van buitenaf.

Zo kan bij kinderen van dezelfde ouders het ene een zonnige en vrolijke instelling hebben en een ander is misschien ernstig of knorrig. Het ene kan netjes en ordelijk zijn, terwijl een ander nonchalant is; het ene kan grootmoedig zijn, een ander zelfzuchtig; het ene roekeloos en niet te vertrouwen, terwijl een ander voorzichtig en betrouwbaar is.

Zelfs kinderen in hetzelfde gezin vertonen vaak een opvallend verschil in hun natuurlijke aanleg, begaafdheid en 'aangeboren gaven'. De uitdrukking 'aangeboren' laat al een erkenning zien van het feit dat zulke eigenschappen niet zijn aangeleerd, maar al vóór de geboorte moeten hebben bestaan. Zo merken we op dat sommige kinderen wiskunde gemakkelijk vinden, maar talen moeilijk. Sommigen houden van muziek en kunst, terwijl anderen technisch zijn ingesteld; sommigen lijken in veel richtingen talenten te hebben, terwijl anderen niet over bijzondere begaafdheden beschikken.

Wanneer zo'n ongelijkheid bij kinderen uit verschillende gezinnen voorkomt, wordt gewoonlijk een verschil in erfelijke eigenschappen als oorzaak genoemd, maar als even grote verschillen voorkomen bij

kinderen in hetzelfde gezin, waar de erfelijke achtergrond dezelfde is, moeten we de oorzaak elders zoeken.

Aanleg voor muziek openbaart zich bij een kind al vroeg in het leven en vaak voordat het enige muzikles heeft gehad of een instrument heeft aangeraakt. Uit de levensgeschiedenis van grote musici blijkt vrijwel altijd dat de gave van muzikale genialiteit zich al in de vroege jeugd in opmerkelijke mate vertoont en vaak in gezinnen waar geen sprake is van erfelijke factoren om het verschijnen ervan te verklaren.

Het is waar dat aangeboren eigenschappen door oefening, opvoeding en omgeving kunnen worden veranderd. Onderricht zal naar buiten brengen wat reeds vanbinnen aanwezig is, maar als daar als basis geen talent is, zal het resultaat pover blijven. Dat blijkt als we de sterk uiteenlopende effecten van dezelfde training bij verschillende leerlingen in dezelfde groep waarnemen.

De bovengenoemde eigenschappen zoals temperament, instelling, talent en begaafdheid tezamen onderscheiden het ene individu van een ander en vormen zijn karakter. Het karakter kan door opvoeding, training en omgeving worden gewijzigd, maar omdat het zich openbaart vóór een van deze omstandigheden tijd heeft gehad om invloed uit te oefenen, moet het veeleer zijn aangeboren dan verworven. En omdat het vaak anders is dan dat van de ouders, kan het niet als het gevolg van erfelijkheid worden verklaard. Hoe moeten we dan het bestaan van dit karakter uitleggen? De oude wijsheid leert dat het een erfenis is die het ego meebrengt uit een vroeger bestaan.

Karaktervorming

Het woord karakter komt van een Grieks woord dat 'stempelen, graveren of ingriffen' betekent. Voordat er papier was, had men de gewoonte letters in steen te graveren of ze te stempelen op kleitabletten. Elke letter had een merkteken, enig in zijn soort, dat hem van alle andere onderscheidde. Wanneer we over de letters van het alfabet spreken, verwijzen we ook nu nog ernaar als de 'karakters' van het alfabet en daarbij hebben we in gedachte dat al deze letters door karakteristieke tekens van elkaar zijn te onderscheiden.

Het karakter van een mens bestaat dus uit de gezamenlijke eigenaardigheden of eigenschappen die hem onderscheiden van andere mensen.

We bouwen ons karakter op door zich herhalende gedachten, terugkerende emoties en gevoelens en door de daden die daaruit voortvloeien. Denk een gedachte vaak en lang genoeg en ze zal tot uitdrukking komen in een gesproken woord of een daad. Herhaal een daad vaak genoeg en hij zal een gewoonte worden. Een gedachte kan men al gauw van zich afzetten, een daad snel vergeten, maar ze laten een spoor na in het karakter, hoe gering ook. Als ze een gewoonte worden, planten ze zich diep in het onzichtbare deel van de menselijke natuur.

We bouwen ook het deel van ons karakter op dat vorm geeft aan onze aangeboren gaven, talenten en capaciteiten. Dit deel bouwen we op door herhaalde inspanning en oefening in deze verschillende richtingen, zodat deze 'gaven' geen geschenken zijn in de betekenis van onverdiende gunsten, maar geschenken van onszelf aan onszelf. Ze zijn herinneringen van vaardigheden uit het verleden, verworven door inspanning in vroegere levens en voor ons bewaard in het onzichtbare deel van ons wezen.

Karakter is daarom niet een afzonderlijk beginsel of onafhankelijk onderdeel van de constitutie van de mens, maar is het totaal van de gewoonten en de daaruit voortgekomen neigingen die we in al de verschillende delen van onze constitutie hebben ontwikkeld. Het is de som van de gewoonten van lichaam, emoties en gevoelens; gedachtegewoonten en morele gewoonten; gewoonten om aan de stem van het geweten te gehoorzamen of om toe te geven aan een verleiding, en ook oefengewoonten op alle terreinen waar we ons op richten. Het is wat we van onszelf hebben gemaakt.

Het bijeengebrachte resultaat van al deze gewoonten verschaft ons een aanleg, een 'voorkeur' voor een bepaalde richting, een predispositie, een 'neiging' die het voor ons natuurlijk en gemakkelijk maakt te handelen in de groef die de gewoonte heeft ingekerfd.

Ons karakter of de gezamenlijke gewoonten bepalen hoe we zullen reageren op plotselinge invloeden van omstandigheden van buitenaf en wat ons 'startklaar' doet zijn om in deze of gene richting te gaan. Het is ook ons karakter dat bepaalt waarheen onze gedachten zullen terugkeren als ze niet door onze wil worden geleid. Het bepaalt ook wat onze emoties en gevoelens worden als ze niet onder controle zijn maar hun eigen niveau kunnen zoeken. Of dit niveau hoog of laag is, goed of slecht, hangt af van de richting en de impuls die wij eraan hebben gegeven.

Het karakter is het innerlijke, onzichtbare gewaad dat het ego door de gedachten en daden om zich heen weeft, draad na draad, vezel na vezel, zoals een larve haar cocon bouwt waarin ze later moet wonen. Tijdens het leven verbeteren we dit karakter of we tasten het aan en bederven het. Aan het einde van het leven blijft het altijd over als een opstapeling van krachten en energieën en als zodanig kan het niet worden vernietigd of ongedaan gemaakt. Wat gebeurt er na de dood met dit karakter?

De oude leringen geven aan dat het op innerlijke gebieden van de natuur onveranderd en latent blijft tot in toekomstige eeuwen het ego terugkeert tot fysieke belichaming, en het zijn erfenis, dit karakter, vindt dat op zijn meester wacht. Het is als een reischeque die vooruit wordt gestuurd en op de plaats van bestemming ligt te wachten wanneer de reiziger aankomt. Het is een 'laatste wilsbeschikking' die ons huidige zelf maakt voor zijn toekomstige zelf, en wanneer het ego naar de aarde terugkeert als een pasgeboren kind is zijn karakter – dat zich nu opnieuw gaat manifesteren – het 'kapitaal' waarmee het zijn nieuwe incarnatie begint. De pasgeboren baby is daarom feitelijk een reproductie van het vroegere wezen.

Omdat het karakter – het 'gewaad' waarin we nu zijn gehuld, ons alledaagse zelf – het bijeengebrachte resultaat is van onze eigen gedachten en daden in het verleden, kunnen we zeggen dat we ons eigen handwerk zijn, ons eigen karma. Als we dit in gedachte houden, kunnen we de uitspraak van Pythagoras begrijpen dat 'we ons eigen kind zijn'. Wanneer we bedenken dat onze aard en neigingen, onze talenten en gaven allemaal 'herinneringen' van gewoonten zijn die we in vorige levens hebben aangenomen en dat ons karakter dus ons collectieve geheugen is van al onze vroegere levens, kunnen we de bedoeling begrijpen van wat Plato zei: '... elk onderzoek en alle kennis betreft herinnering.'

We hebben misschien dingen bewaard op de 'zolder en in de klerkast' van ons karakter waarvan we ons niet bewust zijn. Sommige mensen zijn onaangenaam verrast als ze zonder aanleiding plotseling aandrang krijgen zich te misdragen. Een andere keer zijn de opwellingen misschien weldadig van aard. Deze impulsen zijn inblazingen in het bewustzijn van gedachtebezinksels uit een lang vergeten verleden. In de loop van de tijd zullen alle verborgen bezinksels in ons karakter aan de oppervlakte komen, de slechte om ze te verbeteren of van ons af te schudden, de goede om ze te ontwikkelen en te versterken.

Veel mensen zijn zich innerlijk ervan bewust dat ze onontplooid talenten hebben die door het ontbreken van een geschikte gelegenheid niet naar buiten zijn gebracht. Na verloop van tijd zullen al die gaven tot uitdrukking komen en kunnen dan worden ontwikkeld en verbeterd.

Het karakter van de mens is diepgeworteld en verandert niet van dag tot dag of van uur tot uur zoals onze gedachten en gevoelens. We kunnen het niet van ons afschudden zoals een slechte bui, maar we kunnen het wel veranderen op dezelfde manier die we hebben gebruikt bij het vormen ervan. Als een gebouw niet is wat het moet zijn en we een nieuwe vorm eraan willen geven of het verbouwen, dan moet dat worden gedaan door beschadigde stenen te vervangen door nieuwe en betere en dat moet steen voor steen gebeuren. Het kan niet met een enkele poging worden gedaan maar het is een langzaam en moeilijk proces. Daarom moeten we eerst en vooral zo zorgvuldig zijn met onze gedachten en daden. Dan moeten we ze zo maken dat we ze later niet hoeven te vervangen.

Er bestaat geen kortere weg om het karakter om te vormen. Daarom schijnt het dat nieuwjaarsvoornemens vaak weinig doeltreffend zijn, al hebben ze een goede invloed. In ons enthousiasme zien we het feit over het hoofd dat wat we met een enkele poging hopen te veranderen, was opgebouwd door herhaalde gedachten en daden in lange perioden in het verleden. Om doeltreffend te zijn moet de poging het hele jaar door voortdurend worden herhaald en vastberaden worden volgehouden.

Een voornemen is echter, ook al wordt het niet waargemaakt, beter dan helemaal geen voornemen, want geen enkele poging gaat verloren en ze is tenminste één steen die is vervangen. Inzicht in de omvang van de taak die we ondernemen om oude, vaste gewoonten te veranderen, zal ons ervan weerhouden de moed te verliezen als de vooruitgang langzamer lijkt te gaan dan we hadden gehoopt en zal ons helpen om de poging vol te houden.

Het zelfgemaakte lot van de mens

Er is al gezegd dat ons karakter is wat we van onszelf hebben gemaakt als resultaat van al onze gedachten en daden, en van de gewoonten die daaruit zijn voortgekomen. Ons karakter geeft ons een 'aanleg' of voorkeur voor een bepaalde richting en als deze

ongewijzigd blijft bepaalt ze ons uiteindelijke lot.

Er is een fragment uit de oosterse wijsheid dat luidt:

Als je een gedachte zaait, oogst je een daad;
 Als je een daad zaait, oogst je een gewoonte;
 Als je een gewoonte zaait, oogst je een karakter;
 Als je een karakter zaait, oogst je een lot.

Als we zo goed leven als we kunnen, zal ons karakter steeds beter worden en zal het ons op weg helpen naar een stralende en vruchtbare bestemming. Als we in de verkeerde richting lijken te koersen, kan dat worden veranderd, maar om het te veranderen moeten we eerst ons karakter veranderen. Daarvoor moeten we onze gewoonten, onze daden en onze gedachten veranderen, wat natuurlijk tijd en voortdurende inspanning vergt.

Het volgende citaat, ontleend aan het *Dhammapada*, een boeddhistisch geschrift, laat zien hoe de Ouden duizenden jaren geleden leerden dat ons karakter door onze gedachten wordt gevormd:

Alles wat we zijn is het resultaat van wat we hebben gedacht. Het is gebaseerd op onze gedachten. Het komt allemaal voort uit onze gedachten. Als iemand spreekt of handelt met een boze gedachte, volgt lijden hem, zoals het wiel de voet van de os volgt die de wagen trekt.

Alles wat we zijn is het resultaat van wat we hebben gedacht. Het is gebaseerd op onze gedachten; het komt voort uit onze gedachten. Als iemand spreekt of handelt met een onschuldige en zuivere gedachte, volgt geluk hem als een schaduw die hem nooit verlaat.

‘Hij heeft me slecht behandeld; hij heeft me geslagen; hij heeft me verslagen; hij heeft me beroofd’ – in mensen die zulke gevoelens koesteren zal haat nooit ophouden.

‘Hij heeft me slecht behandeld; hij heeft me geslagen; hij heeft me verslagen; hij heeft me beroofd’ – in mensen die zulke gevoelens niet koesteren zal haat ophouden te bestaan.

Want haat wordt nooit en te nimmer door haat overwonnen. Haat verdwijnt alleen door liefde. Dit is de eeuwige wet.

– vs. 1-5

Ons lot wordt dus uiteindelijk bepaald door onze eigen gedachten en daden. We zijn door niemand anders tot iets ‘voorbeschikt’. Wanneer we ons karakter ten goede of ten kwade veranderen, bepalen we daardoor zelf ons eigen lot.

5

Bewustzijnstoestanden

De indirecte leer methode

Als de bewustzijnsstraal zich gedurende de slaap en na de dood uit de buitenste schil heeft teruggetrokken, is hij actief op innerlijke onzichtbare gebieden van de natuur of op bewustzijnsniveaus die van onze waaktoestand verschillen. Het menselijke ego van het gewone individu is in zijn huidige ontwikkelingsstadium niet in staat de bewustzijnsstraal te volgen als deze zich terugtrekt op hogere gebieden, want juist doordat die bewustzijnsstraal zich uit het menselijk voertuig terugtrekt, kan het menselijke ego niet meer functioneren en raakt in een slaaptoestand.

Er zijn een paar uitzonderlijke mensen in de wereld, die zich zover hebben ontwikkeld dat hun menselijke ego één is geworden met hun hogere ego en zij kunnen zelfs nu in het volle bezit van hun bewustzijn over de drempel van slaap en dood heenstappen. Zij zijn de meesters van wijsheid, mededogen en vrede, die de beschermers zijn van de oude wijsheidsreligie, en die deze leringen aan de mensheid hebben doorgegeven. Ook zij waren ooit gewone mensen en het is het levenslot van iedereen om uiteindelijk deze hoge toestand te bereiken, en dan zullen de hogere bewustzijnsgebieden voor ons even bekend zijn als de uiterlijke wereld dat nu is.

Omdat we deze bewustzijnsgebieden of -toestanden niet door rechtstreekse waarneming kunnen bestuderen, zal de op een na beste benadering zijn om onze waaktoestand en het weinige dat we weten over de droomtoestand en sommige uitzonderlijke bewustzijnstoestanden te bestuderen, om te zien of we daardoor niet tenminste enig licht op dit onderwerp kunnen werpen.

De waaktoestand van het bewustzijn

In onze gewone waaktoestand van het bewustzijn is het menselijke ego – en tot deze term rekenen we zijn hogere, tussenliggende en lagere of persoonlijke aspecten – het actieve centrum van bewustzijn, en zijn terrein van activiteit is de uiterlijke fysieke wereld en een innerlijke, onzichtbare wereld van gedachten en gevoelens.

Het kenmerk waardoor de waaktoestand van het bewustzijn zich onderscheidt van andere toestanden, schijnt een gelijktijdige gewaarwording te zijn van het fysieke en het mentale gebied. Het ego neemt de buitenwereld waar door middel van de vijf zintuigen en de innerlijke wereld door het gadeslaan van de opeenvolging van gedachten en gevoelens die achter elkaar op het ‘projectiescherm van het bewustzijn’ worden weergegeven. Onze activiteiten kunnen hoofdzakelijk van lichamelijke aard zijn, maar zelfs al zijn we bewust daarmee bezig, toch blijft er een onderstroom van gedachten aanwezig in ons denkvermogen; of ons werk is hoofdzakelijk mentaal, maar zelfs dan zijn we ons nog steeds bewust van onze fysieke omgeving. We weten echter dat als we ons tot het uiterste op een van beide vlakken inspanssen, de activiteit op het andere vlak tot een minimum beperkt zal zijn. Een atleet kan bijvoorbeeld niet aan een hardloophwedstrijd deelnemen en zich tegelijkertijd op een mentaal probleem concentreren. De weinige mentale activiteit die hij vertoont moet worden gericht op het volhouden van zijn fysieke inspanning. Als we daarentegen onze volledige aandacht willen schenken aan een mentaal probleem, is de beste voorbereiding om de lichamelijke activiteiten tot een minimum te beperken.

De automatische lichaamsfuncties, zoals de bloedsomloop, ademhaling, spijsvertering, enz., dienen natuurlijk steeds door te gaan want deze maken allemaal deel uit van de ‘energiecentrale’ die de energie levert aan de hersenen. Deze lichaamsfuncties spelen echter geen directe rol bij het denkwerk, maar vormen ook geen belemmering tenzij ze te veel zijn gestimuleerd. We weten bijvoorbeeld dat het moeilijk is ons na een zware maaltijd te concentreren op een diepzinnig metafysisch probleem.

Een actief lichaam, of het nu door voedsel of lichamelijke inspanning te veel is gestimuleerd, wordt een obstakel voor mentale activiteit. Een lichaam dat zo passief is dat we het bestaan ervan kunnen vergeten, zou mentale inspanning het minst belemmeren.

Er zijn dus drie partners nodig om de gewone waaktoestand van het bewustzijn voort te brengen: het menselijke ego-aspect van de bewustzijnsstraal, het denkvermogen en het lichaam, waarbij tot het laatstgenoemde het modellichaam enz., worden gerekend. Van deze drie worden het denken en het lichaam door de bewustzijnsstraal tot leven gewekt, waarbij het denken de verbindende schakel vormt tussen de andere twee en het lichaam de onderste laag is voor de werking van het geheel. Als een van de partners afwezig is, is de bewustzijnsstraal zich niet bewust van dit gebied. Alle partners dienen aanwezig te zijn en als een eenheid in harmonie samen te werken om de straal de gelegenheid te geven de gewone waaktoestand van het bewustzijn te ervaren.

Dagdromen

Tijdens de waaktoestand kan een gedeeltelijke ontkoppeling van het ego en zijn zintuigen plaatshebben.

Als we lange tijd in een rumoerige straat hebben gewoond, merken we het lawaai niet meer op. De geluidsgolven dringen even sterk als tevoren onze oren binnen, maar we hebben onbewust geleerd deze geluiden niet tot ons bewustzijn te laten doordringen. We zijn in dit opzicht erin geslaagd ‘de koppeling los te gooien’ tussen het ego en zijn waarnemingsorganen.

Of we kunnen in een kamer zitten waarbij we diep verzonken in een boek aan het lezen zijn of bezig zijn een abstract probleem op te lossen, en dan niet horen dat de klok slaat of merken dat iemand door de kamer loopt. De persoon gaat binnen ons gezichtsveld voorbij, de geluidsgolven van de slaande klok bereiken onze oren. Hoewel onze oren en ogen zoals altijd in een perfecte staat waren, bereiken de indrukken van onze oren en ogen ons bewustzijn niet, omdat ons ego op mentaal gebied bezig was. Dit keer ‘greep de koppeling volledig aan’ op het denkniveau met als gevolg dat het ego zich tijdelijk niet meer bewust was van het fysieke gebied.

We zeggen van iemand die in zo’n bewustzijnstoestand verkeert dat hij ‘in gedachten’ is, ‘aan het dagdromen is’, en dan zien we in dat hij in een staat verkeert die is te vergelijken met slaap. Of we kunnen zeggen: ‘hij is afwezig’, ‘hij is er niet helemaal bij’.

Als we hem wakker willen maken, zeggen we schertsend: ‘Kom maar weer met beide benen op de grond’ en laten dit misschien ver-

gezeld gaan met een lichte aanraking. Het ego trekt zijn aandacht dan terug van het mentale gebied en wordt zich weer bewust van zijn fysieke omgeving.

Als het ego terugkeert van zo'n uitstapje naar het mentale gebied, kan het als verdoofd lijken en aanvankelijk zijn omgeving niet herkennen, want het is mentaal 'op een andere plaats geweest' en verwacht nu die andere plaats met zijn werkelijke fysieke omgeving. Maar binnen een paar seconden is de situatie weer duidelijk en is het ego weer terug op zijn gebruikelijke 'observatiepost' en is weer in het volledige bezit van zowel zijn denkvermogen als zintuigen. Het ego heeft de overstap gemaakt van een zuiver mentale toestand naar de gewone waaktoestand. Het is 'afgedaald in de stof'. Het heeft 'naar de middelste versnelling geschakeld' waar het functioneert met de gebruikelijke combinatie van mentale en fysieke activiteit.

Het was voor het ego mogelijk zich van het fysieke gebied terug te trekken en op te houden daar te leven, en toch op het mentale vlak te bestaan en daar actief te zijn. Dit laat zien dat het voor het ego mogelijk is om een volledig mentaal bewustzijn te behouden zonder fysiek bewustzijn.

Voor wat het ego betreft zou gedurende deze tijd het fysieke gebied evengoed niet kunnen bestaan, want dit speelt geen rol van betekenis in de mentale activiteit van het ego.

Gedurende zijn afwezigheid op het fysieke gebied waarbij het ego bestaat op het mentale gebied, behoudt het zijn identiteit en herkent zichzelf nog steeds als dezelfde IK-BEN-IK als in de gewone waaktoestand.

De oude wijsheid leert ons dat er andere en hogere gebieden boven het mentale gebied zijn en dat zoals de bewustzijnsstraal zich kan terugtrekken van het fysieke gebied en nog altijd actief kan zijn op het mentale gebied, hij zich ook van het mentale gebied kan terugtrekken en op een van deze hogere gebieden actief kan worden. Zoals zijn voertuig op het mentale gebied het normale hersenverstand is, zo zal zijn voertuig op het volgende gebied een hoger denkvermogen zijn, dat deel uitmaakt van een hoger voertuig, dat onafhankelijk van het fysieke lichaam en de hersenen bestaat. De reden dat wij ons niet bewust zijn van deze ervaringen in onze waaktoestand, is dat ze zich niet voordoen in het gewone denkvermogen en daarom niet als herinneringen in de hersenen worden opgeslagen.

Voor ons, van wie de gewone ervaringen zich niet tot boven het

mentale gebied uitstrekken, is het misschien moeilijk een beeld te vormen van activiteiten hoger dan het mentale en een voorstelling te maken van de aard van het gebied waar deze activiteiten zouden kunnen plaatsvinden. We zouden daarom kunnen concluderen, dat zo'n activiteit en zulke gebieden niet kunnen bestaan. Maar is die opvatting gerechtvaardigd? Laten we ter vergelijking eens kijken hoe onze mentale activiteit wordt gezien door een wezen waarvan de voornaamste activiteit is geconcentreerd op het fysieke gebied, zoals bijvoorbeeld een hond. Stel dat zijn baas in een gemakkelijke stoel zit en geheel opgaat in een boek dat hij leest, terwijl de hond op het kleed ligt en hem in de gaten houdt. Hij ziet zijn baas onbeweeglijk als een beeld zitten staren naar de bladzijden van het boek. Voor de hond is dit het toppunt van nutteloze inactiviteit en een pure vorm van tijdverspilling. Hij kan niet begrijpen dat zijn baas intens actief is op het mentale gebied.

Zouden de schijnbaar inactieve perioden van slaap en de post-mortale toestanden van het ego niet even vol intense activiteit kunnen zijn, zelfs als we ons geen beeld kunnen vormen van de aard van deze activiteit?

Het slapengaan

De aanwezigheid van de bewustzijnsstraal wekt het denken en het lichaam overdag tot activiteit, maar deze activiteit put de lichaamskrachten uit, wat tegen de avond resulteert in vermoeidheid. In deze toestand zijn lichaam en verstand niet langer bruikbare werktuigen voor de bewustzijnsstraal, en dan trekt laatstgenoemde zich terug van zijn voertuig op het fysieke gebied. Gedurende de daaropvolgende periode van inactiviteit wordt de lichaamsenergie hersteld door de opbouwende en helende processen van de natuur.

De manier waarop we ons op de slaap voorbereiden, zorgt ervoor dat de lichaamsactiviteit tot een minimum wordt beperkt. We zoeken een rustige plaats op en een comfortabel bed, zodat lawaai en ongemak ons bewustzijn niet aan het lichaam geketend houden. We doen het licht uit en hebben onszelf dan zoveel mogelijk losgekoppeld van onze zintuigen. We hebben onze 'koppeling' op het fysieke gebied 'in neutraal gezet'; of om een gezegde aan de oude Upanishads te ontleenen: 'we hebben de wegen van de zintuigen afgesloten'.

De bewustzijnsstraal blijft echter onze hersenen voorzien van

levensenergie met als resultaat dat het menselijke ego zich nog steeds bewust is van zijn bestaan. Terwijl het wacht tot het in slaap valt, zou het kunnen denken aan iets wat die dag is gebeurd of plannen maken voor de volgende dag. Geleidelijk aan worden geheugenbeelden vager en waziger en wordt het in toenemende mate moeilijker het bewustzijn hierop te richten. Als het onderwerp belangrijk blijkt te zijn, zal het ego echter zijn autoriteit doen gelden en het denken hierover weer, misschien verschillende keren achter elkaar, aan het werk zetten, waaruit blijkt dat het ego zelfs tot het laatste moment voor het zich terugtrekt, niet verandert. Het blijft steeds de gezagvoerder en waarnemer. Maar omdat er zelfs aan de capaciteit van een gewillige dienaar een grens is, wordt er dus een punt bereikt waarop de hersenen dienst weigeren en de bewustzijnsstraal tenslotte wordt verplicht zich terug te trekken uit zijn uitgeputte partners. Het heeft de ‘versnelling’ nu volledig ontkoppeld tussen zichzelf en zijn fysieke zintuigen en lagere denken. Dan verliest het het bewustzijn van het fysieke gebied omdat het zijn enige middelen voor contact met dit gebied heeft verlaten.

Het samenwerkingsverband dat bewustzijn op dit gebied mogelijk maakte, werkt niet meer als een eenheid en is tijdelijk uiteengevallen in zijn samenstellende delen. Hiervan ligt het lichaam passief en inert in bed. Het lagere denken met zijn hersenen is niet meer bezielde. De bewustzijnsstraal heeft zich teruggetrokken en het menselijke ego slaapt.

Deze samenstellende delen hebben niet opgehouden te bestaan, hoewel hun toestand nu totaal anders is dan die van de volledige eenheid. De situatie kan worden vergeleken met die van water als dit wordt ontleed in zijn chemische elementen. Het water is dan niet meer zichtbaar als een vloeistof en houdt tijdelijk op als zodanig te bestaan. Potentieel bestaat het water echter nog steeds als zijn samenstellende delen, hoewel de toestand van de laatstgenoemden als twee onzichtbare gassen totaal verschilt van die van hun gecombineerde product, het water.

Slapen – dromen

Als de bewustzijnsstraal zich terugtrekt van het fysiek-mentale gebied gaat hij naar het hogere mentale gebied. Hier functioneert hij via zijn voertuig, het hogere denkvermogen, als het reïncarnerende of

hogere ego, en dit ego begint nu aan zijn werkelijke bestaan. Tijdens onze slaap lijkt het leven in de uiterlijke wereld voor het hogere ego als een onwerkelijke droom, zoals de activiteit van het hogere ego gedurende de slaap voor het menselijke ego als een lege onbewustheid of soms als een verwarde droom lijkt.

De reden dat we in de waaktoestand ons geen ervaringen van het hogere ego gedurende de slaap herinneren, is dat deze ervaringen niet plaatshebben in het lagere denken en daarom niet worden opgeslagen in de hersenen, maar optreden in ons hogere denkvermogen en alleen zo nu en dan kan het ego bij zijn terugkeer naar het fysieke bestaan een paar fragmenten daarvan met zich meevoeren, die dan kunnen worden overgedragen aan de hersenen. Bij de overdracht naar de hersenen en het lagere denken worden deze ervaringen meestal vervormd, zodat we ons in onze waaktoestand geen juist beeld kunnen vormen van de activiteiten van het hogere ego gedurende de slaap. Onze dromen geven ons echter wel aanwijzingen dat er buiten onze waaktoestand ook andere bestaansvormen zijn.

Wanneer we 's morgens terugkeren naar onze waaktoestand, hebben we misschien een duidelijke herinnering aan een droom waarin wijzelf een actieve rol speelden. Andere keren hebben we het gevoel dat we gedroomd hebben, maar we kunnen ons niet herinneren waarover we hebben gedroomd. Af en toe worden we misschien plotseling wakker en vangen het laatste stukje van een droom op, dat ons snel ontglipt zoals de laatste meters film die juist van het doek verdwijnen. Het is alsof ons hogere ego naar een film heeft gekeken op een ander scherm in een ons onbekend deel van het bewustzijn.

De nacht betekent misschien vaak een complete verduistering van het hele bewustzijn en als de ochtend komt kunnen we ons geen enkele droomervaring herinneren. Toch hoeft dit ontbreken van een herinnering niet noodzakelijk een bewijs te zijn dat we niet zo'n droomervaring hebben gehad. Na zo'n schijnbaar droomloze nacht kan het soms gebeuren dat er later op die dag plotseling in ons denken de herinnering opflitst van een droom waarvan we ons tot op dat moment niet bewust waren, maar die nu heel duidelijk en met vele afzonderlijke details bij ons terugkomt. Het ego herinnert het zich nu en herkent zichzelf als de acteur en betrokkene bij bepaalde ervaringen die plaatshadden in de wereld van de droom, wat aantoont dat het ego of een gedeelte hiervan, alles welbeschouwd, bewust en actief was tijdens de slaap, hoewel het wakende ego dit aanvankelijk zou

hebben ontkend. Dit laat ons zien dat zelfs wat wij een droomloze slaap noemen, niet droomloos hoeft te zijn, maar dat we ook hier een vorm van bewustzijn hebben gehad, hoewel we ons dit niet kunnen herinneren.

Er zijn dromen waarin we ons realiseren dat er meer dan één ego in ons is. Terwijl een deel van ons bewustzijn een actieve rol speelt in een droomervaring, lijkt een ander deel aan de kant te staan en deze gebeurtenis gade te slaan, want we denken dan: 'Ik weet dat dit maar een droom is'.

Wat de droomervaring misschien ook is, we hebben het gevoel dat wij, of een deel van onszelf, een leidende rol spelen in de droom. We dromen niet van een ander als hoofdrolspeler, maar we herkennen de identiteit van droomacteur als het IK-BEN-IK van het waakbewustzijn. Dit gevoel van identiteit tussen het wakende ego en het droomego is het gevolg van het feit dat beide ego's niets anders zijn dan verschillende manifestaties van dezelfde bewustzijnsstraal.

Als we gaan slapen kort nadat we ons tegoed hebben gedaan aan een zware maaltijd of een andere onverstandige uitspatting, kan het soms gebeuren dat de geïntensiveerde activiteit van het lichaam het bewustzijn zodanig tegenhoudt, dat het niet in staat is zichzelf los te maken van zijn verfoeilijke partner. 'De koppeling blijft hangen' en het resultaat is een toestand van verdoving waarbij het ego nog steeds gedeeltelijk bewust is op het fysiek-mentale gebied. De hierop volgende onrustige sluimering, die vaak gepaard gaat met chaotische nutteloze droombeelden, is geen echte slaap en heeft geen verkwikkende rust tot gevolg, die zou volgen als de lichaamsactiviteit tot alleen zijn automatische functies zou zijn teruggebracht.

De dromen die in deze toestand worden ervaren vinden plaats in het verdoofde lagere denken, en staan niet in verband met de werkelijke ervaringen van het hogere ego tijdens de diepe slaap.

Een mens in een vaste diepe slaap is zich totaal niet bewust van wat er rondom hem gebeurt. Hij ontvangt geen indrukken van de wereld om hem heen via zijn zintuigen, hoewel deze perfect in orde zijn. Hij weet niet waar hij is, of hij in gezelschap is of alleen, of het dag of nacht is, warm of koud. Zijn denken werkt niet meer. Hij kan niet communiceren met zijn vrienden en zij niet met hem. Hij heeft tijdens de slaap, afgezien van zijn automatische lichaamsfuncties, opgehouden te bestaan op het uiterlijke gebied en zou daar niet minder actief kunnen zijn of minder aanspreekbaar voor zijn vrienden

dan wanneer zijn lichaam werkelijk dood was. Iedere keer dat we gaan slapen ondergaat het bewustzijn een proces van losmaking van het lichaam. Het bevrijdt zichzelf van de ketenen van zijn fysieke lichaam. Het 'sterft een dagelijkse dood'.

Het ontwaken

Gedurende de nacht vernieuwt de natuur met haar weldadige processen het vermoeide lichaamsweefsel, en als de ochtend aanbreekt voelen het lichaam en de hersenen zich uitgerust en verfrist. Het ego keert dan terug van zijn nachtelijke omzwervingen in onbekend gebied, en gaat door de mist van vergetelheid die de twee bewustzijnstoestanden van elkaar scheidt en gaat op dit gebied zijn slapende voertuigen binnen en wekt ze weer tot leven.

Hoewel het ego afwezig was en op een ander gebied, weten we toch dat deze afwezigheid niet hetzelfde is als niet-bestaan, want we kunnen midden in de nacht worden wakker gemaakt en dan is het ego onmiddellijk paraat als reactie op deze oproep, waarna het weer terugkeert naar de droomtoestand als zijn aandacht hier niet langer nodig is.

Het lijkt de bedoeling te zijn dat de ervaringen van het ego op de innerlijke gebieden gescheiden moeten worden gehouden van die op het fysieke gebied, want wanneer wordt overgegaan van het ene gebied naar het andere, wordt door het nieuwe bestaan dat dan begint het eerdere dat we zojuist achter ons hebben gelaten volledig uitgewist. Onze overgang van het ene naar het andere gebied gaat zo geleidelijk en rustig, dat we niet in staat zijn dit proces gade te slaan en het lijkt alsof wij door een 'draaideur' gaan, die het ene gebied afsluit en toegang geeft tot een ander.

Bij het opnieuw betreden van dit uiterlijke gebied lijkt het ego soms op de drempel te aarzelen. We ontwaken maar half en vallen dan weer in slaap, en het kan voorkomen dat alvorens het ego volledig in de waaktoestand verschijnt het verschillende keren tussen slapen en waken heen en weer reist. 'De koppeling blijft hangen' en het ego blijft als het ware tussen de twee gebieden zweven, totdat het uiteindelijk over de drempel stapt en definitief 'schakelt' in de waakstand van het bewustzijn.

Dit is het omgekeerde van het proces dat wordt gevolgd door het ego wanneer het gaat slapen, wanneer het terugkeerde naar de waak-

toestand nadat het was begonnen af te glijden naar de mist van de slaap.

Wanneer het ego zijn fysieke voertuig weer betreedt, lijkt het soms versuft en verbijsterd alsof het zich in een onbekende omgeving bevindt, zoals een reiziger zich voelt als hij wakker wordt in een vreemd hotel, en het kan enkele seconden duren voordat het beseft dat het is teruggekeerd in zijn voertuig van gisteren.

Maar tenslotte is het proces voltooid. De bewustzijnsstraal is teruggekeerd en brengt de hersenen weer tot leven, het lagere denken begint weer te functioneren, en de straal is weer bewust en actief op dit gebied als het menselijke ego. De waarnemer is terug op zijn waarnemingspost, en pakt de draad van herinneringen die zijn opgeslagen in de hersenen en het lagere denken weer op zoals hij die de vorige avond heeft achtergelaten en kijkt opnieuw naar de beelden op het scherm van het bewustzijn. Hij krijgt weer impulsen van de lichaamsorganen en ontvangt indrukken van de buitenwereld via zijn vijf zintuigen. Het samenwerkingsverband van gisteren is hersteld en werkt weer als één eenheid en de mens hervat zijn dagelijkse bezigheden op het fysiek-mentale gebied.

Zoals waterstof en zuurstof, wanneer ze zich verenigen, hun onzichtbare gasvormige toestand verlaten en in hun zichtbare vloeibare toestand als water verschijnen, zo komen ook de samenstellende delen van het menselijke gestel, wanneer ze zijn herenigd, vanuit hun verschillende niet-actieve en onzichtbare toestanden gezamenlijk tevoorschijn als een menselijke entiteit die actief is op dit gebied.

Tijdens dit ontwaken is het ego dan teruggekeerd van een onbekende hogere bestaanstoestand naar zijn fysieke voertuig. Het is afgedaald of 'gevallen in de stof'. Het is weer 'gereïncarneerd' in het vlees. Het heeft zijn dagelijkse proces van wedergeboorte ondergaan.

Uitzonderlijke bewustzijnstoestanden

Bij sommige soorten koorts en bij verschillende ziekten verliest een patiënt het bewustzijn van de wereld om hem heen en raakt in een ijtoestand. Zijn bewustzijn schijnt 'elders' te zijn. Hij neemt wezens en gebeurtenissen waar, en maakt ervaringen door die niet plaatshebben in de fysieke wereld. Toch lijken deze gebeurtenissen voor de patiënt heel reëel en maken diepe indruk op hem. Zijn lichaam kan gaan transpireren en hij vertoont misschien tekenen van

doodsangst door zijn ervaringen. Mogelijk spreekt hij als van grote afstand en beschrijft onsamenhangend wat hij ziet, maar hoort niet wat er tegen hem wordt gezegd en is niet bewust op het uiterlijke gebied.

Nadat hij de ziekte te boven is gekomen, herinnert hij zich misschien niets meer van zijn ervaringen en is geneigd te ontkennen dat hij ze ooit heeft gehad. Maar zij die waakten bij zijn ziekbed weten op grond van zijn onrustige gemoedstoestand dat hij wel degelijk *een of andere* ervaring en dus *een of ander* bestaan heeft gehad in een van de andere gebieden van de natuur dan het fysieke of gewone mentale gebied.

Een soortgelijk geval is dat waarbij de patiënt wegglijdt in een coma of een langdurige bewusteloosheid, die in sommige gevallen maanden kan duren. Gedurende deze periode registreert de patiënt geen indrukken via de zintuigen, hoewel deze perfect functioneren, en hij is evenmin mentaal actief. Wij hebben in dit geval geen aanwijzing waar het bewustzijn zou kunnen zijn, maar als de patiënt weer gezond is kan hij totaal onbewust zijn van de ervaring die hij heeft gehad. Hij kan zelfs geneigd zijn te ontkennen dat hij een langdurige periode van bewusteloosheid heeft gehad en denken dat hij zojuist wakker is geworden na een paar uur te hebben geslapen.

Een persoon die onder hypnose is, is zich niet bewust van zijn omgeving. Zijn fysieke zintuigen zijn intact, maar zintuiglijke indrukken bereiken zijn bewustzijn niet omdat er met het tere mechanisme van het innerlijke gestel van de mens is geknoeid. Een andere entiteit met een sterkere wil heeft zichzelf tussen de bewustzijnsstraal en zijn voertuigen op het uiterlijke gebied gedrongen. Het menselijke ego is verdeeld geraakt en het hogere deel werd gedwongen zich terug te trekken waar het niet langer controle heeft over zijn rechtmatige domein. Het lagere deel dat achterblijft is nu zonder de verlichting en hulp afkomstig van de aanwezigheid van de straal. Dit armzalige overblijfsel van de mens is nu het hulpeloze slachtoffer van de hypnotiseur en gehoorzaamt de wil van de laatstgenoemde.

In deze verzwakte en ontregelde toestand ziet het lagere denken de ideeën in de dwingende geest van de hypnotiseur aan voor fysieke voorwerpen, waaruit blijkt dat gedachten voor 'het geestesoog' zichtbare objecten zijn.

De proefpersoon die onder hypnose is kan zowel fysiek als met een gedeelte van het lagere denken actief zijn, maar wanneer hij door

de hypnotiseur uit de hypnose wordt bevrijd, herinnert hij zich misschien niets van wat er heeft plaatsgevonden en kan zelfs tegen de verklaringen van de getuigen in ervan overtuigd zijn dat hij gedurende de hele hypnose inactief is geweest.

Een slaapwandelaar is zich niet bewust van de indrukken die hij ontvangt van zijn fysieke zintuigen hoewel hij met zijn ogen open loopt en met zijn gehoor intact. In deze toestand kan hij fysiek heel actief zijn, op het dak van een gebouw klimmen en op plaatsen lopen waar hij aan groot gevaar blootstaat, waarbij één verkeerde stap zijn dood kan betekenen. Aan het einde van zo'n slaapwandeling kan hij weer in bed stappen en als hij wakker wordt zich van zijn activiteiten helemaal niets meer herinneren.

Er is aangetoond dat het bewustzijn onder bepaalde uitzonderlijke omstandigheden kan worden losgekoppeld van het lichaam, waarbij dit lichaam tot een inactieve toestand, 'schijndood' genoemd, wordt teruggebracht. Er zijn verslagen van gevallen van Indiase fakirs die zichzelf 'levend lieten begraven' en een aantal weken, zelfs maanden, in deze toestand bleven. Het lichaam werd in dit geval zorgvuldig voorbereid om alle normale fysieke activiteit op te schorten, en bovendien beschermd tegen verwondingen van buitenaf. Als de tijd voor het ontwaken aanbreekt, en de vrienden van de fakir het lichaam een reanimatiebehandeling hebben gegeven, keert het bewustzijn terug en hervat zijn normale activiteit.

In de pers wordt vaak geschreven over vreemde voorbeelden waarbij het geheugen nalaat om onze ervaringen zelfs op dit fysieke gebied vast te leggen. In deze abnormale toestand, die amnesie of geheugenverlies wordt genoemd, kan een persoon plotseling door oorzaken die men nog niet begrijpt, het besef van zijn identiteit, zijn naam en alles uit zijn verleden verliezen. Hij komt misschien tot de ontdekking dat hij in een vreemde stad aan het ronddolen is en in sommige gevallen schijnt hij zijn gewijzigde omstandigheden te accepteren, begint mogelijk een nieuw leven onder een andere naam en langzamerhand denkt hij dat hij een andere persoonlijkheid is.

Er zijn gevallen opgetekend waar zo'n toestand twintig jaar heeft geduurd en dan om een of andere reden, die evenmin wordt begrepen, komt het geheugen van de vroegere levensperiode in alle details terug waarbij de herinnering van de tweede periode volledig wordt verdrongen, zoals de tweede periode de eerste periode had uitgewist.

Er spelen hier vele mysteries die we niet begrijpen, maar twee

belangrijke feiten worden duidelijk: 1. Ons geheugen kan een heel onbetrouwbare getuige zijn als het erom gaat te bewijzen wat wel en wat niet heeft plaatsgevonden, zelfs hier op het fysieke gebied. 2. Het bewustzijn van de eerste periode was niet vernietigd of uitgewist gedurende de tweede periode, want dan had het niet kunnen terugkeren in de derde periode.

Conclusies over bewustzijnstoestanden

De oude leringen zeggen ons dat het ego tijdens de slaap en na de dood onafhankelijk van het fysieke lichaam leeft in een etherisch-spiritueel lichaam en actief is op innerlijke en voor ons onzichtbare gebieden.

Laten we nu de kleine hoeveelheid kennis onderzoeken die we hebben over verschillende bewustzijnstoestanden en kijken hoe deze zich verhoudt tot de oude leringen.

Ons waakbewustzijn bestaat uit een gelijktijdig bewustzijn van de fysieke en mentale gebieden. De noodzakelijke voorwaarden voor ons bestaan hier, het voertuig waarmee we deze gebieden kunnen ervaren, omvat het fysieke lichaam, de hersenen en het lagere denken.

In dromen en ook in sommige uitzonderlijke bewustzijnstoestanden hadden we ervaringen die niet hebben plaatsgevonden op het fysieke noch op het gewone mentale gebied. Het feit dat we zulke ervaringen hebben gehad toont aan dat we een bestaan hadden dat zich daarom op innerlijke en nog onbekende gebieden moet hebben afgespeeld.

Als het ego het ontvouwen van gebeurtenissen kon gadeslaan, zoals het dat op deze innerlijke gebieden heeft gedaan, dan moet het een voertuig of instrument hebben gehad, innerlijke zintuigen, om deze waarnemingen mee te doen.

Zoals het fysieke lichaam en de hersenen voorwaarden zijn om te kunnen bestaan op het fysiek-mentale gebied, zo is een lichaam met een geschikt stel zintuigen dat is aangepast aan het gebied waar deze ervaring zich voordoet, een noodzakelijke vereiste voor het bestaan op deze innerlijke gebieden.

In onze waaktoestand zagen we dat als we een maximale doeltreffendheid willen bereiken in onze mentale of fysieke activiteit, een van deze tot een minimum moet worden beperkt, om de andere meer ruimte te geven. Door deze twee activiteiten zoveel mogelijk te schei-

den, konden we de beste resultaten verkrijgen. Hetzelfde principe zou kunnen gelden voor het scheiden van alle bewustzijnsgebieden en zou de reden kunnen zijn dat we het ene bewustzijnsgebied vergeten als we naar een ander overgaan. Als we bijvoorbeeld gaan slapen, gaan we door een mist van vergetelheid, een periode waarin we ons niet bewust zijn, vóór het dromen begint. Wanneer we wakker worden, lijkt het alsof we uit deze mist komen en in elk van de gevallen hebben we de herinnering aan het gebied dat we achter ons lieten min of meer volledig verloren.

Hetzelfde geldt voor uitzonderlijke bewustzijnstoestanden. Het ego is zich blijkbaar niet bewust van het fysieke gebied als het actief is in één van deze toestanden, en als het terugkeert naar het normale bewustzijn heeft het zijn ervaringen op die gebieden meestal vergeten, omdat de ene de andere uitwist.

Als het ego zich terugtrekt van het fysieke gebied naar het droomgebied of naar een bijzonder gebied, heeft zo'n terugtrekking natuurlijk geen veranderingen teweeggebracht op het fysieke gebied dat wordt achtergelaten. Toch is het verlies van het geheugen voor het ego in zijn nieuwe omgeving zo volledig dat het fysieke gebied niet alleen wordt vergeten, maar het lijkt helemaal niet te bestaan. Op eenzelfde manier lijkt het voor het ego in de waaktoestand dat het droomgebied onwerkelijk is en het wordt gewoonlijk volledig vergeten en dus heeft het voor het wakende ego tijdelijk opgehouden te bestaan.

Onder deze omstandigheden is het niet vreemd dat het ego in één bewustzijnstoestand geneigd is de werkelijkheid van de andere toestanden te ontkennen. Wij weten echter dat zo'n ontkenning niet gerechtvaardigd is, want de ervaring heeft aangetoond dat wat lijkt op inactiviteit of zelfs het niet-bestaan gezien vanuit het ene gebied, een toestand van intense activiteit van een andere aard kan zijn, als ze wordt gezien vanuit het gebied waarop de ervaring plaatshad. De ervaring heeft ook aangetoond dat er bewustzijnsgebieden kunnen bestaan waarvan we in een andere bewustzijnstoestand helemaal niet op de hoogte zijn, en die voor ons dan niet lijken te bestaan.

Daarom kan wat voor ons een periode lijkt van niet-bewust-zijn of niet-bestaan in de slaap of na de dood, heel goed vol intense activiteit zijn op gebieden waarvan wij ons in onze waaktoestand niet bewust zijn dat ze bestaan.

Zoals het fysieke gebied ophoudt te bestaan in het ego als dit zich

terugtrekt op andere gebieden, zo verdwijnt het ego en houdt op te bestaan voor hen die bewust blijven op het fysieke gebied. Dat het ego na verloop van tijd terugkeert toont echter aan dat het verdwijnen niet hetzelfde is als vernietiging.

Het ego heeft een gevoel van identiteit of bewustzijn van de draad van continuïteit van zijn bestaan in de verschillende bewustzijns-toestanden. Tijdens het dagdromen, bijvoorbeeld, weten we dat het ego hetzelfde is als in de waaktoestand. Ook gewone dromen en in uitzonderlijke toestanden, wanneer wij ons deze herinneren, herkennen we onszelf of misschien een schaduwachtige weerspiegeling van onszelf als de handelende persoon. We voelen de schakel die de verschillende ego-aspecten van de bewustzijnsstraal met elkaar verbindt, en dat is hetzelfde IK-BEN-IK of een deel hiervan dat de toeschouwer of waarnemer is van de gebeurtenissen of deze ervaart, en die ego-aspecten verschillen afhankelijk van het terrein waar deze gebeurtenissen plaatshebben.

Laten we eens kijken welke rol het fysieke lichaam speelt in de verschillende niet-fysieke activiteiten van het ego.

De normale automatische lichaamsfuncties beïnvloeden de bewustzijnstoestanden van het ego niet rechtstreeks.

Toegenomen lichaamsactiviteit vermindert de capaciteit voor mentaal werk.

De beste voorbereiding voor denkwerk is een passieve toestand van het lichaam.

Bij dagdromen is het lichaam niet actief.

Slaap wordt veroorzaakt doordat het lichaam als gevolg van vermoeidheid de hersenen niet van energie kan voorzien.

Volgehouden lichaamsactiviteit verhindert slaap.

Slaap treedt op als het lichaam door het ego wordt verlaten.

Overstimulering van het lichaam door een zware maaltijd belemmert een diepe slaap en houdt het ego aan het lichaam geketend.

De beste voorbereiding op de slaap is door het losmaken van de ketenen van het lichaam en het passief te maken, zodat het ego vrij is om naar andere bewustzijnsgebieden te vertrekken.

Het lichaam is geen actieve partner in de ervaringen van het ego als het in een coma is of ijlt van de koorts.

Het lichaam is totaal inactief, waarbij zelfs zijn automatische lichaamsfuncties bijna tot nul zijn gereduceerd in gevallen van een kunstmatig opgewekte toestand van schijndood.

Geven al deze feiten niet aan dat het lichaam geen betekenis heeft voor het ego en zelfs een belemmering is voor zijn activiteiten op niet-fysieke gebieden?

De functies van het lichaam zijn te vergelijken met een stoomketel die de stoom levert aan een stoommachine. Als de stoommachine loopt is de stoomketel actief, maar als de machinist de stoom afsluit en naar huis gaat, stopt de stoommachine en is de stoomketel niet meer nodig en wordt inactief.

Hetzelfde gebeurt als het ego mentaal actief is en het lichaam de benodigde energie moet leveren aan de hersenen, maar als het ego zich tijdens de slaap terugtrekt, wordt het lagere denken inactief en heeft het lichaam voor het ego geen nut meer.

Wat de machinist betreft zou de stoomketel tijdens de bezigheden in zijn vrije tijd net zo goed op de schroothoop kunnen liggen, maar als hij de volgende dag weer naar zijn werk wil terugkeren, moet hij de stoomketel in een goede staat achterlaten met een opgebankt vuur, zodat hij 's morgens weer snel op stoom is. Het lichaam met zijn automatische functies wordt gereedgehouden voor de activiteiten van de volgende dag, maar het heeft evenmin nog nut voor het ego tijdens de slaap als de stoomketel voor de machinist wanneer de machine stilstaat.

Als het lichaam zo'n ondergeschikte rol speelt tijdens de belangrijkste activiteit (het denken) van het ego tijdens de waaktoestand en als het nog minder belangrijk is voor de normale activiteiten van het ego gedurende de slaap en zelfs een belemmering voor deze kan worden, waarom zou het dan nog nodig zijn voor het bestaan en de activiteiten van het ego na de dood?

6

Dood – slaap – geboorte

We zijn bang voor wat we niet begrijpen

In alle tijden hebben mensen nagedacht over het vraagstuk van de dood en zich afgevraagd: 'Is dit het einde van ons bestaan of is er een leven na de dood?'

We willen het contact met onze geliefden niet verliezen. We hebben interesses die we graag willen voortzetten; onze dromen en verwachtingen zouden we graag vervuld zien; en we hebben allemaal fouten gemaakt waarvoor we graag gelegenheid willen krijgen om ze goed te maken. In veel opzichten hebben we maar net geleerd hoe we moeten leven als ouderdom en dood ons overvallen. Daarom is het niet zo vreemd dat we een antwoord zoeken op bovengenoemde vraag. Maar tegelijkertijd aarzelen we ermee te beginnen, want dan worden angst en somberheid opgeroepen. En zo verschuiven we het overdenken ervan naar de toekomst; het gevolg is dat het als een donkere schaduw op de achtergrond van ons denken blijft.

De mens is bang voor wat hij niet begrijpt. Als hij, hoe weinig ook, de sluier van geheimzinnigheid die dit vraagstuk van de dood omringt, kon oplichten, zou het onderwerp veel van zijn verschrikking verliezen.

Slaap en dood

De oude leringen vertellen ons over dit onderwerp veel dat verhelderend en hoopgevend is; de grondgedachte vinden we in de oude Griekse spreuk: 'Slaap en dood zijn broeders'. De opeenvolging van gebeurtenissen die plaatshebben bij de dood doet zich ook voor in de slaap. In de slaap trekt de bewustzijnsstraal zich van het uiterlijke

gebied terug naar innerlijke, onzichtbare bestaansgebieden. Bij de dood trekt hij zich eveneens terug naar innerlijke gebieden, maar het terugtrekken is volledig en langdurig.

Wanneer we in slaap vallen gebeurt het vaak dat het ego onbewust wordt om daarna weer tot bewustzijn te komen, en dat proces kan zich verschillende keren herhalen voordat de slaap definitief intreedt. Vaak verloopt het sterven volgens eenzelfde patroon. Het ego heeft fasen van bewustzijn op dit gebied, afgewisseld met perioden van bewustzijn ergens anders. In de regel worden deze laatste perioden doorgemaakt in stilte, maar soms praat iemand over zijn ervaringen tegen zichzelf in nauwelijks hoorbare klanken.

De slaap begint met een periode van onbewustheid die later wordt gevolgd door dromen. De dood begint ook met onbewustheid, gevolgd door een droomtoestand, dieper en werkelijker dan die van de slaap. Na het slapen keren we terug naar hetzelfde lichaam. Na de rustperiode die op de dood volgt, keren we terug naar de aarde in een kinderlichaam dat we verder opbouwen voor een nieuw leven op het fysieke gebied. De slaap is een herhaling in het klein van wat er bij de dood plaatsvindt. Iedere keer dat we gaan liggen om te slapen ‘sterven we een onvolledige dood’. Iedere keer dat we wakker worden, beleven we een wedergeboorte in de stof.

Behalve in graad is er geen verschil in wat het inwonende bewustzijn overkomt, maar er is een verschil in wat er met het voertuig, het lichaam, gebeurt. Tijdens de slaap verkeert het lichaam in rust en is passief, maar het behoudt zijn vermogen tot herstel. Na de dood valt het lichaam uiteen en ontbindt.

De reden dat we eraan gewend zijn geraakt de dood met afschuw te beschouwen is dat we onze aandacht hebben gevestigd op de snelle afbraak van het lichaam die na het sterven plaatsheeft; samen met de verkeerde veronderstelling dat de mens identiek is met zijn lichaam, heeft dit ons ten onrechte doen denken dat de afbraak van het lichaam het vernietigen van het aanwezige bewustzijn betekent.

De grote fout in het westen bij het overdenken van dit onderwerp is geweest dat er te veel aandacht is geschonken aan de lichamelijke of voertuiglijke kant van de menselijke natuur en niet genoeg aan de werkelijke mens, het inwonende bewustzijn.

De mens is een samengesteld wezen, en de dood van het lichaam is niets anders dan het zich ontdoen van het buitenste bekleedsel dat door het bewustzijn in de stoffelijke wereld wordt gebruikt. Het afleg-

gen van dit voertuig veroorzaakt een verandering in de toestand van ons bewustzijn omdat de bewustzijnsstraal het centrum van zijn activiteit nu overbrengt naar hogere voertuigen van zijn innerlijke constitutie; maar door deze verandering wordt ons werkelijke zelf niet vernietigd of afgebroken.

Als we inzien dat iedere keer dat we in slaap vallen we een voorproefje hebben van wat ons bij de dood gaat overkomen, zal de gedachte aan het sterven zijn verschrikking verliezen. En als we nadenken over het gevoel van opluchting waarmee we de dagelijkse zorgen van ons afzetten en de vrede en rust van de nacht begroeten, kunnen we ons een voorstelling maken van het nog grotere besef van bevrijding dat we krijgen als we het versleten lichaam helemaal achterlaten.

De soefidichter Jalālū'd-Dīn beschrijft het verband tussen het bewustzijn en het lichaam tijdens de slaap in het volgende mooie gedicht:

In de nacht laat u de zielen van mensen vrij
 Gevangen als ze zijn in klei.
 In de nacht vliegt de ziel uit haar woning
 Haar weg omhoog, niet langer slaaf of koning. . . .

Toch is in elke nacht de geest op zijn ros
 Enige tijd van het lichamelijke harnas los;
 'Slaap is de broeder van de dood': kom, verklaar dit raadsel!
 Maar voor het geval ze bij het ochtendgloren zouden talmen,
 Heeft Hij elke ziel gebonden met lange halmen,
 Zo kan Hij ze oproepen vanuit deze bossen en gebieden
 Die rondtrekkende zielen, naar hun dagelijkse plicht te vlieden.
 – *Mathnawi*, naar Eng. vert. Browne

Hetzelfde leven dat stukje voor stukje en met tussenpozen tijdens het slapen wordt beleefd, is er ononderbroken na het sterven.

De bewustzijnsstraal trekt zich terug

De hogere beginselen in de constitutie van de mens oefenen zijn hele leven voortdurend een opwaartse aantrekkingskracht uit op het menselijke ego. In de jeugd en de volwassenheid wordt die aantrekkingskracht echter naar de achtergrond gedrukt door de interesses en eisen van het fysieke bestaan. Maar bij het naderen van de oude dag ver-

liest de aardse aantrekking haar kracht en begint de geestelijke aantrekking te overheersen.

Omdat deze aantrekkingskracht steeds sterker wordt, begint de bewustzijnsstraal zich geleidelijk terug te trekken uit de samengestelde constitutie van de mens, wat zich op het uiterlijke gebied openbaart door een steeds zwakkere toestand van het fysieke lichaam. Dit blijft doorgaan tot tenslotte het hart stopt zoals een klok die gaat stilstaan. De voornaamste oorzaak van de dood is het zich terugtrekken van de bewustzijnsstraal, maar de achteruitgang van het lichaam die daarvan een gevolg is heeft op haar beurt een bijkomstige uitwerking die de terugtrekking van de straal versnelt.

In het geval van een normale ouderdom na een goed besteed leven komt de dood als een diep verlangde rust en welkome bevrijding. In geval van ziekte kan het aftakelen van het lichaam de terugtrekking van het bewustzijn vóór de normale tijd forceren. Hetzelfde geldt als de dood is veroorzaakt door een ongeval, door geweld of zelfdoding.*

In al deze gevallen vertonen de eerste stadia van de gebeurtenissen na het sterven een afwijkend verloop van dat wanneer de dood op hoge leeftijd intreedt, maar zelfs in deze gevallen zal het ego de draad van de gebeurtenissen in een later stadium oppakken en dezelfde ervaringen doormaken die het zou hebben gehad als het sterven normaal was verlopen.

Het samenwerkingsverband valt uiteen

We bekijken nog eens in het kort wat is gezegd over de constitutie van de mens: zijn centrale kern is een bewustzijnsstraal, een vonk van het universele leven. De hoogste brandpunten van deze straal, die samen de 'innerlijke god van de mens' zijn genoemd, zijn in de waaktoestand van de gewone mens niet rechtstreeks actief, maar verhelderen zijn bewustzijn veeleer als een licht dat boven hem schijnt. Hoewel ze tot nu toe niet rechtstreeks werkzaam zijn, moeten we die

---

*Voor een heel verhelderende behandeling van deze bijzondere gevallen, en ook van het hele onderwerp van de dood, wordt de lezer verwezen naar hoofdstuk 16 van *De Esoterische Traditie* door G. de Purucker (Theosophical University Press Agency, Den Haag, 2001), en ook naar zijn andere boeken die als bron hebben gediend voor de meeste van de hier gegeven feiten.

hogere beginselen niet uit het oog verliezen, want zonder deze zouden de lagere beginselen niet bestaan.

De actieve partners die samen de waaktoestand van het bewustzijn tweebrengen zijn het aspect van de straal dat het menselijke ego vormt, het IK-BEN-IK; het lagere verstand met zijn brein-voertuig; en het lichaam. In de waaktoestand verenigen deze beginselen zich en gaan op in een actief samenwerkingsverband.

Dood en slaap houden beide het uiteenvallen van dit samenwerkingsverband in. In de slaap is het uiteenvallen onvolledig en tijdelijk; na de dood is het volledig en blijvend. De gescheiden beginselen worden daarbij niet vernietigd, maar hun bestaanswijze is heel anders dan wanneer ze zijn verenigd in het samenwerkingsverband, zoals de elementen van een chemische verbinding in uiterlijk en kenmerken verschillen van het product dat door hun verbinding is ontstaan.

Wat gebeurt er met de verschillende beginselen van de mens wanneer ze na het sterven uiteengaan?

De hoogste beginselen keren onmiddellijk terug naar hun geestelijke thuis, de ‘Vader in de Hemel’. Het laagste deel, het fysieke lichaam met zijn lagere energieën en het modellichaam, die nu niet meer worden bezielde door het leidende bewustzijn, beginnen uiteen te vallen.* Het lagere denkvermogen houdt op met functioneren, zowel bij de dood als in de slaap, wanneer de bewustzijnsstraal haar bezielende kracht uit de hersenen terugtrekt.

Dit verklaart wat er gebeurt met de hogere en de lagere beginselen in de constitutie van de mens, maar er moet nog wel uitleg volgen over het tussenliggende deel, het menselijke ego met zijn diverse aspecten.

Het terugtrekken van de bewustzijnsstraal uit het brein vindt niet ogenblikkelijk plaats; lang na de laatste hartslag en de laatste ademhaling, wanneer het lichaam ogenschijnlijk levenloos is, gaat het stervensproces door op de innerlijke gebieden. In de eerste fase na de dood – die vele uren kan duren, misschien wel langer – haalt het brein automatisch uit zijn meest verborgen plaatsen iedere herinnering die daar tijdens het zojuist geëindigde leven werd opgeslagen.

Het ego ziet dan voor zijn innerlijk oog elke bijzonderheid van zijn voorbije leven de revue passeren, wat begint met zijn eerste bewuste

---

*Crematie kan dit proces versnellen en flink bevorderen dat het menselijke ego zich bevrijdt van zijn lagere partners.

ervaring in de vroegste kinderjaren en eindigt bij het laatste ogenblik van zelfbewuste ervaring vóór de dood. De herinnering van deze ervaringen wordt daarna als een blijvend verslag in het onvergankelijke deel van de innerlijke natuur van de mens bewaard. Door dit panoramische visioen kan het ego de rechtvaardigheid zien van alles wat het is overkomen en inzien welke uitwerking dit leven op zijn toekomstige incarnaties zal hebben.

In gevallen van bijna-verdrinking, als de drenkeling op het nippertje werd gered, komt het vaak voor dat hij vertelt zojuist een panoramisch visioen van zijn voorbije leven te hebben gehad. De schrijver heeft een verslag uit de eerste hand over zo'n ervaring van een oude vriend die als jongen door verdrinking bijna het leven verloor; hij vertelde hoe de herinnering aan elk voorval in zijn leven, 'elk gemenigheidje dat ik had uitgehaald' (en vermoedelijk ook de goede dingen) zeer gedetailleerd en buitengewoon levendig en helder bij hem terugkwam.

Deze terugblik na de dood op het zojuist geëindigde leven kunnen we vergelijken met het terugkijken dat het ego doet wanneer het vlak voor de slaap het bewustzijn verliest, de gebeurtenissen van de afgelopen dag overziet en beseft welke gevolgen deze gebeurtenissen op de toekomst zullen hebben.

Het belangrijke verschil is echter dat de ervaring vóór het inslapen zich in het lagere denken voordoet, terwijl het panoramische visioen zich in het hogere denken voltrekt. Het gebruik van het hogere denkvermogen is mogelijk omdat het menselijke ego bij de dood tijdelijk wordt verheven en verbonden met het hogere ego en zo de ervaringen van een heel leven in een betrekkelijk kort tijdsbestek kan comprimeren.

Over de periode die volgt op het ogenschijnlijke sterven van het lichaam schrijft een van de meesters die een rol speelden bij het stichten van de Theosophical Society:

Spreek fluisterend, u die bij een sterfbed aanwezig bent en zich in de plechtige tegenwoordigheid van de dood bevindt. . . . Spreek fluisterend, zeg ik, om de rustige stroom van gedachten niet te verstoren en het verleden niet te hinderen, dat druk bezig is zijn weerkaatsing op de sluier van de toekomst te werpen.

– *De Mahatma Brieven*, blz. 185

Na het panoramische visioen merkt het menselijke ego dat het zijn

band met het hogere ego niet kan handhaven, tenzij het tijdens het leven op aarde gewend was in dit deel van zijn natuur te leven. De overgang van het centrum van bewustzijn van het vertrouwde hersenverstand naar het onbekende hogere denkvermogen is te plotseling en te groot voor het menselijke ego om in deze verheven toestand te blijven; daarom zinkt het eerst weg in een toestand van onbewustheid.

We hebben een vergelijkbare ervaring in het dagelijkse leven wanneer we niet erin slagen ons mentaal en in andere opzichten op de hogere niveaus te houden die we af en toe bereiken en waar we graag altijd zouden willen blijven.

Een scheidingsproces

Het menselijke ego dat aan het einde van het panoramische visioen wegzinkt in de toestand van sluimering of onbewustheid is een samenstelling van hoogstaande aspiraties en idealen – ontstaan in het hogere ego – en wereldse interesses en aardse verlangens, ontstaan in het lagere denkvermogen. Het betere deel van het menselijke ego, het echt menselijke gedeelte, moet zich nu bevrijden van alle onzuiverheden waarmee het is beladen alvorens te kunnen opstijgen om zich te verenigen met het hogere ego. Daarvoor moet het een scheidingsproces doormaken, in de loop waarvan het niet komt te staan tegenover zijn schepper, maar tegenover zijn eigen schepping, die verzameling gevolgen die het gedurende het leven door zijn gedachten en daden, gevoelens en onbeheerste begeerten heeft opgebouwd.

Hoe gemakkelijk of hoe moeilijk het ego zich losmaakt van de lagere kanten van zijn natuur hangt af van het soort leven dat het tijdens de belichaming heeft geleid en verschilt daarom per persoon. De meeste fatsoenlijke mensen maken betrekkelijk gemakkelijk dit proces van loslaten door, in een droomtoestand of bijna niet bewust. Een zeer spiritueel mens merkt nauwelijks dat hij een loutering ondergaat en doorloopt deze toestand heel snel.

Iemand die een uitgesproken materialistisch leven heeft geleid en gewoonlijk heeft toegegeven aan hartstochten, zelfzucht of kwaad doen, is daarentegen ernstig verstrikt in het web van zijn lagere natuur en zal vanzelfsprekend een veel langere periode van vrijmaking nodig hebben vóór hij zich van al de lagere elementen van zijn natuur kan ontdoen. Het is een ernstige zaak en een ontnuch-

terende gedachte als we ons realiseren dat we, nadat we dit fysieke gebied hebben verlaten, eens de taak onder ogen moeten zien ons van de ketenen te ontdoen die wijzelf tijdens de belichaming zo onnadenkend en misschien zorgeloos hebben gesmeed.

Niemand is helemaal zonder smet en niemand is zo slecht of er is wel iets goeds in hem om te worden verlost. Daarom moet iedereen het scheidingsproces doormaken. De omstandigheden in deze toestand na de dood variëren even sterk als de ervaringen die we in het fysieke leven hebben opgedaan. Ook de daar doorgebrachte tijd loopt sterk uiteen, alles overeenkomstig het op aarde geleide leven; maar kort of lang, gemakkelijk of moeilijk, er komt een einde aan de periode van afscheiding. Voor iedereen breekt de tijd aan dat alle minderwaardige materialen zijn afgeworpen en het hogere deel van het menselijke ego vrij is om zich te verenigen met zijn ‘Vader in de Hemel’. Dit afwerpen van de laatste belemmeringen is wat de Ouden ‘de tweede dood’ noemden.

De straal neemt zijn projectie in zich op

In de waaktoestand is de bewustzijnsstraal actief via zijn projectie – het menselijke ego.

Wanneer we in slaap vallen trekt de bewustzijnsstraal deze projectie terug en neemt zo het menselijke ego tijdelijk in zich op. De bewustzijnsstraal begint dan door middel van het hogere denkvermogen te functioneren op het volgende en hogere gebied, als het hogere of zich wederbelichamende ego. Omdat het menselijke ego niet naar dit hogere bestaansniveau kan opstijgen en het uit het hersenverstand, waarin het overdag verblijft, is losgekomen, verliest het zijn bewustheid en weet niet dat het weer is opgenomen in het hogere ego.

Het gebeurt soms dat de straal tengevolge van de conditie van het lichaam zijn projectie niet volledig uit het brein kan terugtrekken, wat tot gevolg heeft dat een klein deel van het bewustzijn daar nog werkzaam is. Dit kleine restant van de straal zoekt dan rond tussen de verschillende in het brein opgeslagen herinneringen en brengt de verwarde, onsamenvangende dromen teweeg die we zo goed kennen. In dit geval was het terugtrekken van de straal onvolledig en was het menselijke ego niet helemaal in het hogere ego opgenomen; daardoor was de slaap rusteloos en niet zo weldadig als hij zou zijn

geweest indien het in zich opnemen volledig was geweest.

Als het terugtrekken daarentegen wel volledig is, wordt het menselijke ego geheel in het hogere ego opgenomen en is een rustige en weldadige slaap het gevolg, zonder de herinneringen van dromen. Een volledige terugtrekking is dus een eerste vereiste voor de meest heilzame slaap.

Na de dood vindt dezelfde terugtrekking van de straal plaats, en ook dan is het terugtrekken in het beginstadium onvolledig. Want hoewel het hogere deel van de bewustzijnsstraal zich onmiddellijk bevrijdt, is zijn projectie, het menselijke ego, nog verstrikt in zijn lagere eigenschappen.

Terwijl het worstelt om zich daarvan los te maken, verkeert het in een verwarde en chaotische droomtoestand, te vergelijken met een gewone verwarde droom. Maar na de tweede dood, als het zich volledig heeft losgemaakt van de lagere eigenschappen, wordt het menselijke ego weer opgenomen in het hogere ego en ontwaakt het langzaam en geleidelijk in een gedeeltelijke bewustheid in het hogere denkvermogen. Dit ontwaken heeft betrekking op het hogere, echt menselijke deel van het menselijke ego; het afgeworpen lagere persoonlijke deel blijft latent.

Het gebeurt dus op dezelfde manier als bij het slapen, behalve dat het ego in de slaap nog wordt belemmerd door zijn lagere eigenschappen en daarom niet zuiver genoeg is om een ontwaken in het hogere denkvermogen te beleven. Bovendien is de periode te kort om voldoende tijd te hebben zodat de noodzakelijke scheiding zich kan voltrekken. Om deze redenen schijnt de periode van opneming tijdens de slaap onbewust te verlopen en heeft het menselijke ego na het ontwaken geen herinnering eraan.

Een rustperiode tussen levens op aarde

Wanneer het ego na de tweede dood langzaam tot bewustzijn komt in het hogere denkvermogen, begint er voor het ego een nieuwe bewustzijnstoestand. Deze lijkt op een droomtoestand waarin het ego opnieuw al zijn gelukkige ervaringen van het leven op aarde doormaakt, niet vermengd met droevige of onaangename herinneringen. Het lichaam en al de lagere eigenschappen zijn afgeworpen en de beperkende en vertragende invloed daarvan op de geestelijke aspiraties en verhevener gevoelens van de mens is weggenomen. Het ego is

nu vrij en alle goede voornemens uit het voorafgaande leven op aarde gaan in zijn bewustzijn in vervulling; het brengt de hoogstaande plannen tot stand die het zich had voorgesteld tijdens de belichaming maar toen niet kon verwezenlijken.

De functie van het ego is in deze fase van zijn bestaan niet het voortbrengen van nieuwe oorzaken, maar is eerder een tijd van rust waarin het ego alles wat goed was in zijn zojuist voltooide leven op aarde assimileert en blijvend in zijn eigen wezen opneemt. Het weeft al die ervaringen in zijn karakter dat daardoor wordt veredeld, en wanneer het ego, krachtiger en verfrist na zijn lange rust weer naar de aarde teruggaat, is de betere kant van zijn karakter aldus versterkt en weer vorm gegeven in een nieuw en verbeterd model voor het leven dat dan begint.

De duur van de rustperiode tussen incarnaties loopt voor verschillende personen sterk uiteen en hangt af van de aard en richting van hun interesses en verlangens tijdens het leven op aarde.

De mens van wie het leven vol was met geestelijke verlangens en idealistische pogingen heeft veel stof voor overdenking en assimilatie en zijn rustperiode is langdurig. Zij die voornamelijk geïnteresseerd zijn geweest in materiële zaken met weinig gedachten aan onbaatzuchtigheid, liefde of verlangens van verheven aard, hebben in geestelijk opzicht een kleine oogst om zich mee bezig te houden. Zij die een minderwaardig en onedel leven hebben geleid hebben een erg schrale oogst; zij hebben een betrekkelijk korte rustperiode en het grootste deel ervan wordt in bijna volledige onbewustheid doorgebracht.

Men zegt dat de gebruikelijke gemiddelde tijd tussen incarnaties voor de hele mensheid ongeveer 1500 jaar is. De ervaringen van het ego zijn echter zo levendig in zijn gelukzalige overdenking dat het niet opmerkt hoe de tijd verstrijkt; die is in deze toestand niet verdeeld in uren, dagen en jaren zoals op aarde. Eeuwen en zelfs duizenden jaren kunnen voorbijgaan zonder dat het ego zich daarvan bewust is. Het is hetzelfde als in de normale slaap; als we wakker worden wanneer het donker is, kunnen we niet zeggen of we een paar minuten of verscheidene uren hebben geslapen.

Karakterzaden

Het voorgaande verklaart wat er met het hogere deel van het menselijke ego gebeurt nadat het zich bij de tweede dood heeft los-

gemaakt van de lagere eigenschappen. Maar wat gebeurt er intussen met de lagere elementen die het ego in de afscheidingsperiode heeft afgelegd?

Elk van die voertuigen of gewaden valt uiteen op het gebied waartoe het behoort, maar in alle gevallen laat het een rest achter, een soort 'zaad' dat de aard en de kenmerken van het afgelegde element of gewaad in latente toestand bewaart.

Deze 'zaden' bevinden zich latent op hun respectieve innerlijke gebieden van de natuur en bewaren dus in kiemtoestand de kenmerken van het vergankelijke deel van de vroegere entiteit. De hogere beginselen van het wezen, waaronder het hogere deel van het menselijke ego, vallen niet uiteen. Samen met de 'zaden' van de lagere elementen zijn deze dus de bewaarplaatsen voor het hele karakter van de mens, zodat hij in toekomstige tijden, wanneer het ego naar het leven op aarde terugkeert, weer wordt gekleed in hetzelfde grondkarakter dat het aan het einde van zijn vroegere bestaan had, maar nu verder ontwikkeld door de vroegere inspanningen tot zelfverbetering.

De straal daalt weer af in de stof

Nadat het menselijke ego na de tweede dood eeuwen heeft doorgebracht in zijn hemelse rust komt er tenslotte een tijd dat het ego iedere tot dusver onvervulde aspiratie maximaal heeft gerealiseerd en tot een deel van zijn karakter heeft gemaakt. Het materiaal voor zijn dromen is geleidelijk uitgeput geraakt en het ego begint naar een actiever bestaan te verlangen. Vage herinneringen aan vroegere levens op aarde beginnen nu als mentale beelden rond te waken. Het ego verlangt ernaar de oude vertrouwde omgeving weer op te zoeken en zijn kracht opnieuw op de proef te stellen in de activiteiten van het leven op aarde. Zoals de geestelijke aspiraties voorafgaande aan de dood hun 'opwaartse' aantrekkingskracht hebben uitgeoefend, zo wordt nu het verlangen naar het leven op aarde steeds krachtiger, tot het ego tenslotte aan zijn reis naar de aarde begint.

Bij zijn afdaling naar het stoffelijke gebied volgt het ego dezelfde weg die het bij het omhooggaan aflegde, maar nu in omgekeerde richting. Langzaam verliest het bewustheid van het gebied van geestelijke aspiraties en gaat geleidelijk in een toestand van volledige onbewustheid over. Terwijl het afdaalt door de tussenliggende en lagere gebieden van de natuur ontmoet het op elk van die gebieden de

‘zaden’ die het bij het opstijgen heeft achtergelaten. Deze zaden voelen nu het stimulerende en bezielende effect van de aanwezigheid van hun meester en, zoals ijzervijlsel naar een magneet wordt getrokken, hechten die ‘zaden’ zich nu aan het terugkerende ego en bouwen na verloop van tijd de gewaden weer op waarin het vroeger was gehuld. Als het ego gereed is het stoffelijke gebied weer in te gaan, is het daarom toegerust met alle onontbeerlijke zaken die nodig zijn voor het opbouwen van zijn vroegere voertuigen, zoals die ook tevoren bestonden.

Men zegt dat vlak vóór het ego het leven op aarde weer binnengaat, het een korte periode van helder bewustzijn heeft waarin het opnieuw hetzelfde panoramische visioen ziet van zijn vorige leven op aarde dat het aan het einde van dat leven zag, en dat zoals tevoren met de vroegste herinnering uit de kindertijd begint, het hele leven in alle bijzonderheden toont en eindigt met het laatste bewuste ogenblik vóór de dood.

Het ego ziet zijn verantwoordelijkheid voor al zijn daden in en begrijpt de gevolgen die uit deze daden moeten voortvloeien. Dan krijgt het, zo wordt ons verteld, een vooruitblik op het nieuwe leven op aarde dat nu op het punt staat te beginnen en ziet de rechtvaardigheid van alle ervaringen die het te wachten staat.

Het wordt psychomagnetisch naar die ouders aangetrokken die de erfelijke eigenschappen en levensomstandigheden kunnen verschaffen die het meest overeenkomen met wat het toekomst. Liefde is de sterkste band die ouders en kinderen samenbrengt, maar haat kan ook een element zijn in die ongelukkige gevallen waar problemen van afkeer en disharmonie in het verleden onopgelost waren gebleven. Zulke ego’s worden weer samengebracht tot ze leren elkaar begrijpen en gaan inzien dat ‘haat niet ophoudt door haat; haat houdt alleen op door liefde’, zoals alle grote religieuze leraren ons hebben gezegd.

Zoals het ego dit gebied in het verre verleden heeft verlaten via de deur van de dood, zo gaat het er nu weer binnen door de deur van de geboorte. Het lichaam van een zuigeling is natuurlijk een erg zwak en onvolmaakt instrument en dit moet nu worden versterkt en ontwikkeld. Deze taak pakt de natuur krachtig aan, want het kind brengt bijna al zijn tijd door met eten en slapen, een eerste vereiste voor groei. Alleen af en toe en kortstondig zien we dat het bewustzijn zich doet gelden. Het lijkt te komen en te gaan. Het probeert zijn kleine

instrument te gebruiken, maar dit is nog te teer en zwak en onontwikkeld. Het beeld dat het van deze wereld krijgt via de ‘vensters van de zintuigen’ is onduidelijk en wazig. Het bewustzijn staakt de poging en keert tijdelijk terug naar zijn meer vertrouwde droomwereld, maar komt telkens weer terug.

Terwijl weken en maanden verstrijken en het lichaam zich ontwikkelt, kan het bewustzijn steeds langere perioden blijven voordat er door zijn aanwezigheid te veel van het lichaampje wordt gevergd. Dan heeft het weer slaap nodig waarin het zich niet bewust is van dit gebied.

Het is een langzaam ‘ontwaken’ van het ego tot bewustheid op dit fysieke gebied; dat proces strekt zich maanden- en jarenlang uit voordat het ego zelfbewustzijn heeft ontwikkeld. Het herhaalt op een grotere tijdschaal wat plaatsheeft wanneer we ’s morgens halfwakker worden om alleen maar weer in te slapen, iets wat zich enkele malen kan herhalen vóór het ego zich tenslotte op dit gebied volledig bewust wordt.

Tijdens de perioden dat het ego waakt, schijnt het te beseffen dat het nu vertrouwd moet raken met de nieuwe wereld die het zojuist is binnengegaan, want we zien dat het, telkens wanneer het bewustzijn op dit gebied actief is, zijn omgeving observeert en onderzoekt. De baby bekijkt hoe zijn vingers bewegen, voelt aan het beddengoed, betast een speeltje en stopt het in zijn mond. Hij kijkt naar het licht aan het plafond en reikt ernaar, maar ontdekt dan tot zijn verbazing dat afstand of ruimte een van de kenmerken is van deze nieuwe, vreemde wereld.

Ouders klagen vaak dat het kindje zo gauw ‘genoeg heeft van zijn aardige nieuwe speelgoed’ en steeds weer wat anders wil, maar vervolgens ook daarvan snel genoeg heeft. Als het kindje iets nieuws te pakken krijgt, kijkt het ernaar, voelt eraan en stopt het meestal ook in zijn mond. Voor de baby is dit speeltje geen vrijetijdsbesteding. Het is een voorwerp om ernstig te onderzoeken, een stukje van de nieuwe wereld waarmee hij vertrouwd moet raken. Maar nadat het kindje het een voldoende aantal keren heeft aangeraakt en de eigenschappen ervan kent, heeft het ding aan zijn doel voldaan en geniet niet langer zijn belangstelling; de baby wil iets nieuws onderzoeken.

Elke keer dat het bewustzijn aanwezig is zien we dat zijn activiteit bestaat uit waarnemen, leren en ervaringen opdoen in het beperkte wereldje waarin het bestaat.

Maar de jaren gaan voorbij en geleidelijk wordt de bodem geschikt voor het ontkiemen van de karakterzaden die latent waren gebleven sinds het einde van het vorige leven op aarde, en langzaam begint het karakter van het hierheen komende ego zich te tonen. Dit is de ‘erfenis’ die het ego door zijn eigen gedachten en daden in zijn vorige bestaan aan zichzelf heeft vermaakt; die vertoont zich nu in zijn aard, temperament, talenten en begaafdheden of het gebrek daaraan. Zoals het persoonlijke ego put uit zijn voorraad dagelijkse herinneringen die zijn opgeslagen in het brein, zo put het hogere deel van het menselijke ego uit de diepgaandere en meer blijvende herinneringen in de duurzame opslagplaats van het karakter.

Als tenslotte meer jaren zijn voorbijgegaan, is de mens van puber volwassen geworden. Het hogere ego heeft weer zijn straal in de menselijke constitutie geprojecteerd en functioneert nu als het menselijke ego dat werkt via het persoonlijke ego. Het samenwerkingsverband uit het vorige leven komt weer tot stand, het lichaam is volgroeid en functioneert. Het brein en het lagere denken zijn weer bezielde en actief en het menselijke ego is terug op zijn waarnemingspost. De bewustzijnsstraal is opnieuw ‘in de stof gevallen’ en gereed zijn evolutie voort te zetten, en gebruikt zijn opnieuw opgebouwde voertuig dat praktisch een duplicaat is van dat waarvan in zijn vorige bestaan op aarde werd gebruikgemaakt.

Zoals het ego ’s avonds gaat slapen en na een rustperiode in hetzelfde lichaam wakker wordt, zo heeft het ego na de dood zijn rustperiode, waarna het langzaam ‘wakker wordt’ in een nieuw en – als het dat heeft verdiend – beter lichaam. Zoals de mens is uitgerust en verfrist na een nacht slapen, gereed de plichten van een nieuwe dag op zich te nemen, zo is het ego versterkt en vol jeugdig enthousiasme, gereed en verlangend om de plichten van een nieuw leven op zich te nemen.

Het fysieke lichaam is alleen nuttig voor een fysiek bestaan

In slaap vallen is een proces van ontlichaming, waarna het ego het bewustzijn op dit gebied verliest en buiten bereik komt van hen die hier bewust blijven. Sterven is eveneens een proces van ontlichaming, gevolgd door dezelfde reeks gebeurtenissen.

De twee gebeurtenissen zijn dus geheel gelijk, behalve dat in het geval van de slaap ontlichaming tijdelijk is terwijl die bij de dood

duurzaam is. Omdat het bewustzijn zich in beide gevallen bevrijdt van het lichaam, is de relatieve waarde of het nut van het lichaam voor het bewustzijn ook in beide gevallen gelijk. Aangezien het lichaam in de slaap geen nut had en zelfs een belemmering kan zijn, kunnen we redelijkerwijs de conclusie trekken dat het lichaam even onnodig is voor het bestaan van het ego na de dood. Omdat het voor het bewustzijn mogelijk is tijdens de slaap te bestaan en actief te zijn zonder het lichaam te gebruiken, moet het ook mogelijk zijn dat het na de dood bestaat en actief is zonder het lichaam te gebruiken; en de vernietiging daarvan betekent niet de vernietiging van het bewustzijn dat daarin verblijft.

Ons binnengaan in dit leven wijst op een voorbestaan

Als het bewustzijn zich in de slaap en de dood uit het lichaam terugtrekt, kunnen zij die op dit gebied bewust blijven het niet verder volgen. Op dit punt gaat de draad van het verhaal in een ondoordringbare nevel verloren, en verder onderzoek in deze richting wordt geblokkeerd.

Omdat we niet in staat zijn het bewustzijn te volgen wanneer het van dit gebied vertrekt, lijkt het het beste om dan te onderzoeken hoe we hier onze intrede deden, want als we dit begrijpen, kan het misschien wat licht werpen op onze toekomst.

Als we vanaf het heden een terugblik werpen op het leven – en teruggaan tot de jeugd en vroegste kinderjaren, zelfs tot de eerste gebeurtenis die we ons te binnen kunnen brengen – weten we dat we een en hetzelfde ego waren dat alle levenservaringen doormaakte en weten absoluut zeker dat we zo lang geleden bestonden. Is het feit dat we ons niets kunnen herinneren dat eerder dan die gebeurtenis plaatsvond een bewijs dat het ego daarvoor, vóór zijn eerste herinnering, niet bestond?

Laten we in onze verbeelding teruggaan naar de dag in de vroegste kinderjaren toen zich iets ongewoons voordeed dat diepe indruk op ons heeft gemaakt en dat later bleek onze vroegste bewuste herinnering te zijn. Laten we onszelf voorstellen zoals we toen waren. We weten dat we ons op die dag zouden herinneren wat ons op de daaraan voorafgaande dag overkwam. Onze herinnering zou waarschijnlijk veel verder teruggaan dan dat; misschien een maand, misschien enkele maanden. Laten we in onze verbeelding iedere keer teruggaan

naar die vroegere datum die we ons toen te binnen konden brengen en het proces van het terugvolgen van ons bewuste bestaan zover mogelijk voortzetten. We zouden tenslotte een punt bereiken waar het beeld te wazig zou zijn, maar in alle gevallen dat we steeds verder teruggingen op onze denkbeeldige terugreis naar de vroegste jeugd-jaren zouden we onszelf op die dag herkennen als hetzelfde ego, hetzelfde IK-BEN-IK als op de dag ervoor. Hierdoor weten we dat het ego niet tot aanzijn kwam bij zijn eerste bewuste herinnering, maar dat het al veel vroeger bestond, actief was en gebeurtenissen waarnam, en dat het een herinnering van dag tot dag had aan andere en eerdere voorvallen die het later is vergeten. We kunnen dit allemaal bevestigen, want als we een kind van twee of drie jaar gadeslaan, wordt het heel duidelijk dat het ego veel vroeger aanwezig, actief en waarnemend is dan het kind zich later in zijn leven zal kunnen herinneren.

Onze interesses en ervaringswerelden lopen in de verschillende perioden van ons leven sterk uiteen. In het stadium van onze volwassenheid kunnen ze zich over een breed terrein uitstrekken; in de kleutertijd zijn ze echter beperkt door de vier muren van de kinderkamer. Maar of het terrein nu groot is of klein, de aard en de wezenlijke functie van het ego is: het leven waarnemen en ervan leren; en dit is evenzeer een kenmerk van het kind als van de volwassen mens. Vanaf het begin en tijdens het hele leven is het ego bezig om het leven waar te nemen en te ervaren.

Toen we met de terugblik bezig waren en probeerden vast te stellen of het ego tot bestaan kwam bij zijn vroegste herinnering, kwamen we bij een punt waar het ego zich waarschijnlijk niet een voorval in zijn eerdere bestaan kon herinneren omdat het beeld te wazig was. Wil dit zeggen dat het ego geen bestaan had vóór zijn eerste flauwe herinneringen?

Als we een baby in zijn eerste maanden gadeslaan, zelfs kort na de geboorte, valt het ons op dat er in de betrekkelijk korte perioden dat hij wakker is een gedeelte van de tijd een waarnemend bewustzijn aanwezig is, want we kunnen zien dat de ogen de moeder volgen terwijl ze door de kamer loopt. Maar andere momenten staren de ogen afwezig in de ruimte, alsof ze uitgeput zijn en, hoewel het lichaam niet slaapt, heeft het bewustzijn zich verwijderd ongeveer zoals een volwassene die aan het ‘dagdromen’ is. Na een poosje komt de slaap terug en is het bewustzijn helemaal afwezig. Dit verschijnen en verdwijnen van het bewustzijn blijft zich herhalen met geleidelijk kortere

slaaperioden en langer wordende perioden van bewust bestaan. Hierin zien we een kopie van wat een volwassene vaak overkomt als hij slechts wakker wordt om weer in slaap te vallen; we zien een omgekeerde herhaling van wat bij het sterven dikwijls gebeurt wanneer het bewustzijn zich terugtrekt om daarna weer terug te komen, mogelijk verschillende keren voor het zich definitief terugtrekt.

Wat gebeurt er met het bewustzijn van de baby in de perioden dat het afwezig is? Er lijken twee mogelijkheden te zijn: 1. Het bewustzijn gaat van dit gebied naar een ander bewustzijnsgebied, waar het blijft tot het naar dit gebied terugkeert, of 2. Het bewustzijn wordt iedere keer dat het weggaat vernietigd en er ontstaat een nieuw bewustzijn iedere keer dat de baby wakker wordt. Als dit tweede alternatief waar was, zou er bij iedere waak-slaap-cyclus een nieuw bewustzijn ontstaan. Dat zou een hele reeks van verschillende bewustzijnen opleveren die alleen maar ontstaan om prompt weer te worden uitgedoofd; en iedere keer dat de baby wakker werd zou er weer één zijn om aan de lijst toe te voegen. Dit idee spreekt het gezonde verstand niet aan.

De eerste mogelijkheid wordt gesteund door het feit dat zodra het geheugen begint te functioneren, we een bewijs hebben dat het hetzelfde bewustzijn is dat komt en gaat, want de baby zal zich in de ene periode van bewustheid dingen herinneren uit een eerdere, zelfs al waren de twee perioden gescheiden door intervallen van onbewustheid. Dat het geheugen in de vroegste stadia niet werkzaam was, zou geen verandering moeten betekenen voor de staat van het bewustzijn zelf. En als het dezelfde eenheid van bewustzijn is die komt en gaat *nadat* het geheugen is ontwikkeld, kunnen we redelijkerwijs concluderen dat dezelfde bewustzijnseenheid, hetzelfde ego, sinds de geboorte steeds aanwezig was.

Wanneer dus het bewustzijn zich tijdens zijn afwezigheid van dit gebied heeft teruggetrokken naar een ander gebied, moet het een of ander voertuig hebben gehad om op dit voor ons onzichtbare gebied te bestaan. Als het in dit voertuig op dit innerlijke gebied kan bestaan tijdens de perioden van afwezigheid uit het lichaam en het fysieke gebied, kan het evengoed in ditzelfde voertuig op ditzelfde gebied bestaan vóór zijn eerste bezoek aan het lichaam, of voordat het lichaam bestond. Het lijkt er dus op dat er in onze kennis over de eerste verschijning van bewustzijn in het lichaam niets is dat in tegenpraak is met de oude lering dat dit bewustzijn bestond vóór de geboorte van het lichaam.

Een omstandigheid die ook wijst op een bestaan van het bewustzijn vóór het het lichaam binnenging, is het vroegtijdige verschijnen van bepaalde gaven, neigingen en talenten bij kinderen. Deze komen geleidelijk tevoorschijn zonder op een of andere manier door de ouders te zijn aangemoedigd of ingeprent. Er kunnen bijvoorbeeld twee kinderen in een gezin zijn waarvan er één duidelijk artistieke talenten heeft die het andere volledig mist. Het eerste kind zal met een paar lijnen, gekrabbeld op een stuk papier, de afbeelding van een natuurlijk, zelfs goed gelijkend gezicht schetsen, terwijl het andere kind, zelfs met hulp en aanwijzingen slechts een grove karikatuur kan maken – een ‘kaboutergezicht’.

Het kunstzinnige kind heeft zijn talent niet in dit leven verworven; wonderkinderen op het gebied van muziek, wiskunde, enz., leerden die onderwerpen ook niet in dit ene leven. Wanneer en waar konden deze vaardigheden anders zijn verworven dan in een vroeger bestaan?

Vertoont de groei vanaf het beginstadium via de kinderjaren en pubertijd niet alle tekenen van een binnenkomende ziel die een door de natuur verschaft fysiek lichaam overschaduwet, het leven schenkt en geleidelijk bezit ervan neemt? Het is de ziel die ergens in het verre verleden een stervend lichaam verliet en nu ‘ontwaakt’ in een nieuw lichaam, waarbij ze geleidelijk de erfenis toont die ze heeft meegebracht.

Ons heengaan wijst op voortzetting van het bestaan

We zouden kunnen zeggen dat het huis van een mens in zekere zin een deel van hemzelf is, want het is een noodzakelijke toevoeging aan zijn leven hier. Iedere keer dat hij de deur uitgaat, bevindt hij zich in een open ruimte waar de omstandigheden sterk verschillen van die binnen de vier muren van het huis. Misschien houdt zijn werk hem de hele dag buitenshuis, maar 's avonds keert hij terug en gaat zijn woning binnen waar hij de oude vertrouwde omgeving weer aantreft. Maar een huis raakt na verloop van tijd in slechte staat; misschien verzakt de fundering en als hij op een avond thuiskomt klemt de deur en komt hij tot de ontdekking dat hij is buitengesloten.

Door van binnen naar buiten te gaan is de man niet veranderd, behalve dat zijn blik verruimde en het hem misschien in een andere stemming bracht. Dat hij niet kon terugkeren door de geblokkeerde

deur veranderde niets aan zijn toestand buitenshuis.

Het bewustzijn van de mens woont in een lichaam, een 'huis' van vlees. Elke vierentwintig uur gaat het dit huis uit door de deur van onbewustheid op weg naar de slaap, en bevindt zich dan in een soort 'buitenshuis' van het bewustzijn, met heel andere bestaansomstandigheden dan die binnen het 'huis'. Als de ochtend aanbreekt, keert hetzelfde bewustzijn, hetzelfde IK-BEN-IK naar het lichaam terug zodat, in welke toestand het tijdens de slaap ook verkeerde, dit op geen enkele manier zijn identiteit veranderde of het voortbestaan ervan belemmerde.

Voorafgaande aan de dood verlaat het bewustzijn ook zijn 'huis' door de deur van onbewustheid en kan lange tijd afwezig blijven maar komt dan wel terug, en dit komen en gaan kan zich vele keren herhalen vóór het definitieve heengaan. In elk van die perioden van afwezigheid heeft het bewustzijn een of ander bestaan in een soort 'buitenshuis' van het bewustzijn dat voorzover onze kennis reikt hetzelfde is of lijkt op dat wat we in de slaap ervaren.

Iedere keer dat het bewustzijn terugkeert na zo'n periode van afwezigheid vóór de dood is het hetzelfde ego, hetzelfde IK-BEN-IK als voorheen, zodat ook in dit geval het bestaan buiten het lichaam de identiteit van het ego niet veranderde en het voortduren van zijn bestaan niet hinderde.

Laten we nu ter illustratie eens veronderstellen dat het ego zesmaal onbewust raakt, en zes keer weer bij bewustzijn komt, maar de volgende keer dat het zijn bewustzijn verliest niet terugkeert. Heeft het aantal keren dat het terugkeert enige invloed op het bestaan van het ego buiten het lichaam? Stel dat het een zevende keer was teruggekomen; zou het dan niet nog steeds in wezen hetzelfde ego zijn geweest als toen het de vijfde, vierde of derde keer terugkwam? En stel dat het veel vaker terugkwam; zou het niet nog steeds hetzelfde ego zijn als tevoren? Wijst dit niet erop dat het ego een ononderbroken bestaan had, hetzij in of buiten het lichaam? En zou het niet zo kunnen zijn dat zelfs als het ego niet erin slaagde terug te keren, het had geprobeerd ook deze keer het lichaam binnen te gaan, maar het te ver in ontbinding had aangetroffen? Het ego was buitengesloten zoals de man die zijn huis niet meer kon binnengaan omdat de deur klemde, maar het ego had evenmin opgehouden te bestaan als de man die was buitengesloten.

En waarom zouden we geloven dat, toen het bewustzijn niet erin

slaagde terug te keren na zijn laatste verdwijning, zijn toestand ‘buitenshuis’ aan de andere kant van de dood in enig opzicht verschilde van wat het zou zijn geweest als de deur niet had geklemd en het bewustzijn ook deze keer was teruggekomen?

Is er niet een opmerkelijke overeenkomst, maar werkend in de tegenovergestelde richting, tussen het bewustzijn dat na de geboorte langzaam en geleidelijk en met tussenpozen bezit neemt van het lichaam en datzelfde bewustzijn dat langzaam en afwisselend onderbroken door steeds kortere terugkomsten, zich bij het sterven geleidelijk uit het lichaam terugtrekt?

De dood is dus het tegenovergestelde van geboorte, niet het tegenovergestelde van leven. Het leven gaat door. Bewustzijn komt in dit stoffelijke gebied via de deur van de geboorte vanuit een ‘buitenshuis’-bewustzijn. Het verblijft een aantal jaren op dit gebied en vertrekt dan via de deur van de dood om het ‘buitenshuis’-bewustzijn weer in te gaan vanwaar het is gekomen.

Verandering van omgeving verandert de reiziger niet

Maar wat gebeurt er met het bewustzijn nadat het dit fysieke gebied heeft verlaten en zich naar het omvangrijke ‘buitenshuis’ aan de andere kant van de poort van de dood heeft begeven?

Hier kan het gewone menselijke bewustzijn niet meegaan, evenmin als in de slaap. De vrienden die waken aan een sterfbed zijn als zij die zich aan de kust verzamelen om afscheid te nemen van een vertrekkende vriend van wie het schip langzaam de haven uitvaart. Eerst is het nog binnen gehoorsafstand, maar geleidelijk komt het steeds verder buiten hun bereik en het nadert steeds dichter de horizon. Tenslotte lijkt het de lijn te passeren waar het achter de horizon uit het gezicht verdwijnt; voor de mensen aan de kust lijkt het of er plotseling een totale verandering is opgetreden. Maar voor de man op het schip was er geen plotselinge verandering, want alles verliep geleidelijk en natuurlijk. Hij is uit het gezicht verdwenen van zijn vrienden aan de kust, maar andere perspectieven hebben zich voor hem geopend, nieuwe uitzichten, nieuwe ervaringen in andere bewustzijnstoestanden – andere woningen van het leven.

Maar de reiziger blijft niet voortdurend op één plaats. Hij vervolgt zijn reis en gaat steeds verder, zoals een schip dat altijd in dezelfde richting blijft varen, laten we zeggen naar het westen. Als dit schip na

maanden of jaren tenslotte bij zijn beginpunt terugkeert, komt het niet uit het westen, waar het verdween, maar uit het oosten, waar het uit het niets lijkt op te doemen. Terwijl het buiten het gezicht was van hen die thuisbleven, bestond het nog steeds en was druk bezig rond de wereld te varen.

Dit kan als een figuurlijke voorstelling worden beschouwd van wat er na de dood plaatsheeft, want tijdens de lange afwezigheid van het bewustzijn tussen de levens op aarde, wanneer het totaal geen contact heeft met deze wereld, reist het door vele woningen in het huis van het leven; en als het naar het leven op aarde terugkeert, komt het binnen aan de andere kant van het toneel dan vanwaar het vertrok. Het komt binnen bij de geboorte.

Heb vertrouwen in de natuur

Als we gaan slapen doen we dat in de volle overtuiging dat we de volgende ochtend weer wakker zullen worden. We weten dat we bewusteloos zullen worden, maar daar zijn we helemaal niet bang voor, want we weten dat ons bewustzijn 's morgens naar zijn vertrouwde omgeving zal terugkomen, de draden van gisteren gaat oppakken en het leven zal voortzetten waar het was gebleven.

We kennen de hele cyclus van activiteit en rust die we elke vierentwintig uur meemaken zo goed dat we nauwelijks aandacht daaraan besteden. Het is zo prettig het vermoeide lichaam na een dag van hard werken neer te leggen en alles te vergeten, vooral omdat de natuur 's nachts de uitgeputte weefsels gaat vernieuwen en we 's morgens uitgerust en fris zullen ontwaken. Alles welbeschouwd is slapen dus zowel een prettige als een heilzame ervaring.

We zouden volgens de oude wijsheid eenzelfde gevoel moeten hebben ten aanzien van de langere slaap van de dood, want slaap en dood zijn beide rustperiodes voor het menselijke bewustzijn. Zoals het slapen wordt gevolgd door ontwaken in hetzelfde lichaam, zo wordt de dood na verloop van tijd gevolgd door ontwaken in het lichaam van een pasgeboren kind.

We zouden het verouderde en versleten instrument met een gevoel van opluchting moeten afleggen, terwijl we weten dat we in het leven weer beginnen met een nieuw instrument dat sterker en beter moet zijn – en als we op de juiste manier hebben geleefd sterker en beter zal zijn – dan het oude.

Zelfs bij het ouder worden moeten we onze aandacht niet op het sterven concentreren, want het is alleen een dood voor het lichaam. Het is slechts één stap in het universele herhalingsproces dat we overal in de natuur zien, waarbij het bewustzijn van het ene gebied verdwijnt om op een ander gebied weer te verschijnen. Het is het einde van een cyclus en het begin van een nieuwe; en al begrijpen we de bijzonderheden van het stervensproces niet, we moeten erop vertrouwen dat de natuur hetzelfde vermogen heeft om ons rustig uit dit bestaan weg te leiden als ze had om ons in dit leven te brengen.

Het ouder worden

Het ouder worden hoeft niet en hoort niet een periode van achteruitgang of afnemning van de geestelijke en verstandelijke vermogens van de mens te zijn. In deze fase van het leven is de vitaliteit van het lichaam verminderd en dat geeft grotere vrijheid om uitdrukking te geven aan de geestelijke en verstandelijke vermogens van de mens. Deze kunnen en horen actief te zijn en zich uit te breiden, zelfs tot een paar uur vóór de dood.

Natuurlijk wordt het lichaam zwakker met het klimmen van de jaren, maar het komt vaak genoeg voor dat oudere mensen, die niet vooral in de fysieke kant van hun wezen hebben geleefd, zeggen: ‘Ik voel me helemaal niet ouder dan toen ik twintig was. Misschien voel ik me in sommige opzichten zelfs jonger.’

Er zal nog veel zijn dat we kunnen doen en veel dat we kunnen leren als we bedenken dat geen enkele poging verloren gaat en dat, zelfs als we in dit leven geen gebruik kunnen maken van deze late ervaringen, er toch zoveel gewonnen is voor onze volgende incarnatie.

We moeten onze innerlijke visie vooruit richten, niet naar het verleden, zelfs tot het einde toe, en met Victor Hugo bedenken dat ‘Doodgaan geen doodlopende straat is; het is een doorgang. Die gaat dicht bij de avondschemering en gaat open bij het ochtendgloren.’

7

Reïncarnatie

Ontlichaming en wederbelichaming

Zoals in voorafgaande hoofdstukken werd gezegd wordt de evolutie van alle monaden of levenseenheden bereikt door ervaring die wordt opgedaan tijdens herhaalde belichamingen in de diverse vormen van de natuur.

Om de leer van reïncarnatie te begrijpen, zoals wederbelichaming bij de mens wordt genoemd, is het nodig de complexe aard van de mens te begrijpen, en wat er gebeurt met zijn samenstellende delen wanneer deze na de dood zich van elkaar hebben gescheiden. We zullen daarom een kort overzicht geven van wat er eerder over dit onderwerp is gezegd.

Men zal zich herinneren dat de kern van de mens en de oorsprong van zijn bestaan een straal is van goddelijkheid, een deel van het universele bewustzijn. De diverse beginselen van de menselijke natuur zijn slechts verschillende aspecten van deze straal die door een aantal voertuigen op verschillende gebieden van de natuur werkt.

Wanneer de straal actief is op het uiterlijke gebied functioneert hij door een menselijk mentaal-fysiek voertuig, een menselijk lichaam met zijn hersenen en denkvermogen.

Dit voertuig dient als een 'lens' die een bepaald deel of aspect van de straal concentreert, en de combinatie van voertuig en straal brengen een gevoel van IK-BEN-IK-heid of egoïsch bewustzijn teweeg dat we het menselijke ego noemen.

Als het lichaam sterft, verliest het menselijke ego het bewustzijn van het mentaal-fysieke gebied, want de lens die het daarop richtte is gebroken. Het gaat dan door een reeks ervaringen zoals besproken in

hoofdstuk 6 over ‘Dood – slaap – geboorte’ waaraan we de volgende details toevoegen.

Na de tweede dood is het menselijke ego voor *bewust* bestaan op het mentaal-geestelijke gebied afhankelijk van zijn mentaal-spirituele voertuig of spirituele lichaam. Zonder dit voertuig zou er geen lens zijn om het bewustzijn te richten op dit gebied en zou het menselijke ego onbewust blijven. Toen het nog was belichaamd op het uiterlijke of mentaal-fysieke gebied maakte het ego gebruik van en leefde het in zijn spirituele lichaam gedurende zijn momenten van aspiratie en wanneer het opging in onzelfzuchtig werk. Het is daarom al enigszins vertrouwd met dit voertuig, en zijn nieuwe leven op het geestelijke gebied is een voortzetting van al wat verheven en edel was in zijn voorafgaande leven. Omdat het mentaal-spirituele voertuig dat vóór de dood werd gebruikt hetzelfde is als dat wat daarna wordt gebruikt, behoudt het ego nog zijn gevoel van identiteit en denkt over zichzelf als hetzelfde IK-BEN-IK als dat van zijn aardse bestaan.

De gelukzalige toestand waarin het hogere deel van het menselijke ego na de tweede dood komt, lijkt op een ‘dagdroom’, maar deze is veel levendiger en boeiender dan een gewone ervaring van deze soort.

Gedurende deze periode beleeft het steeds weer de gelukkige ervaringen van zijn voorafgaande leven en vervult alle hoge aspiraties die gedurende het leven op aarde onvervuld bleven.

Als na eeuwen de voorraad spirituele energieën die gedurende het voorafgaande leven op aarde van het ego was opgebouwd, is uitgeput, en de laatste gelukkige herinnering is weggevaagd, is er geen materiaal meer over dat betrekking heeft op het voorafgaande menselijke ego waarop de straal zijn aandacht kan richten. De straal trekt zich dan terug om zich op het eerstvolgende hogere niveau te concentreren, en het menselijke ego verliest het bewustzijn op het mentaal-spirituele gebied zoals het eerder het bewustzijn verloor op het mentaal-fysieke gebied, toen de straal zich terugtrok uit het fysieke lichaam.

Als het menselijke ego het bewustzijn verliest op het mentaal-spirituele gebied gaat zijn essentie over in een latente toestand en blijft, zoals de levenskiem van een zaad, in een slaaptoestand binnen de straal terwijl deze zich terugtrekt naar hogere gebieden.

In alle ervaringen en lessen die het menselijke ego tijdens het voorbije leven heeft geleerd was de straal deelgenoot en deze worden

nu toegevoegd aan de andere ervaringen die in vroegere levens zijn opgedaan. Het betreft de gesublimeerde essentie van dat menselijke leven en bestaat uit de blijvende oogst die door de straal is verzameld via zijn menselijke voertuig.

De volledige mens bestaat nu 'in ontwerp' op de diverse gebieden van de natuur waartoe de verschillende beginselen behoren. Zijn hoogste aspect is een projectie van de straal en deze wordt bewaard in de straal zelf waarnaar zij is teruggekeerd. De tussenliggende en lagere delen bestaan 'in ontwerp' als 'zaden', ieder op hun eigen gebied. Elk zo'n zaad met zijn levenskiem bevat potentieel alle neigingen en eigenaardigheden van het karakter, goed of slecht, die erop zijn afgedrukt door de entiteit tijdens haar voorafgaande bestaan.

Gedurende de periode tussen incarnaties is het hoogste deel van de straal actief op zijn eigen gebied, maar als hij zijn cyclus van activiteit daar heeft beëindigd, is hij gereed om zijn evolutie op het fysieke gebied te vervolgen. Hij laat dan het ego beginnen aan zijn reis naar beneden in de richting van de aarde door de vele tussenliggende gebieden heen waar de slapende 'zaden' wachten op de terugkeer van de vitaliserende en verenigende straal. Deze reis is al geschetst in hoofdstuk 6 onder de kop: 'De straal daalt weer af in de stof'.

De straal moet nu een nieuw mentaal-fysiek voertuig bouwen voordat hij opnieuw in contact kan komen met het fysieke gebied. Hij projecteert daarom de slapende levenskiem van het vroegere menselijke ego, een deel van de straal zelf, in het fysieke bestaan en deze levenskiem, tot leven gewekt door de straal, is de vitaliserende kracht van het menselijke embryo als dit zich begint te vormen overeenkomstig het 'ontwerp' dat is meegebracht uit zijn vorige bestaan.

De entiteit die nu tot aanzijn komt, is in werkelijkheid dus een deel of projectie van de straal zelf, en deze projectie van de straal is het blijvende deel van het menselijke ego. Het is dezelfde projectie die het menselijke ego van ons vorige leven en van al onze voorafgaande levens heeft voortgebracht. Het is ook deze projectie die in ons volgende en al onze toekomstige levens hetzelfde zal doen, maar naarmate de eeuwen voorbijgaan zal een steeds groter deel van de straal zich manifesteren in de geleidelijk meer vervolmaakt wordende menselijke constitutie.

Het mentaal-fysieke voertuig met zijn zuiver persoonlijke bewustzijn, met andere woorden de 'lens', is nieuw, maar omdat deze wordt voortgebracht door dezelfde straal en rond hetzelfde karakter wordt

gebouwd volgens hetzelfde ‘ontwerp’ dat is meegebracht uit de vorige incarnatie, is deze eigenlijk een exacte kopie van zijn vroegere zelf.

Een mens is daarom in zijn hogere deel een voortzetting en in zijn lagere deel een reproductie van zijn vroegere zelf.

Het bestaan van het ego gaat voort Zelfbewustzijn van het ego met tussenpozen

Het hogere of reïncarnerende ego bestaat voortdurend en is onafgebroken bewust op zijn eigen gebied – het mentaal-spirituele.

Het hogere deel van het menselijke ego dat een projectie is van het reïncarnerende ego bestaat ononderbroken, maar is niet voortdurend zelfbewust. Het is zelfbewust op het uiterlijke gebied wanneer het functioneert via zijn mentaal-fysieke voertuig. Tijdens de slaap is het onbewust op het uiterlijke gebied en is dan of volledig onbewust of gedeeltelijk bewust op het mentaal-spirituele gebied.

Na de dood is het eerst volledig onbewust. Na de tweede dood ontwaakt het geleidelijk tot een gedeeltelijk bewustzijn op het mentaal-spirituele gebied, waar het de gelukkige droomstaat van na de dood ervaart die we eerder hebben besproken. In het geval van een zeer grove of op de stof gerichte natuur kan het menselijke ego in de periode tussen de incarnaties volledig onbewust blijven.

Gedurende de periode van zijn gelukzalige postmortale dromen identificeert het menselijke ego zich nog steeds met de menselijke entiteit van zijn nu afgelopen incarnatie. Aan het einde van de droomperiode komt het in een toestand van volledige onbewustheid en verliest elke herinnering aan zijn voorafgaande identiteit. Als het menselijke ego het bewustzijn verliest op het mentaal-spirituele gebied wordt het volkomen inactief en blijft in slapende toestand totdat het, wanneer het van een nieuw fysiek lichaam is voorzien, opnieuw zelfbewust wordt op het uiterlijke gebied.

Het lagere aspect van het menselijke ego, of het persoonlijke ego, dat zich tijdens het fysieke bestaan identificeert met het lichaam, verliest het bewustzijn en verdwijnt geleidelijk als zijn voertuig, het lichaam, uiteenvalt.

Het hogere aspect van het menselijke ego bestaat dus ononderbroken, een deel van de tijd zelfbewust en actief op het uiterlijke gebied via een menselijk voertuig, en een deel van de tijd in een slaaptostand, hetzij onbewust of gedeeltelijk bewust op innerlijke gebieden.

Tussen twee incarnaties is er een onderbreking geweest in de continuïteit van het voertuig en daarom een onderbreking in de continuïteit van het zelfbewustzijn van het ego, maar geen onderbreking in de continuïteit van zijn bestaan. Het ego overbrugt de kloof tussen twee incarnaties door zich op innerlijke gebieden terug te trekken zoals het leven in het gebladerte van een overblijvende plant tussen twee actieve groeiseizoenen zich terugtrekt in de wortel.

Tijdens de slaap is er eveneens een onderbreking in de continuïteit van de lens, een tijdelijke verlamming van het lichaam, een 'kleine dood', en daarom een onderbreking in de continuïteit van het zelfbewustzijn van het ego.

In het geval van de slaap hebben we een duidelijk bewijs dat een onderbreking in de continuïteit van ons bewustzijn niet een onderbreking in de continuïteit van ons bestaan betekent, want 's ochtends herstelt ons bewustzijn zich en wordt weer zoals het was voordat we gingen slapen. Het herkent zijn identiteit met zijn vroegere zelf, want de hersenen bewaren de voorraad herinneringen van zijn vroegere ervaringen.

Zowel in de slaap als bij de dood overbrugt het ego de kloof tussen twee bewuste perioden door zich terug te trekken op innerlijke, onzichtbare gebieden. De gewone mens heeft geen helder begrip van wat er tijdens de slaap plaatsvindt, ook al maakt hij deze ervaring elke vierentwintig uur door.

Als we in het geval van de slaap, wanneer het lichaam nog aanwezig en intact is, niet in staat zijn het complete beeld van onze ervaringen met ons mee te nemen tijdens onze afwezigheid op het fysieke gebied, dan zou het ons evenmin moeten verbazen dat we niet in staat zijn ons de ervaringen in de periode tussen incarnaties te herinneren, wanneer we geen fysiek lichaam hebben om ons te helpen om op dit gebied weer tot bewustzijn te komen en onze identiteit met ons vroegere zelf te herstellen.

Gewone mensen kunnen de drempel van slaap en dood niet oversteken en daarbij hun zelfbewustzijn behouden omdat ze nog niet hebben geleerd in hun mentaal-spirituele voertuig te leven, wat voor dit doel noodzakelijk is. Er zijn echter uitzonderingen op de algemene regel, want er zijn op aarde altijd mensen geweest, en die zijn er ook nu nog, van wie de evolutie veel verder is gevorderd dan die van de meeste mensen. Deze wezens zijn de 'oudere broeders' van de mensheid, de meesters van wijsheid, soms ook adepten of

mahātma's genoemd, een Sanskrietterm die 'grote ziel' betekent.

De adepten leven, zelfs als zij van een fysiek lichaam gebruikmaken, in hun mentaal-spirituele voertuig dat onafhankelijk van het fysieke lichaam bestaat, en zij zijn daarom in staat volledig zelfbewustzijn te behouden, zelfs als het fysieke lichaam gedurende de slaap verlamd is of nadat het na de dood is uiteengevallen. Juist dit vermogen heeft hen in staat gesteld de onzichtbare bestaansgebieden te betreden en voor hun minder ver geëvolueerde broeders een beschrijving mee terug te brengen van de ervaringen die het menselijke ego opdoet in deze voor ons onbekende bewustzijnstoestanden.

De kracht die de adepten bezitten is het resultaat van zelfgerichte pogingen die gedurende vele levens werden voortgezet. Zij leefden zelfs terwijl ze belichaamd waren meer en meer in hun mentaal-spirituele voertuig, zodat in hun geval het menselijke ego werkelijk is verheven tot, en één is geworden met, het hogere ego. Zij begonnen als gewone mensen maar door hun voortdurende inspanning hebben ze hun evolutie versneld en in relatief weinig levens bereikt wat de gemiddelde mens eeuwen en eeuwen zou kosten om te bereiken.

Omdat de adept ongehinderd van het ene gebied naar het andere kan gaan en terugkeren terwijl hij daarbij zijn volledige zelfbewustzijn bewaart, herkent hij de continuïteit van zijn bestaan en de identiteit van zijn ego door al deze veranderingen heen. Omdat hij volledig bewust is in het blijvende deel van zijn natuur, waar al zijn voorafgaande levens zijn opgetekend, kan hij zich niet alleen zijn laatste incarnatie herinneren, maar ook al zijn vroegere levens.

Totdat we zelf ons menselijke ego zover hebben verheven dat we één zijn geworden met het hogere ego, zullen we ons zelfbewustzijn niet kunnen bewaren wanneer we de drempels van slaap en dood oversteken en we zullen daarom niet in staat zijn ons onze vorige levens te herinneren.

Ieder lid van de hele mensheid dat niet opzettelijk het kwaad kiest is echter voorbestemd ooit tot het punt te evolueren waar ook hij één zal zijn geworden met zijn hogere ego, en dan in staat zal zijn de continuïteit van zijn bestaan door alle fasen van het leven heen te herkennen.

Zoals *wij* een definitief bewijs hebben dat de onderbreking in het zelfbewustzijn in de slaap geen interruptie is van de continuïteit van ons bestaan, wat blijkt uit het feit dat ons menselijke bewustzijn terugkeert in het wachtende lichaam, zo hebben *de adepten* een duidelijk

bewijs dat de dood van het fysieke lichaam geen onderbreking veroorzaakt in de continuïteit van hun bestaan, want zij bevinden zich voortdurend in hun mentaal-spirituele voertuig, dat door de dood niet wordt aangetast.

Of het in ons huidige stadium van ontwikkeling van nut of een belemmering zou zijn in onze evolutie om ons onze vorige levens te herinneren, is een onderwerp dat in het gedeelte over 'Reïncarnatie en het verlies van de herinnering' zal worden besproken.

Dualiteit – individualiteit – persoonlijkheid

Tegengestelde aantrekkingen

Door de veranderende gedachten, gevoelens en interesses in onszelf te observeren en te onderzoeken, zoals we die uit onze dagelijkse ervaring kennen, kunnen we een onderscheid maken tussen die van de blijvende kant en die van de vergankelijke kant van onze natuur. Zo'n analyse zal ons de dualiteit van interesses en neigingen in onszelf laten zien, en het is daarom praktisch om deze in twee groepen te plaatsen en de natuur van de mens voorlopig als tweevoudig te beschouwen.

Onze natuur heeft een aspect dat haar verwantschap met iets groter herkent. Ze weet dat ze lid is van een familie, een gemeenschap, een volk en voelt een sterke verbondenheid met zo'n groter geheel van levens. Het is de eenheid van al het leven die dit gevoel in ons teweegbrengt en die de onzichtbare, maar onverbreekelijke verbinding vormt tussen ons en andere wezens. Door deze kant van onze natuur kunnen we andere mensen begrijpen en met hen meevoelen, en deze zet ons aan tot handelen wanneer anderen in nood verkeren.

Maar onze natuur heeft ook een andere zijde die haar afgescheidenheid van anderen voelt. Deze sluit zichzelf op in haar eigen omhulsel en wordt op die manier blind voor het lijden en de behoeften van anderen.

We voelen intuïtief aan dat het leven harmonisch en gelukkig zou moeten zijn. We hebben wensbeelden van een betere wereld waar geen lijden en gebrek bestaat en we voelen een drang om te proberen die tot stand te brengen. Maar er is een andere kant in ons die weinig erom geeft hoe het met anderen gaat, als we onszelf maar gelukkig kunnen maken.

Er is iets in ons dat tot ons spreekt als de stem van het geweten, iets dat ons ertoe aanzet onze plichten trouw te vervullen, zelfs als deze onplezierig of saai zijn. Het is de band die ons met anderen verbindt en die ons bewustmaakt van onze plicht tegenover hen. Maar er is ook een deel in ons dat onder zijn verplichtingen probeert uit te komen als deze onplezierig of vervelend zijn.

Onze natuur heeft een aspect waarvan de belangen zich ver uitstrekken voorbij haar onmiddellijke sfeer – iets dat de schoonheid van de natuur en de wonderen van de sterren wil bestuderen en dat nadenkt over de problemen van het leven en het doel van het bestaan. En er is een andere kant, die zich met het lichaam identificeert en zich vooral bezighoudt met de genoegens en pleziertjes daarvan.

Als we proberen te bepalen wat kenmerkend is voor deze twee uiteenlopende stromen in ons, zien we dat deze in het ene geval gericht zijn op onze relaties met onze medemensen – met de natuur en het universum, terwijl ze in het andere geval zijn gericht op het persoonlijke zelf en de beperkte interessesfeer daarvan.

Tussen deze twee polen van zijn wezen, en voortdurend beïnvloed door hun tegengestelde aantrekkingen, staat het menselijke ego dat zich onbewust overgeeft aan, of bewust kiest voor, de ene of de andere pool.

De individualiteit – een hogere bron in ons

Als we de sterren beschouwen en onze geest wordt vervuld van de grootsheid van het heelal en we denken dan aan onze eigen kleine persoonlijkheid, worden we ons bewust van de nietigheid en vergankelijkheid hiervan en kunnen we zien wat een onbelangrijke rol zij in het universum speelt.

Dat deel van onze natuur dat op die manier in staat is zich terzijde te stellen en zich de vergankelijkheid van zijn voertuig te realiseren is geen deel van dit voertuig. Het behoort tot de blijvende kant van ons wezen.

We zijn ons bewust van ons eigen bestaan als het IK-BEN-IK of het menselijke ego waarvan de identiteit gedurende ons hele leven niet is veranderd. We weten dat dit ego zelfs in onze waaktoestand iets anders is dan het lichaam, het hersenverstand, het geheugen en de gevoelens, want we weten dat het zich afzijdig kan houden en al deze

dingen kan waarnemen, leiden en beheersen. Het moet daarom zelfs nu een bestaan hebben dat onafhankelijk is van al deze wisselende stromen binnenin ons, en als het dat nu heeft, terwijl het is belichaamd, kan het ditzelfde onafhankelijke bestaan behouden nadat deze veranderde aspecten bij de dood zijn verdwenen.

Wanneer we de banden voelen die ons met onze medemensen verbinden, is dat omdat iets van onze medemens zich ook in ons bevindt.

Als we ons verbazen over de wonderen van het heelal en we ons, hoe zwak ook, openstellen voor het oneindige om ons daarvan een voorstelling te maken, is dat omdat er iets van het universum en de oneindigheid in onszelf is.

Evenmin als water een niveau kan bereiken dat hoger is dan het reservoir waaruit het stroomt, kunnen gedachten hoger stijgen dan hun bron. Gedachten en intuïties die zich bezighouden met belangen die ver uitgaan boven ons persoonlijke zelf kunnen hun oorsprong niet in dat zelf hebben. Ze moeten voortkomen uit een bron diep in ons die verwant is aan de onderwerpen waarmee ze zich bezighouden, en die bron is de straal van universeel bewustzijn die werkt in het hogere of spirituele denkvermogen. Deze hogere kant van onze natuur met haar voertuigen bestaat op gebieden boven het mentaal-fysieke, onafhankelijk van het fysieke lichaam.

Deze hogere bron bestaat reeds binnenin ons en hoeft niet 'ontwikkeld' te worden. Hij is het menselijke ego dat moet evolueren tot een hogere staat van bewustzijn, zodat het kan opstijgen tot bewuste vereniging met zijn hogere bron.

Dit opstijgen en verfijnen van het menselijke ego komt tot stand door de hogere impulsen die ons hier en nu, terwijl het ego belichaamd is, van binnenuit bereiken, in daden en woorden om te zetten. Zoals we gewend zijn geraakt aan ons fysieke lichaam en hebben geleerd dit te gebruiken door erin te leven en de verschillende functies ervan te oefenen, zo moeten we vertrouwd raken met ons mentaal-spirituele voertuig en dit leren gebruiken door die gedachten te denken en daden in de praktijk te brengen die verwant zijn aan onze hogere natuur en het gebied waarop deze bestaat.

Het kenmerk van dit hogere gebied is dat het dichterbij het ene universele leven ligt, en dus resulteert het bestaan op dit gebied in een grotere realisatie van de eenheid van alle leven, en daarom in begrip, sympathie en liefde voor al wat leeft.

Op het spirituele gebied zijn onze medemensen in werkelijkheid andere aspecten van hetzelfde universele leven waar ook wij deel van zijn. Handelingen die tot dit gebied behoren houden daarom altijd rekening met de belangen en het welzijn van anderen. Als we een of ander persoonlijk belang of voordeel opofferen om een dienst te bewijzen aan het algemeen welzijn; als we liever geven dan nemen; als we proberen geluk en opgewektheid te verspreiden in plaats van geluk te zoeken voor onszelf alleen, leven we, het menselijke deel van ons, tijdelijk in het meer universele deel van onszelf – ons mentaal-spirituele voertuig – en maken daarvan gebruik. Wij zijn dan trouw aan onze ‘andere zelden’ – onze medemensen, trouw aan allen – altruïstisch. We hebben het pad betreden dat zal leiden tot bewuste eenwording met ons hogere ego en tot een bewust gebruik van ons mentaal-spirituele voertuig.

Omdat dit het voertuig is waarin ons bewustzijn na de dood zal moeten leven, kunnen we begrijpen hoe belangrijk het is om een gewoonte ervan te maken daarin te leven terwijl we nog belichaamd zijn. We kunnen ook zien waarom alle grote religieuze leraren altijd zo sterk de nadruk hebben gelegd op ethische leringen. Zulke leringen hebben meer dan één doel. Ze helpen ons niet alleen in harmonie te leven met onze medemensen, maar ze verheffen ook het individu tot een nauwere vereniging met zijn hogere ego en bereiden hem geleidelijk erop voor bewust in zijn mentaal-spirituele voertuig te leven.

Dat deel van het menselijke ego dat reageert op de hogere van de twee innerlijke stromen, en belangstelling heeft voor het welzijn van anderen en zaken die groter zijn dan dit ego zelf, is in werkelijkheid een aspect van het hogere ego. Dit bestaat, samen met de hogere brandpunten van de straal van goddelijkheid, op gebieden die hoger zijn dan het mentaal-fysieke en wordt daarom niet beïnvloed door de dood van het lichaam. Zij vormen de altruïstische pool van onze natuur en omdat ze bij het sterven niet uiteenvallen, kunnen ze gezamenlijk als de *individualiteit* van de mens worden beschouwd.

Afgescheidenheid kweekt egoïsme

Zoals er mensen zijn die in het hogere deel van hun natuur leven en vriendelijkheid en goede wil uitstralen naar ieder met wie ze in contact komen, zo zijn er anderen die zelden verder kijken dan de

belangen van hun persoonlijke zelf en die weinig of geen belangstellen in het wel en wee van anderen. Ze zijn zich alleen bewust van hun bestaan als het persoonlijke ego en leven en handelen alleen in deze hoedanigheid. Ook zij hebben de altruïstische pool in hun natuur, maar ze leven er zelden in. In hun geval beschouwt het persoonlijke ego zichzelf als de top van de gehele menselijke constitutie. Dit ego wordt dusdanig in beslag genomen door zijn eigen bezigheden dat het zich van zijn hogere pool afkeert en zelfs niet in staat is het bestaan van die kant van zijn natuur te herkennen. Het persoonlijke ego maakt dan de fout zichzelf als het enige ego te beschouwen, het hele ego, terwijl het in werkelijkheid maar een klein deel, een projectie, van het hogere ego is dat gevangen is in het persoonlijke gestel.

Het mentaal-fysieke voertuig van een mens is natuurlijk gescheiden van dat van andere individuen, en als het bewustzijn erin volhardt zich te richten op dit voertuig, zal het persoonlijke ego ook een gevoel van afgescheidenheid verkrijgen; dit ego wordt dan het dominerende element van de menselijke entiteit. Er heeft een ommekeer van polariteit plaatsgevonden en de projectie van de straal van bewustzijn is afgeweken van zijn ware bestemming door het grofstoffelijke van de lens waarmee deze wordt gericht. Het heeft zich afgekeerd van zijn altruïstische pool met het daarbijbehorende steeds uitbreidende bewustzijn, in de tegenovergestelde richting naar een bewustzijn dat beperkt is door zijn eigen persoonlijke zelf.

Zolang het bewustzijn is geconcentreerd in het mentaal-fysieke voertuig zal dit gevoel van afgescheidenheid blijven bestaan en zal het persoonlijke ego niet erin slagen zijn eenheid met het hogere ego te herkennen en dus zijn eenheid met zijn medemensen.

Als we onze eigen belangen behartigen ten nadele van anderen, als we voordeel zoeken ten koste van hen, is het duidelijk dat we de band die ons met hen verbindt niet voelen.

Wanneer we liefdeloos of kritisch zijn tegenover anderen; als we arrogantie en trots voelen en op een of andere manier proberen onze superioriteit over hen te laten gelden, dan is het duidelijk dat we onze eenheid met hen niet beseffen. Als we die wel zouden inzien, zouden we ons niet naar voren schuiven ten koste van hen; we zouden in plaats daarvan elk voordeel dat we misschien bezitten met hen delen.

Als we onverschillig zijn voor de moeilijkheden en het lijden van anderen en tevreden zijn zolang wij ons in een comfortabele positie bevinden, is dat omdat we ons van hen gescheiden voelen en men-

taal niet erin zijn geslaagd ons in hun positie te verplaatsen.

Als we geen belangen hebben die verder reiken dan ons eigen belang is dat omdat we ons hebben afgezonderd binnen het omhulsel van onze lagere persoonlijkheid, het mentaal-fysieke voertuig.

Egoïsme kan in al zijn vormen direct worden teruggevoerd op dit gevoel van afgescheidenheid dat bestaat in het persoonlijke egobewustzijn. Het is dit gevoel van afgescheidenheid dat zo velen ertoe brengt de inspanningen van hun leven verkeerd te richten door te proberen de belangen van het persoonlijke zelf te bevorderen, terwijl ze daardoor de gelegenheid om goed bekend te worden met hun hogere natuur laten voorbijgaan.

Het is alsof we in een grot leven die naar het licht toe steeds ruimer wordt, maar naar achteren steeds nauwer. Als onze aandacht alleen op ons eigenbelang is geconcentreerd, kijken we naar het einde van de grot en keren onze rug naar de opening. We staan in ons eigen licht en zien alleen dat kleine beetje licht dat tot achterin doordringt. Als we ons zouden omdraaien, zouden we naar de opening van de grot kijken en naar een uitzicht dat steeds ruimer wordt hoe verder we in die richting gaan.

De persoonlijkheid – een tijdelijk voertuig

De op zichzelf gerichte pool van ons wezen omvat het fysieke lichaam, het modellichaam, onze op onszelf gerichte verlangens, emoties en gedachten, en ook het persoonlijke ego met zijn breinverstand en zijn dagelijkse herinneringen van lopende gebeurtenissen, die in het brein zijn opgeslagen. Deze groep van bestanddelen en eigenschappen stellen gezamenlijk de op zichzelf gerichte pool van ons wezen samen en we zullen deze in het vervolg aanduiden als *de persoonlijkheid*.

De persoonlijkheid kwam tot actief bestaan bij de geboorte of later. Ze blijft gedurende het leven als een eenheid bestaan, maar valt bij de dood uiteen in haar samenstellende elementen.

Het materiaal voor het lichaam is afkomstig uit de natuur en keert daarnaar terug. Volgens de medische wetenschap verlaten iedere dag miljoenen cellen ons lichaam, terwijl miljoenen andere daarvoor in de plaats komen. Deze verandering gaat voortdurend door, zodat we na een aantal jaren – gewoonlijk wordt dat op zeven gesteld – een volledig nieuw lichaam hebben. Iemand die de leeftijd van zeventig jaar

bereikt, heeft daarom tijdens zijn leven tien verschillende fysieke lichamen gebruikt en achter zich gelaten.

Dit feit is de basis voor de hindoemetafoor dat ‘de mens in een vloeiende stroom van materie staat’. Met ‘de mens’ wordt hier de individualiteit bedoeld, het onvergankelijke deel dat geen wijzigingen ondergaat ondanks de voortdurende verandering die in zijn lichaam plaatsvindt.

De reden waarom het lichaam zijn uiterlijke verschijningsvorm relatief onveranderd behoudt, behalve voorzover het die aanpassingen betreft die het vorderen van de jaren vanzelfsprekend met zich meebrengt, is dat het modellichaam, op het raamwerk waarvan de fysieke cellen zich rangschikken, zelf relatief ongewijzigd blijft. Het modellichaam verandert alleen als het karakter zich langzaam wijzigt. Na de dood valt het modellichaam evenals het fysieke lichaam uiteen.

Omdat de persoonlijkheid tijdelijk van aard is, zal duidelijk zijn dat het erg kortzichtig zou zijn als ons belangrijkste streven is gericht op het bevredigen van zuiver persoonlijke belangen en interesses. De vruchten van al zulke inspanningen zullen moeten worden achtergelaten, terwijl altruïstisch streven ons zal helpen om bewustzijn te verkrijgen en te behouden in ons mentaal-spirituele voertuig, dat door de dood niet wordt aangetast.

Het gebruik van de term ‘persoonlijkheid’ om het voertuiglijke deel van de mens aan te duiden is heel toepasselijk als we de oorsprong van dit woord bekijken. Het komt van het Latijnse woord ‘persona’ dat ‘masker’ betekent. Persona is op haar beurt opgebouwd uit twee woorden, *per*, wat ‘door’ betekent en *sona*, ‘klinken, spreken’. Het was in de oudheid bij toneelvoorstellingen gebruikelijk dat de acteurs tijdens de hele voorstelling maskers droegen en kopieën van zulke maskers werden tot nog niet zo lang geleden algemeen gebruikt als motieven voor decoraties in theaters, voordat ze door modernistische decoraties werden vervangen. De maskers hadden openingen voor ogen en mond, waardoorheen de acteur kon zien en spreken, en vormden zo een soort gereedschap of spreekbuis door middel waarvan de werkelijke acteur die zelf onzichtbaar was zijn rol kon spelen en zichzelf kon laten horen. Het is in deze zin dat de persoonlijkheid zowel een instrument is dat door de individualiteit wordt gebruikt om in contact te treden met het stoffelijke gebied en tevens een masker waarachter de individualiteit wordt verborgen.

*De individualiteit blijft voortdurend bestaan
De persoonlijkheid, een terugkerende manifestatie*

Wanneer we het onderwerp reïncarnatie beschouwen zonder naar details te verwijzen, is het de individualiteit die het werkelijke, het onsterfelijke deel van de mens is en het is de individualiteit die van leven tot leven incarneert. De individualiteit is de ‘oorzaak’, de persoonlijkheid is het ‘gevolg’. Er zou geen persoonlijkheid zijn als er geen individualiteit was om deze voort te brengen. Voor iedere incarnatie bouwt de individualiteit zich een nieuwe persoonlijkheid, die dan het instrument wordt door middel waarvan de individualiteit op het stoffelijke gebied kan werken.

Het karakter, het totale effect van al onze gedachten, daden en ervaringen uit het verleden, is de leidende factor in het vormgeven, toerusten en bekleden van de nieuwe persoonlijkheid. We kunnen ons karakter veranderen terwijl we belichaamd zijn, maar omdat dit karakter tussen incarnaties onveranderd blijft, zal de nieuwe persoonlijkheid in alle essentiële kenmerken een reproductie zijn van de persoonlijkheid zoals die was aan het eind van onze vorige incarnatie.

De persoonlijkheid is de ‘weerspiegeling in de materie’ van de individualiteit; zij is ‘de mens gemaakt naar het beeld van God’. Maar dit beeld, dit persoonlijke zelf, heeft een eigen leven gedurende de waaktoestand. Zij heeft een vrije wil en kan kiezen tussen de ingevingen van haar hogere zelf en de impulsen van het lagere, dierlijke zelf. Wanneer ze de laatste weg kiest, raakt het ‘beeld’ vervormd zoals de weerspiegeling van de zon op de rimpelende oppervlakte van een vijver.

Het draadzelf – In de oosterse filosofie wordt de individualiteit het ‘draadzelf’ genoemd waaraan de diverse persoonlijkheden worden toegevoegd als kralen geregen aan een draad. De persoonlijkheden verschillen, maar de draad waaraan ze zijn geregen, de individualiteit, is in leven na leven dezelfde.

De acteur en zijn rollen – Er is nog een illustratie die vaak wordt gebruikt om de relatie tussen de individualiteit en de persoonlijkheid te beschrijven. Een acteur speelt gedurende zijn leven vele verschillende rollen op het toneel. De ene avond speelt hij misschien Hamlet en een andere keer King Lear, of misschien Othello. Het publiek ziet deze karakters op het toneel, maar kent misschien niet eens de naam van de acteur. De toneelkarakters zijn tijdelijk en onwerkelijk. King Lear kent Hamlet niet die de vorige avond verscheen, noch Othello

die morgen komt, maar de echte acteur kent al deze rollen en nog vele meer.

De verschillende toneelrollen zijn ‘maskers’ die eenmalig worden opgezet en dan afgedankt, terwijl de acteur het werkelijke wezen achter het masker is, zoals de persoonlijkheid, die maar één leven meegaat, het ‘masker’ is door middel waarvan de individualiteit zich uitdrukt.

Zoals de acteur blijft voortbestaan nadat hij zijn toneelkleding heeft uitgetrokken en uit het theater is vertrokken, zo blijft ook de individualiteit bestaan nadat zij haar ‘masker’, de persoonlijkheid, heeft afgelegd en van dit bestaansgebied verdwijnt, zoals zij dat zowel tijdens de slaap als in de dood doet.

En zoals de acteur na het verlaten van het theater verdergaat met zijn privéleven, zo trekt de individualiteit nadat zij is bevrijd van de verstrikkende beperkingen van de persoonlijkheid zich terug naar meer innerlijke hogere bewustzijnsgebieden waar zij nu haar werkelijke bestaan heeft.

Reïncarnatie en het verlies van de herinnering

Reïncarnatie – een deel van het plan van de natuur

Zoals uit het voorgaande blijkt is een ruwe schets van de reïncarnatieleer niet moeilijk te begrijpen, maar er zijn natuurlijk vele vragen die zullen opkomen in het denken van een geïnteresseerde voor wie het onderwerp nieuw is. Omdat deze bij veel anderen in het verleden ook zijn opgekomen, kan hierop worden ingespeeld en de meest algemene zullen we hieronder bespreken.

Als we een antwoord zoeken op deze vragen moeten we het volgende in gedachte houden:

1) Er is een doel in het leven: – de vooruitgang van de ziel naar steeds hogere stadia van zijn.

2) Er is een plan in de natuur om dit doel te verwezenlijken: dit is evolutie door middel van herhaalde ervaringen op het materiële gebied.

3) Er wordt voorzien in de tijd die nodig is voor deze ervaringen door een bijna eindeloze keten van belichamingen in de menselijke vorm.

4) De mens is een deel van de natuur en daarom onderworpen aan

dezelfde wetten die voor de rest van de natuur gelden. In het ervaren van herhaalde belichamingen volgt de mens eenvoudig de wet van periodiciteit of cyclische activiteit die we overal in de natuur aan het werk zien.

Reïncarnatie is daarom niet slechts een theorie, maar een verklaring van hoe een van de meest fundamentele processen van de natuur werkt wanneer dit op de mens wordt toegepast. Reïncarnatie moet men niet bestuderen als iets dat op zichzelf staat, maar moet worden gezien in relatie tot andere leringen die behoren tot het universele plan.

Als we eerder hebben geleefd, waarom herinneren we ons dat dan niet?

Deze vraag impliceert dat we, omdat we het ons niet herinneren, niet eerder kunnen hebben geleefd; met andere woorden zij is gebaseerd op de veronderstelling dat wat we ons niet kunnen herinneren, we niet kunnen hebben ervaren.

Enig nadenken zal aantonen dat deze veronderstelling niet goed gefundeerd is, want we kennen vele ervaringen die we moeten hebben gehad en die we ons toch niet herinneren.

De eerste paar jaar van ons leven, bijvoorbeeld, zijn we volkomen vergeten. Vele, misschien wel de meeste gebeurtenissen uit het dagelijks leven zijn we vergeten. Als we oud zijn laat het geheugen iemand vaak volledig in de steek. Bij slachtoffers van geheugenverlies zijn soms hele jaren van hun leven uit hun herinnering gewist zoals al werd opgemerkt onder de kop 'Uitzonderlijke bewustzijnstoestanden'.

In al deze gevallen bewijst het feit dat we ons de gebeurtenissen of zelfs complete jaren van ons leven niet herinneren, niet dat we tijdens die vergeten perioden niet leefden. Als een mens, terwijl hij in hetzelfde fysieke lichaam leeft en gebruikmaakt van dezelfde fysieke hersenen hele jaren uit zijn leven kan kwijtraken, zou het ons niet moeten verbazen dat een vorig bestaan, dat we in een ander lichaam leefden en met andere hersenen, is vergeten. Maar dit brengt ons op een andere vraag:

Is een vergeten bestaan of ervaring van enige waarde voor het individu?

We zijn de buitelingen die we maakten en de builen die we opliepen toen we onze eerste stappen zetten vergeten, maar we zijn niet

vergeten hoe we moeten lopen. We zijn vergeten wanneer we het alfabet hebben geleerd, maar we zijn niet vergeten hoe we moeten lezen. Mensen die dagelijks wiskunde toepassen in hun werk zijn gewoonlijk de omstandige pogingen die ze moesten doen om deze kennis te verwerven vergeten, maar als ze later in hun leven aan anderen wiskunde moeten onderwijzen, zullen ze ontdekken dat ze een heel eind zullen moeten teruggaan en de stappen die ze vroeger hadden gezet opnieuw moeten nemen. De stappen waren vergeten, maar het resultaat ervan hebben ze onbewust steeds gebruikt bij de praktische toepassing van hun kennis. Is het dan niet duidelijk dat ervaringen, hoewel vergeten, ons waardevolle en blijvende lessen kunnen hebben geleerd?

Er bestaat meer dan één soort geheugen

Het geheugen omvat twee functies, opslaan en in de herinnering terugroepen. Het onvermogen om je iets te herinneren betekent niet noodzakelijk dat de herinnering eraan niet bestaat. Is het niet vaak voorgekomen dat we tot onze schaamte de naam van iemand die we op straat tegenkwamen niet te binnen konden brengen hoewel we zeker weten dat we zijn naam kennen?

Iets wat ons in onze jeugd is overkomen kunnen we volkomen zijn vergeten. Een vergelijkbare ervaring later in ons leven kan die vroegere ervaring in levendige details in onze herinnering terugbrengen. De herinnering was er al die tijd, opgeslagen, maar we waren ons daarvan volkomen onbewust.

Als we spreken over het geheugen in het algemeen, denken we gewoonlijk aan het vastleggen van gebeurtenissen en details uit het dagelijks leven. Deze optekening wordt opgeslagen in de hersenen, en niets daarvan kan verder teruggaan dan de vroege kindertijd en ze kan ook niet langer blijven bestaan dan dat de hersenen leven. Maar dit is niet het enige soort geheugen dat we hebben. Iedere gebeurtenis die we hebben ervaren, iedere handeling die we hebben verricht, iedere gedachte die we hebben gekoesterd, tot in het kleinste detail, wordt permanent vastgelegd in de innerlijke structuur van het hogere of reïncarnerende ego. Het is een herinnering die is opgeslagen in het hogere of bovenbewuste denken. Deze optekening is echter voor het menselijke ego in de normale omstandigheden van zijn aardse leven niet toegankelijk.

Ons geheugen is als de administratie van een zakelijke onderneming. De herinneringen die zijn opgeslagen in de hersenen zijn te vergelijken met de actieve bestanden die in de administratie van het kantoor worden bewaard om snel te kunnen raadplegen. Maar kopieën van alle bestanden worden tegelijkertijd opgeborgen in de kluis, waar ze achter slot en grendel worden bewaard. Er is één kluis voor iedere incarnatie, maar het menselijke ego beschikt alleen over de sleutel tot het referentiebestand.

Soms kan onder abnormale omstandigheden een deur naar een van deze geheugenkluisen openspringen en kennis die normaal voor het individu onbekend is, wordt voor hem nu toegankelijk.

Een voorbeeld hiervan dat indertijd veel aandacht heeft getrokken in medische kringen in Californië is dat van Pat Marquis, een jongen uit Los Angeles die toen twaalf jaar was.* Als hij half in trance verkeert getuigt de jongen van een opmerkelijke kennis van onderwerpen waarvan hij normaal niets weet.

Zijn paranormale vermogens werden op een keer gedemonstreerd in aanwezigheid van 150 artsen in het Hollywood Hospital en bij een andere gelegenheid voor 200 artsen op een bijeenkomst van de County Medical Association. Hij verscheen ook voor professoren aan het California Institute of Technology in Pasadena, enz.

Als hij half in trance komt, schijnt hij een andere persoonlijkheid te worden – een oude Perzische arts, die zichzelf ‘Napeji’ noemt, een parsi die in de 11de eeuw van onze jaartelling in de Himalaya leefde. Hoewel hij normaal geen woord Perzisch kent, schrijft hij in die taal in antwoord op vragen van één van de onderzoekers, dr. Ameen Fareed, zelf van Perzische afkomst, en arts. Pat Marquis kan als ‘Napeji’ ook in het Perzisch schrijven wanneer dr. Fareed niet aanwezig is. Soms gebruikt hij een archaïsche vorm van die taal. Hij beschrijft op correcte wijze Perzische gewoonten, en zijn manier van doen is als die van een zeer waardig persoon en helemaal niet die van een levendige jongen van twaalf. Toen men hem technische vragen stelde over de zetel van het bewustzijn in de hersenen, antwoordde ‘Napeji’ in de taal van een getrainde anatoom. Dr. C. Reynolds, F.R.C.S., die Pat Marquis voorstelde aan de commissie van artsen in Hollywood, zei: ‘Hoe hij kennis kan hebben van anatomie en moderne medische termen, gaat mijn begrip te boven. De *jongen* weet daar beslist niets van.’

---

*Het geval is besproken in het *Theosophical Forum* van oktober 1936.

Bij een andere gelegenheid nam de jongen, nadat hij geheel was geblinddoekt en in de vereiste trance gebracht, en dan in de persoonlijkheid van 'Napeji' verkeerde, de degens op in een schermwedstrijd met F. Cavens, een top-schermer. Pat Marquis weet niets van schermen, maar kennelijk is 'Napeji' een meester in de kunst, want Cavens zei: 'Ik ken geen schermmeester ter wereld die dit zou kunnen. Het feit dat hij mijn degenspits kan zien aankomen en paren en niet in zijn parade kan worden misleid door de hem bedreigende degenspits en zich correct kan terugtrekken, is opmerkelijk. Ik daag elke expert uit om dit te doen. Het zou voor mij volkomen onmogelijk zijn.' Zestig seconden na de schermwedstrijd was 'Napeji' verdwenen en de lachende, gezonde scholier had zijn normale persoonlijkheid weer terug.

Er zouden andere voorbeelden kunnen worden geciteerd van zo'n geheugenopslag van verborgen kennis. Een heel opmerkelijk voorbeeld is dat van Edgar Cayce, van wie het levensverhaal wordt verteld in een boek getiteld *Edgar Cayce zijn leven en werk, 'Vlietend water'* door Thomas Sugrue.* Hoewel hij in zijn normale toestand helemaal niets van medische wetenschap en anatomie wist, was Cayce als hij in een zelfopgelegde trancetoestand verkeerde in staat vele kwalen juist te diagnosticeren en de passende medicijnen voor te schrijven. Er bestaan honderden complete verslagen die beëdigde verklaringen van patiënten bevatten, en verslagen van artsen.

Omdat het onmogelijk is in een korte samenvatting recht te doen aan de enorme hoeveelheid materiaal die in dit boek is opgenomen, moet ik de geïnteresseerde lezer voor details naar het boek zelf verwijzen.

Laten zulke feiten zoals hierboven genoemd niet zien dat er een geheugen'reservoer' bestaat, dat gewoonlijk niet toegankelijk is, maar onder bepaalde omstandigheden kan worden 'afgetapt' en dan een voorraad onvermoede kennis kan onthullen?

Maar er is nog een ander type geheugen, een soort algemeen of collectief geheugen dat in ons karakter is samengevat. Het is een intuïtief bewustzijn van de herinneringen die worden vastgehouden door het reïncarnerende ego, maar waarbij alle details zijn wegge laten. Het is de oogst van blijvende waarde die we hebben bewaard van talloze ervaringen en lessen die we allang zijn vergeten, zoals ook

---

*Uitgeverij De Ster, Tilburg, 1998.

het vermogen om te lopen en te lezen de vruchten zijn van lessen uit een vergeten verleden.

Hoewel dit karakter-geheugen in het verleden is geworteld en er een gebrek is aan details die aangeven hoe het is verworven, is het zo levendig en dynamisch dat het ons leven, onze gedachten en daden hier en nu sterk beïnvloedt.

Al de lessen en ervaringen uit het verleden, hoewel nooit als herinneringen vastgelegd in ons huidige brein, blijken ons leven dus iedere dag te beïnvloeden.

Als we eerder hebben geleefd, waarom zijn we dan niet in staat om onszelf te identificeren met specifieke personen uit vroegere levens?

Omdat we in iedere incarnatie een nieuw brein hebben, dat geen deel heeft gehad aan de ervaringen van onze vorige levens en daarom daarvan onwetend is. De bewustzijnsstraal die in dit leven is geprojecteerd en de individualiteit is dezelfde als in onze vorige levens, maar omdat het voertuig nieuw is, is het resultaat dat het egoïsche bewustzijn van dit nieuwe samenwerkingsverband zich op natuurlijke wijze identificeert met zijn nieuwe voertuig, en omdat er geen tastbare verbinding bestaat tussen het oude en het nieuwe voertuig is het menselijke ego niet in staat om zijn huidige zelf met dat van zijn vorige incarnatie te identificeren. Het beschouwt zichzelf daarom als een nieuwe ‘schepping’ terwijl het in werkelijkheid een herschepping van zijn vroegere zelf is.

Is een toekomstig leven, waarin we niet in staat zijn ons te identificeren met ons huidige zelf, waard om te worden geaccepteerd als persoonlijke onsterfelijkheid?

De reïncarnatieleer houdt geen persoonlijke onsterfelijkheid in of een voortzetting van persoonlijk bewustzijn van de ene incarnatie naar de volgende. Ze verkondigt de continuïteit van de individualiteit en een periodieke reproductie van de persoonlijkheid. Deze gereproduceerde persoonlijkheid is in alle bijzonderheden de persoonlijkheid van de vorige incarnatie met een nieuwe naam. Waarom zou deze lering de hoop van de mens op onsterfelijkheid of een continuïteit van het bestaan niet in vervulling doen gaan? Laten we in onze verbeelding eens teruggaan naar ons vorige leven hier op aarde, en

omdat we nu zijn wat we toen waren, moeten we toen hebben gespeculeerd over het leven en ‘ons toekomstige leven’. Stel dat ons toen zou zijn verteld dat na een lange periode van rust we opnieuw zouden terugkomen naar deze aarde en dat we in ‘die toekomst’ (met andere woorden nu) dezelfde persoonlijkheid als in die vorige incarnatie zouden zijn, maar dat we de details van dat leven en ook onze vroegere naam zouden vergeten. Stel verder dat we toen hadden geweten wat we nu weten over ons huidige bestaan – hadden geweten dat het IK-BEN-IK of het menselijke ego, waarmee we ons identificeren, z’n bestaan hier zou vervolgen waar het toen was opgehouden en dat deze cyclus keer op keer zou worden herhaald, totdat we een hogere staat van zijn bereiken – stel dat we dit alles *toen* hadden geweten, zou het niet onze hoop op onsterfelijkheid tot werkelijkheid hebben gemaakt en ons de verzekering van continuïteit van ons bestaan hebben gegeven? En als het onze hoop *toen* zou hebben verwerkelijkd, zou dan niet diezelfde kennis ons *nu* de verzekering en hoop kunnen geven voor de toekomst?

Stel dat we ons dit zouden herinneren

Stel dat we niet de mogelijkheid hadden om de herinneringen van onze vroegere levens uit te wissen. We zouden ons dan niet alleen de details herinneren van ons vorige leven, maar ook van ontelbare andere levens en we zouden ons die in detail herinneren zoals ook voor het huidige leven het geval is.

Hebben we er niet genoeg aan om de gedachten en herinneringen van dit ene leven te beheersen? Hoe zouden we het moeten klaarspelen als de herinneringen van honderden incarnaties op ons afkwamen? In plaats van één enkel station op de radio zou het zijn alsof we ze allemaal tegelijk zouden aanzetten. Zou zo’n stroom herinneringen, vele misschien van verdrietige of angstaanjagende aard, ons niet overweldigen en ons verhinderen aandacht te schenken aan de plichten van dit leven en het zo belangrijke moment van nu? Verspillen we nu al niet genoeg tijd met nutteloze gedachten over onbelangrijke details van dit huidige leven?

Onze herinneringen zouden natuurlijk niet allemaal ongelukkig zijn. Er zouden vele blij herinneringen zijn en we zouden ervan genieten ons deze weer te binnen te brengen, maar we moeten niet vergeten dat als onze gelukkige herinneringen naar ons zouden terugkeren,

dat ook zou gebeuren met de droevige; hoe zouden we weten of de prettige herinneringen de overhand zouden hebben over de droevige?

Als we terugkijken op de geschiedenis zien we beschavingen opkomen, een hoogtepunt bereiken, en dan in verval raken, vaak weggevaagd door horden barbaren, gevolgd door perioden van onwetendheid en spirituele en intellectuele duisternis. We hebben gedurende al die perioden geleefd en deelgenomen aan al die gebeurtenissen. Als we naar een aantal van de meer primitieve rassen van de mensheid van nu kijken en hun manier van leven zien en ons dan realiseren dat ook wij in een of ander ver verleden behoorden tot net zulke rassen, en leefden en handelden zoals zij nu doen, dan moet het voor ons duidelijk zijn, dat ons eigen verleden vele verwerpelijke episodes moet bevatten en dat ook wij deel moeten hebben gehad aan vele tragische gebeurtenissen en vele schokkende belevenissen moeten hebben meegemaakt. Is het niet een feit dat mensen die een of andere tragische gebeurtenis hebben ondergaan, daarvan vaak zo'n schok hebben gekregen, zo'n blijvende indruk, dat ze de rest van hun leven niet meer in staat zijn die van zich af te schudden, en dat de herinnering aan zo'n drama daarna een verlamrend effect heeft op al hun activiteiten? Hoe zouden we aandacht kunnen geven aan onze dagelijkse plichten als we werden achtervolgd door niet één, maar door een hele reeks van zulke herinneringen afkomstig uit talloze incarnaties uit het verleden?

Laten we hopen dat al zulke rekeningen zijn vereffend gedurende vele tussenliggende incarnaties. Maar stel dat er nog een of andere onvereffende rekening openstaat die beslist bij ons moet terugkomen, misschien in de vorm van een ongeluk. Zou het vooruitzicht op deze gebeurtenis niet zo'n deprimerend psychologisch effect hebben dat zowel onze mentale als fysieke activiteiten er ernstig door zouden worden gehinderd?

Lijkt het dan niet erop, als we dieper erover nadenken, dat het een barmhartige voorziening is dat de herinneringen uit het verleden voor onze waarneming zijn afgesloten en dat ons een nieuw brein wordt gegeven, en dat we ongehinderd door de 'spoken' van het verleden dit leven met een schone lei kunnen beginnen?

Stel dat we onze vroegere persoonlijkheden konden identificeren

Gezien vanuit een andere invalshoek, zou het idee dat we ons

onze vroegere levens zouden herinneren een aspect krijgen dat aan het belachelijke grenst.

Wanneer we ons onze vorige levens zouden herinneren, zoals dit leven, zouden we in staat zijn onszelf te identificeren met onze vroegere persoonlijkheden. We zouden ons ook onze vrienden en vijanden herinneren uit die dagen en zij zouden zich ons herinneren. Dit zou niet alleen waar zijn voor ons vorige leven, maar ook voor talloze daarvoor. We zouden natuurlijk vele vrienden ontmoeten maar ook veel vijanden hebben en vele oude rekeningen om te vereffenen. Iedere keer dat we iemand tegenkwamen, zouden we ons afvragen: ‘Hoeveel ben ik deze mens nog schuldig – waarmee gaat hij me lastig vallen?’ We zouden vluchtwegen inslaan om schuldeisers te ontwijken, alleen om andere tegen te komen, want al onze financiële transacties en overtredingen zouden natuurlijk ook worden herinnerd.

Als we dit beeld in onze voorstelling nog iets verder doorvoeren, kunnen we zien dat als al onze herinneringen zouden zijn bewaard, dit een heel ongemakkelijke wereld zou zijn om in te leven.

Is het zonder deze kennis tot dusver niet heel aardig met ons gegaan en is het leven niet eenvoudiger gemaakt door het ontbreken ervan, want zonder deze kennis zijn we vrij om iedere persoon die we ontmoeten te beschouwen als een vroegere vriend of een potentiële vriend? Als het een oude vriend is, worden we al snel tot elkaar aangetrokken, want ‘de vrienden die ik zoek, zoeken mij’ zoals Walt Whitman het uitdrukt.

Als het aan de andere kant toevallig een oude vijand zou zijn, hoe eerder we hem tot een vriend maken des te beter het voor ons beiden zou zijn, en hoe minder we zouden weten over onze vroegere onenigheden des te gemakkelijker de situatie ten gunste kan veranderen.

*Wat zouden we ermee winnen als we wisten wie we in
vroegere incarnaties waren?*

Als het toevallig één van de grote figuren uit de geschiedenis zou betreffen, zou dat natuurlijk onze ijdelheid strelen, en degenen die zeggen zich hun laatste incarnaties te herinneren, beweren in het algemeen dat ze een of andere grote heerser of militaire leider, een prinses of een andere beroemde figuur uit het verleden zijn geweest. Er is bijna geen psychiatrische inrichting die niet minstens één Napoleon, en soms meerdere, in huis heeft en er zwerven zeker een flink aantal

Jeanne d'Arcs rond. Af en toe verkondigt iemand bescheiden dat hij een incarnatie van Jezus is.

De enige moeilijkheid met deze beweringen over vroegere incarnaties is dat gewone mensen zich hun vroegere levens niet in detail kunnen herinneren, totdat ze de vereniging hebben bereikt met hun hogere ego en dan zijn ze niet langer gewone mensen. Ons is verteld dat de meesters van wijsheid, die deze vereniging hebben bereikt, zich hun vorige levens wel kunnen herinneren, maar zij die dat kunnen zullen nooit in het openbaar aanspraak maken op dit vermogen. Mensen die dat wel doen zijn het slachtoffer van zelfmisleiding die in alle eerlijkheid kan worden gevolgd, maar niettemin misleiding of zelfbedrog is.

Zouden we iets ermee winnen door te weten wie we in een vroegere incarnatie waren, iets dat opweegt tegen de nadelen van deze kennis?

Zou ons huidige leven een andere richting hebben genomen als we het hadden geweten? We zouden nog steeds hetzelfde karakter hebben gehad, dezelfde collectieve herinnering van al onze voorbije levens, en als we hetzelfde karakter hadden, zouden we dan niet uiteindelijk ongeveer op dezelfde plaats zijn uitgekomen, of we nu wel of niet onze vroegere persoonlijkheden kennen?

Evolutie en het verlies van herinnering

Het doel van het leven is vooruitgang naar hogere zijnstoestanden, en het middel om dit te bereiken is ervaring die tijdens herhaalde incarnaties wordt opgedaan. Om het grootste voordeel uit ons bestaan hier te verkrijgen moet ons hele wezen ongebonden en vrij zijn om zijn volle aandacht te concentreren op zijn taken hier en dit zou onmogelijk zijn als ons denken was vervuild met allerlei soorten resten van herinneringen uit vorige levens. De enige manier waarop we volledig voordeel kunnen trekken uit de kansen die een nieuw leven biedt, is te beginnen met een geest die vrij is van zulke resten, en dit is precies waarin de natuur voorziet door ons een nieuw lichaam en nieuwe hersenen te geven.

De persoonlijkheid is tijdelijk ons voertuig, maar als zij haar doel heeft gediend, wordt ze als een lege schil opzij geworpen. De essentie ligt in het karakter en in het blijvende deel van het menselijke ego.

De oude Grieken, die nog iets van de leringen van de oude wijsheid hadden bewaard, realiseerden zich dat voordat de ziel naar de

aarde terugkeerde voor een nieuwe incarnatie, alle herinneringen aan vroegere levens moesten worden uitgewist. Zij stelden het idee symbolisch voor door te leren dat de ziel in haar afdaling uit hogere sferen, voordat ze het materiële bestaan binnenging, de Lethe moest oversteken, ‘de rivier van vergetelheid’ en van haar water moest drinken. Dit wiste de herinnering uit, niet alleen van incarnaties uit het verleden maar ook van de gelukzalige droomtoestand tussen incarnaties en van de kennis van de ziel over haar goddelijke oorsprong. Zonder de tussenkomst van zo’n vergetelheid zouden gedetailleerde herinneringen aan onze vroegere levens onze vooruitgang vertragen, en zou een voortdurend verlangen naar de vrede en gelukzaligheid die we in de hogere zijnstoestanden hebben ervaren ons misschien tot onpraktische dagdromers maken, in plaats van actieve personen die pogen diezelfde vrede en gelukzaligheid in dit leven hier op aarde in praktijk te brengen.

Vastgelegde feiten bewaard in het hogere ego

Terwijl gedetailleerde herinneringen uit het bewustzijn van het menselijke ego zijn uitgewist, blijft een volmaakte optekening hiervan bewaard in het permanente deel, het hogere ego. Door deze feiten in te zien, is het menselijke ego onder de speciale omstandigheden die heersen bij de dood en kort voor de geboorte, in staat een ‘panoramisch overzicht’ van zijn vorige en toekomstige leven te krijgen.

Door deze vastgelegde feiten ziet het hogere ego dat de toekomst slechts de uitkomst is van het verleden en herkent de rechtvaardigheid van alles dat zijn vertegenwoordiger, het menselijke ego, in zijn volgende incarnatie zal ontmoeten, en omdat het menselijke ego intuïtief deze het bewustzijn te boven gaande kennis waarneemt, accepteert de gemiddelde mens de vaak nederige positie in het leven die hem is toegekend door wat lijkt op ‘een onberekenbaar lot’.

Is het geen opmerkelijk feit dat de grote meerderheid van de mensen de last van het leven op zich neemt en deze geduldig tot het eind toe draagt, ondanks de *schijnbare* onrechtvaardigheid waaronder de meesten van hen lijden?

Een ernstige beproeving

In de toekomst, als het menselijke ego één is geworden met het

hogere ego, zal het volledige verslag van al zijn voorafgaande levens voor zijn innerlijke geestesoog worden ontvouwd. De meesters van wijsheid die deze ervaring hebben doorgemaakt zeggen ons dat in bijna ieder geval deze terugblik wordt ondergaan met een gevoel van buitengewone droefheid en spijt. Een gewoon mens zou de schok niet aankunnen – deze zou krankzinnigheid of de dood tot gevolg kunnen hebben, maar het is een noodzakelijke stap in onze evolutie die vroeg of laat door iedereen moet worden genomen.

Niemand die deze ernstige beproeving heeft doorstaan zou over het zich herinneren van vorige incarnaties oneerbiedig spreken, maar zodra hij het overzicht eenmaal had gezien, zou hij blij zijn de deur naar het verleden te sluiten en zich in plaats daarvan op de toekomst te richten.

Dat we ons onze vorige levens niet herinneren is daarom geen bewijs dat we die levens niet hebben geleefd; en dit is een uiterst barmhartige regeling en de meest geschikte voor onze ongehinderde groei en evolutie.

Waarom varieert het bevolkingsaantal van de aarde?

Hoe kan de variatie in het bevolkingsaantal van de aarde worden verklaard wanneer de oude wijsheid leert dat het dezelfde zielen zijn die steeds weer incarneren en dat er geen nieuwe zielen worden ‘geschapen’ en geen oude vernietigd? Zou onder deze omstandigheden het aantal bewoners van de aarde niet constant moeten blijven?

Het aantal menselijke zielen dat hun ‘thuis’ op deze aarde hebben is constant, maar van dit enorme aantal is slechts een klein deel op een bepaald moment in fysieke lichamen geïncarneerd. Het overgrote deel bestaat op de innerlijke, spirituele gebieden van het zijn.

De gedachte kan met de volgende illustratie worden toegelicht: Laten we aannemen dat een stad met vaste grenzen in zijn centrum een groot openbaar gebouw heeft voor zakelijke transacties. De populatie binnen de stadsgrenzen ligt vast en is constant, maar het aantal bezoekers in de hal varieert van tijd tot tijd; een groter aantal in de hal betekent een kleiner aantal erbuiten en andersom. Evenzo betekent een toename of afname van de bevolking van de aarde een overeenkomstige afname of toename in het aantal ontlichaamde wezens, maar geen verandering in het totale aantal entiteiten dat tot de aarde behoort.

*Waarom zou een ego naar deze aarde terugkeren?
Waarom niet naar een andere planeet?*

Omdat het universum een 'praktijkschool' is en deze aarde het 'klaslokaal' is dat het meest met ons stadium van ontwikkeling overeenkomt. Het is daarom de plaats die het best bij ons past en de plaats waar we het snelst en gemakkelijkst kunnen leren.

We moeten door alle ervaringen heengaan, alle lessen leren op onze tocht naar de vervolmaking, en zelfs als we naar een andere planeet of bewustzijnstoestand konden ontsnappen, zouden we toch de lessen moeten leren die we hier niet hebben geleerd en dan mogelijk onder minder gunstige omstandigheden.

Een jongetje dat na de eerste schooldag thuiskwam werd gevraagd hoe het was gegaan, waarop hij antwoordde: 'Niet zo goed. Ik moet morgen weer terugkomen'. Voor we ons de omvang realiseren van de taak die voor ons ligt, denken we misschien ook dat we in één dag kunnen slagen, maar net zoals moeder de volgende dag haar zontje terugbrengt naar dezelfde school, waarmee hij vertrouwd begint te raken, zo neemt ook moeder natuur ons terug naar de school waarmee we het meest vertrouwd zijn, totdat we gereed zijn om over te gaan naar een volgend stadium.

Maar er is nóg een reden waarom we juist naar *deze* aarde moeten terugkeren in plaats van ergens anders heen te gaan. Die reden is dat deze aarde het terrein is waarin we in vroegere levens onze zaden van gedachten en handelingen hebben gezaaid, en zoals een boer zijn oogst binnenhaalt van het veld waar hij heeft gezaaid, zo moeten ook wij hier terugkomen en onze oogst binnenhalen waar we die hebben gezaaid.

Hoe zullen we onze vrienden en geliefden in een ander leven terugvinden?

Op dezelfde manier als we ze deze keer hebben gevonden. We zijn in een familie gekomen die ons liefhebbende ouders en misschien broers en zusters heeft gegeven, en in ons volgende leven zullen we weer met hen zijn verbonden, misschien niet precies in dezelfde relaties, maar zo dichtbij als onze wederzijdse aantrekking ons zal brengen.

Onze vrienden buiten de familiekring zullen we op allerlei manieren ontmoeten, zoals dat ook nu is gegaan. Soms horen we iemand

zeggen nadat hij iemand die hij niet kent heeft ontmoet: 'Het lijkt wel of ik die persoon mijn hele leven al heb gekend'. De onbekende blijkt misschien iemand te zijn met wie we veel interesses delen en misschien een levenslange vriendschap sluiten. Het is een oude vriend met wie we de band hebben vernieuwd.

Anderen die we ontmoeten lijken ons vijandig gezind en een vergelijkbaar gevoel komt bij ons op ten opzichte van hen. Het is een oude vijand die we opnieuw ontmoeten, iemand die we misschien onrechtvaardig hebben behandeld of die dat met ons heeft gedaan. Alle rekeningen moeten worden vereffend; evenwicht en harmonie moeten worden hersteld overal waar die verstoord zijn geraakt, zegt de oude wijsheid. Onaangename gevoelens moeten worden vervangen door welwillendheid, want 'aan haat komt geen einde door haat; aan haat komt een einde door liefde'. We moeten proberen dit individu te begrijpen en het goede in hem te zien, want dat is er en hoe eerder we aan de taak beginnen des te beter, want hij zal ons pad steeds weer kruisen totdat we hebben geleerd elkaar te begrijpen.

*Afwisselende cyclussen van activiteit en rust bevorderen
de evolutie van de mens*

Als voor onze evolutie zoveel tijd nodig is, zou het dan niet beter zijn als we voortdurend zouden blijven leven in plaats van te sterven en te worden wedergeboren?

We brengen een derde van iedere vierentwintig uur slapend door en beschouwen dat niet als tijdverspilling, want we zien de voordelen in die deze onderbreking van onze fysieke activiteiten ons oplevert. Een taak die voor ons onoverkomelijk lijkt als we na een dag werken uitgeput zijn, kunnen we na een verkwikkende nachtrust gemakkelijk aan. Een probleem dat we met vermoeide, duffe hersenen niet aankonden, kan de volgende ochtend met een frisse aanpak gemakkelijk worden opgelost. Als we zouden proberen dag in dag uit vierentwintig uur actief te blijven, zouden we geleidelijk steeds minder presteren en ons lichaam en zenuwstelsel zouden tenslotte instorten.

Ook op een grotere tijdschaal slijt het lichaam en raakt het bewustzijn vermoeid. Het moet rusten en zichzelf verfrissen, en zoals de natuur ons in haar wijze voorziening van dag en nacht praktisch dwingt om voor ons eigen welzijn en onze eigen bescherming dagelijks rust te nemen, zo dwingt zij de mens ook, om dezelfde reden, om

de langere rust van de dood te nemen. Hij hernieuwt in die periode zijn vitaliteit door een bestaan op innerlijke, geestelijke gebieden.

En er zijn andere voordelen die mogelijk worden gemaakt door deze cyclische onderbrekingen en hervattingen van ons fysieke bestaan.

We kunnen niet ons leven lang hetzelfde stel kleren blijven dragen; als het niet zou verslijten, zouden we er wel uitgroeien. De kleding die een kind past, zou een volwassene niet aankunnen en zouden zijn handelingen belemmeren. Een volwassene moet nieuwe kleding hebben die bij zijn maat past en die beter is aangepast aan zijn meer uitgebreide activiteiten.

Evenzo kan iemand zijn milieu ontgroeien, en de methode van de natuur om hem 'nieuwe kleren te geven' of in nieuwe omstandigheden te plaatsen, is door middel van reïncarnatie.

Een ononderbroken bestaan met kleine geleidelijke veranderingen zou hem niet dezelfde kans geven voor verbetering als een volledige verandering. Een ouderwets huis zal door een paar veranderingen hier en daar geen moderne woning worden – dit vereist dat men het oude bouwwerk afbreekt en, met gebruik van een deel van het oude materiaal en ook wat nieuw, het volgens een nieuw en beter ontwerp weer opbouwt.

De natuur herhaalt haar processen voortdurend. De bomen en planten hebben hun seizoengebonden activiteit in de lente en de zomer, en een rustperiode in de herfst en in de winter. Deze onderbreking van de continuïteit is niet alleen goed voor bomen en planten, maar ook voor de boer die misschien het wieden van onkruid op zijn land heeft verwaarloosd. Als het in de winter gaat vriezen, wordt het onkruid gedood, en als het lente wordt heeft de boer een nieuwe kans om zijn gewas in de gaten te houden en het onkruid eruit te halen terwijl het nog jong en zwak is.

Wij mensen zijn een deel van de natuur en zijn onderworpen aan haar wetten. Ook wij weten hoe moeilijk het is om een gewoonte of een fout die we tijdens ons leven hebben laten groeien af te leren of te boven te komen, en wat een voordeel het is als we deze taak van het aanleren van goede gewoonten en het vormen van een edel karakter kunnen beginnen als we nog een kind zijn.

De natuur biedt ons bij iedere nieuwe geboorte in het fysieke bestaan een kans om opnieuw te beginnen.

Onevenredige tijdsperiodes

Waarom is de periode tussen incarnaties zo lang vergeleken met het geïncarneerde bestaan? Wij mensen zijn deel van iets veel groters dan ons menselijke zelf, en tijdens het interval tussen levens op aarde gaat de hogere kant van onze natuur verder met zijn eigen evolutie in sferen ver boven die waar het menselijke ego verblijft, terwijl dit menselijke ego zijn gelukzalige dromen van na de dood ervaart of onbewust blijft wachten op zijn volgende incarnatie. De tijdsperiodes die nodig zijn voor deze ervaringen zijn naar verhouding zoveel groter dan die van het geïncarneerde bestaan omdat de hogere beginselen in ons zoveel grootser zijn dan het menselijke bewustzijn.

De tijd van ons geïncarneerde bestaan is daarom slechts een fractie van een grotere tijdsacyclus, een terugkerend tussenspel tussen twee veel langere periodes waarin de straal op geestelijke gebieden actief is.

Zoals 'een dag voor het lichaam een nacht is voor de ziel', zo is de innerlijke god beroofd van zijn vrijheid van handelen gedurende het geïncarneerde bestaan. Maar de dood verbreekt de banden met het lagere deel van de menselijke constitutie en dit laat de hogere beginselen vrij om terug te keren naar hun respectieve bestaansgebieden. Zoals 'de nacht voor het lichaam een dag is voor de ziel', zo worden de hogere beginselen nu volledig actief op hun eigen gebieden en beginnen wat voor hen het werkelijke bestaan is. Deze activiteiten vereisen zulke immense tijdsperiodes dat de duur van het geïncarneerde bestaan in vergelijking daarmee onbetekenend lijkt.

Waarom daalt de innerlijke god eigenlijk af naar de lagere bestaansgebieden?

Als de innerlijke god van de mens zijn ware bestaan op spirituele gebieden ver boven het fysieke heeft, waarom heeft deze dan ooit enige verbinding met dit materiële gebied?

Omdat zowel de zichtbare als de onzichtbare natuur één enorm organisme van onderling afhankelijke wezens is waarin alle levens-eenheden elkaar wederzijds helpen in hun evolutie. De hoger geëvolueerde helpen de minder geëvolueerde, terwijl tegelijkertijd deze ervaring hun eigen evolutie bevordert. Zo is de innerlijke god van de mens, zijn Vader in de Hemel, voortdurend bezig te proberen zijn 'kind', de mens, te helpen en te stimuleren door zijn vergeeste-

lijkende invloed uit te stralen naar het bewustzijn van de mens.

Gedurende het geïncarneerde leven beperkt de innerlijke god vrijwillig zijn eigen vrijheid en ‘transformeert’ de intensiteit van zijn activiteit ‘omlaag’ naar het niveau waarop het menselijke ego functioneert. Het lijkt op een stukje slow-motion in het midden van een film, waarvan het minder geëvolueerde menselijke ego kan profiteren. Gedurende deze periode heeft het menselijke ego de gelegenheid vooruitgang te boeken.

Maar op hetzelfde moment dat dit het menselijke ego ten goede komt, doet ook de innerlijke god ervaringen op die deze op geen andere manier zou kunnen verkrijgen. Het is als de relatie tussen ouders en kinderen. Het kind vindt baat bij de hulp die het ontvangt, maar onbewust leert het ook zijn ouders dingen die zij op geen enkele andere wijze zouden kunnen leren. Ze moeten veel van hun vrijheid opgeven en in zekere zin offeren ze zichzelf op voor de bescherming en het welzijn van het kind, maar hierdoor ontwikkelen ze op hun beurt sympathie, begrip en mededogen, en bevorderen zo de evolutie van de geestelijke kant van hun natuur.

Plotinus (205 – 270 n.Chr.), de grote filosoof van de neoplatonische school, geeft ons in een prachtige omschrijving de reden waarom de ziel afdaalt in de stof en de voordelen die zij daarvan ondervindt, en laat zien dat de ziel het fysieke leven moet ervaren om daardoor haar geestelijke bestaan beter te waarderen.

De uiteenzetting van Plotinus volgt hieronder. De interpretatie van bepaalde woorden door de schrijver staat tussen haakjes.

Hoewel de ziel van goddelijke oorsprong is en voortkomt uit hoge regionen, wordt ze opgenomen in de donkere vergaarplaats van het lichaam, en omdat ze van nature een aankomende god [een god in wording] is, daalt ze naar hier af door een zekere vrijwillige neiging, omwille van de macht en voor het verfraaien van lagere zaken [om betekenis en waardigheid aan het materiële leven te verlenen]. Hierdoor ontvangt zij kennis over haar latente vermogens en laat een diversiteit aan voor haar natuur specifieke werkingen zien die door voortdurend in een onstoffelijke omgeving te verkeren [een ontlichaamde toestand], en zich nooit in energie te begeven [actief gebruik van latente krachten], haar anders voor niets zouden zijn gegeven. . . . Door een overvloed aan verlangen raakt de ziel diep verzonken in de materie en verblijft niet langer volledig bij de universele ziel. Toch kunnen onze zielen afwisselend zich vandaar verheffen, waarbij ze een ervaring van wat zij

hebben gekend en ondergaan in hun gevallen [belichaamde] staat met zich mee terug dragen; en waardoor ze zullen leren hoe geze- gend het is in de begrijpelijke [geestelijke] wereld te vertoeven, en door vergelijking van tegengestelden als het ware duidelijker het voortreffelijke van een hogere toestand zullen beseffen. Want de ervaring van het kwade leidt tot een meer heldere kennis van het goede. Dit wordt in onze zielen tot stand gebracht in overeen- stemming met de kringlopen van de tijd [cyclische incarnaties], waarin een omzetting plaatsvindt van ondergeschikte tot meer verheven naturen [de mens evolueert tot het goddelijke].

De symboliek van de kruisiging

De periode van incarnatie waarbij de innerlijke god is verbonden met de tussenliggende en lagere delen van de mens en deze verlicht, is in zekere zin een 'kruisiging' van de innerlijke god op het 'kruis van de materie' en dit heeft geleid tot het verhaal van de kruisiging van Christus.

In dit verhaal dat eerder symbolisch dan letterlijk moet worden opgevat is het menselijk lichaam en het persoonlijke ego 'het kruis van de materie', de 'last' die de innerlijke god vrijwillig op zich heeft genomen om te dragen en waaraan hij tijdens de periode van incar- natie is 'vastgenageld'.

In de symboliek van de misdadigers die samen met Christus wer- den gekruisigd, is degene die berouw heeft en tegen wie Christus gezegd zou hebben: 'Heden zult u met mij in het paradijs zijn' (*Lucas* 23:43), dat gedeelte van het menselijke ego dat zich tijdens het leven op het hogere heeft gericht. Dit is het hogere aspect van het mense- lijke ego dat na de tweede dood de hemelse postmortale droomstaat binnengaat. De neigingen van de lagere natuur van de mens die niet zijn gezuiverd worden weergegeven door de andere misdadiger.

Speciale gevallen

Een werkelijke herinnering aan een vorig leven

Een gewoon individu kan zich onder normale omstandigheden zijn vroegere levens niet herinneren om redenen die al zijn uit- gelegd. Werkelijke uitzonderingen op deze regel zijn zeldzaam, maar soms horen we van iemand die zich een vorig leven herinnert

met details die kunnen worden geverifieerd.

Eén zo'n geval werd gerapporteerd in de bijlage 'American Weekly' van de San Francisco *Examiner* van 1 december 1937. Dit verslag, dat is voorzien van foto's en meer dan twee krantenpagina's beslaat, is gemaakt door een commissie van drie prominente burgers uit Delhi, India, die het geval hebben onderzocht. Het hoofd van de commissie was de directeur van een toonaangevende krant uit Delhi. Een ander commissielid was een leider van de Nationale Congrespartij van India en een naaste medewerker van Mohandas Gandhi en tevens een van de meest vooraanstaande advocaten van Delhi (de namen werden gegeven).

De commissie besteedde alle mogelijke zorg aan het controleren van alle gegevens die onder hun aandacht kwamen. Uit dit zeer volledige rapport waarin namen, adressen en data worden gegeven, vernemen we dat een klein meisje in Delhi, dat op het moment van het schrijven van het rapport elf jaar was, op vierjarige leeftijd tegen haar ouders begon te praten over dingen die ze zich uit haar vorige leven herinnerde, waarin ze naar haar zeggen in Muttra had gewoond, een stad 145 kilometer van Delhi.

Toen ze ouder werd zei ze dat ze in Muttra getrouwd was geweest, ze noemde de naam van haar man en zei dat hij van beroep stoffenhandelaar was. Ze zei dat haar vorige lichaam was gestorven toen ze 23 was, een jaar voordat zij, het huidige kind van elf, was geboren. In dat vorige leven had ze een dochter en een zoon. Ze gaf het adres van de vroegere zaak, beschreef de details van het huis en ook van een tempel in de buurt en van straten en wegen die naar haar vroegere huis leidden. Ze zei dat er een waterput in een hoek van de binnenplaats was en dat ze in een bepaalde kamer wat geld onder de vloer had verborgen.

Men nam per brief contact op met haar vroegere echtgenoot in Muttra en hij bevestigde dat de gegeven informatie in hoofdlijnen correct was. Later kwam de echtgenoot met een zoon – het kind van de overleden vrouw van wie de ziel nu belichaamd was in het elf jaar oude meisje – naar Delhi om het meisje te ontmoeten, en ze herkende haar vroegere man onmiddellijk. De man stelde haar vragen die alleen zijn vroegere vrouw zou kunnen beantwoorden en zij gaf de juiste antwoorden. De man raakte er volkomen van overtuigd dat dit dezelfde ziel was als die van zijn eerste vrouw.

Een man die ze niet eerder had gezien kwam haar bezoeken en

vroeg haar of ze hem kende. Ze antwoordde hem correct dat hij de jongere neef van haar vroegere echtgenoot was.

De commissie bracht het meisje vervolgens per trein naar Muttra, de stad waar ze vroeger had gewoond.

Toen ze uit de trein stapte herkende ze tussen een groep mensen op het perron een oudere broer van haar vroegere man.

Ze gingen het station uit en ze nam voorin plaats in een rijtuig en men zei haar de bestuurder naar haar oude huis te laten rijden. Zonder moeite wees ze de weg en merkte nog op dat de weg vroeger niet was geasfalteerd en ze herkende gebouwen langs de weg en gaf op vragen daarover de juiste antwoorden, wees op nieuwe gebouwen en liet het rijtuig tenslotte stoppen in een laan waar het oude huis stond. De kleur van het huis was veranderd, maar ze vond het zonder veel problemen. Ze wees de kamer aan waarin ze vroeger woonde en bleek heel goed op de hoogte te zijn van alle hoekjes en gaatjes van het huis.

Ze vroeg of men haar naar haar andere huis kon brengen (want ze had op twee plaatsen gewoond). Ze leidde zelfstandig het gezelschap daarheen en herkende later haar tweede huis eveneens moeiteloos. Hier had ze het geld verborgen en hier zou de waterput zijn.

Dit was de plaats, zei ze, waar ze het grootste deel van haar vorige leven had doorgebracht en ze ging het huis binnen alsof ze nog steeds de vrouw des huizes was.

Toen haar werd gevraagd de waterput aan te wijzen waarover ze in Delhi had gesproken, holde ze naar de kleine binnenplaats van het huis en was erg van streek toen ze daar helemaal geen waterput vond, maar terwijl ze naar een bepaalde hoek wees, zei ze vol zelfvertrouwen: 'hier was de put'. Toen men een steen weghaalde kwam de put, die men een paar jaar eerder had afgesloten, tevoorschijn.

Toen men haar vroeg naar haar zogenaamde schat, bracht ze het gezelschap naar haar vroegere kamer en terwijl ze naar een bepaalde plek in een hoek wees, zei ze dat het geld daaronder was verborgen. Men maakte de vloer open en men vond een kistje onder de grond voor het bewaren van waardevolle dingen, maar er zat geen geld in. Het meisje hield vol dat het geld daar moest zijn, maar men kon het niet vinden. Later kwam men erachter dat haar vorige echtgenoot het geld na de dood van zijn vroegere vrouw eruit had gehaald.

Toen ze nog in Delhi was kon ze zich nog heel weinig herinneren van haar ouders in haar vorige leven, maar toen men haar naar het

huis van haar 'ouders' in een andere straat in Muttra bracht, herkende ze dat niet alleen, maar ze was ook in staat haar oude 'vader' en 'moeder' te identificeren in een groep van meer dan vijftig mensen.

De zoon die in haar vorige leven bij haar was geboren en die de indirecte oorzaak van haar dood was geweest, was nu twaalf jaar, een jaar ouder dan zijzelf, maar toch voelde ze moederlijke genegenheid voor hem. Ze voelde nauwere banden van verwantschap met deze zoon en met haar vroegere echtgenoot dan met de leden van haar nieuwe familie en ze was erg verdrietig toen ze de oude omgeving moest verlaten en terug moest naar Delhi.

Het rapport eindigt met een verklaring onder ede door de neef van de vroegere echtgenoot, waarin een reeks vragen die hij heeft gesteld en de antwoorden die het meisje gaf zijn opgetekend. Als resultaat van dit interview raakte de neef ervan overtuigd dat het meisje een familielid was 'dat nu in een ander lichaam woonde'.

Hier is dus een geval waarvan de echtheid zo goed is bewezen als een redelijke onderzoeker zich het maar zou kunnen wensen, en dat vertelt over een ziel, een ego, dat zich het vorige leven herinnert en daarvan het bewijs levert. Het geval is abnormaal, want de reïncarnatie vond bijna onmiddellijk na de dood plaats. Als het normaal was geweest, zou er tussen de incarnaties een interval van honderden of duizenden jaren hebben gezeten, en we zouden nooit ervan hebben gehoord, want zulke gedetailleerde herinneringen zouden zo'n kloof nooit kunnen overbruggen. Omdat dit een afwijkend geval is, kan het dienen als een uiterlijk zichtbaar bewijs dat reïncarnatie een realiteit is.

Wat veroorzaakte deze abnormale situatie?

Waarom dit juist bij deze ziel gebeurde kunnen we gemakkelijker begrijpen na het bestuderen van hoofdstuk 8, 'Karma'.

Hoe het gebeurde is moeilijk te verklaren. Misschien was een buitengewoon sterke gehechtheid aan degenen van wie ze hield, samen met het feit dat haar leven vroegtijdig werd afgebroken, voldoende om de natuurlijke neiging om over te gaan in de normale postmortale toestanden, te overwinnen en haar weer geboren te doen worden. Het feit dat het modellichaam en de psychische energieën van de persoonlijke natuur niet de tijd hadden zich volkomen te verspreiden, biedt misschien enige verklaring voor de overdracht van herinnering. Men kan alleen erover speculeren. Men zou over het inzicht en

de wijsheid van een meester moeten beschikken om een volledige verklaring te geven.

Het is een triest geval en erg ongelukkig voor de ziel die het moet ervaren, want zij vindt zichzelf geplaatst tussen tegengestelde belangen en verplichtingen die haar in verschillende richtingen trekken. Het toont de complicaties die zouden kunnen ontstaan en ons in de war brengen als ieder van ons zijn vorige levens zou herinneren, en het toont hoe blij we mogen zijn dat we dat niet kunnen.

De adepten weten uit ervaring

Voor hen die erin zijn geslaagd hun menselijke ego bewust te verenigen met hun hogere ego, is reïncarnatie niet slechts een werkhypothese, maar een bewezen feit, want zij hebben deze ervaring ondergaan in het volle bezit van hun egoïsche bewustzijn.

H.P. Blavatsky en haar opvolgers hebben hun leringen over dit onderwerp in verschillende theosofische boeken voor ons beschikbaar gemaakt.

De geïnteresseerde die de studie over dit onderwerp verder wil voortzetten wordt in het bijzonder verwezen naar de hoofdstukken 'Wedergeboorte zoals door de eeuwen heen onderwezen' en 'Hoe de mens wordt geboren en wedergeboren' in *De Esoterische Traditie* door G. de Purucker.

Transmigratie verkeerd en juist opgevat

Veel voorkomende onjuiste informatie over het onderwerp

Een van de redenen waarom de reïncarnatieleer zoveel weerstand heeft ontmoet is het feit dat mensen die niet goed waren geïnformeerd hebben begrepen dat deze zou betekenen dat de menselijke ziel in het lichaam van een dier zou worden wedergeboren.

Dit wijdverbreide misverstand, dat al eeuwen bestaat, komt algemeen voor en heeft geleid tot veel ongegronde kritiek en had tot gevolg dat men de ware lering belachelijk maakte. Het is daarom niet ongebruikelijk dat als het woord reïncarnatie valt, iemand in lachen uitbarst en roept: 'Ik wil niet als een kat terugkomen'. De grap die zo leuk lijkt is gebaseerd op onwetendheid van de criticus en is niet van

toepassing op leringen van de oude wijsheid over dit onderwerp. Die stellen onomwonden dat wanneer de monade eenmaal tot het menselijke stadium is geëvolueerd deze zich niet in iets dat lager is dan de mens kan belichamen. Het mindere kan het grootsere niet bevatten, en dierlijke hersenen en een dierlijk denkvermogen zijn evenmin in staat om als voertuig te dienen voor het menselijke bewustzijn, als dat een glas van een deciliter een liter vloeistof kan bevatten. Bovendien is de gang van de evolutie voorwaarts en opwaarts, en er is geen reden voor de monade om een stap terug te doen naar een lager stadium, zelfs als ze dat zou kunnen.

Een andere factor die heeft bijgedragen aan het verkeerd begrijpen van dit onderwerp is de verwarring die bestaat ten aanzien van termen die worden gebruikt om de wedergeboorte van de menselijke ziel aan te duiden.

Er worden verschillende aspecten van de algemene leer over wederbelichaming aangeduid met de volgende woorden (zie dr. G. de Purucker in zijn *De Esoterische Traditie*, blz. 325):

preëxistentie
wedergeboorte
palingenese
transmigratie
metempsychose
reïncarnatie
metensomatose

Elk van deze termen heeft een specifieke betekenis, maar encyclopedieën en woordenboeken behandelen deze min of meer als synoniemen en ze worden in het algemeen in verband gebracht met het idee van wedergeboorte in dierenlichamen.

Van deze termen is reïncarnatie relatief nieuw en kreeg in de 19de eeuw algemene bekendheid voornamelijk door de geschriften van H.P. Blavatsky en haar volgelingen. Veel gebruikte termen in oudere literatuur zijn preëxistentie, metempsychose of transmigratie.

Zoals al is uitgelegd verwijst de term reïncarnatie naar belichaming in voertuigen van vlees. Het is daarom juist de term te gebruiken voor de wederbelichaming van een menselijk ego in een menselijk lichaam, maar men moet deze nooit interpreteren in de zin van wedergeboorte van een menselijk ego in het lichaam van een dier.

Exoterische en esoterische leringen

Op dit punt komt vanzelfsprekend de vraag bij ons op: Hoe kon dit verkeerde idee ontstaan en zo algemeen worden verbreed als het in strijd is met de leringen van de oude wijsheid over dit onderwerp?

Er zijn veel factoren die gezamenlijk tot dit resultaat hebben geleid. Misschien is de belangrijkste daarvan de tweeledige methode van onderwijs die door de Ouden werd toegepast en die we hieronder schetsen.

De oude wijsheid bevat veel leringen over de verborgen krachten van de natuur die, als ze op zelfzuchtige wijze werden gebruikt, onnoemelijke schade zouden kunnen veroorzaken. Om deze reden zou het gevaarlijk zijn geweest alle leringen openlijk en aan iedereen bekend te maken. De innerlijke, diepere leringen werden daarom alleen gegeven aan hen die na jaren training en vele zware beproevingen betrouwbaar waren bevonden, en die de nodige achtergrond hadden om de leringen te begrijpen. Zij die deze leringen ontvingen moesten een eed van geheimhouding afleggen, en het is daarom geen wonder dat slechts fragmenten van deze leringen tot in onze tijd bewaard zijn gebleven.

Maar de grote massa, die de vereiste beproevingen niet kon of wilde ondergaan of niet in staat was de diepere leringen te begrijpen moest ook worden onderwezen en moest iets hebben als leidraad voor hun handelingen. Om hen te helpen werd in fabels of parabelen bedekt naar de innerlijke leringen verwezen, of ze werden in een versluierde vorm gepresenteerd als theatervoorstellingen waarin ideeën door personen werden weergegeven, en eigenschappen in de menselijke natuur door verschillende dieren werden gesymboliseerd.

Deze tweeledige methode van onderwijs werd door de Ouden algemeen toegepast. Zij werd gebruikt in tempels en mysteriescholen door Pythagoras, Plato, en alle grote meesters. Dat Jezus haar ook toepaste is ons bekend omdat hij tegen zijn discipelen zou hebben gezegd: 'U is het gegeven de mysteriën van het koninkrijk Gods te kennen, maar aan anderen (worden ze gepredikt) in gelijkenissen, opdat zij ziende niet zien en horende niet begrijpen' (*Lucas 8:10*).

De Qabbalah of Kabbala is de geheime leer van de joden. In het belangrijkste boek ervan, de 'Zohar', vinden we een uitspraak die erop neerkomt dat iemand die beweert de Hebreeuwse bijbel in

zijn letterlijke betekenis te begrijpen een dwaas is (geciteerd in *De Esoterische Traditie*, blz. 36).

Maimonides, een van de grootste joodse rabbi's uit de Middeleeuwen, schrijft: 'Wat in het boek van de Schepping staat geschreven, moeten we nooit letterlijk opvatten. . . . Letterlijk opgevat bevat dat boek de meest absurde en vergezochte denkbeelden over het goddelijke' (geciteerd in *De Esoterische Traditie*, blz. 36).

Origenes, de Alexandrijnse geleerde en kerkvader die in de tweede en derde eeuw na Christus leefde, schrijft:

In Egypte hebben de filosofen een hoogst edele en geheime wijsheid over de aard van het goddelijke, een wijsheid die aan het volk uitsluitend in een gewaad van allegorieën en fabels wordt bekendgemaakt. . . . Alle oosterse volkeren – de Perzen, de Indiërs, de Syriërs – verbergen geheime mysteriën onder een waas van religieuze fabels en allegorieën; de werkelijk wijzen [de ingewijden] van alle volkeren begrijpen de betekenis ervan; maar de onwetende menigte ziet alleen de symbolen en het bedekkende kleed.

– Origenes: *Contra Celsum*, boek I, hfst. xii, geciteerd in *De Esoterische Traditie*, blz. 36

De Franse geleerde en schrijver Antoine Fabre d'Olivet (1768 – 1825) zegt:

Het is algemeen bekend dat alle vooraanstaande figuren, zowel onder de Ouden als uit deze tijd, alle geleerden die wat betreft kennis en werk hun sporen hebben verdiend, het erover eens zijn dat de voorschriften van Pythagoras symbolisch moeten worden gezien, dat wil zeggen, dat ze in figuurlijke zin een heel andere betekenis bevatten dan wat ze schijnen te bieden wanneer men ze letterlijk opvat. Het was de gewoonte van de Egyptische priesters van wie hij ze had verkregen om hun leer te verbergen onder een uiterlijk kleed van parabelen en allegorieën.*

Fabre d'Olivet geeft veel verwijzingen om zijn stelling te ondersteunen.

Deze dualistische methode van onderricht, samen met het feit dat de verborgen innerlijke betekenis verloren is gegaan, terwijl het uiterlijke bekleedsel – symbolen en fabels – zijn overgebleven, is de

---

**Examination of the Golden Verses of Pythagoras*, blz. 275; herdruk Londen: G.P. Putnam's sons, 1925; Engelse vertaling door Nayán Louise Redfield van *Les Vers dorés de Pythagore*.

oorzaak ervan dat transmigratie, metempsychose en reïncarnatie op grote schaal verkeerd worden opgevat.

De hoogste autoriteiten verwerpen transmigratie in dieren

We hebben echter aanwijzingen dat zij die de ware leringen kenden het onjuiste denkbeeld dat de menselijke ziel ooit door de lagere rijken van de natuur transmigreert verwierpen, zoals blijkt uit de volgende citaten uit de geschriften van een aantal van de grootste leiders van het denken van de oudheid.

Een zo'n leider van het denken was Pythagoras. Hij had in Egypte, Chaldea, Perzië en India gereisd, en was ingewijd in de tempels en mysteriescholen van deze landen. Hij was een hervormer van het orfisme, een vroege Griekse cultus.

Hij stichtte een school te Krotona in Italië waar hij zijn geheime leringen gaf aan speciaal getrainde en door een eed gebonden kandidaten. Plato was een student van deze school en erkent dat het beste van zijn leringen afkomstig is van Pythagoras. Het gnostische, het stoïcijnse en het neoplatonische denkstelsel werden alle beïnvloed door de leringen van Pythagoras en zijn volgeling Plato.

De neoplatonisten onderwezen volgens G. de Purucker* min of meer openlijk wat de geheime leringen van Pythagoras en Plato waren geweest. Eén van de neoplatonisten, Hierocles (410-476 n.Chr.), die zo'n grote reputatie genoot op grond van zijn karakter en geleerdheid dat hij een tweede Plato werd genoemd, is de schrijver van een commentaar op 'De gulden verzen van Pythagoras' dat tot in onze tijd bewaard is gebleven.

In de slotopmerkingen van zijn commentaar zegt Hierocles:

Dit is het commentaar op deze Gulden Verzen dat wij daarvoor geschikt achten; en het kan een samenvatting worden genoemd van de leer van Pythagoras, die noch te beknopt, noch te uitgebreid is.†

Dit commentaar is de bron van het grootste deel van onze kennis over de filosofie van Pythagoras.

In zijn commentaar op de verzen 52 en 53, waarbij hij verwijst

---

* *Beginselen van de Esoterische Filosofie*, blz. 73.

† Geciteerd uit *The Commentaries on the Golden Verses of Pythagoras in Dacier's Life of Pythagoras, with his Symbols and Golden Verses, together with the Life of Hierocles and his Commentaries upon the Verses*, blz. 388 (Londen, 1707).

naar de ervaringen van de ziel na de dood waaronder het idee over transmigratie in dieren, schrijft Hierocles:

Als iemand door een beschamende onwetendheid over de onsterfelijkheid van de ziel zichzelf ervan zou overtuigen dat zijn ziel sterft met zijn lichaam, verwacht hij iets . . . wat nooit kan gebeuren. Evenzo wordt iemand die verwacht dat hij na zijn dood het lichaam van een beest zal aannemen en een redeloos dier zal worden op grond van zijn onvolkomenheden, of een plant door zijn traagheid en domheid – zo iemand, zeg ik, die volkomen in strijd handelt met degenen die de essentie van de mens transformeren tot een van de hogere wezens, en deze doet neerslaan in een van de lagere substanties, wordt oneindig misleid en is absoluut onwetend over de essentiële vorm van onze ziel. Die ziel kan nooit veranderen, want omdat zij altijd een mens is en blijft, wordt alleen maar gezegd dat ze door deugd of ondeugd een god of een beest kan worden, hoewel ze door haar natuur noch het een noch het ander kan zijn, maar slechts de gelijkenis met het een of het ander kan hebben.*

Zegt dit niet in de eerste plaats dat de ziel de dood overleeft en vervolgens dat transmigratie in dieren een omkering zou zijn van de stroom van evolutie die de ziel zou terugzenden in iets lagere in plaats van voorwaarts naar iets hogers en daarom in strijd met de ware lering? Wordt hier niet gezegd dat wanneer de mens ‘een god’ of ‘een beest’ wordt genoemd dit een figuurlijke uitdrukking is die alleen de onwetende letterlijk zou opvatten?

Als we onze aandacht richten op de leringen van het oude Egypte, vinden we dat ook zij de algemene misvatting van transmigratie in dieren verwerpen.

In hoofdstuk 10 van de *Pymander*, een van de hermetische boeken, onderwijst Hermes zijn leerling over de straf die de goddeloze ziel na de dood ten deel valt. Over de klachten en het gejammer van de ziel over haar lijden zegt Hermes:

Dit zijn de stemmen van de ziel die wordt gestraft, niet zoals velen veronderstellen . . . dat een ziel die het lichaam verlaat een wild beest wordt, wat een grote vergissing is.[†]

---

*Op. cit., blz. 334vv.

[†]Geciteerd uit *The Theological and Philosophical works of Hermes Trismegistus* deel I *Poemandres (Pymander)* Hfst. X, 20) door John David Chambers, van het Oriël College, Oxford, Edinburgh, 1882, blz. 65.

In een andere passage van hetzelfde hoofdstuk vertelt Hermes zijn discipel dat

de goddeloze ziel in haar eigen bij haar horende essentie blijft en zichzelf straft door haar pogingen een ander aards – dat wil zeggen, menselijk – lichaam binnen te gaan. Want geen enkel ander type lichaam kan de woonplaats zijn van de menselijke ziel, die nooit kan afdalen in de vorm van een redeloos dier. De goddelijke wet behoedt de menselijke ziel voor zo'n fout.*

In India vinden we dezelfde wijdverbreide misvatting over transmigratie die we ook elders aantreffen. Dat deze door hen die weten niet letterlijk wordt opgevat, blijkt uit een opmerking die een brahmaan maakte tegen E.D. Walker, schrijver van *Reincarnation, a Study of Forgotten Truth*. De brahmaan zegt (blz. 270):

Het hele vraagstuk van de wedergeboorten berust op het juiste begrip van wat het is dat opnieuw wordt geboren. . . . Wat essentieel kenmerkend is voor de mens kan onmogelijk bestaan in een dierlijke vorm, want anders kan dit niet essentieel zijn voor de mens. . . . We moeten nadrukkelijk stellen dat het ware menselijke ego in geen enkel opzicht migreert van een menselijk naar een dierlijk lichaam, hoewel die beginselen die lager dan het gebied van het zelfbewustzijn liggen, dat wel kunnen doen. En alleen in deze betekenis wordt transmigratie door de esoterische wetenschap aanvaard.

Origenes, de grote christelijke kerkvader uit de derde eeuw, accepteerde de reïncarnatieleer, maar verwierp die van transmigratie in dieren. In zijn werk *De principiis* [Over eerste beginselen], boek I, hoofdstuk 8, afd. 4, schrijft hij:

We denken dat deze zienswijzen die sommigen onnodig plegen naar voren te brengen en te verkondigen, in geen geval moeten worden toegelaten, namelijk dat zielen tot zo'n graad van verlagings afdalen dat ze hun verstandelijke aard en waardigheid vergeten en wegzinken in de toestand van grote of kleine redeloze dieren. . . . Al die beweringen aanvaardden we niet en, omdat ze tegen ons geloof ingaan, spreken we ze tegen en wijzen ze af.†

---

*Louis Ménard, *Hermès Trismégiste* I, x, geciteerd in Walker, *Reincarnation*, blz. 333. (Hetzelfde citaat is te vinden in *The Pyramider* door J.D. Chambers, blz. 63.)

†Geciteerd in *De Esoterische Traditie*, blz. 351.

Hier hebben we uiteenzettingen door de hoogste autoriteiten die allen het idee verwerpen dat de menselijke ziel door de lagere natuurrijken migreert.

Andere misleidende factoren

Naast de dualistische methode van onderwijs hebben mogelijk andere factoren bijgedragen aan het verkeerd begrijpen van transmigratie. Een daarvan is het feit dat het menselijk *lichaam* een dierlijk lichaam is – weliswaar hoger ontwikkeld dan dat van andere dieren, maar niettemin dierlijk. In dit opzicht is het juist om te zeggen dat als we worden wedergeboren, we een dierlijk lichaam binnengaan. Het zou juist zijn te zeggen dat we een *menselijk*-dierlijk lichaam binnengaan, maar als het voorvoegsel *menselijk* wordt weggelaten, is het gemakkelijk te begrijpen hoe iemand die slechts oppervlakkig bekend is met het onderwerp dit zo zou kunnen interpreteren dat wedergeboorte van de mens in een menselijk-dierlijk lichaam een wedergeboorte in het lichaam van een of ander lager dier betekent. Voeg dit bij het feit dat wanneer een mens een zinnelijk leven leidt en toegeeft aan gulzigheid en andere lage begeertes, naar waarheid kan worden gezegd dat hij in het dierlijke deel van zijn natuur leeft; hij wordt tijdelijk een dier, zijn eigen dier, en we vinden hier voldoende materiaal dat zou kunnen leiden tot een verkeerd begrip van de ware lering. Dit is waar Hierocles naar verwijst in het laatste gedeelte van het citaat hierboven.

De symboliek van de sfinx

Optekeningen van oude Egyptische leringen die ons hebben bereikt, schijnen aan te geven dat de Egyptenaren geloofden in de transmigratie van de ziel in dieren.* Toch lieten deze zelfde Egyptenaren, die kennelijk de misvattingen die in de toekomst daaruit zouden kunnen voortvloeien hebben voorzien, ons een optekening na, uitgehouwen in steen, van wat ze precies bedoelden met ‘dierlijke transmigratie’. Hun ingewijden en filosofen, kunstenaars en beeldhouwers gaven het nageslacht de sfinx, een enorm beeld van

---

*Zie het citaat van Herodotus in H.P. Blavatsky's *Theosophical Glossary* onder 'Pre-existence'.

een menselijk hoofd op het lichaam van een rustende leeuw. Op het gezicht zien we een schitterende uitdrukking van sereniteit en kalmte en de ogen ervan schijnen te zijn gericht op iets in de verte, alsof degene aan wie de ogen toebehoren bezig is iets te overpeinzen dat ver voorbij deze aarde is.

Kan er een treffender manier worden gevonden om uitdrukking te geven aan het idee dat de mens een samengesteld wezen is – een bewustzijn en intelligentie tijdelijk ondergebracht in een dierlijk lichaam, dat voor zolang het duurt het voertuig is van dit bewustzijn tijdens zijn verblijf in de wereld van materie?

Een beeld van een menselijk hoofd op een menselijk lichaam zou ons niets hebben geleerd, maar een menselijk hoofd op het lichaam van een leeuw vestigde de aandacht op de dualiteit van de menselijke natuur, en door het lichaam in rusttoestand weer te geven symboliseerde men dat, wanneer men het menselijk lichaam met de daarbij behorende gevoelens en begeerten onder controle heeft en het in rust verkeert, het bewustzijn zelfs tijdens zijn verblijf in deze wereld vrij is zich in overpeinzing te verheffen naar andere en hogere bestaansgebieden.

Het idee om de dualiteit van de menselijke natuur te illustreren door middel van een menselijk hoofd op een dierlijk lichaam treft men niet alleen in Egypte aan. De oude Assyriërs pasten precies dezelfde methode van onderwijs toe, maar gebruikten het lichaam van een stier in plaats van dat van een leeuw. De Assyriërs voegden een extra element toe door de stier vleugels te geven om nog eens te beklemtonen dat het menselijk bewustzijn niet aan de aarde is gebonden, maar zich tot hogere bewustzijnsgebieden kan verheffen zelfs terwijl het is belichaamd.

De Ouden hoefden hun tijdgenoten die de symboliek misschien verkeerd zouden begrijpen niet te beschermen, want deze waren intelligent genoeg om te weten dat wezens zoals een sfinx of een gevleugelde stier niet echt bestonden. Zouden wij niet evenzeer moeten weten dat wanneer de Ouden spreken over mensen die in dierlijke lichamen incarneren, zij daarmee menselijke lichamen met dierlijke neigingen bedoelen?

Kleuteronderwijs voor kleuterhersenen

Een andere factor die misschien ertoe heeft bijgedragen dat dit

onderwerp algemeen zo verkeerd wordt begrepen, is dat het door de geringe mentale ontwikkeling van de meeste mensen onmogelijk was aan hen de ingewikkelde werkingen van de wet van oorzaak en gevolg uit te leggen, waarbij de oorzaken die in één leven worden gelegd gevolgen zullen hebben in een toekomstige incarnatie. Toch hadden deze mensen enig onderwijs nodig dat hen respect voor deugd zou bijbrengen en tot zelfbeheersing zou aansporen. Er was ook iets nodig om sympathie en mededogen op te wekken voor de lagere levensvormen. De leer dat de menselijke ziel na een slecht leven mogelijk een dierlijk lichaam zou gaan bewonen zou een gemakkelijke vereenvoudiging zijn die voor dit doel kon worden toegepast, en dit maakt het begrijpelijk waarom degenen die wel beter wisten deze leer als een dreigement gebruikten om anderen die niet via de onontwikkelde hogere vermogens van hun onvolwassen aard konden worden bereikt 'in het gareel' te houden. Deze leer werd gebruikt als 'kleuteronderwijs' voor 'kleuterhersen'.

Gebruiken we zelf niet een soortgelijke methode als we kinderen van drie of vier jaar proberen te leren met lucifers om te gaan? Het is onmogelijk dit te doen door met het kind te praten over gevaren die het niet zelf heeft ervaren en daarom verzinnen we een of andere angstaanjagende voorstelling van zaken en zeggen misschien dat de 'kabouters hem zullen pakken', of iets dergelijks dat misschien indruk maakt op de kindergeest. Het is een tijdelijk hulpmiddel dat men gebruikt om het kind te beschermen, maar er hoort een werkelijke uitleg op te volgen zodra het kind die kan begrijpen. Het is een waarheid die wordt verteld in de vorm van een fabel. Het gevaar is reëel, maar de beschrijving ervan is symbolisch.

Is de leer over een hemel en een hel niet iets dergelijks? Deze leer werd ooit letterlijk geaccepteerd en in sommige kringen is dat misschien nog steeds zo, maar deze voorstelling wordt langzamerhand vervangen door het inzicht dat dit een symbolische voorstelling is van de werkelijke feiten, namelijk dat een schoon en deugdzaam leven gezondheid en geluk zal brengen en dat het omgekeerde lijden en ongeluk brengt. Het is een gemakkelijke vereenvoudiging waarbij alle details zijn weggelaten.

Het gevaar van het gebruik van zulke methoden ligt in het feit dat wanneer de geest eenmaal voldoende is ontwikkeld om in te zien dat de letterlijke interpretatie niet waar is, zij de waarheid achter de symbolische voorstelling misschien niet herkent, en dan de con-

clusie trekt dat de lering nergens op is gebaseerd.

Op dit kritieke punt aangekomen moeten verdere leringen worden gegeven om de verborgen waarheid te verklaren; en om te voorzien in deze tot nu toe ontbrekende informatie is de oude wijsheid opnieuw geformuleerd voor het welzijn van de mensheid.

Ook wij gebruiken symbolische uitdrukkingen

Voordat we de spot drijven met de Ouden om hun symbolische uiteenzettingen die voor ons zo dwaas lijken omdat we ze letterlijk opvatten, is het misschien goed te bedenken dat ook wij symbolische uitspraken gebruiken waarbij het risico bestaat dat ze door toekomstige generaties verkeerd worden geïnterpreteerd.

Onze christelijke bijbel staat vol met zulke figuurlijke taal. We zien dat mensen worden vergeleken met schapen en geiten en dat Jezus, de zoon van God en de Verlosser, een lam wordt genoemd. Ook spreekt Jezus over zichzelf als een wijnstok en over zijn discipelen als de ranken daarvan. De symboliek hiervan wordt nu heel goed begrepen, maar stel dat onze beschaving wordt vernietigd en dat er over ongeveer 10.000 jaar maar een paar onvolledige optekeningen zoals die hierboven werden genoemd over zijn, en dat iemand probeert onze ideeën en religie op grond van deze onvolledige fragmenten te reconstrueren. Zou het juist zijn als zo iemand zou concluderen dat de 'mensen' van de twintigste eeuw in werkelijkheid schapen- en geitenlichamen gebruikten en dat de wereld in feite werd gered door een wijnstok?

Als we een interval van honderd eeuwen zouden kunnen overbruggen, zouden we dan niet onze afstammeling in de 120ste eeuw in misschien niet al te beleefde bewoordingen aanspreken en vragen hoe hij iets dat zo overduidelijk een symbolische voorstelling is, bedoeld om een idee over te dragen en dit begrijpelijk te maken voor de gewone burger, letterlijk kan opvatten? En zouden we hem niet duidelijk maken dat zelfs de meest naïeve mensen uit onze tijd, de 20ste eeuw, zouden begrijpen dat zulke uitdrukkingwijzen symbolisch zijn bedoeld?

En stel dat de Ouden die de leer van reïncarnatie accepteerden de verkeerde ideeën zouden kunnen zien die daarover in de 20ste eeuw zijn ontstaan, zou het dan niet voor de hand liggen dat zij op hun beurt verbaasd zouden zijn dat wij hun symbolen niet begrijpen?

Voormenselijke transmigraties

Zoals werd uitgelegd in hoofdstuk 1 (Involutie en evolutie) en hoofdstuk 2 (Het heelal: een praktijkschool) begint de evoluerende levenseenheid of monade haar evolutiereis door zich te belichamen in de laagste vormen van de natuur, waarna ze zich geleidelijk en na enorme tijdsperioden in steeds hogere natuurrijken belichaamt. Heel deze evolutie vindt plaats *voordat* de monade het menselijke stadium heeft bereikt, en dit is een proces dat ordelijk verloopt, en niet onregelmatig heen en weer slingert.

Dit proces kan worden vergeleken met een ‘migratie van monaden’ door de verschillende rijken van de natuur heen, ‘een beweging over imaginaire grenzen van de ene locatie naar de andere’ en kan daarom heel terecht transmigratie worden genoemd.

Ieder van ons is door zulke transmigraties heengegaan voordat we ons huidige stadium van zelfbewuste mensen bereikten. Tijdens deze transmigraties hadden we slechts het bewustzijn van mineralen, planten en dieren.

Naar de voormenselijke evolutiefasen van de monade wordt verwezen in een aforisme in de joodse kabbala, dat zegt: ‘een steen wordt een plant, een plant wordt een dier, een dier wordt een mens en een mens wordt een god’. Dit betekent niet dat de lichamen van het ene natuurrijk veranderen in die van het andere, maar het verwijst naar de transmigraties van de monade van één type lichaam naar een ander type.

De soefidichter Jalālū’d-Din Rūmī verwijst naar hetzelfde onderwerp in het volgende gedicht:

Ik stierf als mineraal en werd een plant;
Ik stierf als plant en verscheen weer als een dier;
Ik stierf als dier en werd een mens;
Waarom zou ik dan bang zijn?
Wanneer werd ik minder door te sterven?
De volgende keer zal ik als mens sterven
Opdat ik vleugels krijg als een engel.
En ook van hieruit moet ik pogen verder te komen.

De dood en de ervaringen na de dood van het menselijke ego houden een overgang in van het bewustzijn van materiële naar innerlijke, onzichtbare gebieden, en tenslotte terug naar het materiële. Als de term ‘transmigratie’ wordt gebruikt in verband met de ervaringen na

de dood van het menselijke ego, dient dit beperkt te blijven tot de voortgang van het menselijke bewustzijn van het ene gebied of de ene toestand naar het andere gebied of de andere toestand binnen de eigen menselijke sfeer van activiteit.

Dichters en schrijvers hebben niet altijd onderscheid gemaakt tussen de voormenselijke transmigraties van de monaden lager dan de mens en de postmortale transmigraties van het menselijke ego of de menselijke ziel, maar lieten de twee ideeën tot één versmelten, en dit heeft aanleiding gegeven tot de verkeerde opvatting dat het menselijke ego transmigreert naar de lagere natuurrijken.

Ware transmigratie

De atomen die het fysieke lichaam van de mens opbouwen verspreiden zich na de dood. Hetzelfde gebeurt met alles wat bij de tweede dood wordt afgelegd, waaronder de meer etherische deeltjes van het modellichaam en ook bepaalde andere energieën die zich tussen het menselijke ego en het modellichaam bevinden. Al deze delen van de vroegere menselijke constitutie keren nu terug naar de natuur, ieder naar het gebied waartoe het behoort. Hier zijn ze vrij om als bouwstenen te worden opgenomen in de voertuigen van andere levende wezens waartoe ze worden aangetrokken.

Tijdens hun samenwerking met de menselijke entiteit, waarvan ze het voertuig hielpen opbouwen, ontvingen ze bepaalde indrukken, hoge of lage al naar gelang van de omstandigheden, en deze indrukken bepalen nu de richting van hun reizen. Ze kunnen het plantenrijk binnengaan of worden aangetrokken tot lichamen van verschillende dieren of misschien andere menselijke lichamen binnengaan.

De atomen van het gehele lagere deel van de menselijke constitutie migreren dus door de natuur en transmigreren van het ene natuurrijk naar het andere en dan misschien weer terug.

Op dit feit doelden de Ouden toen ze zeiden dat de mens door de lagere vormen van de natuur transmigreert, en deze bewering is juist wanneer met 'mens' de elementen van zijn samengestelde wezen worden bedoeld die zich op een lager gebied bevinden dan het menselijke ego, maar is onjuist als ze wordt toegepast op het menselijke ego of de hogere beginselen boven dit ego.

Voor een verdere toelichting op dit onderwerp verwijzen we de lezer naar de hoofdstukken 'Wederbelichaming' en 'Hoe de mens

wordt geboren en wedergeboren' in *De Esoterische Traditie* van G. de Purucker.

Reïncarnatie door de eeuwen heen

Een oude en wijdverbreide leer

Een studie van de religies en filosofieën van de mensheid door de eeuwen heen vanaf het verste verleden zal aantonen dat reïncarnatie een van de oudste en meest wijdverbreide leringen in de wereld is.

Vroegere verwijzingen naar reïncarnatie missen de details die men in de theosofische literatuur aantreft, want die informatie werd in het verleden niet openlijk bekendgemaakt.

In een aantal gevallen werden slechts gedeelten van de leer aangeboden, terwijl andere werden weggelaten. Zo weiden sommige schrijvers vrijwel uitsluitend uit over het voorbestaan zonder te spreken over de fasen van de leer die het bestaan na de dood betreffen. De leer verschijnt misschien niet altijd in haar ware gedaante, maar over de hele wereld is zij in de een of andere vorm bekend geweest en kan ook nu nog in vele landen worden gevonden.

Reïncarnatie in de religies van India

Het brahmanisme en het boeddhisme, met honderden miljoenen aanhangers in Azië, leren beide de wedergeboorte van de menselijke ziel.

In de *Bhagavad Gītā*, India's meest algemeen gelezen en geliefde boek van devotie, richt de innerlijke god van de mens, weergegeven door de godheid Krishna, zich met de volgende woorden tot de menselijke ziel:

Nooit was ikzelf niet, noch jij, noch al de vorsten van de aarde; noch zullen wij hierna ooit ophouden te bestaan. Zoals de heer van dit sterfelijke omhulsel daarin zijn kindertijd, jeugd en ouderdom ervaart, zo zal hij die in toekomstige incarnaties opnieuw ervaren. Iemand die standvastig is in deze overtuiging wordt niet verstoord door wat er ook zal gebeuren. . . .

Men zegt dat deze eindige lichamen die de ziel die daarin woont omhullen, Hem toebehoren, de eeuwige, de onvergankelijke, onbewijsbare geest, die zich in het lichaam bevindt. . . . Deze

geest doodt niet, en wordt niet gedood. . . . Hij wordt niet gedood wanneer dit sterfelijke omhulsel wordt vernietigd. . . .

Zoals een mens zijn oude kleding weggooit en nieuwe aantrekt, zo gaat de bewoner van het lichaam, nadat hij zijn oude sterfelijke omhulsel heeft achtergelaten, andere binnen die nieuw zijn. . . . De dood staat vast voor alle dingen die zijn geboren, en wedergeboorte voor allen die sterfelijk zijn. . . .

Ik zowel als jij zijn door vele geboorten heengegaan. . . . De mijne zijn mij bekend, maar jij kent de jouwe niet.

De mens bij wie de toewijding wordt onderbroken door de dood gaat naar het gebied van de rechtvaardigen [de gelukzalige droomtoestand tussen de incarnaties], waar hij een enorm aantal jaren verblijft en dan op aarde opnieuw wordt geboren in een rein en gelukkig gezin. . . .

Het is inderdaad een deel van mijzelf dat, nadat het in deze wereld van voorwaardelijk bestaan een leven heeft aangenomen, de vijf zintuigen en het denkvermogen bijeenbrengt opdat het een lichaam zal verkrijgen en dat weer verlaten. En die worden door de allerhoogste Heer meegevoerd naar en van ieder lichaam dat hij binnegaat of verlaat, zoals de wind de geur van een bloem met zich meedraagt.

Reïncarnatie in de bijbel

Reïncarnatie wordt in de bijbel niet als een specifieke lering gepresenteerd, maar we vinden een aantal uitspraken die betrekking hebben op voorbestaan en de wedergeboorte van individuele mensen, die aantonen dat de schrijvers die leer aanvaardden. Een aantal ervan volgt hierna:

In *Spreuken* 8:22-31 zegt Salomo dat hij zelfs vóór de schepping van de aarde bestond, en dat zijn vreugde met de mensenkinderen was, en in de bewoonbare delen van de aarde; met andere woorden, hij moet in die vroege periode als mens geboren zijn geweest, en daar hij nu, op het moment van het schrijven van zijn *Spreuken* als Salomo spreekt, bevindt hij zich weer in menselijke vorm. Dit is reïncarnatie. De tekst verwijst niet naar herhaalde geboorten in de toekomst, maar sluit dit idee niet uit.

In *Jeremia* 1:5 zegt de Heer, wanneer hij zich richt tot de profeet: 'Eer Ik u vormde in de moederschoot, heb Ik u gekend, en eer u voortkwam uit de baarmoeder, heb Ik u geheiligd; tot een profeet voor de volkeren heb Ik u gesteld.'

Dit impliceert het voorbestaan van Jeremia.

In *Jeremia* 30:9, *Ezechiël* 34:23 en 37:24 vindt men uitspraken dat David zal worden ‘verwekt’ en opnieuw koning of herder zal worden voor zijn volk. David was langgeleden gestorven: ‘verwekt’ te worden betekent duidelijk dat dezelfde ziel opnieuw zou worden geboren, zoals deze in een vroegere incarnatie geboren was geweest in een lichaam met de naam ‘David’.

We vinden het volgende in *Maleachi* 4:5: ‘Zie, Ik zend u de profeet Elia, voordat de grote en gevreesde dag des Heren komt.’

Dit is een duidelijke verwijzing naar voorbestaan en wedergeboorte; Elia, een profeet van wie men weet dat hij in het verleden heeft geleefd, wordt verwacht terug te komen in de toekomst. Er wordt niets gezegd over herhaalde wederkomsten, maar het is duidelijk dat als Elia in het verleden leefde en hier op aarde opnieuw werd geboren en zijn leven leefde en na verloop van tijd stierf, er geen reden is waarom hij niet nogmaals zou kunnen terugkeren vanuit zijn nieuwe postmortale toestand, en dat proces tot in het oneindige zou kunnen herhalen.

In *Johannes* 9:1-2 vinden we de volgende verwijzingen naar voorbestaan: ‘En voorbijgaande zag Hij [Jezus] een man, die sinds zijn geboorte blind was. En zijn discipelen vroegen Hem en zeiden: Rabbi, wie heeft gezondigd, deze of zijn ouders, dat hij blind is geboren?’

De vorm waarin de vraag is gesteld, toont aan dat voorbestaan als vanzelfsprekend wordt aangenomen door de discipelen, en door het idee in zijn antwoord niet te verwerpen geeft Jezus ervan blijk dat het voor hem acceptabel was.

‘Jezus vroeg aan zijn discipelen: Wie zeggen de mensen dat Ik ben? Zij antwoordden en zeiden: Johannes de Doper, anderen: Elia, weer anderen, dat een van de oude profeten is opgestaan’ (*Lucas*, 9:18-19).

Van iemand die nu leeft wordt hier gezegd dat hij een incarnatie is van iemand waarvan bekend is dat hij in het verleden heeft bestaan. Het antwoord op de vraag is op zichzelf een aanvaarding van voorbestaan, gevolgd door reïncarnatie, en omdat dit Jezus niet schokt of verrast, moet het idee voor hem aannemelijk hebben geklonken, en in feite toont de terloopse manier waarop met het idee wordt omgegaan aan dat het voor zowel Jezus als zijn discipelen vanzelfsprekend moet zijn geweest.

Overigens laat dit citaat zien dat de termen ‘verwekt’ of ‘op-

gestaan' die ook elders in de bijbel in vergelijkbare gevallen worden gebruikt duiden op reïncarnatie van het individu.

De joden geloofden, gebaseerd op oude profetieën, dat het verschijnen van hun Messias zou worden voorafgegaan door de *terugkeer* van de profeet Elia, en wat betekent 'terugkeer' anders dan wedergeboorte in een menselijk lichaam?

Als Jezus naar oude profetieën verwijst en over Johannes de Doper spreekt, zegt hij:

Deze is het, van wie geschreven staat: Zie, Ik zend mijn boodschapper voor uw aangezicht uit, die uw weg voor u zal bereiden.

Voorwaar, Ik zeg u, onder hen, die uit vrouwen zijn geboren, is er niemand opgestaan groter dan Johannes de Doper. . . .

En indien u het wilt aanvaarden: Hij is Elia, die komen zou.

– *Mattheus 11:10-14*

En hoe 'kwam' Elia? Hij kwam door te worden wedergeboren.

Nadat Johannes de Doper was onthoofd en zijn discipelen niet in staat waren gebleken in hem Elia, die aan de komst van Christus zou voorafgaan, te herkennen, vroegen ze Jezus:

Hoe kunnen dan de schriftgeleerden zeggen dat Elia eerst moet komen? Hij antwoordde en zei: Elia zal inderdaad komen en alles herstellen, maar Ik zeg u, dat Elia reeds is gekomen, en zij hebben hem niet [h]erkend, maar met hem gedaan al wat zij wilden. . . .

Toen begrepen de discipelen, dat Hij tot hen over Johannes de Doper had gesproken.

– *Mattheus 17:10-13*

In dit citaat en het eraan voorafgaande zien we dat Jezus zelf in ondubbelzinnige woorden stelt dat de ziel van Johannes de Doper dezelfde was als die van Elia. Deze bewering is volkomen in overeenstemming met de reïncarnatieleer. Jezus vestigt de aandacht op een gebeurtenis die nooit zou hebben kunnen plaatsvinden tenzij reïncarnatie een feit is. Hij onderwijst niet de volledige leer, want dat is niet zijn bedoeling; hij laat alleen zien hoe de leer in een specifiek geval van toepassing is.

Het feit dat in de bijbel reïncarnatie als vanzelfsprekend wordt aangenomen en niet als een specifieke leer wordt onderwezen, hoeft ons niet te verbazen wanneer we bedenken dat al eeuwen voordat Christus op aarde leefde deze lering overal bekend was en door de volkeren rondom de Middellandse Zee algemeen werd aangenomen.

Verschillende religieuze sekten en filosofische scholen in deze

landen waren gebaseerd op of beïnvloed door de mysteriescholen. Deze waren op hun beurt gebaseerd op de orfische en pythagorische leringen, waarvan die van reïncarnatie er één was.

Onder de joden geloofde de grootste en meest invloedrijke sekte, de Farizeeën, in reïncarnatie. De joodse generaal Flavius Josephus (37-98 n.Chr.), die tevens een priesterlijke functionaris en historicus van zijn volk was, was zelf een farizeeër. In een van zijn werken, *De joodse oudheden*, boek XVIII, hfst. 1, par. 3, 4, schrijft hij:

Zij [de Farizeeën] geloven dat de ziel een onsterfelijke macht in zich heeft en dat er in het oneraardse beloningen of straffen zullen zijn al naar gelang de mensen in dit leven deugdzaam of slecht hebben geleefd; laatstgenoemde zielen zullen eeuwigdurend gevangen worden gehouden, maar de eersten zullen het vermogen hebben opnieuw te leven. Door deze leerstellingen oefenen ze grote invloed uit op de mensen; al hun godsdienstoefeningen, gebeden of offerandes worden volgens die richtlijnen uitgevoerd. Op grond van hun voortdurend in praktijk brengen van deugden, zowel in hun dagelijkse handelen als in gesprekken, leggen de steden zo'n uitmuntende getuigenis over hen af.

– naar Eng. vert. Whiston

In een van zijn andere werken, getiteld *De joodse oorlog*, boek III, hfst. 8, par. 5, schrijft hij:

Weten jullie niet dat zij eeuwige roem oogsten die volgens de natuurwet uit dit leven vertrekken. . . . en dat hun ziel zuiver en gehoorzaam is en zij de heiligste plaats in de hemel krijgen, vanwaar ze in de wenteling van eeuwen opnieuw in een rein lichaam worden gezonden.

Een andere joodse sekte, de Essenen, geloofde eveneens in reïncarnatie.

We geven geen gedetailleerde verklaring van een onderwerp dat algemeen bekend is of als vanzelfsprekend wordt beschouwd zoals de draaiing van de aarde waardoor dag en nacht wordt veroorzaakt, als zo'n onderwerp ter sprake komt; en als in de tijd van Jezus een leer zoals die betreffende wedergeboorte zo algemeen bekend en geaccepteerd was, moeten we niet van hem verwachten dat hij gedetailleerd daarop ingaat. De terloopse alledaagse manier waarop het onderwerp wordt behandeld, geeft eerder aan dat deze als iets vanzelfsprekends werd beschouwd dan dat er ook maar enige twijfel over bestond.

Reïncarnatie in de vroegchristelijke periode

Tijdens de eerste eeuwen van het christelijke tijdperk was er nog weinig sprake van een gevestigde kerkelijke organisatie, maar de leringen werden bewaard en uitgewerkt door de volgelingen van de apostelen. De leiders onder hen, zij die het meest ontwikkeld waren en het meeste werden gerespecteerd, waren de zogenaamde 'kerkvaders'. Tot de bekendsten onder hen behoorden Clemens van Alexandrië, Origenes en Synesius. Volgens *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky (1:28) waren al deze mannen ingewijd in de mysteriën en moeten daarom heel goed bekend zijn geweest met de leringen over preëxistentie en reïncarnatie, een feit dat duidelijk blijkt uit hun geschriften.

Clemens (ca. 150-220 n.Chr.), die terecht door de christelijke kerk heilig werd verklaard, laat zien dat hij in preëxistentie geloofde als hij in hoofdstuk 1 van zijn *'Aansporing aan de heiden (tot bekering)'* schrijft: 'Maar vóór het tot stand brengen van de wereld waren wij er, want omdat we bestemd zijn in Hem te zijn, bestonden we tevoren in de ogen van God.'

Origenes (186-254 n.Chr.), leerling van St. Clemens en Ammonius Saccas, de stichter van de neoplatonische school, wordt beschouwd als een van de grootste christelijke geleerden en denkers. Eén citaat uit zijn geschriften, dat aantoont dat hij het idee van transmigratie in dieren verwierp, werd hiervoor al gegeven. Andere citaten die laten zien dat hij de leringen over preëxistentie en reïncarnatie accepteerde, volgen hier:

[Z]ij die beweren dat alles in de wereld onder leiding van de goddelijke voorzienigheid staat (wat ook wij geloven), kunnen om aan te tonen dat bij het goddelijke bestuur niet de geringste onrechtvaardigheid berust, volgens mij geen ander antwoord geven dan te geloven dat er bepaalde oorzaken uit een vorig bestaan waren waardoor de zielen vóór hun geboorte in het lichaam een zekere hoeveelheid schuld in hun gevoelsnatuur of door hun activiteiten hebben opgedaan, op grond waarvan ze door de goddelijke voorzienigheid waardig zijn bevonden in deze toestand te worden geplaatst.

– Origenes, *De principiis* [Over eerste beginselen], boek III, hfst. 3, afd. 5

In dit citaat behandelt Origenes het eeuwenoude probleem van onrechtvaardigheid en wijst erop dat de leer van preëxistentie de

enige verklaring is die het goddelijke bestuur kan ontdoen van het stigma van onrechtvaardigheid.

In boek IV, hfst. 1, afd. 23 van hetzelfde werk schrijft Origenes:

Van hen die naar de aarde afdalen is ieder dus volgens zijn verdiensten of overeenkomstig de plaats die hij daar innam, bestemd in deze wereld te worden geboren, in een ander land, of bij een ander volk, of in andere levensomstandigheden, of omringd door ongemak van een andere soort, of bij religieuze ouders of bij ouders die niet religieus zijn; zodat het kan gebeuren dat een Israëliet afdaalt bij de Scythen, en een arme Egyptenaar terecht komt in Judea.

Hoewel deze opmerkingen de nadruk leggen op preëxistentie is het gemakkelijk te zien dat zij reïncarnatie omvatten, zelfs al wordt dit niet met name genoemd. Als een 'Egyptenaar wordt geboren in Judea' betekent dit dat de Egyptenaar stierf en de ziel later werd geïncarneerd in het lichaam van iemand uit Judea. En hoe ontstond de Egyptenaar? Was hij niet een incarnatie van een eerder levend individu, dat misschien tot een ander volk behoorde? En was dit vroegere individu niet de incarnatie van iemand die nog eerder leefde, enz.? En als deze keten zich onbeperkt in het verleden uitstrekt, betekent dit dan niet dat deze zich ook onbeperkt in de toekomst moet uitstrekken? Waarom zou men moeten aannemen dat de man uit Judea het einde van de keten was? Als hij sterft, moet zijn ziel dan niet een nieuwe belichaming zoeken?

Synesius, de christelijke bisschop die in de 4de en 5de eeuw leefde was een neoplatonist, en de neoplatonisten onderwezen reïncarnatie.

E.D. Walker zegt in zijn *Reincarnation* (blz. 214) dat van Synesius bekend is 'dat toen de burgers van Ptolemais hem in hun bisdom uitnodigden, hij voor de eer bedankte met als reden dat hij bepaalde opvattingen huldigde waarmee zij het misschien niet eens zouden zijn want deze hadden na diep nadenken stevig wortelgeschoten in zijn geest. Als belangrijkste daarvan noemde hij de preëxistentieleer.'

We zien dus dat tot aan de 5de eeuw n.Chr. de leringen over preëxistentie en reïncarnatie bekend waren aan en geaccepteerd en openlijk onderwezen werden door het hoogste kerkelijke gezag, en als deze kerkleiders die leringen accepteerden mogen we aannemen dat ook hun volgelingen die accepteerden.

Reïncarnatie als kettters veroordeeld

De vraag doet zich nu voor: Als deze leringen in de eerste eeuwen van de christelijke jaartelling zo algemeen werden geaccepteerd, waardoor zijn ze dan later verdwenen?

Het is mogelijk dat de kerkvaders de reïncarnatieleer te moeilijk vonden om aan de menigte uit te leggen. Het is ook mogelijk dat het veel voorkomende misverstand over transmigratie in dieren, dat zo vaak in verband werd gebracht met reïncarnatie, zelf bijdroeg aan het in diskrediet brengen van de ware leer, en dat om deze redenen de latere kerkvaders de leer introduceerden dat er voor ieder individu bij zijn geboorte een nieuwe ziel werd geschapen.

Naarmate dit idee meer algemeen werd aangenomen, werd de oude lering geleidelijk op de achtergrond geschoven en werd steeds meer in het geheim onderwezen, als dat al gebeurde.

Zelfs nadat men haar als officiële kerkelijke leer had laten vallen, bleef het oude idee echter nog hangen en behield een groot aantal aanhangers. Lange tijd bestonden de twee leringen gelijktijdig, maar omdat ze elkaar wederzijds uitsloten, moest iets worden gedaan om de oudere lering die men nu als kettters beschouwde, de kop in te drukken.

Een vergadering van kerkleiders werd vervolgens bijeengeroepen om een oordeel te vellen over deze leer zoals die werd onderwezen door Origenes, en ook over een aantal van zijn andere leringen die eveneens als kettters werden beschouwd. Deze bijeenkomst of Nationale Synode zoals deze werd genoemd, werd omstreeks het jaar 538 in Constantinopel gehouden onder leiding van patriarch Mennas. Vijftien specifieke leringen van Origenes werden ter discussie gesteld en deze werden allemaal, na veel verhitte discussie formeel veroordeeld en anathema verklaard. De leringen die naar preëxistentie verwezen volgen hieronder.

Origenes' leringen kwamen erop neer:*

1) Dat de ziel vóór het huidige aardse leven bestaat; en uiteindelijk terugkeert in haar oorspronkelijke geestelijke aard en staat.

4) Dat de mens nu als vergelding of straf een stoffelijk of fysiek lichaam heeft als gevolg van verkeerd handelen, na het verzinken van de ziel in de stof.

---

*Uit een samenvatting van G. de Purucker in *De Esoterische Traditie*, blz. 22-3.

5) Dat deze geestelijke wezens zoals ze voorheen in de stof afdaalden uiteindelijk kunnen en zullen herrijzen tot hun vroegere spirituele staat.

13) Dat de ziel van Christus, evenals de zielen van alle andere mensen, een voorbestaan had; en dat Christus wat betreft zijn vermogen en zijn wezen van dezelfde soort is als alle andere mensen.

Na de veroordeling van deze leringen van Origenes door het kerkelijke gezag, konden preëxistentie en reïncarnatie niet langer als deel van de kerkelijke leringen worden onderwezen of getolereerd. Is het in het licht daarvan dan niet aannemelijk dat de kerkelijke literatuur aan een nieuw onderzoek zou worden onderworpen en dat elke verwijzing naar deze leringen zou worden uitgeroeid? Zou het daarom niet mogelijk zijn dat de eerdere geschriften zoals de evangeliën misschien meer directe verwijzingen naar preëxistentie en reïncarnatie hebben bevat dan er nu in voorkomen?

Het Griekse origineel van Origenes' grote werk *De principiis* [Over eerste beginselen] waarin de meeste van zijn verwijzingen naar reïncarnatie worden gevonden, is niet langer beschikbaar, maar er bestaat een Latijnse vertaling van. In het voorwoord van deze vertaling door de Latijnse theoloog Tyrannius Rufinus (345 – 410) verwijst deze naar eerdere vertalers van de geschriften van Origenes en hun gewoonte om veranderingen aan te brengen ten opzichte van het Griekse origineel, waar dit niet strookte met de toen heersende christelijke opvattingen. Rufinus zegt dan dat hij dezelfde methode heeft gevolgd, waarbij de vertaler als hij zogenaamde 'struikelblokken' in het oorspronkelijke Grieks tegenkwam 'deze in zijn vertaling zo gladstreek en corrigeerde dat een lezer van het Latijn niets zou tegenkomen dat in strijd zou zijn met ons christelijke geloof' (geciteerd in *De Esoterische Traditie*, blz. 347).

Als we ons realiseren dat in Rufinus' tijd de kerkelijke autoriteiten de leringen van preëxistentie en reïncarnatie met afkeuring begonnen te bekijken, is het dan niet waarschijnlijk dat deze leringen eruit zouden worden gepikt als precies dat soort 'struikelblokken' waarnaar Rufinus verwijst en dat ze daarom werden onderworpen aan Rufinus' methode van 'gladstrijken en corrigeren'?

Zelfs de Latijnse vertaling zoals zij is, laat weinig twijfel over Origenes' geloof in wedergeboorte, maar Rufinus' eigen bekentenis doet ons vermoeden dat als het Griekse origineel beschikbaar was, we daarin mogelijk nog explicietere en sterkere verwijzingen naar

het onderwerp zouden kunnen vinden.

Is niet de hele procedure aanvechtbaar, waarbij een groep studenten, die naar we mogen aannemen volgelingen van Jezus waren en in het kader van de anathema's van de Nationale Synode de taak op zich hadden genomen een leer te veroordelen die absoluut door hem werd bevestigd, en is deze werkwijze niet vatbaar voor kritiek?

In *Mattheus* 11:10-14 en 17:10-13 waarnaar hierboven werd verwezen, maakt Jezus zelf gebruik van de leringen van preëxistentie en wedergeboorte om voor zijn discipelen het één-zijn van Johannes de Doper en Elia te verklaren. Jezus toont daarmee dat hij deze leringen kent; in plaats van ze als onjuist te veroordelen, geeft hij, door ze te gebruiken, aan dat hij ze onderschrijft.

Daarnaast hebben we de getuigenis van de vroegste kerkvaders waaruit blijkt dat deze leringen in de eerste eeuwen van onze jaartelling nog circuleerden in de kerk.

Dan, 500 jaar na de dood van hun leraar, vinden we een groep zogenaamde volgelingen van hem die deze leringen, die hun leraar had onderschreven, veroordelen.

Hier is sprake van denkbeelden die direct met elkaar in strijd zijn. Als Jezus gelijk had, had de Nationale Synode ongelijk, en omgekeerd. Wie was in de beste positie om het te weten, Jezus of de latere kerkelijke autoriteiten?

Als de uitspraken van Jezus door zijn volgelingen worden geaccepteerd als afkomstig van de Zoon van God, hoe kunnen deze zelfde volgelingen dan een van die uitspraken uitkiezen en deze als onjuist veroordelen? Is dit niet een geval waarin de leerlingen hun leraar willen verbeteren?

De kerkvaders hadden kunnen protesteren tegen het verkeerde idee van transmigratie in dieren dat onder de onontwikkelden zo algemeen was verbreid, want dit was een leer die Jezus nooit had gesteund en die nergens in de bijbel is te vinden. Als zij dit wel hadden gedaan, zouden zij zeer te prijzen zijn geweest voor het verwijderen van een wijdverbreid misverstand. Maar toen ze zover gingen de ware leer met de valse te verwerpen, gooiden ze het kind met het badwater weg.

Hebben wij het recht een deel van Jezus' leringen te accepteren en andere te verwerpen? En als we al zijn leringen accepteren, moeten we ook reïncarnatie accepteren, want dat is er één van.

Anderen die in reïncarnatie geloven

Andere religies, filosofieën, sekten en volkeren die reïncarnatie in een of andere vorm hebben onderwezen zijn onder meer:

Het taoïsme in China.
 De mysteriën die in de tempels van Egypte werden onderwezen.
 De hermetische filosofie.
 De leer van Zarathoestra of Ahura Mazda.
 De orfische religie.
 De pythagorische filosofie.
 De mysteriescholen van Griekenland en Klein-Azië.
 Platonisme.
 De joodse kabbala.
 De talmoed.
 De Farizeeën en Essenen.
 De vroegchristelijke kerk.
 Neoplatonisme.
 De Amerikaanse indianen en de eskimo's.
 West-Afrikanen.
 Australische aboriginals.

Naast de stichters of hoofden van de verschillende groepen waarnaar hier wordt verwezen en die natuurlijk in reïncarnatie geloofden, zijn er een aantal individuele personen die door wat ze hebben geschreven, aangeven dat ze het eens zijn met het idee. Onder hen vinden we de volgende namen:

Patañjali	Plotinus
Ovidius	Rabbi Manasseh
Lucretius	David Hume
Flavius Josephus	Herder
Hierocles	Napoleon
Dr. Henry More	Goethe
Lessing	Shelley
Fichte	Honoré de Balzac
Kapila	Schopenhauer
Cicero	Jean B.F. Obry
Vergilius	Carlyle
Philo Judaeus	Longfellow

Andre Pezzani	Rosetti
Victor Hugo	Richard Wagner
Prof. Francis Bowen	James Freeman Clarke
James R. Lowell	Prof. Frederick H. Hedge
Walt Whitman	Tennyson
William R. Alger	Whittier
Thomas Bailey Aldrich	Sir Edwin Arnold
Jack London	William Sharp
Rudyard Kipling	Prof. William Knight
John Masefield	Ella Wheeler Wilcox
Wordsworth	Sir H. Rider Haggard
Jean Reynaud	George Russell (Æ)
Bulwer Lytton	Henry Ford
Emerson	Sir Humphrey Davy

Aan deze lijst kunnen nog meer namen worden toegevoegd, maar dit moet voldoende zijn om de ouderdom en het wijdverbreide voorkomen van de leer aan te tonen, en ook de aantrekkingskracht die de leer op filosofen, schrijvers en dichters tot in onze tijd heeft.

Het feit dat een bepaalde groep of bepaalde individuele mensen de leer aanvaarden is op zichzelf geen bewijs dat de leer waar is. En het feit dat een andere groep of andere individuele personen deze verwerpen is geen bewijs dat ze onwaar is. Maar als we in een van die groepen een aantal van de grootste filosofen en religieuze leraren die de wereld heeft gekend aantreffen, en ook een aantal minder grote maar toch algemeen bekende denkers, is dat dan geen aanwijzing dat hier sprake is van een onderwerp dat niet zomaar kan worden opzijgeschoven? We accepteren hun ideeën over andere zaken, waar ze beroemd om zijn; waarom zouden we hun mening over reïncarnatie dan negeren?

Citaten die de opvattingen over reïncarnatie van de hierboven genoemde groepen of individuen weergeven zijn beschikbaar. Om deze allemaal aan u voor te leggen zou een klein boekdeel vergen, en daarom geven we nu slechts een paar van die citaten. Veel van het nu volgende komt uit E.D. Walkers' *Reincarnation*, uitgave 1923.

De joodse theoloog en kabbalist, rabbi Manasseh Ben Israel (1604 – 1657), opperrabbijn aan de synagoge van Amsterdam, schrijft in *Nismath Hayem*:

Het geloof of de leer van transmigratie van zielen [d.w.z. reïncarnatie] is een *vast* en *onveranderlijk dogma* dat eenstemmig wordt geaccepteerd door onze hele kerkgemeenschap, zodat er niemand is te vinden die het zou durven ontkennen. . . . Er is inderdaad een groot aantal wijzen in Israël die vast overtuigd zijn van deze leer, zodanig dat zij het tot een dogma hebben gemaakt, een principieel punt van onze religie. Wij zijn daarom verplicht ons daardoor te laten leiden en dit dogma toe te juichen . . . omdat de waarheid ervan onbetwistbaar wordt bewezen door de Zohar en alle boeken van de kabbalisten.

De Duitse filosoof Schopenhauer (1788 – 1860) schrijft in zijn *Die Welt als Wille und Vorstellung*:

Wat slaap voor het individu is, is dood voor de wil [het ego]. Hij zou het niet een eeuwigheid lang kunnen uithouden om dezelfde handelingen en hetzelfde lijden te verdragen zonder daar werkelijk iets aan te hebben als de herinnering en individualiteit met hem verbonden bleven. Hij werpt ze af en dit is Lethe [de rivier van vergetelheid]; en door deze slaap van de dood verschijnt hij opnieuw, verfrist en toegerust met een ander intellect, als een nieuw wezen. . . .

Deze voortdurende nieuwe geboorten vormen dus de opvolging van levensdromen van een wil [ego] die op zichzelf onvernietigbaar is. . . .

Als Schopenhauer J.B.F. Obry, een Franse autoriteit op het gebied van het hindoeïsme, citeert, spreekt hij ook voor zichzelf:

De diepe overtuiging van de onvernietigbaarheid van onze natuur tot voorbij de dood, die iedereen in het diepst van zijn hart draagt, hangt volledig af van het bewustzijn van de oorspronkelijke en eeuwige aard van ons wezen.

We ontdekken dat de leer van metempsychose [d.i. reïncarnatie] stamt uit de vroegste en meest grootse tijdperken van het menselijk ras en dat zij altijd over de aarde verspreid is geweest als het geloof van de grote meerderheid van de mensheid; nee, werkelijk als de lering van alle religies, met uitzondering van die van de joden en de twee die daaruit zijn voortgekomen; in haar meest subtiele vorm komt ze echter in het boeddhisme het dichtst bij de waarheid.

Over de universaliteit van het geloof in metempsychose zegt Obry terecht in zijn voortreffelijke boek *Du Nirvana Indien*, blz. 13: 'Dit oude geloof kwam overal op de wereld voor en was in de

verre oudheid zo verbreid dat een geleerde Engelse geestelijke verklaarde dat het vaderloos, moederloos en zonder afstamming was.' Metempsychose werd al onderwezen in de veda's, zoals in alle heilige boeken van India, en het is algemeen bekend dat ze de kern vormt van het brahmanisme en het boeddhisme. Ze geldt tegenwoordig in heel niet-islamitisch Azië, dat wil zeggen bij meer dan de helft van de mensheid, dan ook als een rotsvaste overtuiging en heeft een ongelooflijk sterke invloed op het dagelijks leven. Ze was ook het geloof van de Egyptenaren, en van hen werd ze enthousiast ontvangen door Orpheus, Pythagoras en Plato. Maar vooral de pythagoreeërs hielden eraan vast. Dat het ook werd onderwezen in de mysteriën van de Grieken volgt onmiskenbaar uit het 9de boek van Plato's *Wetten*. Ook in de *Edda*, in het bijzonder in de *Voluspa*, wordt metempsychose onderwezen. Niet minder was ze het fundament van de religie van de druiden. Zelfs een islamitische sekte in India, de Bohrahs, waarvan Colebrooke volledig verslag doet in *Asiatic Researches*, gelooft in metempsychose en onthoudt zich dienovereenkomstig van elk dierlijk voedsel. Ook onder Amerikaanse indianen en negers, ja zelfs onder de oorspronkelijke bewoners van Australië vindt men sporen van dit geloof.

Ralph Waldo Emerson (1803 – 1882), de Amerikaanse filosoof en essayist, schrijft in *Representative Men*:

Voor de ziel die vele keren is geboren of zoals de hindoes zeggen, 'het pad van het bestaan door duizenden geboorten heeft bereisd', en die de dingen heeft gezien die hier, die in de hemel, en die hieronder zijn, is er niets waarvan zij geen kennis heeft vergaard; geen wonder dat ze zich kan herinneren, . . . wat ze vroeger wist. . . . Want onderzoek en geleerdheid is allemaal herinnering.

In zijn essay *The Oversoul* zegt hij: 'Het kind komt volgroeid ter wereld, wat een vroegere ontwikkeling door vorige levens veronderstelt.' In *Experience* zegt hij: 'We worden wakker en bevinden ons op een trap. Er zijn treden onder ons waarlangs we kennelijk omhoog zijn gekomen; en er zijn treden boven ons, vele, die naar boven leiden, verder dan wij kunnen zien.'

Emerson zegt ook in *Immortality*: 'We moeten onze bestemming opmaken uit de voorbereiding. We worden door ons instinct gedreven ontelbare ervaringen te ondergaan die van geen zichtbare waarde zijn en we doorlopen misschien een cyclus van vele levens voor we deze hebben verwerkt of uitgeput.'

In het tijdschrift van Charles Emerson schreef zijn broer Ralph Waldo het volgende:

De reden waarom Homerus voor mij is als een bedauwde ochtend, is omdat ook ik leefde toen Troje bestond en in de holle schepen van de Hellenisten voer . . . mijn ziel gaf leven aan het lichaam van een naamloze inwoner van Argos. . . . We vergeten dat we door de slaapverwekkende beker van het heden zijn bedwelmd.

In *Ways of the Spirit and other Essays*, door de unitaristische geestelijke en schrijver Frederick Henry Hedge (1805 – 1890) wordt in hoofdstuk 12 over ‘de menselijke ziel’ sterk gepleit voor reïncarnatie.

Als we terugkijken in onze herinneringen vinden we geen begin van het bestaan. Wie van ons weet iets, behalve door verhalen van anderen, van de eerste twee jaar van zijn leven op aarde? Niemand herinnert zich het moment toen hij voor het eerst ‘ik’ zei of dacht. We begonnen voor anderen te bestaan voordat we voor onszelf begonnen te bestaan. Onze ervaring valt niet samen met ons bestaan, en onze herinnering begrijpt dit bestaan niet. Wij brengen niet de wortel voort, maar de wortel ons.

Wat is de wortel? Wij noemen hem ziel. *Onze* ziel noemen we hem; strikt genomen is hij niet van ons, maar zijn wij van hem. Hij is geen deel van ons, maar wij zijn een deel van hem. Hij is niet één element in een verzameling elementen die samen onze individualiteit vormen, maar de wortel van die individualiteit. Hij is groter dan wij zijn en anders dan wij zijn – dat wil zeggen, dan ons bewuste zelf. Het bewuste zelf begint pas enige tijd na de geboorte van het individu. Het is niet ingeboren, maar een voortbrengsel – als het ware de bloesem van een individualiteit. We kunnen ons talloze zielen indenken die nooit dit product voortbrengen, die nooit uitgroeien tot een zelf. En de ziel die zo bloeit bestaat voordat de bloesem ontluikt.

Hoelang tevoren is onmogelijk te zeggen; of bijvoorbeeld de geboorte van een menselijk individu het begin is van het bestaan van de ziel; of ieder nieuw lichaam voorzien wordt van een nieuwe ziel, of dat het lichaam aan een tevoren bestaande ziel wordt gegeven. Het is een vraag waarop de theologie geen licht werpt en die de psychologie slechts vaag toelicht. Maar zover die vage toelichting reikt, steunt ze de hypothese van preëxistentie. Die hypothese schijnt het best te kloppen met het veronderstelde voortgaande bestaan van de ziel in het hiernamaals. Al wat een

begin had in de tijd, zo lijkt het, moet een einde hebben in de tijd. De eeuwige bestemming die het geloof toeschrijft aan de ziel vooronderstelt een eeuwige oorsprong. Aan de andere kant als de preëxistentie van de ziel werd bevestigd zou dit tevens onsterfelijkheid bevestigen. . . .

De geboorte van een ziel in het huidige lichaam betekende de dood van het oude – ‘een slaap en een vergeten’. De ziel is in een lichaam gaan slapen en werd wakker in een nieuw. De slaap is een kloof van vergetelheid tussen de twee. . . .

Het wordt algemeen toegegeven dat er aangeboren verschillen van karakter in de mens zijn – verschillende neigingen, temperamenten, die door verschillen in omstandigheden of opvoeding niet geheel kunnen worden verklaard. Ze komen naar voren waar de omstandigheden en opvoeding overigens hetzelfde waren; ze schijnen aangeboren te zijn. Deze worden soms toegeschreven aan een structuur, maar met een structuur is nog niet alles gezegd. Die moet op haar beurt worden verklaard. Volgens mij is het de ziel die de structuur voortbrengt, en niet de structuur de ziel. De vooronderstelling van een vroeger bestaan zou deze verschillen het best kunnen verklaren als iets dat van leven op leven wordt overgedragen – de oogst van het zaad dat in andere bestaansstanden werd gezaaid en waarvan de vruchten blijven, hoewel men zich het zaaien niet meer herinnert.

In de *Princeton Review* van mei 1881 publiceerde de Amerikaanse filosoof prof. Francis Bowen (van Harvard University) (1811 – 1890) een zeer interessant artikel over ‘christelijke metempsychose’, waarin hij aandringt op de christelijke erkenning van reïncarnatie.

Ons leven op aarde wordt terecht beschouwd als discipline en voorbereiding op een hoger en eeuwig leven hierna. Maar als het beperkt is tot de duur van een enkel sterfelijk lichaam is dat zo kort dat dit nauwelijks voldoende lijkt voor zo’n groots doel. Zeventig jaar kan onmogelijk een adequate voorbereiding zijn op de eeuwigheid. Maar welk bewijs hebben we dat de beproeving van de ziel binnen zulke nauwe grenzen wordt beperkt? Waarom kan deze niet worden voortgezet, of herhaald, via een lange reeks opeenvolgende generaties waarbij dezelfde persoonlijkheid [individualiteit] de ene na de andere van een onbepaald aantal woningen van vlees bezielt, en de training die zij heeft ontvangen, het karakter dat zij heeft gevormd en de stemmingen en de neigingen waaraan zij heeft toegegeven in de bestaansfase die daaraan onmiddellijk voorafging, telkens aan de volgende overdraagt? . . .

Waarom zouden we het onaannemelijk vinden dat dezelfde ziel achtereenvolgens een onbepaald aantal sterfelijke lichamen zou bewonen, en op die manier haar ervaring en beproeving verlengt tot ze in ieder opzicht rijp is geworden voor de hemel of het laatste oordeel? Zelfs tijdens dit ene leven verandert ons lichaam voortdurend, hoewel dat gebeurt via een proces van afbraak en herstel dat zo geleidelijk verloopt dat we het niet merken. Iedere mens verblijft aldus achtereenvolgens in vele lichamen, zelfs tijdens één kort leven. . . .

Als iedere geboorte een daad van absolute schepping was, de introductie in het leven van een volkomen nieuw wezen, zouden we ons redelijkerwijs kunnen afvragen waarom verschillende zielen al vanaf het begin zulke uiteenlopende karaktertrekken laten zien. We starten niet allemaal even voorspoedig in de race die vóór ons ligt en daarom kan niet worden verwacht dat iedereen aan het eind van één korte sterfelijke pelgrimstocht hetzelfde doel bereikt en in gelijke mate geschikt is voor de zegeningen of bestraffingen van een onveranderlijke toestand in het hiernamaals. De eenvoudigste waarneming verzekert ons dat het ene kind wordt geboren met beperkte capaciteiten en misschien eigenzinnige neigingen, sterke hartstochten en een weerspannige aard, dat het ertoe neigt kwaad te doen, en dat deze dingen bijna zeker snel tot ontwikkeling zullen komen. Iemand anders daarentegen lijkt vanaf het begin met meer geluk begiftigd te zijn; hij is niet alleen beminnelijk, welwillend en vriendelijk, maar ook vlug van begrip en vroeg wijs, een kind waarvan men heel wat verwacht. De een lijkt een kwade kwelgeest, terwijl de andere al vroeg de belofte inhoudt van een Cowley of een Pascal. Ook de verschillen van uiterlijke omstandigheden zijn zo enorm en duidelijk aanwezig dat ze veel af schijnen te doen aan de verdienste van een goed geleefd leven en de schuld van zonde en misdaad. De een wordt gelukkig opgevoed in een christelijk gezin en onder zoveel beschermende invloeden dat het pad van deugd zich recht en open voor hem uitstrekt – inderdaad zo duidelijk dat zelfs een blinde dat pad veilig zou kunnen gaan; terwijl iemand anders geboren lijkt te zijn met een erfenis van ellende, blootstelling aan gevaar, en misdaad. De een wordt geboren in Centraal-Afrika, terwijl een ander in het hart van het welvarende Europa ter wereld komt. Hoe zit het dan met de eeuwige rechtvaardigheid? Hoe kunnen zulke vreselijke ongelijkheden in overeenstemming worden gebracht met de oneindige wijsheid en goedheid van God?

Als metempsychose [reïncarnatie] wordt opgenomen in het

plan van het goddelijke bestuur van de wereld, verdwijnt deze moeilijkheid volkomen. Vanuit dit standpunt beschouwd wordt iedereen geboren in de toestand die hij door zijn eigen vroegere geschiedenis eerlijk heeft verdiend. Hij draagt de gewoonten en neigingen die hij heeft gevormd, de stemmingen waaraan hij heeft toegegeven, de hartstochten die hij niet in bedwang heeft gehouden, van het ene leven naar het andere met zich mee, maar heeft vrijwillig toegestaan dat deze hem naar zonde en misdaad leiden. . . .

Niets belet ons echter te geloven dat de beproeving van een ziel zich eindeloos uitstrekt over een groot aantal opeenvolgende levens op aarde, waarbij iedere opeenvolgende handeling in het hele levensverloop een vergelding of vergoeding is voor wat eraan voorafging. Want dit is de universele wet van het bestaan, of het nu de materie betreft of het denken. Alles verandert, niets sterft in de zin dat het wordt vernietigd. Wat wij de dood noemen is slechts het oplossen van een complex lichaam in zijn samenstellende delen, en niets dat werkelijk één en ondeelbaar is gaat in dat proces verloren of teniet. . . . De menselijke ziel die, zoals we weten op grond van de continuïteit van het bewustzijn, absoluut één en ondeelbaar is, gaat na het uiteenvallen van wat eens zijn woning was verder om een ander lichaam te bezielen. . . . We kunnen ons gemakkelijk indenken en geloven dat iedere persoon die nu leeft een *nieuwe* verschijningsvorm is van iemand die misschien eeuwen geleden onder een andere naam, in een ander land heeft geleefd, zij het misschien niet van dezelfde lijn van afstamming, en toch in zijn diepste wezen en essentiële karakter één en dezelfde met hem. Zijn omgeving is veranderd; de oude woning van vlees is afgebroken en herbouwd, maar de bewoner is nog dezelfde. Hij stamt af van een vroegere generatie en brengt met zich mee wat òf een hulp kan zijn òf een belemmering; namelijk het karakter en de neigingen die hij daar heeft gevormd en gekoesterd. En daarin ligt vergelding; hij is begonnen aan een nieuw stadium van beproeving en daarin moet hij nu leren waar het karakter dat hij daar heeft opgebouwd van nature toe leidt wanneer het op een nieuw en mogelijk ruimer toneel wordt beproefd. Als dit niet zo is, vertel me dan waarom mensen met zulke verschillende karakters en met zulke verdorven neigingen worden geboren. . . . Ze brengen geen herinnering van de gebeurtenissen van hun vorige leven met zich mee, omdat zo'n geheugen hen ongeschikt zou maken voor de nieuwe rol die ze moeten spelen. Maar ze zijn nog steeds dezelfde in hun principes en gedragingen, in de diepste drijfveren van hun handelen die de vergeten gebeurtenissen van hun vorige

leven tot ontwikkeling hebben gebracht en versterkt. Ze zijn dezelfde op alle essentiële punten die hen in het verleden maakten tot een zegen of een vloek voor ieder met wie ze in onmiddellijk contact kwamen en door middel waarvan ze opnieuw een bron van wel of wee zullen worden voor hun omgeving. Natuurlijk kunnen deze ingeboren neigingen worden vergroot of bedwongen door de lessen van een nieuwe ervaring, door na te denken, en door het tot een gewoonte te maken om aan de waarschuwingen van het geweten aandacht te schenken of ze te negeren. Maar ze bestaan nog steeds als oorspronkelijke neigingen, en als zodanig moeten ze het opgaande of neerwaartse pad gemakkelijker en natuurlijker maken en het waarschijnlijker maken dat een doel wordt bereikt dat zover weg ligt en anders onbereikbaar zou zijn. . . .

Het lijkt niet gepast dat een korte periode van beproeving voldeende is om een eeuwigheid van beloning of straf te verdienen. Het is veel redelijker te geloven dat het toekomstige leven dat we volgens de lering kunnen verwachten, op het huidige leven zal lijken en in deze wereld zal worden doorgebracht, hoewel we de last of de zegen, die ons erfdeel is uit het verleden, daar naartoe met ons meedragen. Naast de spirituele betekenis van de leer van regeneratie, en afgezien van de nieuwe geboorte die 'uit water en uit de geest' is, ligt er mogelijk een letterlijke betekenis in de plechtige woorden van de Verlosser, 'tenzij een mens opnieuw wordt geboren, kan hij het koninkrijk Gods niet beërven'.

Ds. William R. Alger (1822 – 1905), een unitaristische predikant en schrijver, wijdde de helft van zijn leven aan een groot boekdeel over onsterfelijkheid, getiteld *A Critical History of the Doctrine of a Future Life* dat wordt beschouwd als een standaardwerk over dat onderwerp. In de eerste editie, uitgegeven in 1860, karakteriseert de auteur reïncarnatie als een bedrieglijk overtuigende misvatting, niet waard om geloof aan te hechten. Hij vervolgde zijn studie over dit onderwerp nog vijftien jaar en in de laatste editie (1878) stond het uiteindelijke resultaat van zijn meest diepgaande onderzoekingen waarbij hij oprecht reïncarnatie onderschrijft en verdedigt:

Van alle doordachte en verfijnde vormen van het geloof in een toekomstig leven is er geen enkele die zo'n uitgebreide en langdurige invloed heeft gehad als deze [reïncarnatie]. Ze heeft de stem van de meerderheid, en is eeuwenlang aangehangen door de helft van de mensheid met een kracht van overtuiging die haar

gelijke bijna niet kent. Wat op het eerste gezicht het meest opvallende feit is betreffende de leer van herhaalde incarnaties van de ziel, waarbij haar vorm en ervaring in iedere opeenvolgende belichaming wordt bepaald door haar verdiensten in de voorafgaande belichamingen, is inderdaad het voortdurende opnieuw verschijnen van dit geloof in alle delen van de wereld en de vaste greep die ze op bepaalde grote volkeren heeft. . . .

De gedachten die hierin [reïncarnatie] zijn belichaamd zijn zo prachtig en de methode ervan is zo rationeel, het gebied van overpeinzing waartoe ze het denken verheft is zo groots en de vooruitzichten die ze opent hebben zo'n universeel bereik en belang, dat de studie ervan ons volledig in harmonie brengt met het verheven terrein van de onsterfelijkheidsgedachte en van een kosmopolitische rechtvaardiging van de Voorzienigheid, onthuld aan ieders oog. Ze verheft ons uit de kleinheid van onze onbetekenende bezigheden en zelfzuchtige zaken en maakt het voor ons gemakkelijker te geloven in de meest grootse verwachtingen die de mensheid ooit heeft gekoesterd.

De industrieel en autofabrikant Henry Ford gaf zijn opvattingen over reïncarnatie in een interview met George Sylvester Viereck (*The San Francisco Examiner*, 26 augustus 1928):

Ik heb de theorie van reïncarnatie aangenomen toen ik zesentwintig was. . . .

De godsdienst bood in dit opzicht niets – althans ik kon het niet ontdekken. Zelfs het werk kon me geen volledige voldoening verschaffen. Werk is nutteloos als we de in een leven verzamelde ervaringen niet in het volgende kunnen gebruiken.

Toen ik reïncarnatie ontdekte was het alsof ik een universeel plan had gevonden. Ik beseftte dat er kansen waren om mijn ideeën uit te werken. Tijd was niet langer beperkt. Ik was niet langer een slaaf van de wijzers van de klok. Er was tijd genoeg om plannen te maken en scheppende arbeid te verrichten.

De ontdekking van reïncarnatie schonk mijn denken rust. Ik was tot rust gekomen. Ik voelde dat er orde en vooruitgang waren in het levensmysterie. Ik zocht niet meer ergens anders naar een oplossing voor het levensraadsel.

Als u een verslag van dit gesprek maakt, schrijf het dan zo dat het denken van de mensen wordt gerustgesteld. Ik zou graag de rust die de langetermijnvisie ons geeft op anderen willen overbrengen.

We bewaren allemaal, al is het zwakjes, herinneringen aan

vorige levens. We voelen vaak dat we een voorval of ervaring al eerder, in een vroeger bestaan, hebben meegemaakt. Maar dat is niet het voornaamste; de essentie, de kern, de gevolgen van ervaring zijn van waarde en blijven ons bij.

John Masefield (1878-1967), toneelschrijver en hofdichter van Engeland, drukt zijn gezichtspunten over reïncarnatie uit in een prachtig gedicht, getiteld 'Een overtuiging'.

Ik beweer dat wanneer iemand sterft
 Zijn ziel naar de aarde weerkeert;
 Getooid in een nieuw omhulsel van vlees
 Wordt hij uit een andere moeder geboren.
 Met krachtiger ledematen en een helderder brein
 Gaat de oude ziel opnieuw op weg.

Dit is mijn overtuiging en hoop;
 Deze hand die de pen vasthoudt,
 Is honderden keren stof geweest
 En, als stof, tot stof teruggekeerd;
 Deze ogen van mij knipperden en schitterden
 In Thebe, in Troje, in Babylon.

Al wat ik oprecht denk en doe
 Of maak, bederf, of zegen, of verpruts,
 Is een vloek of zegen precies op maat
 Van vroegere gemakzucht of inspanning.
 Mijn leven is het relaas van een optelsom
 Van het begaan en overwinnen van fouten.

Ik weet dat in mijn levens die komen
 Mijn bedroefde hart zal branden en pijn doen,
 En aanbidden, vergeefs,
 De vrouw die ik telkens afwees,
 En zal beven als ik een ander zie ontvangen
 De liefde die ik afwees, de liefde die ze gaf.

En ik zal leren kennen, door boze woorden,
 Door spot en hoon en vele tranen,
 Een azende zwerm terugkerende vogels,
 De spot en minachting die ik zelf uitsprak.
 De moedige woorden die ik verzuimde te spreken
 Zullen me als lafaard brandmerken op mijn wang.

En terwijl ik over de wegen zwerf
Word ik geholpen en genezen en gezegend;
Liefdevolle woorden zullen bemoedigen en stimuleren
Om op te klimmen naar onvermoede hoogten,
Mijn weg zal de weg zijn die ik heb gemaakt;
Al wat ik gaf wordt terugbetaald.

Zo zal ik vechten, zo zal ik gaan,
In deze lange strijd onder de sterren;
Nu eens zal een gloed mijn hoofd omringen,
Dan weer zal ik verzwakken, lidtekens vertonen,
Tot dit omhulsel, deze hinderlijke vorm,
Geheel tot koninklijk goud is omgesmeed.

8

Karma: de wet van gevolgen

Wetten die eigen zijn aan de natuur

De natuur bezit een ingewortelde neiging om evenwicht en harmonie te herstellen overal waar deze zijn verstoord.

Als de tak van een boom uit zijn positie wordt gebogen, reageert hij met een gelijke kracht in de tegenovergestelde richting, die de tak weer in zijn oorspronkelijke positie zal terugbrengen als hij wordt losgelaten. Als men een steen de lucht in gooit, valt deze naar de aarde terug met een snelheid die gelijk is aan die waarmee hij omhoog werd gegooid. Als een gewicht wordt opgehangen aan een touw, brengt dit in het touw een spanning teweeg die gelijk is aan het gewicht, maar die in de tegenovergestelde richting trekt.

Dit zijn voorbeelden op het stoffelijke gebied van een automatische tendens in de natuur, die in de mechanica als volgt wordt geformuleerd: 'bij iedere actie hoort een gelijke en tegengesteld gerichte reactie'. Andere voorbeelden van de neiging in de natuur om evenwicht te herstellen zien we in zulke alledaagse verschijnselen als water dat na te zijn beroerd weer een glad oppervlak aanneemt; de lucht in de atmosfeer die van hogedrukgebieden naar lagedrukgebieden stroomt, of een bewegende slinger die uiteindelijk zijn rustpositie weer inneemt.

De oude leringen vertellen ons dat dezelfde neiging door het hele universum op alle gebieden, zichtbare zowel als onzichtbare, werkzaam is. Ook wij mensen worden door dezelfde wet beheerst, omdat ook wij deel zijn van de natuur. In ons diepste wezen zijn we een met het universele leven. Door deze innerlijke bron zijn we met elkaar verbonden zoals de bladeren van dezelfde boom, of de cellen en organen van het menselijk lichaam. De natuurlijke relatie tussen mensen

is er daarom een van harmonie en samenwerking voor het welzijn van het geheel. Als deze harmonische relatie wordt verbroken, reageert de natuur door reacties van een soortgelijk type teweeg te brengen. Als daarom onze motieven, gevoelens, gedachten en handelingen van schadelijke aard zijn, zal hetzelfde naar ons terugkeren, en als ze een heilzaam karakter hebben, zal de reactie ook heilzaam zijn. Op die manier geeft het leven ons terug wat wij inbrengen.

De neiging in de natuur om op van buiten komende impulsen te reageren met het voortbrengen van gelijkwaardige reacties wordt aangeduid met uitdrukkingen als ‘de wet van oorzaak en gevolg’, ‘de wet van gevolgen’, enz. In de hindoeïfilosofie wordt daarvoor de Sanskrietterm ‘karma’ gebruikt. Omdat er in westerse talen geen geschikt woord is om dit idee weer te geven, en om omslachtige uitdrukkingen te vermijden, is in de theosofische literatuur voor dit doel de Sanskrietterm overgenomen.

Letterlijk vertaald betekent karma ‘handeling’, maar voor de hindoe heeft dit woord een bredere betekenis dan voor de westerling. Voor de hindoe ligt het gevolg in de oorzaak besloten. Hij is van mening dat de beginhandeling slechts één helft is van een proces dat niet volledig is zolang de reactie niet heeft plaatsgevonden. De term karma omvat daarom zowel oorzaak als gevolg. Karma wordt soms aangeduid als een ‘wet’, maar dit moet niet worden opgevat in de juridische zin als een edict dat door een of andere externe autoriteit is uitgesproken, maar eerder in de wetenschappelijke zin als een kwaliteit die eigen is aan de natuur.

Karma is de fundamentele wet die alle handelingen beheerst. Het is de bewaarder van het evenwicht, de hersteller van een verstoorde balans. Het straft of beloont niet, het zorgt alleen voor aanpassing.

In *De Geheime Leer* (1:714-5) schrijft H.P. Blavatsky:

[H]et enige gebod van karma – een eeuwig en onveranderlijk gebod – is volkomen harmonie, zowel in de wereld van de stof als in de wereld van de geest. Het is dus niet karma dat beloont of straft, maar wij belonen of straffen onszelf, al naar gelang wij met de natuur samenwerken en door middel van haar handelen, en ons houden aan de wetten waarop die harmonie berust, of – die wetten overtreden. . . .

[E]r is werkelijk geen ongeval in ons leven, geen ongeluksdag en geen tegenspoed, die niet kan worden herleid tot onze eigen daden in dit of in een ander leven. Als men de wetten van

harmonie overtreedt, . . . moet men erop zijn voorbereid tot de chaos te vervallen die men zelf heeft voortgebracht. . . .

Karma-Nemesis is niets anders dan het (geestelijke) dynamische gevolg van oorzaken die zijn voortgebracht en krachten die tot activiteit zijn gekomen door onze eigen daden.

Het *Boek van de gulden voorschriften* zegt over karma:

Leer dat geen poging hoe gering ook, hetzij in goede of verkeerde richting, uit de wereld van oorzaken kan verdwijnen. U kunt op deze 'dag' [dit leven] uw kansen scheppen voor uw 'morgen' [toekomstige levens]. Tijdens de 'grote reis' [de cyclus van bestaansvormen] brengen de oorzaken, elk uur gezaaid, ieder haar oogst van gevolgen voort, want in deze wereld heerst strikte rechtvaardigheid. Met de machtige beweging van haar nooit-dwalende werking brengt ze aan stervelingen levens van geluk of tegenslag, het karmische kroost van al onze vroegere gedachten en daden.

– H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*, blz. 32

Wetmatigheid in de natuur

Als we de natuur bestuderen, ontdekken we dat haar krachten overal waar we die aan strenge testmethoden hebben kunnen onderwerpen aan duidelijk vaststaande wetten gehoorzamen.

Zo zijn bijvoorbeeld de wetten waardoor de zwaartekracht wordt beheerst al langgeleden vastgesteld. Veel wetten die elektriciteit, magnetisme, chemische reacties, warmte, licht, geluid en stralingsverschijnselen betreffen, zijn eveneens bekend. De bewegingen van zonnen en planeten blijken aan de wetten van de natuurkunde te voldoen. Er kunnen nog meer voorbeelden worden aangehaald. In al deze gevallen heeft men gevonden dat de reacties van de natuur consistent zijn en dat experimenten die onder dezelfde omstandigheden worden uitgevoerd altijd dezelfde gevolgen zullen voortbrengen.

Men kan zeggen dat alle wetenschappelijke inspanningen erop gericht zijn nieuwe verschijnselen in de natuur te ontdekken, en ook de krachten die deze voortbrengen en de wetten die deze krachten beheersen. Dit hele streven is gebaseerd op de vaste overtuiging dat natuurverschijnselen op onveranderlijke wetten zijn gebaseerd die, hoewel nu nog onbekend, alleen maar wachten op hun ontdekking. Iedere wetenschappelijke onderzoeker toont door de inspanning die

hij zich getroost zijn overtuiging dat alle verschijnselen in de natuur door wetten worden beheerst.

Ook in de wereld van de ideeën kunnen we zien hoe het gevolg op de oorzaak volgt. Dit wordt op treffende wijze gedemonstreerd in de wiskunde, waar iedere opeenvolgende stap, of het gaat om de eenvoudigste berekeningen of de hoogste takken van deze wetenschap, is gebaseerd op feiten die al eerder zijn bewezen. Een meetkundige stelling wordt bewezen aan de hand van een strikte stapsgewijze afleiding, feiten die volgen op andere feiten die eerder zijn bewezen. Van wiskunde kan men zeggen dat het de ‘maatstok’ is aan de hand waarvan kennis die op andere gebieden is verzameld wordt ‘gemeten’, want een van de algemeen toegepaste stappen die nodig zijn bij het interpreteren van experimentele gegevens is om te kijken of deze in wiskundige formules kunnen worden samengevat.

De wetten van de natuur moeten universeel geldig zijn

Maar hoe zit het met het enorme aantal verschijnselen in de natuur dat we tot nu toe niet aan strikte testmethoden hebben kunnen onderwerpen? En hoe zit het met de ervaringen van het menselijk leven, die ons ieder zo wezenlijk raken in ons persoonlijke leven en in onze relaties met de natuur en met onze medemensen?

Moeten we aannemen dat deze verschijnselen tot een andere klasse behoren dan die waarvan we weten dat ze beheerst worden door de wetten van de natuur? Moeten we aannemen dat het hier om willekeurige op toeval berustende gebeurtenissen gaat – of moeten we erkennen dat ook deze verschijnselen duidelijk vaststaande wetten volgen? De voornaamste belemmering om in deze gevallen wetmatigheid te accepteren ligt in het feit dat we niet in staat zijn de werkingen van zulke wetten op te sporen. Maar is het feit dat we daarin niet slagen voldoende reden om te concluderen dat deze verschijnselen het gevolg zijn van toeval?

Er zijn verschijnselen die onbekend waren aan onze voorouders of die zij niet konden verklaren, maar die we tegenwoordig wel kennen en begrijpen.

Er zijn verschijnselen die onbekend en onverklaard zijn voor grote delen van de huidige mensheid, maar deze zelfde verschijnselen worden door andere, beter opgeleide mensen wel gekend en begrepen.

Als onze voorouders in het verleden en degenen in onze samen-

leving die nu daartoe niet zijn opgeleid en deze verschijnselen niet kunnen uitleggen, hadden geconcludeerd dat ze het resultaat waren van toeval, dan weten we dat zo'n conclusie een beoordelingsfout zou zijn geweest, want wetenschappers hebben bewezen dat deze verschijnselen door natuurwetten worden beheerst.

Als verschijnselen die in het verleden niet werden begrepen aan wetenschappelijk onderzoek worden onderworpen en nu wel worden begrepen, is het dan niet redelijk te veronderstellen dat van andere verschijnselen, die door ons niet worden begrepen, eveneens na toekomstig onderzoek zal blijken dat ze aan vaste wetten voldoen? Kan er ook maar enige twijfel aan bestaan dat de wetten van de natuur universeel zijn en dat als men van sommige van haar verschijnselen *weet* dat ze door wetten worden beheerst, dat voor allemaal moet gelden?

Kan het niet zijn dat verschijnselen die voor ons nog onverklaard zijn, wel worden begrepen door anderen die verder ontwikkeld zijn dan wijzelf? Dit is volgens de meesters van wijsheid, die in hun evolutie het menselijke stadium voorbij zijn, inderdaad het geval. Zij zijn in staat hun bewustzijn over te brengen naar de onzichtbare gebieden van de natuur en ze berichten ons vanuit deze gunstige positie dat ieder verschijnsel in de natuur het resultaat is van de werking van een of andere natuurwet, en dat in die gevallen waarin de keten van oorzakelijkheid niet kan worden gevolgd op het uiterlijke fysieke gebied, deze op de innerlijke gebieden van de natuur wel bestaat en kan worden gevolgd.

De krachten van de natuur werken automatisch en met precisie, of ze nu worden gezien en begrepen of niet. Het is als iemand die telt met een rekenmachientje. Het technische gedeelte zit vanbinnen en degene die het gebruikt begrijpt misschien niet hoe het werkt, maar telkens als men op de knop drukt, wordt het nieuwe getal bij het vorige opgeteld.

Zo is het ook met de mens in zijn relatie tot de natuur en zijn medemensen. De heerschappij van karma is volledig, en het is voor ons nutteloos te proberen aan de gevolgen van onze handelingen te ontsnappen, want we dragen de zaden ervan in onze innerlijke natuur met ons mee, waarheen we ook gaan. Na verloop van tijd zullen we oogsten wat we hebben gezaaid. Als wat we zaaiden slecht was, zal de oogst slecht zijn, maar er zal niets kwaads tot ons komen dat we niet hebben gezaaid; alleen wat ons rechtmatig toekomt, niet meer en niet

minder. En als het gezaaide goed was, zal ook de oogst goed zijn. Deze kan niet worden achtergehouden; hij zal ons hoe dan ook ten deel vallen. We hoeven niet 'voor onze rechten te vechten'. Karma doet dat voor ons. Maar we kunnen geen enkel voordeel ontvangen dat we niet hebben verdiend. Als we dat toch proberen te doen, zal dat later moeten worden teruggegeven aan degene aan wie het rechtmatig toekomt.

Vertraagde gevolgen

Als een steen de lucht in wordt gegooid valt hij een paar seconden later op de grond. De kracht van de beweging die door de hand die hem gooit eraan is gegeven draagt energie over aan de steen. Terwijl de steen door de lucht beweegt, wordt deze energie niet verbruikt. Wanneer de steen de grond raakt, wordt de inherente energie ervan benut om op de plaats waar hij de grond raakt een of ander effect teweeg te brengen.

We zien dan dat er bij een handeling drie stappen een rol spelen:

- 1) de oorspronkelijke impuls ('het gooien van de steen'),
  - 2) het tijdsverloop tussen oorzaak en gevolg ('de steen in de lucht')
en
  - 3) het gevolg dat wordt teweeggebracht wanneer de steen zijn energie afgeeft ('de steen raakt de grond').
- 1) is 'karma in wording';
  - 2) is onvereffend karma, 'uitgesteld' of als het ware 'opgeslagen', wachtend op een gelegenheid om vereffend te worden;
  - 3) is karma dat wordt vereffend.

Om verwarring te voorkomen is het goed om op te merken dat de term karma soms in een speciale betekenis wordt gebruikt, zoals in de uitdrukking dat 'iemand bezig is een hoop onaangenaam karma uit te werken'. In dat geval verwijst de term niet naar het volledige proces in drie stappen dat hierboven is geschetst, maar alleen naar de opgehoopte en latente energie van stap 2 die wordt omgezet in de actieve energie van stap 3.

Toen de steen in de lucht werd gegooid en ongehinderd kon vallen, was het tijdsverschil tussen oorzaak en gevolg maar een paar seconden. Maar stel dat de steen hoog in zijn baan boven op het dak van een gebouw was terechtgekomen. Hij zou dan zijn vlucht niet hebben kunnen vervolgen en de opgeslagen energie zou latent zijn

gebleven. De steen kan jaren op het dak blijven liggen, misschien wel eeuwen, voordat iemand hem per ongeluk over de rand duwt, maar als dit gebeurt gaat de steen verder met vallen en als hij de grond raakt zal het gevolg hetzelfde zijn als wanneer hij direct was gevallen. De tijd die intussen was verlopen had geen invloed op het uiteindelijke resultaat. Hetzelfde principe geldt voor een samengedrukte veer. Precies dezelfde hoeveelheid energie die nodig is om hem samen te drukken zal vrijkomen wanneer de veer wordt losgelaten, onafhankelijk van de tijd die hij samengedrukt is geweest.

Ook bij menselijke aangelegenheden is er een tijdsperiode tussen actie en reactie die van nul tot vele jaren kan duren, misschien een heel leven of zelfs meer. Door dit uitstel denken zo velen dat het gevolg wel nooit zal komen, evenals de man die de steen wierp die op het dak terecht kwam weggaat en het geval vergeet zonder zich te realiseren dat ooit in de toekomst het resultaat van zijn handelen moet volgen.

Steeds wanneer een mens denkt, voelt of handelt, wordt er een verandering teweeggebracht in het onzichtbare deel van zijn natuur; een psychomagnetische kracht wordt opgewekt die hem of haar onweerstaanbaar naar die omstandigheden toetrekt waar de vereffening van de handeling kan en zal plaatsvinden. Op die manier is de mens zelf de verbindende schakel tussen zijn handeling en het resultaat dat daarop moet volgen. De mens is een voorraadschuur van krachten en energieën die hijzelf heeft voortgebracht, en die elk het resultaat is van een of andere vroegere handeling, en wacht op haar beurt om te worden vereffend. Zoals een magneet ijzervijlsel aantrekt en zand laat liggen, zo zal ieder van deze nog niet vereffende krachten haar eigen tegenhanger aantrekken.

‘De inkeping in de gietvorm’

In dit verband schiet me een manier van selecteren van letters te binnen door een machine die ik jaren geleden in een drukkerij zag, waar het drukken gedaan werd met individuele losse gietvormen; een afzonderlijke gietvorm voor elke letter. Na het drukken moest elke gietvorm worden uitgesorteerd en voor hergebruik de volgende dag in het juiste bakje worden gedeponereerd. Dit werd gedaan door een sorteermachine waar alle gietvormen doorheen moesten. Iedere gietvorm had in zijn rand een kerf of inkeping van een bepaalde

vorm en op een bepaalde hoogte, voor iedere letter een andere. Terwijl de letters door een ingewikkeld systeem van buisjes van de sorteermachine heengingen, kwamen ze allemaal vroeg of laat langs een sleuf waar iets uitstak dat paste bij de inkeping. Zo werden de letters naar hun juiste bestemming geleid.

Als de mens denkt of handelt, maakt hij een ‘inkeping’ in het onzichtbare deel van zijn natuur die hij voortaan bij zich draagt. Tijdens zijn leven krijgt hij te maken met vele ervaringen, maar hij zal alleen diep worden beïnvloed door die welke overeenkomen met de ‘inkeping’ in zijn eigen innerlijke natuur.

Het feit dat de ‘inkeping’ onzichtbaar is hoeft ons niet te verbazen, want de gedachte of het gevoel dat tot de handeling heeft geleid is ook onzichtbaar. Voor degenen die hun innerlijke vermogens hebben ontwikkeld, zijn gevoelens en gedachten zichtbaar, want ze hebben op hun eigen gebied vorm en substantie, zo vertelt ons de oude wijsheid.

Middelen die door karma worden gebruikt

Erfelijkheid en milieu

Karma gebruikt vele verschillende middelen om zijn doelen te bereiken. Twee daarvan zijn erfelijkheid en milieu.

Als een ziel of ego gereed is om terug te keren naar een geïncarneerd bestaan laten alle oude banden die het ego in het verleden met andere ego's verbonden zich gelden, en de sterkste daarvan zullen het ego naar die familiekring toetrekken waarmee het het meest gemeen heeft. Het binnenkomende ego zal daarom tot die ouders worden aangetrokken die meer of minder op dit ego lijken, althans in een aantal opzichten. Het gevolg van deze innerlijke overeenkomst wordt vaak weerspiegeld in het uiterlijk. Maar omdat de innerlijke overeenkomst niet in alle details volledig is, zijn er ook verschillen in het uiterlijk.

De kenmerken van het binnenkomende ego zijn het gevolg van zijn eigen vroegere gedachten en handelingen, dat wil zeggen, zijn karma. Daarom bepaalt karma onze familiebanden, en daardoor onze genetische situatie. Het oorzakelijke verband is dus niet dat kinderen op hun ouders lijken omdat ze bij elkaar worden geboren, maar dat ze bij hun ouders komen omdat ze in karakter met hen

overeenkomen. Het is een geval van 'soort zoekt soort'. Ze zoeken elkaar op omdat ze gelijk van aard zijn en het is niet zo dat ze gelijkgeaard worden doordat ze elkaar hebben opgezocht.

Terwijl liefde, overeenkomst in karakter en gemeenschappelijke belangen de factoren zijn die het ego gewoonlijk naar zijn toekomstige familie toetrekken, kunnen er ook andere krachten aan het werk zijn. Zielen kunnen mogelijk tot elkaar worden aangetrokken om een of ander onopgelost probleem uit de weg te ruimen, om een oude karmische rekening te vereffenen. Een eigenzinnige ziel krijgt misschien een gelegenheid zich van haar karaktertrek te bevrijden door te worden aangetrokken tot een goed gezin, terwijl tegelijk haar aanwezigheid daar werkt als een prikkel voor de ontwikkeling van geduld en welwillendheid van de kant van de rest van de familie. Evenzo kan een relatief gevorderde ziel ervoor kiezen ter wille van haar eigen discipline in een in ontwikkeling achtergebleven gezin te incarneren, terwijl tegelijk de andere leden van de familie voordeel kunnen hebben van de aanwezigheid van een behulpzame invloed in hun midden.

Als de overeenkomst tussen ouders en kinderen alleen aan erfelijkheid te danken zou zijn, zou dit uniform en consequent zo zijn, maar dit is niet het geval. Kinderen kunnen in een aantal opzichten op hun ouders lijken, maar in andere aspecten verschillen ze heel veel van hen. Kinderen uit hetzelfde gezin vertonen ook grote verschillen in eigenschappen, ook al hebben ze dezelfde voorouders. Er is een geval bekend van een eeneiige tweeling, waarbij de een albino was met een melkwitte huid en dito haar en roodachtige ogen, terwijl de ander zwart haar had en donkere ogen, zoals de beide ouders.

Genieën worden soms geboren in gezinnen met slechts een gemiddelde intellectuele ontwikkeling, en verstandelijk gehandicapten soms bij hoog intelligente ouders.

Napoleon gaf blijk van bekwaamheden en talenten die bij zijn ouders en vele broers en zusters volledig ontbraken. Het muzikale talent van Bach verdween geleidelijk uit zijn familie.

Zij die beweren dat onze aangeboren kenmerken door onze erfelijkheid worden bepaald wijzen op de overeenkomsten, maar negeren de verschillen. Een bevredigende theorie moet beide verklaren. Omdat de erfelijkheidsleer daarin niet slaagt, is het duidelijk dat de *oorzaak* van onze inherente kenmerken dieper ligt dan de eenvoudige overdracht van eigenschappen van ouders op kinderen.

De gewone theorie van de erfelijkheid brengt ook problemen met zich mee van onrechtvaardigheid en verantwoordelijkheid, die zij niet kan oplossen. Waarom zou het ene kind gehandicapt moeten zijn door ongunstige erfelijkheidsfactoren, terwijl een ander wordt geholpen door juist gunstige factoren? Hoe kan iemand ooit voor zijn handelingen verantwoordelijk worden gehouden als zijn kenmerkende eigenschappen worden bepaald door zijn ouders en niet door hemzelf? De ouders kunnen op hun beurt de verantwoordelijkheid afschuiven op de grootouders en zo tot in het oneindige. Uiteindelijk zou niemand verantwoordelijk zijn voor welk handelen dan ook. Een misdadiger zou een excuus kunnen vinden voor zijn criminele gedrag door het aan zijn erfelijke factoren te wijten. Geen enkele georganiseerde maatschappij zou kunnen blijven functioneren als dit gezichtspunt ten aanzien van erfelijkheid zou worden toegepast door een rechtbank.

De moeilijkheid met de gangbare erfelijkheidstheorie is dat ze probeert de aangeboren kenmerken van de mens te verklaren op basis van één enkel leven op aarde. De problemen van de erfelijkheid kunnen niet worden opgelost tenzij we de reïncarnatieleer erkennen. Als we rekening houden met herhaalde belichaming verdwijnen al deze problemen. De ziel, het ego, heeft eerder geleefd en haar tegenwoordige kenmerken zijn het resultaat van haar voorafgaande handelingen. Erfelijkheid is daarom een gevolg, geen oorzaak. Het is een van de middelen die door karma worden gebruikt om de mens de gevolgen te presenteren van oorzaken die hij in vroegere levens heeft gezaaid. Er is geen onrechtvaardigheid in dit proces en ieder is zelf verantwoordelijk voor wat hij of zij is en doet.

Ons milieu is evenals onze erfelijkheid het gevolg van onze vroegere gedachten en daden. Bij onze geboorte worden we tot zulke omstandigheden en zo'n omgeving aangetrokken als we voor onszelf in onze voorgaande levens hebben gecreëerd, of naar een milieu waar onvereffend karma in evenwicht kan worden gebracht. Milieu is evenals erfelijkheid een van de meest effectieve gereedschappen van karma.

De omgeving zou eveneens een doorn van onrechtvaardigheid zijn als ze wordt beschouwd vanuit het standpunt dat we op aarde slechts eenmaal leven, maar in het licht van reïncarnatie ziet men dat gevolgen daar rechtvaardig in evenwicht worden gebracht.

Toevallige gebeurtenissen

Wanneer we zeggen dat iets ‘toevallig gebeurt’, bedoelen we dat iets zonder oorzaak gebeurt òf dat de oorzaak niet duidelijk is. Wanneer we haar in de eerste betekenis gebruiken, is de uitdrukking met zichzelf in tegenspraak, want een gebeurtenis kan niet worden voortgebracht door een ‘oorzaak’ die per definitie geen oorzaak is. Er bestaat niet zoiets als toeval als we met toeval bedoelen dat een gebeurtenis plaatsvindt zonder oorzaak. Alles wat zich in het menselijk leven voordoet, van het meest alledaagse tot het meest vreemde en ongewone, wordt beheerst door de wet van karma.

Maar als we het woord ‘toeval’ in de tweede betekenis gebruiken, wordt het een geschikte term om gebeurtenissen te beschrijven waarvan de oorzaak voor ons verborgen is.

Bij veel dingen die gebeuren is de tijdsduur tussen oorzaak en gevolg gering. We kunnen daardoor de verbinding tussen de twee zien en het is gemakkelijk de werking van karma te herkennen.

Bij andere gebeurtenissen, waaronder gevallen die we ongelukken, geluks- of ongelukstreffers, toeval, enz., noemen, kan er een lange tijd zijn verlopen tussen oorzaak en gevolg. Hierbij ziet men het gevolg, maar niet de oorzaak. De oude wijsheid zegt ons dat al zulke gebeurtenissen vertraagde gevolgen zijn van eerder in dit leven gelegde oorzaken, of misschien in een vorige incarnatie en reeds lang vergeten. Wanneer de tijd rijp is voor het vereffenen van deze oorzaken, brengt de ‘inkeping in de gietvorm’ van de eigen innerlijke natuur van het individu hem in moeilijkheden of behoedt hem ervoor. De vreemde uiterlijke omstandigheden zijn de middelen die karma gebruikt om zijn doelen te bereiken.

We geven hieronder een paar voorbeelden van zulke gebeurtenissen. Het zijn werkelijk gebeurde gevallen die in kranten en tijdschriften hebben gestaan.

Gevaar in zekerheid – Thuis zou het veilig moeten zijn, maar de [Amerikaanse] nationale raad voor veiligheid rapporteerde in een bepaald jaar dat van de 88.000 ongelukken met dodelijke afloop in de Verenigde Staten er 28.000 of bijna 32% binnenshuis plaatsvond.

Een man zat op zijn veranda aan de voorkant van zijn woning. Een voorbijsnellende auto maakte een kiezelsteen los uit wat grind op straat en schoot die met de snelheid van een kogel 25 meter weg. Deze trof de man op zijn voorhoofd en doodde hem.

Een andere man kon zijn voet niet in zijn schoen krijgen. Geërgerd rukte hij eraan, verloor zijn evenwicht en viel. De schedelfractuur die daarvan het gevolg was leidde tot zijn dood.

Een man die zijn auto moest achterlaten vanwege een lekke band, begon in de richting van de dichtstbijzijnde stad te lopen. Om niet door voorbijkomende auto's te worden geschept, liep hij achter de buitenste bomenrij langs de snelweg. Een automobilist die probeerde een vrachtwagen te ontwijken, verloor de macht over het stuur en de auto schoot tussen twee bomen door en raakte de voetganger, die in het ziekenhuis moest worden opgenomen.

Veiligheid bij gevaar – Een man stortte zich veilig over de Niagara waterval in een ton, maar brak zijn nek toen hij over een sinaas-appelschil uitgleed.

Een beroepsparachutespringer die zonder verwondingen 2226 sprongen uit vliegtuigen en ballonnen had gemaakt, moest het ziekenhuis in nadat hij van de achterkant van een geparkeerde vrachtauto was gevallen.

Een vrouwelijke piloot viel met haar vliegtuig eens 1000 meter omlaag en ontkwam ongedeerd, maar liep een gebroken neus en ander letsel op toen haar hotelbed het begaf.

Ternauwernood ontkomen – Bij een explosie op een school in Texas waarbij 413 kinderen het leven verloren, was één meisje net bezig een papiertje onder haar tafel op te rapen toen de explosie plaatsvond. De tafel beschermde haar tegen het vallende puin.

Juist toen een man in zijn auto een spoorwegovergang met drie sporen opreed, zag hij een trein op zich afkomen. Hij dacht dat de trein op het achterste van de drie sporen reed, en trapte stevig op de rem. Maar z'n voet slipte en kwam op het gaspedaal terecht en de auto schoot naar voren naar het buitenste spoor. De locomotief ging rakelings langs de achterzijde van de auto, want de trein reed in feite op het tweede spoor, waar de man had willen stoppen.

Bijzondere reddingen – een automonteur werd bedwelmd door koolmonoxide terwijl hij bezig was de verwarming in een afgesloten wagen te repareren. Hij viel voorover in zo'n positie dat zijn kin op de claxon terechtkwam. Vrienden hebben hem gered.

Een Britse onderzeeër lag al twee dagen op de bodem van de oceaan en de bemanning wachtte de onvermijdelijke dood. De kapitein ging hen voor bij het zingen van de bekende hymne 'Blijf bij

mij, Heer'. Er werden slaaptabletten rondgedeeld om de zenuwen van de mannen te kalmeren. Een van hen verloor snel daarna het bewustzijn en viel tegen een apparaat waardoor het luchtpompsysteem op gang werd gebracht waarna de onderzeeër aan de oppervlakte kwam en zich naar de kust begaf. Alle mannen werden gered.

Behoed voor gevaar – Een middelbare scholier die bezig was zijn vader te helpen in de kruidenierswinkel, miste net de schoolbus die voorbijsnelde. Hij probeerde hem te laten stoppen, maar zonder succes. De bus werd geraakt door een goederentrein. Tweeëntwintig van zijn medeleerlingen en de chauffeur werden gedood.

Een man die met vrouw en kind door de woestijn van Arizona reed stopte even om iets aan zijn auto te doen. Even later kwam hij bij de gewoonlijk droge bedding van een rivier die hij moest oversteken en zag hoe drie andere auto's die net voor hem reden door een plotseling sterke stroom veroorzaakt door een wolkbreuk werden meegesleurd.

Een moeder had de gewoonte om iedere dag na het eten haar vierjarige dochtertje heen en weer te laten schommelen in de hangmat boven het gazon, maar op een dag had de moeder het te druk en zei tegen haar dochtertje dat ze alleen moest gaan. Maar het meisje wachtte liever binnen tot haar moeder klaar was om mee te komen. Een paar minuten later hoorden ze een luid gekraak en toen de moeder op het achtererf ging kijken, zag ze dat de windmolen en de watertank die op het erf van de buurman stonden en die vele tonnen wogen waren ingestort, en de hangmat waar moeder en dochter altijd schommelden was bedolven onder zware balken en puin.

Een geluk bij een ongeluk – Een meisje beschadigde haar ruggengraat toen ze van de trap viel en kon als gevolg daarvan beide benen niet meer gebruiken. De doktoren hadden weinig hoop op herstel. Vijf jaar later botste een vrachtauto tegen haar rolstoel waarin ze naar een theater werd gebracht. Na de schok begon haar toestand vooruit te gaan en na een paar maanden kon ze weer zelfstandig lopen.

Een vrouw die ten gevolge van een oorontsteking doof was geworden kreeg na drie maanden plotseling haar gehoor terug door de schok die ze kreeg toen de bliksem in haar huis sloeg.

Een jongen van vijftien leed aan een infectie aan zijn been na een verwonding die hij tijdens het voetballen had opgelopen, en kon niet lopen zonder krukken. Een jaar later kreeg hij een schop van een

paard en hierdoor werd een beensplinter naar de oppervlakte geduwd die röntgenstralen niet zichtbaar hadden gemaakt. Nadat deze was verwijderd genas het been en konden de krukken worden afgedankt.

Tot hier – maar verder niet – Een man die in de buurt van een ijszaag aan het werk was raakte met zijn overall verstrikt waardoor zijn been in de machine werd getrokken. De zaag zaagde het been eraf, draaide de overall op tot een sterke tourniquet en liep toen vast. De man lag daar een uur lang hulpeloos, waarbij het in elkaar gedraaide kledingstuk de bloedstroom afbond, wat zijn leven redde.

Een man werd ‘opgehangen’ voor een misdaad die hij niet had begaan, maar het touw schoot los en hij stierf niet. Later bekende de echte moordenaar en de onschuldige was gered.

Een lerares die achttien jaar blind was geweest kreeg langzaam en zonder aanwijsbare oorzaak haar gezichtsvermogen terug.

Afspraak met de dood – Tijdens het bombardement van een stad greep een zakenman zijn geld en maakte dat hij in zijn auto buiten de stad kwam, omdat een huis vlakbij werd gebombardeerd. Kilometers verderop werd hij door een bom opgeblazen.

Tijdens een aardbeving moest een vrouw die op kantoor werkte door de machinekamer van een wasserij heen om de straat te bereiken. Het gebouw stortte in en de vrouw werd gedood. Als ze in het kantoor was gebleven zou ze ongedeerd zijn gebleven, want dat gebouw werd niet beschadigd.

Karma slaat toe of karma redt – Door een gasexplosie onder een stad werd een zware gietijzeren putdeksel vijf verdiepingen omhooggeslingerd, brak door het dakraam van een liftkoker, viel door de liftschacht naar beneden en doodde één liftpassagier, maar liet de andere drie ongedeerd.

Bij de uitbarsting van Mt. Pelée op Martinique op 8 mei 1902 werd de stad St. Pierre vernietigd en alle inwoners werden gedood op een na. Een gevangene die vastzat in de stadsgevangenis was de enige overlevende.

Immuniteit voor ziekte – Sommige mensen die voortdurend aan besmettingsgevaar zijn blootgesteld worden niet ziek, terwijl anderen die dat risico niet lopen en misschien alles doen om zichzelf te beschermen, de ziekte wel krijgen.

Mensen die gemakkelijk ongelukken krijgen – Ongelukken treden niet gelijkmatig verspreid over de bevolking op. De statistieken over dit onderwerp laten zien dat ongevallen in een bepaalde groep individuen voornamelijk op rekening staan van een heel klein aantal personen die vatbaar zijn voor ongelukken. Deze vatbaarheid voor ongelukken is een relatief stabiele individuele eigenschap.

Omstandigheden geven geen verklaring – Het is duidelijk onmogelijk deze gebeurtenissen te verklaren als gevolgen van de uiterlijke omstandigheden waaronder ze optreden, want de uitkomst is vaak het tegengestelde van wat men onder die omstandigheden zou verwachten. Thuis zou het relatief veilig moeten zijn, maar misschien is dat niet zo. Uitglijden over een sinaasappelschil zou minder gevaarlijk moeten zijn dan in een ton over de Niagarawaterval te gaan. Verwonding door een val van ongeveer een meter vanaf een geparkeerde vrachtwagen lijkt minder waarschijnlijk dan dat zoiets gebeurt in de loop van duizenden parachutesprongen, maar vond juist in het eerste geval plaats.

De oorzaak moet in het individu liggen – Hoe komt het dat de zaken onder *dezelfde* omstandigheden bij verschillende mensen verschillend verlopen? Bij de ontploffing in de school in Texas waarbij honderden kinderen werden gedood, ontsnapte één die er middenin zat aan dat lot. Hetzelfde gebeurde in het geval van de uitbarsting van Mt. Pelée waarbij duizenden omkwamen; één persoon die zich midden in de stad bevond werd gespaard.

Als we dit voegen bij het door ongevallenstatistieken geleverde feit dat bepaalde personen veel vatbaarder zijn voor ongelukken dan het gemiddelde, wordt het dan niet overduidelijk dat de werkelijke oorzaak van wat gebeurt eerder in het individu zelf besloten ligt dan in de omstandigheden?

Commentaren op toevallige gebeurtenissen gebaseerd op de oude leringen

Geen enkele plaats is veilig als het ons karma is om gewond te raken, zoals wordt aangetoond met de ongelukken in huis.

Het zoeken van veiligheid kan ons in gevaar brengen, zoals het geval was met de man die langs de snelweg achter een rij bomen ging lopen, de vrouw die bescherming zocht voor een aardbeving

en de man die vluchtte voor een bom.

Geen gevaar zal ons letsel kunnen toebrengen als ons geen kwaad toekomt, zoals blijkt uit het geval van het meisje op school bij de gasexplosie en de gevangene bij de uitbarsting van Mt. Pelée.

Karma slaat toe wanneer het daarvoor het juiste moment is, maar niet eerder. De parachutist en de man die over de Niagarawaterval voer hadden hun tijd nog niet bereikt en ontsnapten aan een groter gevaar, maar werden door een kleiner gegrepen toen het hun tijd was.

We kunnen een ramp nabij komen en de dood kan onvermijdelijk lijken, maar karma zal een uitweg bieden als we moeten worden gered, zoals de bemanning van de onderzeeër, de man die met zijn kin op de claxon viel of de man die werd 'opgehangen'.

Als onze eigen poging onszelf te redden ons de dood zou hebben gebracht zoals in het geval van de man die de drie sporen moest oversteken, komt karma tussenbeide als we moeten worden gespaard, waardoor wat we naar ons eigen oordeel fout doen ons leven redt.

We kunnen buiten gevaar worden gehouden door omstandigheden waartegen we op dat moment bezwaar maken, maar waarvan later blijkt dat het de manier was om ons leven te redden, zoals bij de jongen die de schoolbus miste, de chauffeur die werd opgehouden en daardoor aan een plotseling aanzwellende stroom ontsnapte, en de moeder en haar kind die een keer niet toekwamen aan hun dagelijkse geschommel in de hangmat.

Wanneer we de hoeveelheid lijden die op onze rekening staat hebben uitgeput, vindt karma wegen en manieren om verlichting te brengen, middelen die misschien ruw overkomen maar het gewenste resultaat opleveren, zoals in het geval van de invalide vrouw van wie de rolstoel botste met een vrachtwagen, de vrouw die weer kon horen na een blikseminslag en de jongen met een infectie die kon worden verholpen als een indirect gevolg van een schop van een paard. Ons karma gebruikt wellicht middelen die minder spectaculair zijn dan in het geval van de lerares die na achttien jaar blindheid haar gezichtsvermogen herkreeg.

Het kan zijn dat ernstige tegenslagen op ons conto staan, maar niet het verlies van het leven, en karma brengt ons het een zonder het ander, zoals bij de man die zijn been verloor in een ijszaag, maar ervoor werd behoed om dood te bloeden. En als we ons leven moeten verliezen, kan de dood ons op de meest onverwachte wijze

overvallen, zoals bij de man in de lift die door een rondvliegend putdeksel werd gedood.

We hebben in ons gestel mogelijk de kiemen van een heleboel gevaarlijke ziekten, maar deze zijn machteloos om ons schade toe te brengen tenzij het ons karma is de ziekte te krijgen.

Wat ons toekomt krijgen we, of dat goed is of slecht. Wat niet bij ons hoort zal aan ons voorbijgaan. De ‘ongelukken’ en ‘toevallige gebeurtenissen’ van het leven zowel als erfelijkheid en milieu zijn gereedschappen die door karma worden gebruikt om oude en vergeten oorzaken te vereffenen.

De Arabieren illustreren met het volgende verhaal hoe nutteloos het is te proberen om aan het lot te ontkomen:

Omar, de koopman, was voorspeld dat hij op een bepaalde avond om zeven uur de dood zou ontmoeten. Toen die dag aanbrak besteeg hij zijn snelste paard en reed de hele dag de woestijn in om een veilige schuilplaats te zoeken. Even voor zevenen bereikte hij een oase en wierp zich uitgeput op de grond en feliciteerde zichzelf dat hij een veilig toevluchtsoord had gevonden. Toen hij om zich heen keek zag hij iemand onder een groepje bomen in de buurt liggen en stond op om op onderzoek te gaan. De vreemdeling vroeg hem: ‘Bent u Omar, de koopman?’ Toen zijn vraag bevestigend werd beantwoord, vervolgde hij: ‘Ik had opdracht u hier om zeven uur te ontmoeten. Ik begon net te denken dat u te laat was, maar ik zie dat u precies op tijd bent gekomen. Ik ben de dood; laten we gaan.’

De werkelijke oorzaken van ongelukken en andere ‘toevallige gebeurtenissen’ kunnen niet op basis van één enkel leven op aarde worden verklaard, maar worden gemakkelijk begrepen wanneer men de herhaalde levens van de mens op aarde in ogenschouw neemt.

Karma en onvoorzichtigheid

Als ons lot onafwendbaar is, heeft het dan zin in ons handelen zorgvuldigheid te betrachten?

Men kan altijd erop vertrouwen dat de natuur karma zal vereffenen op de meest barmhartige manier die verenigbaar is met rechtvaardigheid. Als we onvoorzichtig of roekeloos zijn, verstoren we misschien het plan van de natuur. We dagen dan ons karma uit en kunnen daardoor een lawine van gevolgen over ons heen krijgen die anders pas later in ons leven zouden zijn gekomen. Als we het aan de

natuur hadden overgelaten, hadden we wellicht meer tijd gekregen en zouden we beter voorbereid zijn geweest om de ervaring op te doen wanneer deze *moest* komen. We zouden daarom die voorzorgsmaatregelen moeten nemen die het gezonde verstand ons ingeeft, terwijl we weten dat als we karmisch niet met een op handen zijnde gebeurtenis zijn verbonden, deze voorzorgen afdoende zullen zijn. Overdreven voorzorgsmaatregelen zullen ons niet voor ons lot behoeden en kunnen ons in plaats daarvan in een situatie brengen waarin dit lot kan worden vervuld, zoals is aangetoond door de hierboven geciteerde voorbeelden.

Als onze onvoorzichtigheid anderen beïnvloedt, kan ze hun karma verhaasten en hen dwingen het onder ogen te zien wanneer ze niet zijn voorbereid. Het feit dat we door onze onvoorzichtigheid schade hebben veroorzaakt aan anderen maakt ons karmisch vatbaar voor schade die ons door de onvoorzichtigheid van anderen wordt aangedaan. We hebben een schadelijk zaad gezaaid, waarvan we uiteindelijk de vruchten zullen moeten plukken.

Als we in plaats van onverschillig te zijn bezorgd zijn om het welzijn van anderen, genereren we een helpende kracht die hen beschermt zodat hun karma volgens het plan van de natuur kan uitwerken in plaats van op een ongepast moment.

We maken ons eigen lot

We hebben zelf door onze eigen gedachten, gevoelens en handelingen in vroegere levens bepaald wat ons lot zou zijn, en hierin ligt de sleutel tot ons toekomstige lot. Wat we in het verleden hebben gedaan kunnen we niet veranderen en we moeten de gevolgen daarvan oogsten, maar we kunnen de toekomst helderder en gelukkiger maken door onze huidige gedachten en handelingen.

De mens is vrij en kan een reeks nieuwe oorzaken op gang brengen. De motieven voor zijn handelen kunnen door zijn hogere beginselen geïnspireerd zijn of door zijn persoonlijke verlangens. Zoals eerder verklaard, staat het menselijke ego als het ware tussen deze twee tegengestelde polen van zijn natuur en heeft het vermogen de ene of de andere te kiezen. De impulsen van de hogere kant van de menselijke natuur komen uit zijn geestelijke bron, die de bron is van alle leven, en deze impulsen zijn daarom altijd van een altruïstische aard. Deze impulsen zouden de beweegredenen van al onze han-

delingen moeten zijn en als we deze volgen kunnen we het nooit verkeerd doen. Onze daden zullen dan anderen steun geven en voor onszelf nooit schadelijk zijn.

De geestelijke eenheid en spirituele oorsprong van alle mensen vormt de basis voor de ethische leringen die door alle grote leraren van het verleden aan de mens zijn gegeven. Ze zijn belichaamd in de Bergrede en samengevat in de Gulden Regel. Wanneer we voor anderen doen wat we zouden willen dat anderen voor ons doen, hoeven we geen enkele aandacht te besteden aan de consequenties die daaruit zullen voortvloeien. Karma zal daarvoor zorgen en onze toekomstige levens zullen niet worden verstoord door tragedie en tegenslag.

Maar helaas zijn we niet allemaal in staat te leven volgens de hoge idealen van de Gulden Regel. In vroegere levens hebben we toegegeven aan de zelfzuchtige impulsen van onze lagere natuur met als resultaat dat deze nu sterk zijn en de hogere motieven van hun plaats verdringen. En wanneer we de lagere impulsen volgen, zijn wrijving en conflicten het gevolg, wat in veel gevallen tot ongelukken en rampen in toekomstige incarnaties zal leiden. Op die manier maken we ons eigen lot en roepen we de ellende waarover we later zo bitter klagen zelf over ons uit.

‘Zo boven zo beneden’

We zijn niet in staat de werkingen van karma op de innerlijke, onzichtbare gebieden te volgen, maar ze kunnen op het stoffelijke gebied worden waargenomen. We kunnen wat we waarnemen dan op andere gebieden toepassen als we gebruikmaken van het aloude beginsel dat bekendstaat als het hermetische axioma: ‘Zo boven, zo beneden’. Volgens dit axioma is het kleine de afspiegeling van het grote; het lagere weerspiegelt het hogere, en wat op hogere gebieden gebeurt heeft zijn tegenhanger op lagere gebieden, waarbij rekening wordt gehouden met de karakteristieke eigenschappen van de verschillende gebieden. We zien een toepassing van dit principe in de overeenkomst die bestaat tussen de structuur van het zonnestelsel en de structuur van een atoom.

Het hermetische axioma is op zijn beurt gebaseerd op het één-zijn van alle leven. Omdat hetzelfde Ene Leven zich manifesteert op alle gebieden van de natuur, hoewel onder verschillende aspecten, is het

alleen maar vanzelfsprekend dat dezelfde wetten op al deze gebieden moeten gelden.

Een paar voorbeelden die aantonen hoe de wet van oorzaak en gevolg werkt in de stoffelijke wereld kunnen daarom illustreren hoe deze wet op andere gebieden van de natuur werkt.

In gewone geldzaken is het mogelijk een schuld terug te betalen voordat de termijn is verlopen, en het wordt als eerlijk en juist beschouwd om hetzij in een keer terug te betalen of in termijnen – iedere keer een beetje. Maar we kunnen mensen op allerlei andere manieren iets verschuldigd zijn dan alleen door geld te lenen. Als het geval echter is te vergelijken met een financiële schuld, lijkt het redelijk dat deze vroegtijdig kan worden afgelost, hetzij ineens of in termijnen.

We leren uit de natuurkunde dat twee gelijke maar tegengestelde krachten elkaar neutraliseren en dat het gecombineerde effect nul is. Indien een van de krachten groter is dan de andere zal het resultaat overeenkomen met het verschil tussen beide en zal effectief zijn in de richting van de grotere kracht. Zo is het ook in de wereld van de menselijke relaties, als we dingen die geluk, vrede en welzijn voor anderen en voor onszelf teweegbrengen ‘verdienstelijk’ noemen, en handelingen die bij anderen en bij onszelf ongeluk, strijd en lijden teweegbrengen ‘onverdienstelijk’, en men vergelijkt deze twee manieren van doen met de werking van natuurkrachten, dan wordt duidelijk dat zulke handelingen elkaar zouden kunnen neutraliseren en als netto resultaat nul opleveren, of een saldo van verdienstelijke of onverdienstelijke handelingen, afhankelijk van welke de overhand heeft.

Of als we een bedrijf runnen en meer vragen voor onze artikelen of diensten dan ze waard zijn, doen we onrecht aan onze medemens. We leggen een extra last op hun schouders doordat we hen te veel hebben berekend, en na verloop van tijd zal karma dit vereffenen door ons slachtoffers te maken van anderen die van ons willen profiteren. We zullen dan moeten terugbetalen wat we onrechtmatig hadden verdiend.

We weten niet hoe vaak we dit of iets dergelijks in het verleden hebben gedaan, maar wat het ook is, we zullen het moeten vergoeden. We kunnen niet ieder van onze slachtoffers individueel bereiken om een restitutie te geven, want we weten niet wie dat zijn, of waar ze zijn. Als we de schade die we anderen hebben berokkend willen her-

stellen, moeten we een reeks handelingen van tegengestelde aard beginnen en als regel werken ten dienste van onze medemens zonder iets daarvoor terug te willen hebben. Door dit te doen herstellen we van tevoren het karmische evenwicht in plaats van te wachten tot karma komt ophalen wat we verschuldigd zijn.

Dit was een voorbeeld uit de handel, maar het principe geldt voor elke vorm van menselijke activiteit. We schieten misschien tekort in onze mentale houding tegenover anderen; we kunnen chagrijnig en onberekenbaar zijn terwijl we sympathiek en gelijkmoedig zouden moeten zijn. We zijn misschien kritisch en cynisch waar we vriendelijk en erkentelijk zouden moeten zijn. We hebben wellicht op honderd verschillende manieren fouten gemaakt in onze relaties met onze medemensen, maar ongeacht de aard van onze onverdienstelijke daden zouden we moeten beginnen om verdienstelijke handelingen te verrichten van tegenovergestelde aard om de eerstgenoemde te vereffenen.

Een ander voorbeeld is dat we weten dat we op het stoffelijke gebied worden beïnvloed door de krachten van de natuur, maar we worden niet erdoor beheerst of de slaaf ervan. We kunnen die krachten niet belemmeren door ze onwerkzaam te maken, maar we kunnen hun gevolgen te boven komen door andere en sterkere neutraliserende krachten een rol te laten spelen.

De zwaartekracht, bijvoorbeeld, wil ons op de grond houden, maar als we van de begane grond naar de eerste verdieping willen, zullen we deze kracht moeten overwinnen. We doen dit door gebruik te maken van spierkracht die sterker is dan de zwaartekracht.

Als er geen trap zou zijn, zouden weinig mensen de volgende verdieping kunnen bereiken, maar niets kan ons tegenhouden om een trap te bouwen zodat we de klim stap voor stap kunnen maken – ‘in termijnen’.

Als we terug willen naar de benedenverdieping kan dat door naar beneden te springen, maar dat kan ernstig letsel opleveren, of we kunnen de trap nemen en daardoor de gevolgen van de zwaartekracht via een aantal kleine spierinspanningen opvangen. Al die tijd stonden we onder invloed van de zwaartekracht, maar dit weerhield ons niet ervan ons doel te bereiken.

Als we op die manier een kracht op het stoffelijke gebied de baas kunnen, zou het mogelijk moeten zijn een onuitgewerkte karmische kracht op welk gebied dan ook de baas te kunnen door er een andere

en tegengestelde kracht op ditzelfde gebied tegenover te stellen.

Iedere poging telt

Een steen die op de ene schaal van een balans wordt gelegd, kan deze langdurig naar beneden houden, maar als een fijn straaltje zand voortdurend op de andere schaal blijft stromen, zal die na verloop van tijd even zwaar zijn en vervolgens zwaarder dan de steen. In het begin leek het of het zand geen effect had, want de steen kwam niet van zijn plaats, en dan plotseling gaat hij toch omhoog. En zo is het ook met onze eigen handelingen. We weten niet hoe groot onze 'steen' of het totaal van onze verkeerde daden wellicht is en we moeten misschien een hele tijd wachten voordat de resultaten van onze inspanningen zichtbaar worden. Maar zoals ieder zandkorreltje zijn bijdrage leverde om het gewicht van de steen te compenseren, zo telt iedere poging om onszelf te verbeteren, zelfs de kleinste, mee, en als we ermee doorgaan zal de tijd komen dat alle fouten zullen zijn vereffend.

Een nieuwe factor dient zich aan

Op ieder gebied van karmische schuld zal een verdienstelijke handeling een nieuwe en weldadige kracht introduceren die het resultaat ten gunste zal beïnvloeden.

De werking kan worden vergeleken met een bal die in de lucht wordt gegooid. Als er geen wind is, wordt de afstand die de bal aflegt door twee factoren bepaald: de impuls die eraan wordt gegeven door de hand die hem gooit, en de zwaartekracht.

Als er wind staat, doet een nieuwe factor zijn intrede die het resultaat zal veranderen. Als de bal tegen de wind in wordt gegooid zal zijn reis worden bekort; als hij met de wind meebeweegt zal de reis juist langer duren.

In beide gevallen had de oorspronkelijke impuls die door de gooier aan de bal was gegeven zijn volledige effect. In het geval van de tegenwind ging echter een deel van de impuls op aan het overwinnen van de luchtweerstand, met als netto resultaat dat de baan van de bal werd bekort.

In het geval dat de bal in dezelfde richting beweegt als de wind, gaat niets van de oorspronkelijke impuls verloren, en het effect van

de wind is dat de bal juist een grotere afstand aflegt.

Als we dit principe toepassen op het menselijk handelen en we ter illustratie aannemen dat de richting waarin de bal wordt geworpen staat voor verkeerde handelingen, dan zou de tegenwind verdienstelijke handelingen vertegenwoordigen.

Zoals de tegenwind de afstand die de bal aflegt bekort, zo zou een verdienstelijke handeling op zijn minst een deel van de fouten tegengaan en het netto resultaat zou minder ongunstig zijn dan indien geen poging tot tegenactie was ondernomen. Men kan zich voorstellen dat een orkaan zelfs de richting van de bal zou kunnen omkeren.

Het enige wat we hoeven te weten

Karma is zo'n omvangrijk en ingewikkeld onderwerp dat het een bovenmenselijke intelligentie zou vereisen om de werkwijze ervan in al haar verschillende toepassingen te begrijpen. Maar zo'n gedetailleerde kennis is niet nodig om de toepassing ervan in het dagelijks leven te begrijpen. Het enige wat we werkelijk hoeven te weten is dat we zullen oogsten wat we gezaaid hebben, alles wat we gezaaid hebben en niets dat we niet hebben gezaaid.

Met dit idee in ons denken gegrift is het gemakkelijk de dwaasheid van kwaad doen in te zien, van elk handelen dat lijden en nadeel voor anderen met zich meebrengt. Het is ook duidelijk dat als we de Gulden Regel toepassen op ons handelen, de oogst gunstig zal zijn voor anderen en onszelf, en er zal geen ongunstig saldo zijn dat we later zullen moeten goedmaken. Vanaf dat moment zal het leven een zonniger en gelukkiger aanblik krijgen.

Neutraliserend of tevoren vereffend karma

Als een mens als gevolg van vroegere gedachten en daden onwenselijke eigenschappen in zijn karakter heeft aangekweekt, hoeft hij deze situatie niet met een negatieve en fatalistische houding te accepteren. In plaats van toe te staan dat die neigingen deel blijven uitmaken van zijn aard, kan hij een positieve houding aannemen en, met de juiste tegenmaatregelen, veel doen om zijn karakter ten goede te veranderen.

Enkele oude leringen die met dit onderwerp samenhangen volgen hieronder:

Maatregelen die het ego neemt om neigingen te onderdrukken, fouten te elimineren en deze te neutraliseren door het leggen van nieuwe oorzaken, zullen de macht van karmische neigingen wijzigen en de invloed ervan bekorten overeenkomstig de kracht of zwakte van de inspanningen die men zich getroost om de gekozen maatregelen te nemen.

De gevolgen [van karma] kunnen door de gedachten en handelingen van onszelf of van een ander worden tegengegaan of verzacht; en de gevolgen die hieruit voortvloeien vertegenwoordigen de combinatie en interactie van alle oorzaken die betrokken zijn bij het voortbrengen van die gevolgen.*

Wat we de leer van het tenietdoen van karma zouden kunnen noemen, is een toepassing op dit gebied van de welbekende wet in de natuurkunde die ervoor zorgt dat er een toestand van evenwicht ontstaat als twee gelijke krachten elkaar tegenwerken. Iemand kan op zijn karmische rekening een zeer onaangename oorzaak hebben en tegelijk een oorzaak van tegengestelde aard. Indien deze op hetzelfde moment tot uiting komen, kunnen ze elkaar dusdanig tegenwerken dat geen van beide te voorschijn treedt en dit evenwicht betekent dat ze even groot waren. Op deze wijze is het gemakkelijk te begrijpen dat het bijbelse gezegde 'liefdadigheid bedekt vele zonden', betrekking heeft op het verzachtende effect van liefdevolle daden tegenover slechte, en het gaf middeleeuwse ridders aanleiding om een aantal jaren van hun leven te wijden aan liefdadigheid.†

Karmische oorzaken kunnen met elkaar botsen en een resultaat in ons leven opleveren dat, terwijl het op geen van die twee oorzaken lijkt, het juiste gevolg van beide is. Deze kunnen ook worden uitgeput doordat twee tegengestelde karmische oorzaken bij elkaar komen en zo het effect van elk opheffen.§

De aard van iedere incarnatie hangt af van het evenwicht tussen verdiensten en tekortkomingen in het vorige leven of

---

*'Aphorisms on Karma'. Oorspronkelijk gepubliceerd in het tijdschrift *The Path*, maart 1893; herdrukt in: *Theosophical Articles*, deel I, The Theosophy Company, Los Angeles 1980, blz. 121; en in *Echoes of the Orient*, deel I, Point Loma Publications, San Diego, 1975, blz. 314.

†Uit *Echoes from the Orient*, door W.Q. Judge, blz. 48; herdrukt in *Theosophical Articles*, 1:51; en *Echoes of the Orient*, 3:37.

§Uit een toespraak door W.Q. Judge gehouden tijdens de conventie van de Theosophical Society in Chicago, 27-28 april 1890. Herdrukt in *The Theosophical Forum*, dec. 1943, blz. 551.

eerdere levens – van de wijze waarop de mens heeft geleefd en gedacht; en deze wet is onverbiddelijk en volkomen rechtvaardig.*

[H]et is niet noodzakelijk dat iedere geringe hoeveelheid karma precies tot in de kleinste details wordt ondergaan zoals zij werd teweeggebracht, want verschillende soorten karma kunnen op een bepaald moment in het leven samenkomen en door hun gezamenlijke werking een gevolg teweegbrengen dat, terwijl het als geheel al zijn samenstellende elementen vertegenwoordigt, toch als karma verschilt van dat van iedere afzonderlijke component. Dit staat bekend als het tenietdoen van de verwachte uitwerking van de betrokken typen karma.†

Het uitstellen van karma

We kunnen erop vertrouwen dat de natuur ons karma toedient op de meest barmhartige wijze en in overeenstemming met de hoogste rechtvaardigheid, en op het moment dat we het best in staat zijn het te ontvangen. We doen er daarom goed aan om karma tegemoet te treden op het moment dat het zich aandient en het af te werken, want wat we nu doorstaan betekent dat er in de toekomst zoveel minder hoeft te worden doorstaan.

Als we proberen eraan te ontkomen en daarin tijdelijk slagen, zal het later terugkomen en dan valt het misschien samen met ander karma, waardoor de last daarvan wordt verzwaard.

De een is misschien sterk genoeg om het hoofd te bieden aan een zware slag, die een ander met een zwakker karakter zou verpletteren. Maar zoals ‘God de wind tempert voor het geschoren lam’, zo ontvangt die ander zijn karma misschien via een reeks kleine beproevingen, de een na de ander. Op die manier kan karma over een langere of kortere periode worden uitgesmeerd, maar het totaal aan vergeldend karma moet de oorspronkelijke daad vereffenen.

Groeps karma

Grote ongelukken, zoals treinrampen of schipbreuken, neerstortende vliegtuigen, branden, overstromingen, aardbevingen, enz., zijn

---

*Uit *An Epitome of Theosophy* door W.Q. Judge, blz. 24; herdrukt in *Echoes of the Orient*, 3:61.

† *Op. cit.*, blz. 25; *Echoes of the Orient*, 3:62.

gevallen waar grote aantallen mensen bij elkaar worden gebracht omdat ze een gelijksoortig karma hebben af te werken. Iedere betrokkene heeft door zijn of haar vroegere daden zodanig karma opgebouwd dat het gevolg een ernstig ongeluk of zelfs de dood is. De 'inkeping in de gietvorm' van al deze individuen is dezelfde en deze overeenkomst brengt hen psychomagnetisch bijeen naar die plaats of omstandigheid waar de vroegere daden kunnen worden vereffend.

Groeps karma verschilt daarom niet van individueel karma. Als de betrokken individuen hun lot niet als groep hadden ondergaan, zouden ze het vroeg of laat in afzonderlijke ongelukken hebben ondergaan.

Epidemieën die enorme aantallen slachtoffers eisen onder de bevolking en hongersnoden die grote delen van de mensheid kunnen treffen, zijn eveneens voorbeelden van individueel karma dat collectief wordt ondergaan.

Volkeren hebben evenals individuen hun levenscyclus. In het begin zijn ze sterk en energiek, dan volgt een periode van volwassenheid en tenslotte desintegratie en verval. Ook zij hebben hun karma, dat samenhangt met hoe ze zich als volkeren in het verleden hebben gedragen. Als ze agressief zijn geweest en met bruto geweld hun zwakkere medemensen hebben onderworpen, zullen ze op hun beurt hetzelfde lot ondergaan. De ego's waaruit dat volk bestond zullen weer samen incarneren, misschien in hetzelfde volk nadat dit oud en gedegeneerd is geworden, of misschien in een ander volk met een nieuwe naam. Dit volk zal nu het slachtoffer worden van zijn sterkere buur en op die manier oogsten wat het in het verleden had gezaaid.

Ieder mens wordt aangetrokken tot dat volk bij wie hij door overeenkomst in kenmerken en door vroegere banden thuishoort. Nationaal karma is daarom, evenals elk ander groeps karma, uiteindelijk gebaseerd op het karma van de individuele betrokkenen.

Karma en het probleem van de vrije wil*

'Achter de wil staat verlangen', zeiden de oude hermetisten en achter of boven verlangen staat het ego, het bewuste wezen dat het verlangen ervaart.

---

*Schrijvers over dit onderwerp wijzen erop dat de uitdrukking 'vrije wil' het werkelijke probleem niet goed aanduidt. Ze zijn het er in het algemeen over eens dat de mens vrij is om zijn wil al of niet te gebruiken om te proberen een bepaald verlangen te bevredigen, maar dat hij niet vrij is om

De wil is een universele, onpersoonlijke, kleurloze kracht die op zichzelf geen morele kwaliteiten bezit. Het verlangen prikkelt de wil, en bepaalt de aard of morele kwaliteit ervan.

De wil is de drijfkracht die door een ego wordt gebruikt om zijn energieën te beheersen en te richten om het verlangde doel te bereiken. De wil bestaat op alle gebieden en hoe hoger het gebied, hoe krachtiger de wil. Alle wezens bezitten in grotere of kleinere mate een wil.

‘Ik wens’ is niet hetzelfde als ‘ik wil’. ‘Ik wens’ is hetzelfde als ‘ik verlang’. ‘Ik wil’ wanneer ik ernaar streef het voorwerp van mijn verlangen te verkrijgen.

Over mensen die agressief en ambitieus zijn en alle weerstanden overwinnen om een of ander gewenst doel te bereiken wordt vaak gezegd, dat ze ‘een sterke wil’ hebben, maar omdat de ‘hoeveelheid’ wil die men gebruikt afhangt van de kracht van het verlangen dat erachter zit, zou het passender zijn te zeggen dat zo iemand ‘sterke verlangens’ heeft.

Denk nog eens erover na

‘Denk tweemaal na voordat je iets zegt’ (of doet) is een oude regel.

Als we direct doen wat in ons opkomt, is dat ons verlangen, dat het lagere denken gebruikt om zijn doel te verwezenlijken zonder het ego een kans te geven zijn invloed uit te oefenen. Het ego werd dan door het verlangen gedomineerd.

Als we even wachten om ‘nog eens erover na te denken’, heeft het ego de tijd om het hogere denken te activeren. Het kan dan het verlangen onderzoeken en besluiten wat te doen. Als het besluit positief is, spreekt het ego de wil aan en instrueert deze zo dat het gewenste doel wordt bereikt. In dit geval was het ego en niet het verlangen de bepalende factor.

Strijdige verlangens*

De verlangens die de wil van de mens stimuleren zijn afkomstig uit verschillende bronnen binnen zijn complexe natuur en zijn van

---

te kiezen welk verlangen dat zal zijn. Dit is tevoren bepaald door het karakter dat hij heeft. Omdat verlangen de wil beheerst, wordt de probleemstelling: ‘Is de mens vrij om zijn verlangens te kiezen?’ in plaats van: ‘Is hij vrij om zijn wil te gebruiken?’ De uitdrukking ‘vrije wil’ is hier aangehouden omdat gewoonlijk met deze woorden naar dit probleem wordt verwezen.

*Veel van wat hier wordt gezegd is toegelicht in hoofdstuk 4, vooral

velerlei soort. Sommige komen voort uit de organen van het lichaam; andere komen van de emotionele aard of van het denken. Deze zijn meer of minder verbonden met het plezier en de genoegens van de persoonlijkheid. Weer andere komen vanuit zijn hogere natuur. Deze betreffen zijn verantwoordelijkheden en plichten tegenover anderen en zijn van een grootser, meer altruïstisch karakter. Deze twee typen verlangens botsen van nature met elkaar.

Het actieve bewustzijn dat ervaringen opdoet, het menselijke ego, staat halverwege tussen de hogere en lagere beginselen van de menselijke constitutie en voelt de contrasterende impulsen tot handelen van deze twee kanten van zijn natuur. Hetzelfde individu ervaart op het ene moment een bepaald verlangen en op een ander moment een van tegenovergestelde aard; soms heeft hij beide tegelijkertijd.

Wanneer het ego herhaaldelijk zwicht voor een lagere impuls, wordt deze steeds sterker en wordt uiteindelijk tot een gewoonte. Bij gebrek aan zelfanalyse heeft het ego zich geïdentificeerd met de impuls en zijn macht tijdelijk daaraan overgegeven. Wanneer dit stadium is bereikt, geeft het ego automatisch toe aan dat verlangen telkens wanneer dit opkomt. Het verlangen gebruikt dan de wil om zijn doel te bereiken en het ego onderwerpt zich passief daaraan.

Wanneer het ego zich realiseert dat het niet identiek is aan zijn eigen gedachten of verlangens, zal het niet langer automatisch toegeven aan iedere gedachte die, of ieder verlangen dat, zich aandient. Wanneer het wordt geconfronteerd met strijdige verlangens zal het die daarentegen onderzoeken en wegen en er een oordeel over vormen alvorens te kiezen.

Het karakter vertoont neigingen, maar is niet de heerser

We weten dat verschillende mensen anders zullen reageren wanneer ze worden geconfronteerd met uiteenlopende impulsen, want ieder neigt in een bepaalde richting door de eigenschappen die tot zijn karakter behoren.

Laten we als illustratie het volgende geval nemen. Stel dat drie mensen van wie de dagelijkse plichten saai en oninteressant zijn, plotseling de gelegenheid wordt geboden uitgebreid op vakantie te gaan of iets anders plezierigs te doen dat hen van hun plichten zou

---

in de gedeelten over het menselijke ego, het denkvermogen, stemmingen en karaktervorming.

afhouden, wat wellicht het verlies van hun positie en inkomen tot gevolg zou kunnen hebben.

De eerste van de drie reageert misschien impulsief en grijpt de gelegenheid aan zonder na te denken over de consequenties. Het verlangen van zijn persoonlijke aard naar plezier was zo sterk dat het de roep van de plicht opzijschoof, en het ego, dat gewend was zich met zijn verlangen te identificeren, onderwerpt zich en slaagt niet erin zijn vermogen om te kiezen te gebruiken.

De tweede voelt hetzelfde verlangen naar plezier en dezelfde roep van zijn plicht als eerstgenoemde, maar na een moment van overweging ziet hij af van het geboden genoeg en houdt zich in plaats daarvan aan zijn plicht. In dit geval was zijn plichtsbesef zoveel sterker dan zijn verlangen naar plezier dat dit van nature het verlangen tenietdeed, en het kostte het ego weinig moeite om een keus te maken.

De derde is zich eveneens bewust van dezelfde tegengestelde impulsen als door de andere twee werden gevoeld. Hij voelt beide, maar geen van beide overheerst. Hij kijkt verder dan het huidige moment naar het uiteindelijke resultaat van zijn handelen. Hij neemt de tijd om naar de stem van zijn geweten te luisteren die hem toefluistert over zijn plichten tegenover zijn gezin en zijn medemensen. Hij weegt en vergelijkt de voors en tegens voordat hij besluit wat te doen. Hij aarzelt en neigt dan naar de ene, dan naar de andere kant. Hij is aangekomen bij een punt waar de wegen uiteengaan. Hij kan niet verder tenzij hij een keus maakt. Hij kan geen twee wegen tegelijk bewandelen. Hij moet kiezen: de ene of de andere. En hij kiest.

Het vermogen om te kiezen is het ego aangeboren

Laten we aannemen dat twee tegengestelde dingen precies even aantrekkelijk zijn, want dat kan voorkomen, omdat elk van de twee sterker kan zijn dan de andere. Als dan de aantrekking van beide even sterk is, en omdat er een keus moet worden gemaakt, en ook wordt gemaakt, moet het vermogen om te kiezen liggen bij het ego, en niet bij de aantrekkingen. En als het ego het vermogen heeft om te kiezen wanneer de twee aantrekkingen even sterk zijn, heeft het dat vermogen ook wanneer deze niet gelijk zijn. Een verandering in aantrekking kan het vermogen van het ego om te kiezen niet

wegnemen, want dit vermogen hoort tot de aard van het ego en niet tot die van de aantrekkingen.

Waar de aantrekkingen ongelijk waren en het verlangen naar plezier sterker was dan het plichtsgevoel, zoals bij de eerstgenoemde persoon, gaf hij toe aan het verlangen omdat hij passief was en zijn bewustzijn had geconcentreerd in zijn persoonlijkheid. Ook hij had het vermogen om te kiezen, maar gebruikte het niet.

Als hij positief ingesteld was geweest en zijn bewustzijn in zijn hogere natuur had geconcentreerd, had hij kunnen weigeren om toe te geven aan de lagere impuls, had hij zijn vermogen tot kiezen kunnen gebruiken en weerstand kunnen bieden aan de lagere impuls, zelfs al was deze sterker dan de hogere. Dit vergt inspanning, want het ego moet de wil verschaffen die nodig is om het sterkere verlangen te overstemmen. Het ego wordt niet gedwongen deze poging te doen, want de omhoog gerichte aantrekking legt haar wil niet op aan het ego. Men voelt deze slechts als een beroep dat wordt gedaan op de betere kant van het ego.

In dit geval zou het beroep van hogere aard op zichzelf niet effectief zijn geweest, en zou door het sterkere verlangen zijn overstemd, tenzij het ego ervoor koos zich te verbinden met de hogere aantrekking en zijn kracht aan deze zijde van zijn natuur zou inzetten. Als iemand weerstand biedt aan een verlangen naar iets dat hij graag wil doen, en dat gemakkelijk is, en in plaats daarvan iets doet dat een-tonig is en inspanning vergt, moet zo'n handeling het resultaat zijn van een bewuste en overwogen keuze en een resoluut toegepaste wil.

We kunnen zonder moeite een heuvel afglijden. We doen dat uit louter passiviteit, maar we kunnen het naar beneden glijden niet stoppen zonder de vastberaden wil daartoe, en we kunnen niet naar boven klimmen zonder inspanning. Die vastberadenheid en inspanning worden ons niet opgedrongen, maar zijn het resultaat van keuze en een sterke wil.

Geen voorbeschikking of fatalisme

De verschillende wijzen waarop de drie personen reageerden op dezelfde impulsen had te maken met verschillen in hun karakter. We hebben al uiteengezet hoe de mens zijn eigen karakter opbouwt door middel van zijn gedachten, handelingen en gewoonten. Een deel van dit werk is gedaan in zijn huidige leven, maar verreweg het grootste

deel draagt hij bij zich uit vroegere incarnaties.

Door zijn karakter vertoont hij neigingen in een bepaalde richting, maar hij is niet verplicht om gevolg eraan te geven. Hij heeft het vermogen om te kiezen, zoals we hebben gezien, en door zijn tweezijdige natuur krijgt hij de gelegenheid te kiezen. Deze gelegenheid is er voor hem altijd geweest, want zolang de mens bestaat is zijn aard dualistisch. Door zijn keuzen en de handelingen die daaruit volgen schept hij oorzaken die karma later aan hem teruggeeft als gevolgen. Omdat de mens de maker is van zijn eigen karakter, is alleen hij verantwoordelijk voor zijn verlangens, voorkeuren en daaruit voortvloeiende reacties.

De mens is vrij om te kiezen, maar hij moet de consequenties oogsten van zijn keuze. Het is een lot waaraan hij niet kan ontkomen, maar hij heeft het zelf gemaakt, en omdat het hem door niemand anders is opgelegd is het geen 'voorbeschikking'. Ook is het geen 'fatalisme', want het is niet het resultaat van blinde, mechanische krachten.

Wanneer de mens door zijn eigen keuze een handeling begint, zet hij daarmee de krachten van de natuur in werking. Hij roept de wet van oorzaak en gevolg op, die vanaf dat moment de werking overneemt en het gevolg aanpast aan de oorzaak. Het idee van een vrije wil is daarom volledig in overeenstemming met de wet van oorzaak en gevolg. Deze zijn niet met elkaar in strijd en beide factoren zijn nodig voor de evolutie van de mens.

Theorieën over fatalisme

Van de vroegste oudheid tot heden toe is het probleem van de vrije wil altijd onderwerp geweest van hevige discussies en veel verschil van mening. Veel filosofen zijn tot de conclusie gekomen dat de mens niet vrij is te bepalen hoe hij zal handelen, maar dat zijn keuzen van te voren zijn bepaald door zijn aangeboren karaktertrekken, zijn verlangens, sympathieën en antipathieën.

Zowel theologen als materialisten gaan uit van het idee dat de mens bij zijn geboorte ontstond, en moeten daarom tot de conclusie komen dat hij geen invloed had op het ontstaan van zijn eigen karakter. Dit moet voor hem zijn gemaakt door de macht die hem deed ontstaan, of die macht nu God was zoals de theoloog gelooft of, zoals de materialist denkt, de blinde krachten die in de natuur werkzaam zijn.

Gegeven een bepaald karakter moet een mens op een bepaalde manier handelen. Als hij een edel karakter heeft, kunnen zijn handelingen niet anders dan goed zijn. Als zijn karakter slecht is, moeten zijn handelingen ook slecht zijn. In beide gevallen heeft hij geen keus. Hij denkt dat hij vrij is om te handelen want hij is vrij zijn verlangens te volgen, maar omdat deze verlangens hem zijn ingeplant, is dit gevoel van vrijheid maar denkbeeldig. In feite heeft hij geen keuzevrijheid of vrije wil zoals het gewoonlijk wordt genoemd. Dit zijn enkele van de theorieën van het fatalisme. Als ze waar zouden zijn, zou de mens een automaat zijn zonder initiatief, een robot die gedwongen is in een vooraf bepaalde groef te lopen.

Onder deze omstandigheden kan de mens niet moreel verantwoordelijk worden geacht voor zijn daden. Deze verantwoordelijkheid moet worden gelegd bij de macht die hem heeft doen ontstaan.

Een niet-fatalistische oplossing

De fatalist neemt als vanzelfsprekend aan dat de mens maar één leven op aarde heeft en deze vooronderstelling leidt tot alle problemen die daaruit voortvloeien. De oude wijsheid leert daarentegen dat de mens eerder op aarde heeft geleefd. Het karakter dat hem nu tot bepaalde handelingen doet neigen, werd niet voor hem gemaakt; hij heeft het in vorige levens zelf gevormd. In dit leven oogst hij de gevolgen van zijn vroegere handelingen via dit karakter.

De fatalist gaat er ook vanuit dat de mens een enkelvoudig en een eenheid vormend wezen is dat identiek is met zijn verlangens, want hij maakt geen onderscheid tussen de mens zelf, het ego, en de verlangens die hij ervaart. Als deze veronderstelling juist was, zou er niets zijn dat weerstand bood aan deze verlangens en zij zouden het leven van de mens volledig overheersen. In dat geval is fatalisme de onvermijdelijke conclusie. Maar er kunnen geen verlangens worden gevoeld als er geen entiteit is, geen bewustzijnscentrum dat deze verlangens ervaart. Volgens de oude wijsheid is deze entiteit het menselijke ego, en de verlangens zijn slechts een deel van het veelzijdige voertuig dat door het ego wordt gebruikt.

Ze zijn evenmin identiek met het ego als de cocon identiek is met de larve die deze rondom zichzelf heeft gesponnen.

De theorie dat er maar één leven op aarde is, is volkomen

ontoereikend om het probleem van de vrije wil op te lossen, maar als men inzicht heeft in de complexe natuur van de mens en de reïncarnatieleer accepteert, kan dit probleem worden opgelost in overeenstemming met universele rechtvaardigheid en de wet van oorzaak en gevolg.

De vrijheid van keuze varieert

De mate van vrijheid om te kiezen varieert en is evenredig aan de bereikte graad van ontwikkeling van het individu.

Kleine kinderen van wie het denken nog onvolwassen is, hebben heel weinig keuzevrijheid en handelen bijna geheel op grond van hun impulsen. Ze zijn daarom niet in dezelfde mate karmisch verantwoordelijk als volwassenen. Maar met het verstrijken van de jaren ontwikkelen zich het denken en het zelfbewustzijn. Hiermee ontstaat het vermogen van de mens om goed van kwaad te onderscheiden en wordt zijn keuze weloverwogen. Daarom is hij voortaan moreel verantwoordelijk voor zijn handelingen.

Iemand die minder ver ontwikkeld is voelt dezelfde tegengestelde aantrekkingen als zijn meer ontwikkelde broeder en heeft dezelfde gelegenheid om te kiezen, maar de kans dat hij daarvan gebruikmaakt is kleiner. Door pure traagheid laat hij zich daarentegen beïnvloeden door zijn impulsen. In dit opzicht staan sommige mensen niet ver boven de dieren die gehoor geven aan iedere impuls die in hen opkomt.

Het type karakter dat we voor onszelf hebben opgebouwd bepaalt de mate van vrijheid van onze wil.

In de natuurrijken lager dan het mensenrijk is de keuzevrijheid heel beperkt, maar zelfs daar bestaat een zekere vrijheid binnen het beperkte bereik van activiteit van ieder wezen.

De vrije wil als factor in de evolutie

De leringen van de oude wijsheid over evolutie worden uitgebreid behandeld in boeken zoals *De Esoterische Traditie* en *Mens en Evolutie* van G. de Purucker. We zullen deze leer alleen even aantippen in verband met karma en vrije wil.

Het heelal bestaat ter wille van de evolutie van de ziel, en de methode die wordt gebruikt om dit doel te bereiken, het 'evolu-

tieplan', bestaat eruit dat de mens in een reeks omstandigheden wordt geplaatst waar hij moet kiezen uit tegenstrijdige belangen en moet leren door de ervaringen die uit zijn keuzen voortvloeien. Keuzevrijheid is een onmisbare factor bij de uitvoering van dit evolutieplan.

Zelfs onze meest triviale handelingen zijn het resultaat van keuze, hetzij bewust gemaakt of uit gewoonte, en die gewoonte was het gevolg van talloze keuzen in het verleden.

In het dagelijks leven komen we voortdurend voor situaties te staan waarbij we moeten kiezen. In veel gevallen kunnen we de consequenties van onze beslissing niet voorzien, maar moeten we min of meer blind een keuze maken. We kiezen misschien verkeerd, maar als we niet hadden gekozen, zouden we onze fout nooit hebben ontdekt. We leren door een proces van vallen en opstaan waarin fouten waardevolle lessen zijn.

Een mens laat zich, vaak tegen beter weten in, door zijn lagere natuur leiden in plaats van door zijn hogere, omdat hij denkt dat dit gemakkelijker is en hem meer voordeel oplevert. Hij is kortzichtig en reikt naar een onmiddellijke beloning, de plezierige ervaring die direct voor het grijpen ligt die deze keuze schijnt te bieden. Als hij verder had gekeken dan zijn neus lang was, zou hij hebben gezien dat het gemakkelijke voordeel dat hij behaalde later zou moeten worden vergoed door een of andere taak of een andere compensatie die het evenwicht herstelt, en hij zou hebben gezien dat het egoïstische plezier dat hij genoot misschien lijden of een andere vorm van tegenslag met zich meebrengt.

Als één zo'n ervaring onvoldoende is om hem deze les te leren, zal hij zijn fout herhalen en karma zal weer hetzelfde gevolg teweegbrengen. Na een aantal van zulke handelingen zal de herinnering aan zo'n ervaring zich associëren met de zelfzuchtige impuls en wanneer deze terugkeert zal het ego, zelfs wanneer het de details van zijn ervaring is vergeten, onbewust van te voren worden gewaarschuwd en weigeren zich aan de impuls te onderwerpen. Als we iets kiezen waarvan we weten dat het heilzaam is voor anderen en voor onszelf, dan gaat alles goed. Als we een onverstandige of egoïstische keuze maken, kan niets ons daarvan weerhouden, maar we moeten dan rekening houden met de gevolgen van onze keuze.

Zo zien we dat de werkwijzen van de natuur weldadig zijn, want het lijden dat zij brengt helpt ons om zelfzuchtige impulsen te door-

breken voordat ze een blijvende vorm aannemen. Ze helpen ons grip op onszelf te krijgen en om een nieuwe start in de juiste richting te maken.

Vaak wordt de vraag gesteld: 'Waarom zijn alle mensen niet zo geschapen dat ze altijd dat doen wat goed is voor anderen en voor henzelf?'

Als de mens 'alleen in staat was het goede te kiezen' zou hij helemaal niet kiezen; hij zou onder dwang handelen. Hij zou een automaat zijn en zou geen gelegenheid hebben een vrije wil te ontwikkelen, en dit is een vermogen dat een volledig ontwikkeld mens toebehoort. Hij kan in de evolutie alleen vooruitkomen indien hij de vrijheid heeft zowel het goede als het slechte te kiezen, het juiste zowel als het verkeerde. Hij kan alleen door herhaalde overwinningen op zijn lagere natuur een krachtig karakter opbouwen. Als de mens niet de vrijheid had om het verkeerde te kiezen, zou het geen verdienste zijn als hij het goede kiest.

Een kind dat leert lopen zou deze prestatie nooit kunnen leveren als het bij zijn eerste poging daarin zou moeten slagen. Het moet vrij zijn om nu en dan te vallen, zich pijn te doen en langzamerhand controle over zichzelf te krijgen. Zo moet de mens ook vrij zijn fouten te maken om daarvan te leren; en de menselijke aard bevat neigingen van tweërlei aard om hem daartoe de kans te geven.

Volgens de oude wijsheid is strijd een tijdelijke fase van de evolutie, en als de mens zijn strijd tegen zijn lagere natuur eenmaal heeft gewonnen en zich blijvend met zijn hogere natuur heeft verbonden, zal zijn gevecht ophouden. Zijn evolutie, geleid door zijn hogere natuur, vordert vanaf dat moment probleemloos en zijn hogere vermogens ontvouwen zich als een bloemknop die zich opent.

Vertraagde gevolgen en vrije wil

Het resultaat van een handeling volgt niet altijd onmiddellijk op zijn oorzaak; er zit vaak geruime tijd tussen. Indien we van onze ervaring moeten leren, zouden we kunnen vragen: 'Zou de les niet meer gewicht in de schaal leggen als het gevolg onmiddellijk op de oorzaak volgde, want dan zouden we het verband tussen de twee kunnen zien?'

Als het gevolg onmiddellijk op de oorzaak zou volgen zoals een donderslag de bliksem volgt, zou iemand met zelfzuchtige neigingen

deze nooit naar buiten durven te laten komen uit angst voor onmiddellijke vergelding. Hij zou ervan worden weerhouden deze neigingen tot uiting te brengen en ze zouden worden onderdrukt, maar niet geëlimineerd. Ze zouden zich dan op een later moment weer naar de oppervlakte dringen.

In de hoop dat het gevolg lang op zich zal laten wachten of omdat hij uit onwetendheid gelooft dat er geen gevolg zal zijn, zal zo iemand zijn kans wagen en zijn kwade bedoelingen uitproberen. Na verloop van tijd volgt het effect en de ervaring wordt een les. De inherente neiging wordt dus 'verdreven' in plaats van alleen maar onderdrukt.

Maar het is niet nodig dat men zijn kwalijke neigingen de vrije loop laat om te kunnen evolueren. Ze kunnen onder ogen worden gezien en worden overwonnen op het mentale gebied en zouden dan niet tot fysieke resultaten hoeven te leiden. Alleen wanneer we weigeren onze strijd op het mentale gebied te leveren, moeten we dat op het uiterlijke gebied doen.

Het tweezijdige aspect van de vrije wil

De vrije wil is een gereedschap waarmee de mens moet leren omgaan. Hij is een waardevol gereedschap, maar zoals met zoveel andere gereedschappen, brengt het gebruik ervan bepaalde risico's met zich mee. De ervaren gebruiker heeft veel voordeel ervan, terwijl hij in handen van de onervarene schade kan aanrichten, zowel voor de gebruiker als voor anderen.

Iemand die zijn bewustzijn in zijn persoonlijkheid heeft geconcentreerd, voelt zich meer van zijn medemensen gescheiden dan dat hij de eenheid met hen ervaart. Zijn motieven zijn daarom vaak zelfzuchtig en hij handelt zonder op gepaste wijze rekening te houden met het welzijn en de rechten van anderen. Door zijn handelen maakt hij inbreuk op hun rechten net zoals mensen met een soortgelijke instelling dat bij hem doen.

Wanneer grote groepen mensen op deze manier handelen, is het resultaat daarvan de strijd en conflicten die in de wereld van vandaag zoveel voorkomen.

Jonge kinderen zijn gewoonlijk bereid om het advies en de leiding van hun ouders zonder veel verzet aan te nemen. Als ze een paar jaar ouder zijn komen ze echter in een fase dat ze het op hun eigen manier willen doen. Dan beginnen ze allerlei streken uit te halen en bezor-

gen zichzelf en hun ouders een heleboel problemen. Naarmate de jaren vorderen beginnen ze een verantwoordelijkheidsgevoel te ontwikkelen en worden meer behulpzame leden van het gezin waarin ze opgroeien om zich later te ontwikkelen tot volledig verantwoordelijke mannen en vrouwen.

Het zou voor hen stagnatie betekenen als ze altijd door hun ouders zouden worden geleid. Volwassenheid vereist een zelfstandig leven en het ontwikkelen van initiatief. Omdat het geen ervaring heeft moet het kind zijn lessen leren ten koste van veel wrijving en strijd. Het is een periode van beproeving voor zowel de kinderen als de ouders, maar het is een noodzakelijke fase in de evolutie van een kind. Het proces verloopt gemakkelijker naarmate het kind vrijwillig de hulp en het advies van zijn ouders aanneemt.

Evenals het kind gaat de hele mensheid nu door een 'tijdperk van beproeving' omdat ze haar vrije wil begint te gebruiken. Maar de mens heeft nog niet geleerd dat op een wijze manier te doen. Door zwakheid of onwetendheid kiest hij ervoor egoïstische impulsen te volgen, en doordat dit op grote schaal gebeurt, is de hele wereld in een staat van beroering gebracht.

Het 'tijdperk van beproeving' van de mensheid zou minder een beproeving zijn indien men de Gulden Regel zou volgen en andere ethische leringen die ons zijn gegeven door Jezus, Boeddha en andere grote leraren, want ook de mensheid heeft haar 'ouders' gehad die hebben geprobeerd de mens met zo min mogelijk lijden en spanningen door deze periode heen te leiden.

Maar voor de mensheid is deze periode, evenals voor het kind, slechts een trede op de evolutieladder die men moet nemen alvorens grotere vooruitgang kan worden geboekt. Nadat deze fase voorbij is en de mens een punt in zijn evolutie heeft bereikt waar hij zich met zijn hogere natuur verbindt, zal hij zich bewust worden van zijn één-zijn met zijn medemensen en zijn verantwoordelijkheid tegenover hen. Hij zal hebben geleerd om zijn vrije wil op een wijzere manier te gebruiken. Hij zal ervoor kiezen met zijn medemensen in harmonie te werken en te doen wat goed is voor iedereen.

Er zijn tekenen in de wereld dat men zich ervan bewust begint te worden dat we allemaal van elkaar afhankelijk zijn; dat we tot 'een en dezelfde wereld' behoren, waarin geen blijvende welvaart of blijvend geluk in het ene deel kan zijn terwijl er ergens anders ellende en ongeluk bestaat.

Goed en kwaad

Het bestaan van het kwaad in de wereld confronteert ons met een probleem dat niet kan worden opgelost op grond van de aanname dat een weldoende, alwijze en almachtige God de schepper van de mens is. Het probleem kan niet beter worden verwoord dan zoals de Griekse filosoof Epicurus zo'n tweeëntwintig eeuwen geleden dat deed:

Of God wenst het kwaad uit deze wereld te verwijderen en kan dit niet, òf hij kan het maar wil het niet, òf kan het niet en wil het niet, òf kan het wel en wil het. Als hij het wil en niet kan is het onmacht, wat in tegenspraak is met de aard van God; als hij het kan en niet wil is het slechtheid en dat is niet minder in strijd met zijn aard; als hij het niet wil en niet kan is dit zowel slechtheid als onmacht; en als hij het kan en wil (alleen deze voorwaarden passen bij God), waar komt dan het kwaad dat in de wereld bestaat vandaag?

Wat we 'kwaad' of disharmonie noemen, of strijd, begeerte, onderdrukking, tirannie, samen met de ellende en het lijden die uit zulke omstandigheden voortvloeien, kan direct worden herleid tot het geloof van de mens dat hij afgescheiden is van zijn medemensen en kan handelen zonder rekening te houden met hun welzijn. Het geloof dat hij dit kan doen zonder de gevolgen daarvan te hoeven oogsten, geeft de vrije hand aan zijn egoïstische impulsen en hij handelt dienovereenkomstig. Als deze houding van 'ieder voor zich' door enorme menigten mensen met tegengestelde belangen wordt aangenomen, is het gevolg daarvan het kwaad dat in de huidige wereld op zo grote schaal voorkomt.

De dualiteit van geest en stof die in het universum en in de mens bestaat schept in de mens een reeks situaties waarin hij moet besluiten of hij de impulsen van zijn hogere of die van zijn lagere natuur wil volgen. Later ervaart hij de gevolgen van zijn keuze, en door deze ervaringen leert de natuur de mens of hij haar wetten breekt of in harmonie ermee leeft. Goed en kwaad zijn de eindproducten van handelingen die zijn geïnspireerd door de hogere of door de lagere natuur van de mens, en door deze contrasterende gevolgen te vergelijken leert de mens geleidelijk om in te zien dat het pad van altruïsme beter is dan dat van egoïsme.

Normen van goed en kwaad zijn geen vaststaande begrippen, maar variëren naar gelang van de ontwikkeling van evoluerende

wezens. Wat 'goed' is voor de ene graad van ontwikkeling is 'slecht' voor een hogere graad, en wat 'slecht' is voor een lagere graad, is 'goed' voor een nog lagere graad van ontwikkeling.

De vlam van een kaars is een helder lichtgevend object wanneer men haar in een donkere kamer ziet, maar is een donker lichaam vergeleken met de zon, want ze werpt zelfs een schaduw wanneer ze in helder zonlicht wordt geplaatst. Goed en kwaad zijn, evenals licht en donker, relatieve begrippen, maar voor iedere graad van ontwikkeling is er een maatstaf van goed en kwaad. Iedereen die naar beste weten en overtuiging handelt of probeert te handelen, doet wat voor hem juist of 'goed' is, terwijl iedereen die hiermee in strijd handelt 'kwaad' doet. Iemand die zijn bewustzijn richt op de materiële kant van zijn natuur heeft tot nu toe weinig beheersing over zijn begeerten, terwijl iemand anders, die mogelijk verder is ontwikkeld, zijn bewustzijn richt op de geestelijke kant van zijn natuur en hij heeft zijn begeerten onder controle. Van laatstgenoemde zal meer worden verwacht en voor hem zou zelfzuchtig handelen onvergeeflijk zijn, terwijl dat bij de eerste op zijn minst begrijpelijk is, zelfs al is het niet te verontschuldigen.

Vele kwaliteiten en grootheden in de natuur komen 'in paren' voor, of als tegengestelden. Er zouden bijvoorbeeld geen bergen zijn als er niet ook laaglanden of valleien waren waarboven die bergen zich verheffen. Een hand zou geen kou of warmte kunnen voelen als alle voorwerpen dezelfde temperatuur zouden hebben als de hand. Wanneer ze wordt vergeleken met een heet voorwerp, is de hand koud, terwijl ze in vergelijking met een koud voorwerp warm is.

Er kan geen schaduw zijn tenzij er licht is om die schaduw voort te brengen. Als de zon ons dag en nacht zou beschijnen, jaar in jaar uit, zouden we hem niet als licht beschouwen, want we zouden niets hebben om hem mee te vergelijken. Pas als de duisternis van de nacht het zonlicht vervangt leren we het op zijn waarde te schatten.

De twee begrippen goed en kwaad vormen een dualiteit op het morele vlak, zoals de aangehaalde voorbeelden dat zijn op materieel gebied. We kunnen niet op een andere manier aan het begrip 'goed' denken dan als een contrast, een verbetering, ten opzichte van iets dat niet goed is, ofwel 'slecht'.

De mens is hier om vooruit te gaan, en alleen al het idee van vooruitgang betekent dat er een voorwaartse beweging is vanaf iets dat men is ontgroeid en dat daarom niet langer 'goed' is in verge-

lijking met iets beters dat men voor zich ziet; een opwaarts klimmen van iets dat lager is naar iets dat hoger is. Als er niet zulke contrasten bestonden als vooruit en achteruit, boven en beneden, goed en kwaad, zou er geen 'ladder' zijn om langs omhoog te klimmen, geen weerstand om te overwinnen.

Goed en kwaad zijn stadia waar entiteiten doorheen gaan als ze zich van onvolmaaktheid naar volmaaktheid bewegen. In het huidige stadium van de evolutie van de mens zijn zulke contrasterende toestanden noodzakelijk voor zijn vooruitgang, want ze brengen ervaringen met zich mee die de mens moet doormaken om zijn karakter te vervolmaken. Door de ongunstige gevolgen van kwaad te ervaren, wapent de mens zich tegen toekomstige mislukkingen, maar om met opzet het kwade te kiezen met het doel dit te ervaren is heuvelafwaarts glijden, geen vooruitgang maar teruggang.

Wanneer de mens de lessen over goed en kwaad heeft geleerd, zal hij op natuurlijke wijze en automatisch vanuit altruïstische motieven handelen, en het grove kwaad dat nu de overhand heeft in de wereld zal tot het verleden behoren. De dualiteit van goed en kwaad zoals wij die kennen, zal dan haar doel hebben gediend en zal worden opzijgeschoven als een trainingstoestel in een sportschool dat niet langer nodig is. De mensheid zal dan in de praktijkschool van de natuur een hogere graad hebben bereikt. Deze hogere graad zal niet vrij zijn van alle problemen en moeilijkheden, want de menselijke natuur zal altijd haar tweeledigheid van geest en stof behouden met de daaruit voortvloeiende contrasten, maar de moeilijkheden die misschien daaruit voortkomen zullen niet tot het grove kwaad leiden waardoor de wereld in deze tijd wordt gekweld, maar zal een vorm aannemen die past bij het hogere gebied waarop de mensheid dan zal bestaan.

Het zal uit het voorgaande duidelijk zijn dat de aanwezigheid van kwaad in de wereld het gevolg is van het handelen van onvolmaakte, niet ver geëvolueerde mensen, die de wetten van de harmonie in de natuur geweld aandoen, en niet van een macht buiten de mens, hetzij God of blind toeval. De mens schiep het kwaad in de wereld, maar het ligt ook in zijn macht om de harmonie te herstellen.

In de woorden van H.P. Blavatsky: 'Goed noch kwaad zouden bestaan ware het niet dat ze wederzijds licht op elkaar werpen.'*

'Indien we goed van kwaad willen onderscheiden, en licht van

**H.P. Blavatsky Collected Writings*, 8:115-16.

duisternis, en het eerste naar waarde schatten, kan dat alleen door het contrast tussen beide.’*

Of in de woorden van Plotinus: ‘De ervaring van het kwade leidt tot een beter begrip van het goede.’

Lijden en tegenslag als leraren

Lijden

Mensen die geloven dat ons bestaan hier is beperkt tot een enkel leven op aarde en die geen doel in het leven zien behalve het najagen van plezier, beschouwen ziekte en lijden vanzelfsprekend als tegenslagen zonder duidelijke oorzaken en die geen zinnig doel dienen. Voor hen zijn zulke tegenslagen slechts kwalijke indringers die zo snel mogelijk moeten worden uitgebannen, want ze staan het ten volle genieten van het leven in de weg.

Volgens de oude wijsheid is het doel van het leven echter niet het najagen van plezier, maar de evolutie van de ziel; het versterken van het karakter, en de tegenslagen waarmee we in het leven te maken krijgen zijn niet toevallig, maar zijn de karmische vergelding voor onze vroegere handelingen. Hoewel zo’n vergelding pijnlijk kan zijn, wordt dit gecompenseerd omdat onze evolutie erdoor wordt versneld, want we leren hierdoor lessen die we niet zouden leren als het leven gladjes en zonder problemen verloopt.

Is het niet vaak zo dat als het leven alleen maar plezierig is, we ons erop gaan toelagen ervan te genieten en niet meer zoeken naar iets dat verdergaat dan ons eigen comfort? We raken steeds meer op onszelf gericht en leiden een leven dat stilstand betekent voor wat betreft de evolutie van onze hogere vermogens. Maar de natuur zal zo’n toestand niet lang tolereren. Voortdurend toegeven aan genoegens trekt ziekte aan, en als een ziekte zich voordoet moet men ophouden naar genot te streven en richt het bewustzijn zich op serieuzer zaken. De verzwakte conditie van de fysieke natuur reduceert de macht van de lagere beginselen om het ego te domineren, en geeft de hogere beginselen in de mens gelegenheid hun verheffende invloed uit te oefenen.

Het doorbreken van de dagelijkse routine als gevolg van de ziekte,

---

**Op. cit.*, 8:112.

de gedwongen rust, de tijd om na te denken, helpen allemaal om een nieuwe visie op het leven te ontwikkelen. Wat eerst zo betekenisvol leek kan nu misschien worden herkend als heel onbelangrijk, en de werkelijk belangrijke dingen in het leven kunnen op hun juiste waarde worden geschat.

Door de pijnlijke lichamelijke situatie dwingt het lijden de mens om zijn belangstelling en aandacht op zijn hogere natuur te richten. Het bevrijdt hem uit de greep van de lagere natuur en brengt hem ertoe toevlucht te zoeken in de vrede van zijn hogere natuur. De greep van de lagere natuur hoeft nooit meer zo sterk te zijn als voorheen, ook niet nadat men van de ziekte is hersteld, indien men zijn voordeel doet met de stimulans die het lijden hem biedt om opnieuw te beginnen.

Lijden heeft nóg een belangrijke functie. Het roept mededogen op in ons hart. Het maakt het voor ons mogelijk het lijden en de moeilijkheden te begrijpen die anderen moeten doormaken, en op die manier beginnen we sympathie te voelen en geven hen zoveel mogelijk hulp en troost.

Als we koud en onverschillig staan tegenover de ellende en het lijden van anderen is dat een teken dat wijzelf de ervaring die zij nu doormaken niet hebben gehad. Als we harteloos en ongevoelig zijn, hoe kan sympathie dan anders in ons worden opgewekt dan door lijden? Ook wij moeten lijden om te kunnen begrijpen.

Geduld, uithoudingsvermogen en vastberadenheid zijn andere eigenschappen die door lijden worden ontwikkeld.

Naast het weldadige effect dat lijden heeft op het verbeteren van het karakter van de mens, helpt het hem ook op het fysieke gebied, want ziekte is een zuiveringsproces waarbij de disharmonie, die de mens door vroegere verkeerde handelingen heeft teweeggebracht, wordt geëlimineerd en harmonie en evenwicht worden hersteld.

Armoede

Armoede en welvaart zijn andere ervaringen die nodig zijn om tot een vervolmaakt karakter te komen.

Indien iemand die welvarend is in luxe en comfort leeft zonder een poging te doen de armoede en ellende die hij misschien in zijn omgeving ziet, of waarvan hij weet heeft, te verlichten, is het duidelijk dat hij nog niet heeft ervaren wat het betekent om arm te zijn. Omdat

de aanblik van de ellende van anderen niet voldoende is om zijn mededogen op te wekken, moet hijzelf door deze ervaring gaan om haar te begrijpen. Ze is een van de 'stadia in de praktijkschool' die niet kan worden overgeslagen, en armoede zal blijven bestaan zolang er mensen zijn die de les daarvan niet hebben geleerd. Nadat hij de ervaring heeft gehad en de ontberingen kent die zij met zich meebrengt, zal hij niet langer onverschillig zijn voor de ellende van anderen, maar zal vanuit een sympathiek begrip voor hun situatie iets doen om daarin verbetering te brengen. Een ruim, edelmoedig, meevoelend karakter is het kenmerk van iemand die de les van de armoede heeft geleerd en daarvan heeft geprofiteerd.

Armoede komt op iemands pad als gevolg van zijn of haar karma, maar dit is geen excuus voor hen die in gunstiger omstandigheden verkeren om hulp te weigeren als zij in staat zijn die te geven.

Armoede leert zowel arm als rijk een les. Voor de beter gesitueerden is het een uitdaging om mededogen te tonen, om vrijgevigheid in praktijk te brengen. De rijken van vandaag zijn misschien arm geweest in hun vorige incarnatie. Dit is hun gelegenheid te tonen dat ze hun les hebben geleerd. Voor de armen is de ervaring een gelegenheid de waarde van kleine dingen te leren, verkwisting tegen te gaan, zuinigheid te beoefenen en minder behoeften te hebben.

Mensen die van liefdadigheid afhankelijk waren, hebben verklaard dat hun verzoeken in arme wijken veel meer gehoor vinden dan bij degenen die het goed hebben, wat het effect van armoede als leraar aantoont, ook al waren de ontvangen bedragen in het eerste geval kleiner.

Tegenslagen

De ervaringen van succes en tegenslag zijn beide nodig voor de training van de mens, zoals zon en regen nodig zijn voor de groei van planten. Een eik wordt sterk doordat hij de windkracht moet weerstaan, en zo wordt een mens sterk door het overwinnen van de obstakels waarmee hij te maken krijgt. Zelfs uit ongunstige omstandigheden kan men voordeel behalen. Iedere moeilijkheid die we ontmoeten kan als een trede op de ladder worden gebruikt. Een zeilschip kan tegen een ongunstige wind in worden gelaveerd door handig gebruik van zeil en roer. Perioden van succes, gemak en comfort zijn geen groeiperioden, maar rustpauzes tussen beproevingen.

De Chinese filosoof Mencius (derde en vierde eeuw v.Chr.) schrijft: ‘Wanneer de hemel op het punt staat een mens goedgezind te zijn, oefent hij eerst zijn denken met lijden, en zijn zenuwen en botten met gezwog. Hij stelt zijn lichaam aan honger bloot, onderwerpt hem aan extreme armoede en brengt verwarring in wat hij wil ondernemen. Op al deze manieren stimuleert hij zijn denken, sterkt hij zijn natuur en helpt hij waar onbekwaamheden zijn.’

En Boeddha zegt: ‘Hij die geleerd heeft met geduld te lijden zal worden gezuiverd en zal als instrument worden gekozen om lijden te verlichten.’

En Socrates zegt over vreugde en pijn: ‘Hoe uniek is het verschijnsel dat vreugde wordt genoemd, en hoe merkwaardig verwant aan pijn, waarvan men zou denken dat deze het tegengestelde is; want ze komen nooit tegelijkertijd en toch is hij die het ene najaagt in het algemeen gedwongen het andere op de koop toe te nemen. Het zijn twee verschillende dingen, maar toch groeien ze uit één stam – en wanneer de een zich voordoet, volgt daarom de ander.’

Inzicht maakt de last licht

Lijden is onder alle omstandigheden hard te verduren, maar het begrijpen van de oorzaak en het doel ervan maakt de last gemakkelijker te dragen.

De wetenschap dat het karmisch is en niet het gevolg van blind toeval, en dat we het over onszelf hebben afgeroepen, neemt het gevoel van onrecht van ons weg dat anders onze last nog zou verzwaren.

Wat we onszelf hebben bereid moet ons ten deel vallen – we kunnen daaraan niet ontkomen – maar aan de andere kant zal er *niet méér* op ons pad komen dan wat ons toebehoort.

Het karmische lijden dat we nu afwerken zal nooit meer terugkeren en we zullen dus in de toekomst aan even zoveel minder het hoofd hoeven te bieden.

Wanneer we langdurig lijden en pijn ondergaan, hebben we de neiging te denken dat deze toestand permanent zal zijn, maar dit is niet het geval. Wanneer dat specifieke ‘karmische saldo’ tot nul is gereduceerd, zal het lijden ophouden, de rekening zal worden afgesloten en zal dat blijven zolang we haar niet heropenen door het zaaien van nieuwe zaden van disharmonie.

Het helpt ons het lijden te verdragen als we ons ervan bewust zijn dat het geen zinloos toeval zonder doel is, maar dat het een zuiveringsproces is en dat het ons helpt onze harmonie en gezondheid te herstellen.

Het is moeilijk de waarde van lijden te herkennen terwijl we het ondergaan, maar nadat de beproeving voorbij is hebben velen, die deze dapper hebben doorstaan, gezegd: 'Het was moeilijk, maar ik zou die ervaring voor geen goud hebben willen missen.'

Het helpt ons ook te realiseren dat terwijl het lijden tijdelijk is, de winst in de zin van karakterontwikkeling eeuwig is.

Is lijden nodig voor evolutie?

De oude wijsheid zegt dat op hogere, meer geestelijke bestaansgebieden, dichterbij de universele bron van leven, evolutie net zo normaal en pijnloos verloopt als het ontluiken van een bloemknop.

Ook de evolutie van de mens zou zonder lijden kunnen verlopen, indien zijn handelen altijd door zijn hogere natuur werd geleid, want deze zet hem nooit aan om tegen de natuurwetten van harmonie in te handelen.

De mens heeft in de diverse religies van de wereld altijd leraren gehad die hem hebben onderwezen hoe hij moet leven, en hij had zijn geweten om hem te waarschuwen wanneer hij de kans liep iets fout te doen. Maar in het verleden heeft de mens, net als hij dat nu doet, de ethische leringen die hem zijn gegeven genegeerd, en het gevolg daarvan is het wijdverbreide lijden dat we tegenwoordig in de wereld zien.

De mens was voorbestemd om zijn strijd op het mentale gebied te leveren en als hij daar zijn overwinningen op zijn lagere natuur behaalt, hoeft hij geen worstelingen op het fysieke gebied door te maken. Wanneer hij zich verbindt met zijn hogere natuur, vermijdt hij pijnlijke consequenties; zo niet, dan trekt hij onheil aan. Hijzelf roept het lijden over zich af dat hij nodig heeft om zijn les te leren.

'Goed' karma en 'slecht' karma

De uiteenlopende omstandigheden waaronder mensen leven, wat betreft rijkdom, sociale positie, armoede, ziekte of gezondheid, enz., zijn alle het gevolg van het karma van degenen die deze doormaken.

Het hangt ervan af hoe iemand erop reageert als die omstandigheden zich voordoen of deze voor hem een voor- of een nadeel blijken te zijn, want zijn reactie van nu bepaalt zijn toekomstige karma.

De omstandigheden van rijkdom, maatschappelijke positie en macht kunnen, als men op een verstandige manier ervan gebruikmaakt, middelen zijn om veel goeds te doen in de wereld. Ze stellen iemand in staat om lijden te verlichten, geluk te verspreiden en initiatieven te bevorderen die het algemeen welzijn dienen. Wanneer ze op deze wijze worden benut, verschaffen zulke omstandigheden een gelegenheid voor de hogere natuur van de mens om zichzelf tot uitdrukking te brengen. In dat geval dragen ze bij aan het bevorderen van de evolutie van de mens en kunnen met recht 'goed' karma worden genoemd.

Maar zulke gunstige omstandigheden worden niet altijd op deze manier benut. Ze kunnen een verleiding vormen om een gemakzuchtig, zelfvoldaan en comfortabel leven te gaan leiden. Ze geven de mogelijkheid om onbepert genoegens na te jagen en dat leidt misschien tot losbandigheid. Wanneer iemand op deze wijze daarop reageert zal hij daardoor al gauw egoïstischer worden en zijn evolutie vertragen. Onder deze omstandigheden zullen op het oog gunstige situaties in werkelijkheid 'slecht' karma blijken te zijn.

Zo kunnen armoede, ontberingen, of slechte gezondheid zowel 'goed' als 'slecht' karma zijn overeenkomstig de reactie die ze teweegbrengen in degene die ze meemaakt. Tegenspoed is een effectievere leraar dan succes en kan, als daardoor kracht, geduld en volharding worden ontwikkeld, het karakter van de mens versterken. Als men op deze wijze erop reageert, bevordert tegenslag iemands evolutie en, hoewel niet plezierig om te ervaren, is deze in werkelijkheid 'goed' karma.

Of karma 'goed' of 'slecht' is, hangt dus niet zozeer af van de omstandigheden waarin we ons bevinden als wel van de manier waarop we erop reageren.

Wat plezierig karma is, is daarom niet noodzakelijk 'goed' karma; en wat onplezierig is, is niet per definitie 'slecht' karma.

Karma en vergelding

Wanneer het gevolg van een vroegere daad naar ons terugkeert, kunnen we op verschillende manieren daarop reageren. Stel dat het

een onvriendelijke opmerking is die terugkomt. Als we die kunnen accepteren zonder terug te slaan, als we 'de schok kunnen opvangen' zonder wraak te willen nemen, dan hebben we daarmee het gevolg vereffend en de rekening gesloten. Maar als we de ander de reactie kwalijk nemen, als we 'het balletje terugspelen' naar onze tegenstander, hebben we een nieuwe oorzaak in beweging gezet, die na verloop van tijd weer bij ons zal terugkomen, en het proces zal zich blijven herhalen tot we leren om niet meer terug te slaan. 'Want haat wordt nooit door haat overwonnen. Aan haat komt een einde door liefde. Dit is de oude regel', zegt het oude boeddhistische geschrift het *Dhammapada*.

Het verlangen om wraak te nemen komt voort uit een gevoel dat ons iets onrechtvaardigs is aangedaan, dat we menen te moeten terugdoen om de balans te herstellen. Maar als we ons realiseren dat iedere gebeurtenis wordt beheerst door karma, zien we dat het lijden ons toekwam, en dat er geen werkelijke onrechtvaardigheid bij betrokken was. We zien ook dat degene die ons onrecht heeft gedaan daarmee de basis heeft gelegd voor een vergelijkbaar onrecht voor hemzelf, en karma zal hem dit onvermijdelijk bezorgen zonder dat wij daarvoor iets hoeven te doen.

'Mij komt de wraak toe en de vergelding' zegt de Heer volgens Mozes.* Met andere woorden, het is niet aan de mens zichzelf te wreken, maar men moet dat overlaten aan de natuur en aan de wet van oorzaak en gevolg. Als de mens erop staat om wraak te nemen, zaait hij daarmee het zaad waardoor in de toekomst eenzelfde onrecht hem weer zal treffen. Hij stoot zijn hoofd steeds tegen dezelfde stenen muur. De enige manier om daaraan te ontkomen, is kwaad met goed te vergelden, zoals werd geleerd in het *Dhammapada* en eveneens door Jezus.

In de Bergrede zegt Jezus: 'U heeft gehoord dat er is gezegd: Oog om oog en tand om tand. Maar Ik zeg u, de boze niet te weerstaan; maar wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe.'[†] En in de daaropvolgende verzen staan vele andere voorschriften, allemaal gebaseerd op het principe dat men op het kwade reageert met het goede.

De uitspraak waarnaar door Jezus wordt verwezen, staat in *Exodus*

---

*Deuteronomium, 32:35.

[†]*Mattheus*, 5:38, 39.

21:23-25. Hier wordt bedoeld op de straf die zal volgen op het doen van kwaad, en er wordt gesteld dat: 'u zult geven leven voor leven, oog voor oog, tand voor tand, hand voor hand, voet voor voet, blaar voor blaar, wond voor wond, striem voor striem'.

Het zal duidelijk zijn dat dit een beknopte verklaring is van de wet van oorzaak en gevolg of karma, want hierin wordt bevestigd dat op ieder kwaad dat is gedaan een gelijke bestraffing zal volgen. Maar, zoals Jezus zegt, dit mozaïsche principe moet niet als leidraad voor ons handelen worden genomen. Dit dient te worden beheerst door het principe om het kwade te beantwoorden met het goede.

'Ingrijpen in karma'

Als het lijden dat iemand moet ondergaan het gevolg is van zijn karma, is het dan juist om daarin tussenbeide te komen door te proberen zijn lijden te verlichten?

De eerste regel voor al ons handelen dient de wet van mededogen te zijn; het is onze plicht de natuurlijke impuls te volgen die voortvloeit uit menselijke solidariteit en degenen die te lijden hebben alle mogelijke hulp te bieden.

Verder zijn we niet in een positie om te beoordelen wat iemands karma wel of niet is. Hoe weten we of het niet het karma van degene die lijdt is dat wij hem helpen, en dat het nalaten door ons om hulp te geven eerder een ingreep in karma is dan het wel verlenen van die hulp? 'Door het niet-verrichten van een barmhartige daad, verricht men een daad die neerkomt op een doodzonde', zegt een oud hindoeeschrift.*

Wanneer we alle hulp hebben gegeven die in ons vermogen ligt, is onze plicht vervuld. Het zal dan afhangen van wat precies het karma is van degene die lijdt. Indien dit verlicht moet worden, zal onze hulp effectief zijn; indien niet, zal deze in haar opzet mislukken.

Het is niet mogelijk in iemands karma in te grijpen in de zin dat het als oorzaak kan worden weggenomen, maar zelfs als karma moet worden ondergaan, kan dit draaglijker worden gemaakt door meedogende liefde van een vriend of vriendin die meeleeft. Dit roept een

---

**Het Boek van de Gulden Voorschriften*. Zie *De Stem van de Stilte* door H.P. Blavatsky, blz. 28.

weldadige kracht op die de persoon die lijdt raakt en door hem wordt gevoeld en die hem helpt zijn lijden aan te kunnen. Ze 'vermengt zich' met de pijn en maakt deze gemakkelijker te dragen.

Karma en het vergeven van zonden

Veel mensen geloven dat we door te bidden tot een hogere macht, of door het volgen van een of andere formule die tot verlossing leidt, kunnen worden ontheven van het ervaren van de gevolgen van onze slechte daden. De ideeën die we koesteren beïnvloeden ons handelen, en een geloof dat we kunnen ontsnappen aan de consequenties van onze handelingen leidt ons ertoe te denken dat het niet van wezenlijk belang is hoe we handelen, omdat het effect van onze verkeerde daden altijd door een gebed om vergeving kan worden opgeheven. Degenen die dit geloof aanhangen handelen zonder van te voren serieus na te denken over de consequenties en kunnen zichzelf en anderen daardoor ongeluk brengen.

Omdat het geloof in vergeving van zonden dit schadelijke effect heeft, wordt het van belang te bepalen of dit een redelijke veronderstelling is waarop we onze toekomst en ons lot kunnen baseren.

Het zal duidelijk zijn dat de leer van vergeving van zonde de leer van karma tegenspreekt. Het is dus onmogelijk dat beide leringen juist zijn.

Het gevolg van slechte daden kan nooit worden uitgewist tenzij het mogelijk was om de wet van oorzaak en gevolg op te schorten, en omdat dit een natuurwet is en geen door mensen verzonnen uitspraak, is dat onmogelijk. We weten dat dit in de fysieke wereld niet gebeurt en zouden onze dagelijkse handelingen in de praktische zaken van het leven niet op zo'n geloof baseren.

Toch is dit in feite wat we verwachten dat de natuur zal doen als we bidden om van de consequenties van onze verkeerde handelingen te worden bevrijd. We vragen de natuur dan haar eigen wetten te breken en uitzonderingen te maken in die gevallen waar wij dat graag zouden willen. Maar in gevallen waarbij we iets prijzenswaardigs hebben gedaan zouden we willen dat diezelfde wet wel werkt zodat we de vruchten van onze handelingen kunnen plukken.

Indien we erin zouden slagen de consequenties van onze daden te ontduiken, zouden we het steeds weer opnieuw proberen en anderen zouden hetzelfde doen. Als de wetten van de natuur op die manier

konden worden opzijgezet, zou men de les die werd opgeroepen door onze onverstandige daden niet leren. Een universum waarin dit zou kunnen, zou een universum zonder wet zijn, waarin iedere evolutie onmogelijk zou zijn.

Wanneer de mens dagelijks met de steeds terugkerende noodzaak om te kiezen wordt geconfronteerd, geeft karma hem die informatie die nodig is om een wijze keuze te doen en het vertelt hem wat zal gebeuren als hij dat niet doet. Daarna is het aan de persoon zelf om zijn vrije wil te gebruiken en later zijn ervaring op te doen.

Een reiziger die bij een wegsplitsing komt en daar een verkeersbord ziet dat hem vertelt dat de weg van egoïsme leidt naar een moeras van ongelukken, terwijl de weg van altruïsme leidt naar de vaste bodem van een gelukkig en harmonisch leven, kan zichzelf veel onnodig lijden besparen en zijn evolutie vergemakkelijken als hij acht slaat op de waarschuwing op het verkeersbord.

Als hij die negeert omdat hij hoopt tijdelijk voordeel te behalen en opzettelijk de weg kiest die tot ongeluk en tegenslag leidt, kan hij het resultaat alleen aan zichzelf wijten, want hij was van tevoren gewaarschuwd en hij was vrij de andere weg in te slaan.

Wanneer hij door het gevolg van zijn onverstandige daad wordt ingehaald, lijdt hij, en dit lijden zal hem, gezien in het licht van karma, helpen de volgende keer dat hij daarmee wordt geconfronteerd een verstandiger keuze te maken. Paradoxaal genoeg realiseert hij zich dat de beste tijd voor nadere overwegingen is *vóór* de keuze wordt gemaakt.

De leer van de vergeving van zonden is ook zo'n bord bij een wegsplitsing. Het vertelt de reiziger natuurlijk de weg naar vaste bodem te nemen, maar voegt daaraan toe dat als hij de weg naar het moeras neemt en daarin begint weg te zinken, hij er weer uit kan komen door iemand anders te vragen zijn plaats in te nemen. Het kan een troost zijn om zo'n bord te lezen, maar zal de natuur tevreden zijn met zo'n regeling? Zal zij een impuls uit een bepaalde richting ontvangen en die in een andere richting terugsturen? Zal ze haar wetten veranderen omdat een bord dat zegt? Waar zien we hiervan het bewijs in de fysieke wereld? We zouden onze materiële welvaart niet aan zo'n geloof wagen; is het niet nog veel belangrijker onze morele welvaart daarmee geen gevaar te laten lopen?

Karma en mentale genezing

Onze ziekten zijn het resultaat van onze verkeerde gedachten en gevoelens en het daaruit voortvloeiende handelen in dit òf in een vroeger leven. De verstoringen die op die manier in onze innerlijke natuur worden voortgebracht banen zich geleidelijk een weg van het mentale gebied via de tussenliggende stadia naar het fysieke gebied, waar ze als ziekte verschijnen. In plaats van ziekte te beschouwen als iets dat vermeden dient te worden, zouden we haar moeten zien als een weldadig zuiveringsproces dat erop is gericht de innerlijke harmonie en gezondheid te herstellen. Ze is het laatste stadium van de pogingen van de natuur om ons systeem te ontdoen van de gevolgen van vroegere verkeerde daden.

Wanneer de verstoringen zich in het fysieke lichaam als ziekte manifesteren, kunnen we de natuur in haar werk helpen door het gebruik van medicijnen waarvan bekend is dat ze helpen de ziekte uit het lichaam te leiden zonder blijvende schade aan het lichaam te veroorzaken. Een blijmoedige en optimistische gemoedstoestand kan daarbij ook een grote hulp zijn.

Een 'genezing' door middel van het denken, of zogenaamde mentale healing, wat gewoonlijk de vorm aanneemt van een ontkenning van de ziekte en bevestiging van de gezondheid kan de ziekte verhinderen zich via het lichaam te manifesteren. Maar hiermee is de oorzaak niet weggenomen. Het natuurlijke proces is omgekeerd en het gevolg naar het mentale gebied teruggestuurd, waar het opnieuw als een oorzaak wordt geplant. Hier ligt ze dan te wachten tot een volgende gelegenheid om tot uitdrukking te komen zich voordoet en ze kan bovendien worden versterkt door een nieuwe oogst aan soortgelijke oorzaken, het gevolg van nog meer verkeerd denken en handelen. Zo wordt ze steeds sterker en er zal een tijd komen wanneer ze alle barrières zal doorbreken en zich tenslotte een weg naar buiten baant in de vorm van een ziekte die misschien veel desastreuzer is dan de ziekte die oorspronkelijk werd geblokkeerd.

'Onverdiend lijden'

Het is voor ons moeilijk de rechtvaardigheid te erkennen van lijden dat we misschien moeten ondergaan als we de oorzaak daarvan niet kunnen onderkennen. In het bijzonder is dit het geval indien

we iemand zien die een onberispelijk leven heeft geleid en plotseling wordt getroffen door een pijnlijke of fatale ziekte. Voor een menselijk ego dat zich identificeert met zijn persoonlijkheid en daarom alleen ziet wat tijdens zijn huidige bestaan is gebeurd, lijkt dat lijden natuurlijk onverdiend. Maar het hogere of reïncarnerende ego, dat hetzelfde blijft gedurende een reeks incarnaties, weet dat dit karmische rechtvaardigheid is. Het was het reïncarnerende ego dat samen met zijn vorige persoonlijkheid in het verleden de zaden zaaide voor dit lijden, en het is hetzelfde reïncarnerende ego dat, verbonden met zijn nieuwe persoonlijkheid, het gevolg daarvan ondergaat in de huidige incarnatie.

Maar omdat het *gevoel* van onrechtvaardigheid dat door het menselijke ego tijdens het leven wordt ervaren, hoewel dit niet op feiten is gebaseerd, voor het menselijke ego toch heel werkelijk *schijnt* te zijn door de beperkte visie die hij bezit, heeft het ego recht op compensatie voor dit schijnbare onrecht, en het ontvangt deze in de gelukzalige droomstaat na de dood.

Voortdurende aanpassingen

Karma maakt voortdurend aanpassingen tussen oorzaken en gevolgen. Deze aanpassingen herstellen het evenwicht niet altijd in één keer precies, maar kunnen het doel een beetje boven of onder de roos raken. Dit komt vooral voor in het geval van 'groeps karma', waar het niet meer dan redelijk is te veronderstellen dat er graduele verschillen moeten zijn tussen de karmische schuld van verschillende individuen in de groep. Het karma is rechtvaardig voor het gemiddelde van de groep, maar is voor sommigen misschien te wrang en voor anderen te mild. Ieder van die onvereffende resten zouden dan bij een toekomstige gelegenheid aan de beurt komen, in gunstige dan wel in ongunstige zin.

Karma is als het energiebedrijf dat ons gasverbruik meet; als men ons de ene keer te veel laat betalen wordt dat gecompenseerd met de meting van de volgende keer, maar tenslotte zal de totale rekening precies worden vereffend. Zoals de slinger van een klok precies in het midden blijft stilhangen, zo zal karma tot rust komen wanneer oorzaak en gevolg precies in evenwicht zijn.

Het beoordelen van anderen op grond van hun karma

Indien we geneigd zijn anderen te beoordelen op grond van hun karma, zou het goed zijn te bedenken dat iemand die lijden en pijn ondergaat de zaden hiervoor misschien vele incarnaties geleden heeft gezaaid en sinds die tijd zijn karakter ten goede heeft veranderd. Verder zaaien we door een onvriendelijke beoordeling van anderen het zaad van kritiek dat tegen onszelf zal zijn gericht wanneer wij een of ander karmisch lijden moeten ondergaan.

Het verhaasten van karma

Er is nog een reden waarom uiterlijke ervaringen geen criterium zijn om een oordeel te vormen over iemands karakter. Iemand die een ernstige poging doet om zichzelf te beheersen en te verbeteren, daagt daarmee zijn oude karma uit om naar de oppervlakte te komen. Hoe onzelfzuchtiger dit wordt gedaan, hoe meer zijn karma zal worden verhaast en een opeenstapeling van gevolgen over hem uitstorten die onder normale omstandigheden over een lange tijdsperiode zouden zijn uitgesmeerd. Het geval is te vergelijken met dat van een student die aan een intensief trainingsprogramma begint dat hard werken vereist. Zijn leven lijkt misschien onaantrekkelijk en hard vergeleken met dat van een ander die op zijn gemak en zonder inspanning voortdobbert. Oppervlakkig oordelend zouden we misschien concluderen dat het leven van de laatste de voorkeur heeft, terwijl het in feite stagnatie is. Gezien in het licht van de werkelijkheid is een leven met veel lijden mogelijk een indicatie dat hier sprake is van een ziel die zijn evolutie versnelt en zich geschikt maakt voor een groots werk in de toekomst.

Afwijkende gevallen

Soms komt karma op ons pad via onpersoonlijke processen van de natuur en andere keren via het doen en laten van onze medemensen. De natuur maakt geen fouten en geeft ons al dat terug wat ons toekomt en niet wat ons niet toekomt. In alle normale gevallen waarbij karma ons bereikt door toedoen van onze medemensen zijn de gevolgen daarvan volledig in overeenstemming met wat ons toekomt.

Maar er zijn ook afwijkende gevallen. Het is denkbaar dat iemand

met een verwrongen geest opzettelijk en met kwade bedoelingen anderen onrecht aandoet dat, in sommige gevallen, niet tot het karma behoort dat zij moeten ondergaan.

Als dit zou gebeuren zal karma voorzien in een passende compensatie voor het slachtoffer. De dader heeft daarentegen door zijn slechte daad het zaad gezaaid voor een overeenkomstige ervaring die hij in de toekomst eens zal moeten oogsten.

Is het onrechtvaardig voor vergeten daden te moeten boeten?

Tegen de leer van karma wordt vaak het volgende bezwaar gemaakt:

‘Het is niet rechtvaardig dat we moeten boeten voor daden die we allang zijn vergeten.’

Als we bezwaar aantekenen tegen de leer van karma op grond van het feit dat we soms de oorzaken van ons lijden hebben vergeten, moeten we ons afvragen of we dat bezwaar ook maken als karma ons voordeel oplevert dat we hebben verdiend met daden die we allang zijn vergeten. Als we geen bezwaar maken tegen de voordelen, is het dan eerlijk dat we tegen de nadelen bezwaar maken?

Als we handelen tegen ons gevoel van wat juist is en tegen beter weten in en indien het effect snel daarop volgt, zien we het verband tussen ons handelen en het lijden dat daaruit voortvloeit, en we herkennen de rechtvaardigheid van wat ons overkomt. Maar stel dat het gevolg wordt vertraagd, zelfs voorbij de dood, verandert dat dan de intrinsieke rechtvaardigheid van het lijden dat tenslotte moet volgen?

Komt het niet vaak voor dat mensen, die dingen doen waarvan ze weten dat ze niet juist zijn, als het effect wordt vertraagd graag willen vergeten wat ze hebben gedaan en dat ook snel doen, en vol vertrouwen geloven dat geen ongunstig resultaat zal volgen? Lang nadat de daad is vergeten, misschien later in dit leven, misschien in een volgende incarnatie, zal het gevolg zich manifesteren in de vorm van lijden of een of andere tegenslag. Dan vraagt het ‘slachtoffer’ van dit lijden zich verontwaardigd af: ‘Wat heb *ik* gedaan dat *mij* dit overkomt?’ Hij weet het niet, maar hij wist op het moment dat hij het deed wel dat hij fout was. De tegenslagen die ons nu overkomen en die zo onverdiend lijken, zijn het gevolg van onze vroegere verkeerde

handelingen, en onze verkeerde handelingen van nu zullen tot ons terugkeren als overeenkomstige onplezierige verrassingen in de toekomst.

Als het effect van een handeling kan worden tenietgedaan louter door die te vergeten en als we daardoor van de verantwoordelijkheid ervoor zouden zijn ontheven, dan zou een slecht geheugen een waardevolle eigenschap zijn.

We weten echter wel beter, en we geven daarvan blijk door ons handelen in het gewone zakenleven. Als iemand geld van ons heeft geleend en het tijd is om dat terug te betalen, en dan als verontschuldiging aanvoert dat hij 'zich dat helemaal niet meer herinnert' en dat het oneerlijk is dat hij zou moeten betalen, accepteren we dit immers niet als een geldig excuus om niet te hoeven betalen. Hoe kunnen we dan verwachten dat onze vergeetachtigheid de werking van de wet van oorzaak en gevolg in de weg zou kunnen staan?

Als we de leer van karma en reïncarnatie niet accepteren, hoe moeten we dan het lijden dat geen zichtbare oorzaak heeft verklaren?

Als we erfelijkheid als oorzaak accepteren, lijden we voor de zonden van onze voorouders, iets dat we niet eens zouden kunnen vergeten, want we hebben nooit iets over hen geweten. Hierdoor is erfelijkheid een minder rechtvaardige verklaring dan karma.

Als we de theorie van de theologen aanvaardden dat God de mens bij zijn geboorte heeft geschapen, dan hadden we geen deel aan het teweegbrengen van het lijden dat we nu ondergaan, maar dan is God daarvoor verantwoordelijk.

Als we het standpunt van de materialist innemen dat de mens het product is van blinde natuurkrachten, dan moet ons lijden te wijten zijn aan de onvolmaakte werking van deze krachten, waarover we geen controle hadden.

De verklaringen die worden geboden door de erfelijkheidsleer, door de theologie en de materialist laten geen ruimte voor de mens om *zelf deel te hebben* aan het veroorzaken van het lijden dat hij moet ondergaan. Zijn deze verklaringen niet veel onrechtvaardiger dan die van karma, die leert dat de mens zelf de oorzaak is van zowel zijn eigen lijden als zijn eigen geluk, zelfs al is hij de handelingen vergeten die de oorsprong ervan waren?

Dragen vertraagde gevolgen bij aan verkeerd handelen?

Er zijn mensen die bezwaar hebben gemaakt tegen karma op grond van het feit dat, omdat het gevolg van verkeerde daden lang op zich kan laten wachten, de verleiding om de toekomstige vergelding te negeren en het huidige voordeel te incasseren te sterk zou zijn en dit zou kunnen resulteren in onbelemmerd kwaaddoen.

Is dit bezwaar niet nog veel meer van toepassing op de leer van de vergeving van zonden, of het geloof in toeval? Als een van deze theorieën juist was, zouden de gevolgen van verkeerd handelen helemaal vermeden kunnen worden.

Karma leert wat iedere waarnemer als feit reeds kent, namelijk dat het gevolg niet altijd onmiddellijk op de oorzaak volgt. Maar karma geeft geen verzekering dat het gevolg vertraagd zal plaatsvinden. Het kan ook onmiddellijk volgen, maar of het nu vertraagd wordt of niet, men kan daaraan niet ontkomen. Ieder die nog bereid is zijn lot op het spel te zetten zou zijn ervaringen uit het verleden opnieuw moeten bekijken en zien of hij geen ongelukken of tegenslagen heeft gehad waarvan hij geen oorzaak kon aanwijzen. Zulke ervaringen zijn vertraagde vergeldingen voor wandaden uit het verleden die hem nu inhalen. In een lang vergeten verleden redeneerde hij misschien evenals nu, dat de vergelding waarschijnlijk zolang zou worden vertraagd dat hij die zou kunnen verwaarlozen. Maar nu het gevolg van zijn wandaad hem bereikt, is hij er boos over en voelt hij dat hij door het lot is uitgekozen om ten onrechte te lijden. De 'toekomst' die zo ver weg leek toen de daad werd gepleegd, is nu aangebroken: ze is het heden, en het gevolg is er door de vertraging niet minder pijnlijk door geworden. De redenering vol zelfbedrog uit het verleden heeft niet ertoe bijgedragen om het huidige onheil te voorkomen. Moet hij haar in de toekomst dan opnieuw toepassen?

Met onze huidige ervaring voor ogen en in het besef dat ons nog veel meer van dat soort tegenslagen te wachten kunnen staan, die misschien heel nabij zijn, zou elke verleiding tot verkeerd handelen gebaseerd op de hoop dat het gevolg kan worden uitgesteld, al zijn aantrekkelijkheid moeten verliezen.

Wanneer we zaaien verwachten we niet onmiddellijk resultaat, maar we weten wat de vruchten zullen zijn en stemmen de keuze van het zaad daarop af. Zouden we ons gezonde verstand minder moeten gebruiken voor iets dat van invloed is op ons eigen toekomstige welzijn?

Karma-Nemesis, en karma als vriend

Wie karma als een harde en koude leer beschouwt omdat deze inhoudt dat we de consequenties van onze daden onder ogen moeten zien, denkt alleen aan het bestraffende aspect ervan.

In de Griekse mythologie werd dit aspect van karma gesymboliseerd door Nemesis, de godin van de vergeldende rechtvaardigheid; afbeeldingen laten zien dat ze meedogenloos de schuldigen achtervolgde tot ze waren gestraft. Maar dit is slechts één kant van de leer, en karma kan als een beschermengel worden gezien maar evengoed als een wrekende godheid, want zoals karma de schuldigen straft evenzo beschermt het de onschuldigen tegen onrecht. Het is zowel onze vriend als een strenge leraar want het beloont onze goede daden even zeker als het onze verkeerde handelingen bestraft. Het vriendelijke, blijmoedige aspect van karma is natuurlijk net zo belangrijk als het Nemesis-aspect en hoort evenveel nadruk te krijgen als de negatieve tegenhanger ervan. De enige reden waarom zoveel is gezegd over Karma-Nemesis en zo weinig over karma als vriend, is het feit dat bijna iedereen het laatste zal accepteren als iets vanzelfsprekends, terwijl men bezwaar maakt tegen het eerste als iets onrechtvaardigs.

Karma en de daarmee samenhangende leringen

Karma is maar een van de vele leringen die samen de oude wijsheid vormen. Geen van deze leringen is op zichzelf volledig; alle werpen een licht op de andere leringen die ermee samenhangen. Elk daarvan zou daarom in samenhang met de andere moeten worden bestudeerd om in het juiste perspectief te worden gezien.

Bijvoorbeeld, wanneer karma op zichzelf wordt beschouwd kan het ons als een koude mechanistische leer toeschijnen. Maar als we ons realiseren dat het doel van het leven de evolutie van de ziel is, kan worden ingezien dat karma van onschatbare waarde is voor de mens, want het geeft een verklaring van de wet die zijn evolutie beheerst. Het wijst de juiste weg en waarschuwt de mens voor valkuilen.

De fundamentele eenheid van alle leven is een andere leer die nauw verwant is met karma. Doordat alle mensen innerlijk zijn verenigd en alle hetzelfde uiteindelijke doel hebben, is harmonie de

natuurlijke toestand in menselijke relaties. Karma bevordert deze harmonie door te leren dat onze eigen daden bij ons terugkeren, en daarmee toont het de wijsheid van altruïstisch handelen aan.

Evolutie, de eenheid van alle leven en reïncarnatie zijn schakels in dezelfde keten van ideeën en alle drie zijn noodzakelijk om karma in zijn ware licht te presenteren.

In karma ligt de hoop voor het bouwen van een betere wereld, want het leert ons dat iedere poging telt en vrucht zal dragen. We kunnen karma tot onze vriend maken en karma hoeft niet wrang te zijn tenzij wij het zo maken.

Karma en de theorie van één enkel leven op aarde

Iedereen die nadenkt en het leven rondom hem gadeslaat moet zijn getroffen door de ongelijkheid, het onrecht en de tegenslagen van verschillende soort die zoveel mensen kwellen. Hij ziet voorbeelden waarbij de onschuldigen lijden terwijl de schuldigen vrijuit gaan, waar eerlijke mensen mislukken en oneerlijke mensen succes hebben. Hij ziet dat sommigen begaafd en getalenteerd zijn, terwijl anderen heel beperkte capaciteiten hebben; dat sommigen een sterke gezondheid hebben, terwijl anderen levenslang invalide zijn. Hij ziet deze en een heel scala van andere verschillen en hij vraagt zich af: Waarom al deze onrechtvaardigheid? Waarom is niet iedereen gezond, begaafd en succesvol?

Hij zoekt een antwoord op deze vragen en onderzoekt daarom gangbare theorieën over de mens en de wereld waarin hij leeft. Hij vindt twee hoofdlijnen van denken, de ene wordt gepresenteerd door de orthodoxe religie, de andere wordt gehuldigd door de materialisten. Deze twee groepen hebben in sommige opzichten sterk uiteenlopende standpunten: de theoloog gelooft dat de mens door God is geschapen en de materialist denkt dat hij het product is van materiële energieën die in de natuur werkzaam zijn. In andere opzichten huldigen ze gelijksoortige opvattingen. Beiden zouden 'creationisten' kunnen worden genoemd, want beiden nemen aan dat de mens bij zijn geboorte in het leven wordt geroepen. Ze zijn het ook in die zin eens dat beiden als vanzelfsprekend aannemen dat de mens is beperkt tot één enkel leven op aarde.

Indien deze laatste veronderstellingen juist zijn, is de mens niet verantwoordelijk voor wat hij is of doet of voor de leefomstandig-

heden waarin hij zich bevindt. Dit alles werd van te voren voor hem vastgelegd door de macht die hem deed ontstaan, of dat nu God was of de natuur met haar krachten.

De tegenslagen die de mens te verduren krijgt zijn onder deze voorwaarden inderdaad onrechtvaardigheden die hem door uiterlijke omstandigheden worden aangedaan, en hij lijdt onder gevolgen die hij niet heeft veroorzaakt; hij oogst wat hij niet heeft gezaaid. Met andere woorden, de veronderstelling dat de mens bij zijn geboorte wordt geschapen en tot één enkel leven op aarde is beperkt, leidt tot de onontkoombare conclusie dat het leven van de mens niet wordt beheerst door de wet van oorzaak en gevolg. En omgekeerd geldt: Als de wet van oorzaak en gevolg het leven van de mens beheerst, dan moeten de genoemde vooronderstellingen onjuist zijn.

Het geloof in creationisme en één leven op aarde is onverenigbaar met het geloof in rechtvaardigheid en een wet van oorzaak en gevolg als leidende beginselen in het menselijk leven. De twee stellingen zijn elkaars antithese.

Geen tegenslag kan iemand rechtmatig overkomen tenzij hij die zelf heeft veroorzaakt, en omdat sommige tegenslagen al bij de geboorte beginnen, hoe kan de mens die dan hebben veroorzaakt als hij niet al vóór zijn geboorte bestond?

Evenzo zijn er vele oorzaken die door de mens zijn gelegd die niet voor het eind van het leven tot rijping komen. Hoe kunnen deze redelijkerwijs worden vereffend indien de dood van het lichaam ook de dood van de ziel zou betekenen?

Een verklaring voor de ongelijkheden in het leven die in overeenstemming is met rechtvaardigheid maakt het bestaan van de ziel zowel vóór de geboorte als na de dood tot een absolute vereiste.

De reïncarnatieleer voldoet aan deze eis. Zij verklaart de schijnbare onrechtvaardigheden die de mens nu ondergaat als resultaat van zijn eigen vroegere daden, en zegt dat hij tenslotte alles zal oogsten wat hij heeft gezaaid.

We merken op dat de reïncarnatieleer een verlengstuk is van de wet van oorzaak en gevolg. Als de laatste in het menselijk leven werkzaam is, moet reïncarnatie een feit zijn.

Er bestaat geen onenigheid tussen creationisten en reïncarnationisten over ons huidige leven op aarde. Het verschil van opvatting gaat over dat wat aan de geboorte voorafgaat en wat volgt op de dood.

De meesters van wijsheid, die een hoger evolutiestadium hebben bereikt en die innerlijke bestaansgebieden volledig bewust kunnen binnengaan, vertellen ons dat reïncarnatie een feit is, maar tot het moment dat de gewone mens dat stadium heeft bereikt, zal hij tevreden moeten zijn met een theoretische beschouwing van wat op deze gebieden plaatsvindt. Als reïncarnatie voor hem alleen een theorie is, is het goed erbij stil te staan dat het geloof van de creationist en de materialist eveneens niet meer dan theorie is, zonder ondersteuning door rechtstreekse waarneming.

De relatieve waarde van deze theorieën zal moeten worden bepaald aan de hand van hun vermogen om het leven te verklaren en hun overeenstemming of het gebrek daaraan met de bekende feiten van de natuur.

De veronderstelling dat de ziel van de mens bij de geboorte werd geschapen of ontstond is niet in overeenstemming met de kennis die we bezitten van het stoffelijke gebied. Men heeft vastgesteld dat materie en energie op dit gebied onverwoestbaar zijn, een feit waarnaar wordt verwezen als de wet van behoud van energie. Materie en energie kunnen veel transformaties ondergaan, maar werden nooit geschapen en kunnen nooit worden vernietigd.

De ziel of het bewustzijn van de mens is een energie van een of andere soort die behoort tot de innerlijke, onzichtbare mentaal-spirituele gebieden van de natuur. Deze innerlijke, onzichtbare gebieden zijn evenzeer deel van de natuur en onderworpen aan haar wetten als het uiterlijke materiële gebied. De wet van behoud van energie moet daarom zijn tegenhanger hebben in de onzichtbare kant van de natuur en de hogere mentaal-spirituele energieën moeten even onvergankelijk zijn op hun respectieve bestaansgebieden als hun tegenhangers dat zijn op het stoffelijke gebied. En als ze onverwoestbaar zijn, kunnen ze ook niet zijn gecreëerd, maar moeten altijd hebben bestaan. Wat geen eind heeft kan ook geen begin hebben gehad. Wat oneindig voortduurt in de toekomst moet ook een oneindig lang verleden hebben.

De conclusies van de theorieën van respectievelijk één leven en meerdere levens op aarde, kunnen nu worden vergeleken.

Het geloof dat de mens bij zijn geboorte aan zijn bestaan begint kan niet in overeenstemming worden gebracht met een geloof in rechtvaardigheid of dat de mens oogst wat hij heeft gezaaid en is daarom in strijd met de wet van oorzaak en gevolg.

Het geloof dat de ziel reeds vóór de geboorte bestond is in harmonie met een geloof in rechtvaardigheid, want het verklaart wanneer en waar de mens de zaden zaaide die resulteerden in de ongelijkheden en 'onrechtvaardigheden' van de geboorte en is daarom in harmonie met de wet van oorzaak en gevolg.

Het geloof dat de mens bij zijn geboorte werd geschapen is in strijd met de wet van behoud van energie, die stelt dat energie noch gecreëerd noch vernietigd kan worden.

Het geloof in het voorbestaan en de onverwoestbaarheid van de ziel is in overeenstemming met de wet van behoud van energie.

Het geloof in herhaalde levens op aarde verklaart hoe oorzaken die door de mens zijn gezaaid en die nog niet zijn vereffend hun gevolgen zullen hebben in een toekomstig leven op aarde.

Het is dan duidelijk dat de reïncarnatieleer niet strijdig is met bekende natuurwetten, terwijl de theorieën van de creationisten daarmee wel in strijd zijn.

Het is moeilijk te begrijpen hoe een geloof dat zo onlogisch is als de theorie dat er maar één leven op aarde is, zo'n overwicht op de geest van de mens kan hebben gehad als voor deze gedachte in het westen het geval is geweest. De enige aannemelijke verklaring hiervoor is het feit dat er geen alternatieve theorie beschikbaar was.

Na de veroordeling van de reïncarnatieleer door de kerkelijke autoriteiten in de zesde eeuw werd deze in de kerkelijke leringen niet meer vermeld. Daarom was er geen concurrentie voor de theorie dat er maar één leven op aarde is, en deze werd voortaan van generatie op generatie geaccepteerd zonder dat de geldigheid ervan ter discussie werd gesteld. Maar sinds de oude wijsheidsleringen weer opnieuw onder de aandacht van het westen zijn gebracht, is de theorie van één leven niet meer de enige. Nu zal ze moeten worden vergeleken met de reïncarnatieleer.

Het geloof dat we hier maar eenmaal zijn heeft geen andere bestaansbasis dan dat we dit van onze voorouders hebben geërfd en dat er een aantal oppervlakkige aanwijzingen zijn die haar schijnen te ondersteunen. De belangrijkste daarvan is dat we ons onze vorige levens niet herinneren; ook kunnen we niet in de toekomst kijken en zien wat er voor ons in het verschiet ligt. Het enige waarvan we zeker zijn is ons huidige leven, en zonder verder onderzoek hebben we als vanzelfsprekend aangenomen dat dit het enige leven is dat we hier hebben gehad of zullen hebben.

Maar oppervlakkige aanwijzingen kunnen misleidend zijn. We zijn al eerder misleid door ideeën die in een bepaalde periode algemeen werden geaccepteerd en als onbetwistbaar werden beschouwd, maar die later toch volkomen onjuist bleken te zijn.

Er was bijvoorbeeld een tijd dat men het als vanzelfsprekend en als een boven elke argumentatie verheven feit beschouwde dat de aarde plat was en het middelpunt van het universum. Pythagoras, die onderwees dat de zon het middelpunt van het universum was en dat de aarde een bol was, werd scherp aangevallen en belachelijk gemaakt door de kerkvader Lactantius (260-330 n.Chr.) omdat hij zulke opvattingen eropna hield.

Lactantius verwerpt de ideeën van Pythagoras als volgt:

Om de onzin van deze gekke oude dwaas zou men smalend moeten lachen!

Hoe kunnen mensen geloven dat er antipoden onder onze voeten leven? Zeggen ze wel iets dat onze aandacht nog waard is? Is er iemand zo stompzinnig te geloven dat er mensen aan de onderkant van de aarde wonen, dus met de voeten boven hun hoofd? Of dat er dingen zijn die bij ons rechtop groeien en bij hen ondersteboven hangen? Dat gewassen en bomen naar beneden groeien? Dat regen, sneeuw en hagel omhoogvallen naar het oppervlak van de aarde? . . . Deze mensen denken dat de aarde rond is, zoals een bal . . . en dat er bergen, laagvlakten en zeeën onder onze voeten aan de andere kant van de aarde zijn; en als dit zo is, volgt daaruit dat alle delen van zo'n aarde door mensen en dieren zouden zijn bewoond. De bolvorm van de aarde leidt dus tot het waanzinnige denkbeeld dat deze tegenvoeters naar beneden hangen! . . . Ik weet werkelijk niet wat ik moet zeggen over zulke mensen, die, na zich eenmaal te hebben vergist, consequent volharden in hun absurde dwaasheid en het ene valse denkbeeld verdedigen met het andere. . . *

Nu weten we dat het idee dat Lactantius op zo'n treffende manier belachelijk maakte juist was, en dat de theorie dat de aarde plat is en die hij aanvaardde, fout was. Bij gebrek aan bewijs van het tegendeel baseerde hij zijn mening geheel op uiterlijke verschijnselen en kwam tot een verkeerde conclusie.

De één-leven-theorie is ook zo'n geloof dat nu in het westen

---

*Uit *Institutiones divinae* door Lactantius, boek 3, hfst. 24. Geciteerd in G. de Purucker, *De Esoterische Traditie*, blz. 190.

algemeen is geaccepteerd. Deze domineert ons denken op haar eigen gebied even volledig als het idee van de platte aarde dat een aantal eeuwen geleden deed.

Maar de één-leven-theorie leidt tot conclusies die onmogelijk in overeenstemming zijn te brengen met rechtvaardigheid en een geordend universum dat door wetten wordt geregeerd. Zij kan het probleem van de vrije wil niet oplossen en is niet in staat te bewijzen dat de mens moreel verantwoordelijk is voor zijn handelingen. Ze slaagt er niet in om voor erfelijkheid, milieu en ongelukken een verklaring te vinden die in harmonie is met universele rechtvaardigheid. Ze is het grote obstakel dat ons denken in de war brengt en waardoor we niet zien dat we onze eigen tegenslagen scheppen.

De één-leven-theorie heeft veel verwarring in ons denken veroorzaakt en heeft desastreuze gevolgen teweeggebracht door de mens zijn vertrouwen in wet en rechtvaardigheid te ontnemen; wordt het daarom niet tijd deze theorie ter discussie te stellen en een poging te ondernemen vast te stellen welke rechtvaardiging er is voor het bestaan ervan?

Het enige wat ten gunste van de theorie kan worden gezegd is dat zij door vroegere generaties is geaccepteerd en dat er geen uiterlijk bewijs is dat de theorie tegenspreekt en dat zij dus, bij gebrek aan alternatieven, wat betreft haar geldigheid buiten discussie is gebleven.

De reïncarnatieleer daarentegen lost alle problemen op die de één-leven-theorie onopgelost laat, en wel in harmonie met universele rechtvaardigheid en de wetten in het heelal.

In het licht van herhaalde levens op aarde kan de opeenvolging van oorzaak en gevolg gemakkelijk worden begrepen. De mens is zelf verantwoordelijk voor zijn erfelijkheid, zijn milieu en het geluk of ongeluk dat hem toekomt, en hij is moreel verantwoordelijk voor al zijn handelingen.

Een fragment van een lang verhaal – Te proberen het leven te begrijpen op basis van de één-leven-theorie is als het proberen een boek te begrijpen door een pagina er middenin te lezen. Gebeurtenissen die op deze bladzijde worden verhaald zijn de gevolgen van oorzaken die op voorafgaande pagina's werden beschreven en men kan ze niet begrijpen tenzij men deze bladzijden ook leest. De gevolgen van nieuwe activiteiten die op deze ene bladzijde worden beschreven zullen op een volgende bladzijde of in een hoofdstuk verderop ver-

schijnen. De volledige betekenis van wat op die ene pagina staat kan alleen worden begrepen als men het hele boek van voor naar achter leest. Een leven is slechts een 'bladzijde' in het eindeloze verhaal van een ziel op zijn pelgrimstocht naar volmaking. Als we het verslag van onze vorige levens konden lezen, zouden we de verklaring hebben voor alles wat ons in dit leven overkomt. Indien we in de toekomst konden kijken en zien wat daar plaatsvindt, zouden we het resultaat zien van onze huidige handelingen.

Kan iemand die een eerlijke vergelijking maakt tussen de twee theorieën op redelijke gronden ooit eraan twijfelen dat de reïncarnatieleer de problemen van het leven meer in overeenstemming met universele rechtvaardigheid en natuurwetten, logica en redelijkheid oplost dan de één-leven-theorie?

De één-leven-theorie mag dan in deze tijd stevig zijn verankerd in het denken van de mens, maar laten we niet vergeten hoe het met de geocentrische theorie is afgelopen. De geschiedenis kan zich herhalen en het zal misschien niet lang meer duren voordat de één-leven-theorie samen met de geocentrische theorie wordt bijgezet in een 'museum' van verouderde ideeën die onze mentale horizon gelukkig niet langer verduisteren.

Reïncarnatie is de 'verloren snaar' in het moderne denken die opnieuw moet worden aangebracht voordat het vertrouwen in universele rechtvaardigheid kan worden hersteld.

Karma is de wet die het leven van de mens beheerst. Reïncarnatie is een zusterlering van karma die verklaart hoe karma werkt.

Karma en wetenschappelijk bewijs

Het grote succes dat het wetenschappelijk onderzoek aan de fysieke kant van de natuur heeft bereikt, heeft tot het wijdverbreide geloof geleid dat wetenschappelijke theorieën onfeilbaar zijn en dat de bewijzen ervan boven elke twijfel zijn verheven.

De wetenschappelijke methode is erop gebaseerd dat alle bekende feiten over een bepaald verschijnsel in de natuur worden verzameld en vervolgens een theorie wordt opgesteld die in overeenstemming is met die feiten en een verklaring geeft voor het verschijnsel. Indien er geen nieuwe feiten aan het licht komen die de theorie weerleggen, wordt deze als bewezen beschouwd.

Geen wetenschapper met verantwoordelijkheidsgevoel zal bewe-

ren dat zo'n bewijs het laatste woord is, want hij erkent dat er altijd een mogelijkheid is dat nieuwe feiten zullen worden ontdekt die aanleiding geven tot een wijziging in de theorie of dat deze misschien geheel moet worden verlaten ten gunste van een betere.

De schrijver van een studieboek over natuurkunde dat op universiteiten werd gebruikt, drukt zich, waar hij het heeft over een van de belangrijkste en meest algemeen geaccepteerde wetten in de natuurkunde, als volgt uit: 'Zoals dat geldt voor alle fundamentele wetten van de natuurkunde, kan de wet van behoud van energie niet op directe wijze worden bewezen, maar ze is *een veronderstelling die klopt met alle bekende feiten*, en moet worden geaccepteerd totdat er verschijnselen worden ontdekt waarmee ze niet verenigbaar is.'

Wetenschappelijke kennis is dus niet een klasse op zichzelf die onfeilbaar is, maar bestaat uit theorieën die zijn gebaseerd op werkelijke, correct geïnterpreteerde feiten, die in hoge mate waarschijnlijk zijn, en de dichtst mogelijke benadering van de waarheid die op grond van de beschikbare informatie kan worden bereikt.

Indien we de wetenschappelijke methode van bewijsvoering zouden toepassen op karma zoals dat de mens beïnvloedt, zouden we aantekeningen moeten maken van alle ervaringen waarmee we in het leven te maken krijgen. Deze zijn de 'feiten en verschijnselen' die verklaard dienen te worden in overeenstemming met de wet van oorzaak en gevolg. Omdat iedere ervaring die we opdoen kan worden verklaard door reïncarnatie en karma als het gevolg van onze eigen daden, is het duidelijk dat de leer van karma met haar tegenhanger, de leer van reïncarnatie, 'overeenkomt met de feiten' en daarom zou moeten worden geaccepteerd totdat er nieuwe feiten worden ontdekt waarmee deze in tegenspraak is. Karma kan daarom als bewezen worden beschouwd door dezelfde methode die de wetenschapper gebruikt om zijn theorieën te bewijzen.

Het sterkste bewijs voor karma

De morele instincten van de mens, zijn gevoel voor het 'gepast zijn van de dingen', ervaring, analogie, verstand en logica zeggen hem dat het heelal wordt beheerst door de wet van oorzaak en gevolg.

Het sterkste bewijs voor karma ligt echter in het feit dat er geen alternatieven zijn. Het is logisch onmogelijk zich een gebeurtenis voor te stellen die plaatsvindt zonder oorzaak.

Karma en de grote religies

In de bijbel zijn veel uitspraken die erop neerkomen dat de mens zal 'oogsten wat hij heeft gezaaid', dat hij zal 'ontvangen overeenkomstig zijn werken', en dit is de leer van karma:

Dwaal niet, God laat niet met Zich spotten. Want wat een mens zaait, zal hij ook oogsten. – *Gal. 6:7*

Want voorwaar, Ik zeg u: Eer de hemel en de aarde vergaan, zal er niet één jota of één tittel vergaan van de wet, eer alles zal zijn geschied. – *Matth. 5:18*

Oordeel niet, opdat u niet wordt geoordeeld. Want met het oordeel waarmee u oordeelt, zult u worden geoordeeld; en met de maat waarmee u meet, zult u worden gemeten. – *Matth. 7:1, 2*

. . . want allen die naar het zwaard grijpen, zullen door het zwaard omkomen. – *Matth. 26:52*

Werp uw brood uit op het water: want u zult het vinden na vele dagen . . . [levens] – *Pred. 11:1*

En dit zeg Ik: wie karig zaait, zal ook karig oogsten, en wie mildelijk zaait, zal ook mildelijk oogsten. – *2 Cor. 9:6*

Zaai in gerechtigheid, oogst in liefde . . . U heeft goddeloosheid geploegd, onrecht geoogst. – *Hos. 10:12, 13*

Hij die iemand gevangenneemt, zal zelf worden gevangen genomen: indien iemand met het zwaard zal doden, dan moet hijzelf met het zwaard worden gedood. – *Openb. 13:10*

Aan hun vruchten zult u hen kennen: men plukt toch geen druiven van dorens of vijgen van distels? – *Matth. 7:16*

Zalig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ontmoeten. – *Matth. 5:7*

Vergelijkbare uitspraken worden gevonden in: *Matth. 12:36; Matth. 16:27; Job 34:11; Ps. 62:12; Spr. 24:12; Jer. 17:10; Jer. 32:19; Rom. 2:6; 2 Cor. 5:10; Col. 3:25; Openb. 2:23; Openb. 22:12.*

In hoofdstuk 3 van de *Anugītā*, een onderdeel van het *Mahābhārata*, vinden we het volgende:

Welke handeling hij [de mens] ook verricht, hetzij goed of slecht,

alles wat in een vorig lichaam werd gedaan, moet noodzakelijkerwijs worden genoten of ondergaan.

In het prachtige gedicht *Het Licht van Azië* vertelt Sir Edwin Arnold ons het levensverhaal van Gautama, de Boeddha, en geeft ook een aantal van zijn leringen. Over karma schrijft hij:

Karma – het totaal van een ziel,
Van dingen die ze deed, van haar gedachtezaden,
Het ‘zelf’ door haar gegeven met de inslag van de eindeloze tijd,
Gekruist op de onzichtbare schering van haar daden. . . .

Vóór het begin en zonder einde,
Eeuwig als ruimte en zo zeker als maar kan,
Staat onwrikbaar een goddelijk vermogen dat aanzet tot het goede,
Wat blijft zijn de wetten ervan. . . .

Laat niemand hierover geringschattend denken;
Wie meewerkt wint, wie dwarsligt niet;
Het verborgen goede wordt beloond met vrede en vreugde,
Het verborgen slechte met verdriet.

Het is alziend en tekent alles op:
Handel juist – het loont! Doe iemand kwaad –
En overeenkomstig moet worden betaald,
Dharma* zet alles recht, vroeg of laat.

Het kent boosheid noch vergeving; maar waarheidsgetrouw
Worden grenzen bepaald, op de feilloze weegschaal wordt gewogen;
Tijd betekent niets, het oordeel komt morgen,
Of nadat vele dagen zijn vervlogen.

Zo verliest de onrechtvaardige rechter zijn verdediger;
Door te steken beëindigt de moordenaar zijn eigen leven;
De valse tong verdoemt haar leugen; de sluipende dief
En plunderaar roven, om terug te moeten geven.

Zo is de wet die tot juist handelen aanspoort,
Tenslotte kan niemand haar afwenden of weerstaan;
Haar hart is liefde, ze leidt tot
Vrede en zoete vervulling. Gehoorzaam! . . .

---

*De wet.

Broeders, de boeken zeggen het juist! Ieder bestaan
Is het gevolg van een vorig leven;
Vroeger onrecht brengt ellende en verdriet,
Het goede zorgt voor zegen.

Wat u zaait, zult u oogsten. Zie gindse velden!
De sesam was sesam, het koren
Was koren. De stilte en duisternis weten het!
Zó wordt het lot van een mens geboren.

Hij komt als oogster van dingen die hij zaaide,
Zoveel sesam en koren uitgestrooid in een vorig leven;
En evenzoveel onkruid en gif,
Die hem en de lijdende aarde onrust geven.

Als hij juist te werk gaat, ze ontwortelt,
Gezonde zaailingen plant waar deze stonden,
Vruchtbaar, goed en schoon zal de grond zijn,
En rijk zal de oogst worden bevonden.

9

Broederschap – een feit in de natuur

Als de mens geen maatstaf heeft voor goed en kwaad waarvan hij kan bewijzen dat ze op natuurwetten berust, zal er altijd een wijdverspreid zedeloos gedrag zijn, niet alleen seksuele immoraliteit, maar ook politiek en maatschappelijk immoreel gedrag, een algehele ethische immoraliteit. In dat geval heeft de mens geen richtsnoer in het leven, en het gevolg daarvan is corruptie, bedrog, eigenbelang, oorlog en alle andere kwalijke dingen die daarop volgen.

De theosofische leringen bieden de mens niet alleen hoopvolle en edele verwachtingen, maar ze geven hem ook ethische principes die hij kan volgen en een verheven filosofie die deze beginselen op adequate wijze verklaart. Vandaar dat oorlogen vanzelf zullen ophouden wanneer de wereld zich tenslotte dit theosofische denken heeft eigen gemaakt; corruptie in hoge en lage kringen zal een afschuwelijke herinnering uit het verleden worden. Het is onder andere deze regeneratie waarvoor wij werken. Dit . . . is een van de voornaamste redenen voor het stichten van de Theosophical Society.

– G. de Purucker

(The Theosophical Forum, Feb. 1932)

Volgens de oude wijsheid is broederschap een feit in de natuur. Deze stellige bewering berust op de innerlijke geestelijke eenheid van al wat leeft. Iedere levenseenheid of monade is een emanatie van het ene universele leven dat de onzichtbare oorzaak achter het zichtbare heelal is.

Wij mensen vormen één groep monaden, monaden die met elkaar zijn verbonden door een gemeenschappelijke oorsprong en een gemeenschappelijke lotsbestemming – reisgenoten met een gemeenschappelijk einddoel. De basis voor harmonie en samenwerking

bestaat dus al, en een feitelijke broederschap is de natuurlijke en normale betrekking tussen mensen.

Uiterlijke tekenen van eenheid

De mate waarin onze geestelijke eenheid wordt onderkend hangt af van onze ontwikkeling, die tussen verschillende personen zeer sterk uiteenloopt.

Onverschilligheid voor het lijden en de ontbering van anderen wijst op een gebrek aan geestelijke ontwikkeling. Een gevoel van eenheid, mededogen, medeleven en sympathie voor iemand die lijdt, geeft blijk van een besef van innerlijke eenheid. Een ooggetuige van een ongeval kan, hoewel zelf fysiek ongedeerd, onpasselijk worden en zelfs flauwvallen als gevolg van dit gevoel van innerlijke verbondenheid met het slachtoffer.

Bij het zien of horen van een heldhaftige of zelfopofferende daad, of van een plicht die werd vervuld ondanks moeilijkheden of gevaar, ervaren we hartverwarmende gevoelens en een versterkt geloof dat er iets edels of goddelijks in onze medemens schuilt. Er is een snaar in ons wezen die reageert wanneer door iemand anders de juiste toon wordt aangeslagen, en waarom zou deze snaar in harmonie trillen met de aangeslagen toon als er niet iets van goddelijkheid in ieder menselijk hart woont?

De afgescheidenheid zoals we die aan de buitenkant ervaren, is niet zo volkomen als het oppervlakkig gezien misschien lijkt. Wanneer we bijvoorbeeld in een bus of trein stappen is onze veiligheid in handen van de bestuurder van dit vervoermiddel. Ons leven kan afhangen van de monteur die onze auto heeft gerepareerd en wanneer we erin rijden hangt ons leven bijna evenveel af van de voorzichtigheid van andere bestuurders als van die van onszelf. Wanneer we over een brug lopen of van een lift gebruikmaken, vertrouwen we ons leven toe aan de ontwerpers en bouwers ervan. Wat wij doen beïnvloedt anderen en wat zij doen beïnvloedt ons. Wij *zijn* onze 'broeders hoeder', en hij is onze 'hoeder' en wij zijn in ons handelen verantwoordelijk voor elkaar.

In de natuur zien we dat bepaalde dieren zoals bijen en mieren een soort groepsbewustzijn hebben ontwikkeld, want ze vormen grote kolonies waarin ze samenwerken voor het algemeen welzijn. Daardoor gedijt de kolonie en worden de individuele eenheden in

staat gesteld te overleven, wat ze niet zouden kunnen als ze uitsluitend voor zichzelf werkten.

Wij mensen komen tot de ontdekking dat de natuur ons deel laat uitmaken van allerlei combinaties, zoals families, steden, volkeren, enz. Als leden van deze groepen doen we veel van ons werk gezamenlijk. We zien in dat we delen zijn van iets dat groter is dan wijzelf en dat er voor het individu en de groep door zo'n samenwerking iets kan worden bereikt.

Het menselijk lichaam is een prachtig voorbeeld van de samenwerking tussen verschillende cellen en organen, die met elkaar meewerken ten behoeve van het lichaam als geheel. Onbewust bootst de mens de methode van samenwerking van de natuur na wanneer een groot openbaar werk moet worden uitgevoerd en hij van oordeel is dat hij daarvan voordeel heeft. Hij sluit zich dan bij anderen aan om wat hij een 'organisatie' noemt te vormen met iemand aan het 'hoofd' en verschillende commissies en ondergeschikten om de details uit te voeren, zoals ook de organen in het lichaam hun verschillende functies vervullen. Wanneer we het over onze gemeenschap of staat als geheel hebben en deze het 'maatschappelijk lichaam' of het 'staatslichaam' noemen, erkennen we onbewust een innerlijk feit.

Van welke aard de doelstelling ook mag zijn, religieus, politiek, wetenschappelijk, commercieel of anderszins, en of het motief zelfzuchtig dan wel altruïstisch is, de mensen beseffen dat ze door samenwerking meer kunnen bereiken dan als afzonderlijke individuen.

We kunnen niet veel bewijzen van eenheid verwachten op het uiterlijke gebied, waar onze afgescheidenheid het meest geprononceerd is; maar zoals we hebben gezien ontbreken de aanwijzingen dat we op een of andere manier met elkaar zijn verbonden niet geheel en al. De werkelijke eenheid van al het leven moet echter op de geestelijke gebieden van de natuur worden gezocht, en omdat de gewone mens op deze gebieden nog niet bewust is, kan hij deze eenheid niet door rechtstreekse waarneming aantonen.

Indirect bewijs van eenheid

Uiterlijke en directe aanwijzingen voor eenheid liggen dan misschien niet voor het oprapen, er is echter een overvloed aan indirecte bewijzen waaruit blijkt dat we niet afgescheiden zijn, want we zien de

rampzalige gevolgen wanneer mensen zelfzuchtig en in strijd met de wetten van harmonie handelen.

Deze wetten kunnen niet straffeloos worden geschonden, want ze dwingen tot naleving ervan. Als we een stenen boog gaan bouwen, moeten de stenen een vorm krijgen en op een manier worden geplaatst die overeenstemt met de wetten van de mechanica. Er is geen uiterlijke autoriteit om ons te dwingen deze wetten te gehoorzamen, maar als we dat nalaten zal de boog in elkaar zakken. Evenmin dwingt de natuur ons met onze medemensen in harmonie te leven, maar als we dit niet doen leidt dit tot de ineenstorting van een goed georganiseerde maatschappij, zoals het niet in acht nemen van de wetten van de mechanica het instorten van de boog tot gevolg heeft.

Voorbeelden hiervan zijn overal te vinden, in het klein en in het groot, in het gezin en de gemeenschap, landelijk en internationaal. Als sommige mensen zelfzuchtig zijn en de rechten van anderen negeren, brengt dat leed en ellende en een zwaardere last voor anderen. Met ieder jaar dat verstrijkt wordt onze eenheid meer en meer duidelijk. Hedendaagse uitvindingen hebben ons allen zo dicht bij elkaar gebracht, dat daden van zelfzucht en agressie die vroeger plaatselijk gebeurden en buiten een kleine kring onopgemerkt bleven, nu van invloed zijn op de hele mensheid. Als in een verafgelegen deel van de wereld een agressief volk een zwakker buurland aanvalt, denken we misschien dat het ons niet aangaat, maar voordat er aan de aldus op gang gebrachte reeks gebeurtenissen een einde komt, zijn we mogelijk tegen onze zin in het conflict betrokken en zijn tot de ontdekking gekomen dat het ook ons aanging.

Het struikelblok is zelfzucht

Het ideaal van broederschap heeft altijd tot de menselijke verbeelding gesproken. Wanneer hij zijn goede momenten heeft, droomt de mens van een gouden millennium en in zijn binnenste is er iets dat hem zegt dat het geen onbereikbare utopie is, maar dat het op zekere dag een levende werkelijkheid zal worden.

De ethische leringen van de grote religies bevatten ook lessen in broederschap. In de Bergrede drukt Jezus de mensen op het hart onzelfzuchtigheid, vergevensgezindheid en edelmoedigheid in praktijk te brengen, hun naasten lief te hebben als zichzelf, in het dagelijks leven de Gulden Regel toe te passen en zo broederschap tot een

levende werkelijkheid te maken. Andere geestelijke leraren hebben dezelfde ethiek verkondigd.

In het algemeen is men het erover eens dat als de eenvoudige voorschriften in de Bergrede ernstig worden genomen en in praktijk worden gebracht, deze voldoende zouden zijn om daarop broederschap te baseren, en dat de mens dit niet heeft gedaan is niet te wijten geweest aan een tekort aan ethische leringen over dit onderwerp.

De altruïst en de sociaal bewogen mens vatten deze leringen ernstig op en proberen hun medemensen goed te doen zonder zelfzuchtige motieven. Er zijn door religieuze en andere groeperingen veel oprechte pogingen gedaan om broederschap in praktijk te brengen en zonder die pogingen door mensen van goede wil zou deze wereld er heel wat slechter aan toe zijn dan ze nu is. Maar zij die pogen broederschap in praktijk te brengen stuiten op moeilijkheden. Ze hebben met anderen te maken die met hun zelfzucht de inspanningen ten behoeve van broederschap belemmeren en deze tenietdoen.

De zelfzuchtige mens is de oorzaak van de conflicten en disharmonie in de wereld. Ook aan hem zijn de ethische leringen van de religie bekendgemaakt, maar hij heeft er eeuwenlang niets van willen weten en wil dit nog steeds niet. Tenzij men hem ertoe zou kunnen brengen zijn zelfzuchtige instelling te wijzigen, zal broederschap geen werkelijkheid worden. Blijkbaar zijn ethische leringen op zichzelf, hoe mooi ook, niet genoeg om dit tot stand te brengen en zijn ze niet doeltreffend waar ze het hardst nodig zijn.

De zelfzuchtige mens meent dat zelfzucht onmiddellijk en concreet voordeel biedt, terwijl het nut van altruïsme onzeker is en zich misschien nooit zal voordoen. Hij ziet anderen die zelfzuchtig bezig zijn met duidelijk gunstige resultaten en komt daarom tot de slotsom dat zelfzucht meer 'loont' dan altruïsme en dat is voor hem de reden om zelfzuchtig te handelen.

Zelfzucht en misdaad kunnen niet worden uitgebannen zolang iemand gelooft dat deze voordeel opleveren. Tenzij men kan aantonen dat ze niet tot voordeel strekken en nadelig zijn voor het welzijn van de mens, zullen zelfzucht, corruptie en misdaad blijven bestaan, worden ze van steeds ernstiger aard en zullen uiteindelijk onze beschaving te gronde richten zoals ze dit in het verleden met zoveel andere hebben gedaan.

Het uitbannen van zelfzucht is daarom afhankelijk van het elimineren van het winstmotief dat eraan ten grondslag ligt, en de

oplossing van dit probleem van zelfzucht hangt weer af van het antwoord op de vraag: Loont zelfzucht?

‘Loont’ zelfzucht?

Willen we van zelfzucht voordeel hebben, dan moeten we van anderen meer krijgen dan we ervoor teruggeven, of nog beter ‘iets voor niets krijgen’. We moeten in staat zijn voordeel te behalen dat we niet hebben verdiend, en we moeten in staat zijn de gevolgen van onze slechte daden te ontlopen.

Men zal opmerken dat alle door zelfzucht verkregen gunstige resultaten berusten op de veronderstelling dat we voordeel kunnen behalen zonder de kiem ervoor te hebben gelegd, en kwaad kunnen zaaien zonder het te oogsten, met andere woorden, het hangt af van ons vermogen om weerstand te bieden aan de wet van oorzaak en gevolg. Als we deze wet kunnen trotseren, kunnen we van onze zelfzucht profiteren. Zo niet dan heeft zelfzucht geen voordeel.

Om te bewijzen dat ons menselijk handelen onderworpen is aan de wet van oorzaak en gevolg, moet men dus aantonen dat zelfzucht geen voordeel oplevert en dat er daarom geen reden is om zelfzuchtig te handelen.

Ieder die de wet van oorzaak en gevolg erkent, moet zelfzucht als middel om voordelen te behalen van de hand wijzen.

Ieder die zelfzuchtig handelt in de hoop daar beter van te worden, bewijst met zijn daad dat hij niet in de wet van oorzaak en gevolg gelooft. Hij kan er lippendienst aan bewijzen, maar met zijn daad zegt hij eigenlijk: ‘Ik weet zeker dat ik niet zal hoeven te lijden onder de kwalijke gevolgen van mijn daad. Er is misschien helemaal geen gevolg, en als dat wel het geval is kan ik het ontlopen.’ Een slechte daad kan alleen berusten op het geloof dat de boosdoener aan de gevolgen van zijn daad kan ontsnappen, met andere woorden, op zijn vermogen de wet van oorzaak en gevolg te trotseren.

Een beroep op de zelfzuchtigen

De zelfzuchtige mens leeft op een lager gebied dan de altruïst. Zijn bewustzijn is geconcentreerd in zijn persoonlijkheid en hij is zich daarom meer bewust van zijn fysieke afgescheidenheid van zijn medemensen dan van zijn geestelijke eenheid met hen. Het ethische

beroep dat de religie op hem doet gaat zijn verstand te boven. Mochten we de hoop koesteren zijn zelfzuchtige houding te veranderen, dan moeten we hem tegemoet treden op het gebied waarop hij functioneert; we moeten een beroep doen op zijn eigenbelang.

De wet van oorzaak en gevolg spreekt de altruïst aan, maar doet ook een effectief beroep op de zelfzuchtige mens.

Wanneer de zelfzuchtige mens ervan overtuigd raakt dat hij zal oogsten wat hij zaait, beseft hij dat iedere handeling die hij voor het welzijn van iemand anders verricht, onvermijdelijk een overeenkomstige naar hemzelf terugkerende weldaad tot gevolg zal hebben, en dat hij daarom door anderen te helpen ook zichzelf voordeel bezorgt.

Evenzo beseft hij dat ook het leed dat hij mogelijk heeft veroorzaakt, het kwaad dat hij een ander heeft aangedaan, bij hem zal terugkomen, en dat hij daarom door anderen te benadelen ook zichzelf benadeelt. Onder deze omstandigheden getuigt het slechts van gezond verstand om broederschap in praktijk te brengen en te vermijden anderen onrecht aan te doen. Een andere handelwijze is strijdig met het eigenbelang. De wetenschap dat we zullen oogsten wat we zaaien heeft een tweeledig effect: ze houdt zelfzucht in toom en bevordert broederschap.

Door het onlogische denkbeeld dat we hier maar voor één enkel leven op aarde zijn wordt de mens misleid en gaat hij geloven dat hij door zelfzucht voordelen kan behalen. Bekeken in het licht van karma en reïncarnatie is het duidelijk dat zulke voordelen slechts tijdelijk en denkbeeldig zijn. In plaats van echt te zijn bieden ze evenmin voordeel als het zich op de hals halen van schulden die uiteindelijk moeten worden terugbetaald.

De betekenis van de leringen over karma en reïncarnatie kan niet worden overschat waar het hun effect op het menselijke doen en laten betreft, want ze bevatten de oplossing voor het probleem van de zelfzucht die de grootste belemmering voor de menselijke vooruitgang vormt.

Omgebogen zelfzucht

Wanneer de zelfzuchtige mens tot het besef komt dat altruïsme in zijn voordeel is, zal hij beginnen het in praktijk te brengen. We kunnen niet verwachten dat hij in één keer zijn karakter verandert, want oude gewoonten en denkwijzen zijn moeilijk te wijzigen. Zijn eerste

pogingen zullen worden gedaan met het oog op de voordelen die hij daardoor verwacht te behalen. Zijn motief is nog wel zelfzuchtig maar de richting van de zelfzucht is omgebogen; niet langer benadeelt ze anderen, maar deze komt hen ten goede. Hij heeft een eerste stap in de goede richting gezet, wat beter is dan helemaal geen begin ermee te maken, en hij heeft voor zichzelf geen voorraad toekomstige moeilijkheden aangelegd.

Het onmiddellijke voordeel van de resultaten kan teleurstellend zijn, maar hij heeft een nieuwe deur naar de betere kant van zijn natuur opengezet. Hij heeft de nieuwe ervaring anderen gelukkig te maken en dit levert hem op zijn beurt geluk op.

Naarmate hij in zijn evolutie geleidelijk vorderingen maakt, zal de blijde ervaring om anderen wel te doen haar eigen beloning zijn, of iedere gedachte aan beloning of straf uitwissen. Altruïsme zal dan zijn natuurlijke manier van leven worden.

Ethiek berust op wetten van de natuur

Bij zijn pogingen om de geldigheid of waarheid van een leer vast te stellen beschikt de mens over drie methoden, waarmee hij een onderwerp kan onderzoeken. Deze zijn religie, filosofie en wetenschap, en elk hiervan onthult een ander aspect van het onderwerp dat wordt bestudeerd. Als een leer waar is, moet zij een verklaring bieden die voor elk van die drie gezichtspunten bevredigend is.

Uit een religieus oogpunt moet de leer de morele intuïtie van de mens, zijn aspiraties en verlangens naar een hoger en edeler leven bevredigen; zij moet hem leren hoe hij zijn leven in harmonie met zijn medemens kan inrichten. Maar religie alleen, zonder filosofie en wetenschap kan tot dogmatisme en bijgeloof leiden.

Uit filosofisch oogpunt moet de leer de rede en logica van de mens bevredigen. Maar filosofie zonder religie en wetenschap kan leiden tot een koud en dor intellectualisme, dat veraf staat van menselijk begrip en sympathie.

Uit wetenschappelijk oogpunt moet de leer overeenstemmen met bewezen feiten en de wetten van de natuur, maar als niet eveneens de religieuze aspiraties, de rede en logica van de mens worden bevredigd, is de presentatie ervan onvolledig en kan leiden tot een onverantwoord materialisme.

‘Er is geen religie hoger dan de waarheid’ zegt de oude wijsheid

en voegt eraan toe dat ware religie, ware filosofie en ware wetenschap niet met elkaar in strijd kunnen zijn. Een leer die niet erin slaagt om alle drie methoden van onderzoek tevreden te stellen is in de presentatie ervan òf onjuist òf onvolledig.

Wanneer we proberen vast te stellen waarom ethische leringen geen grotere invloed hebben gehad op het gedrag van de mens, komen we tot de ontdekking dat ze uitsluitend vanuit een religieus gezichtspunt zijn behandeld. Wat hieraan ontbreekt is een filosofie die aantoont *waarom* de mens ethiek in praktijk moet brengen en een wetenschap die bewijst dat deze filosofie op feiten in de natuur berust.

De leringen van karma en reïncarnatie bieden de filosofische grondslag waarop ethiek berust. Deze leringen berusten op hun beurt op de natuur, want de wetenschap heeft bewezen dat de materiële kant van de natuur wordt beheerst door wetten, en verstand en logica zeggen ons dat deze wetten overal in het heelal moeten gelden.

Als we ethische leringen aan een onderzoek onderwerpen, zien we dat, zelfs al verwijzen ze niet naar de wet van oorzaak en gevolg, zij toch erop berusten. In de Bergrede zegt Jezus tegen de mensen 'zoek eerst het koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid' en dan zal in de behoeften van het lichaam worden voorzien. Wat is 'het koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid' anders dan onzelfzuchtigheid en grootmoedigheid in praktijk brengen, kortom leven volgens de Gulden Regel? Zulke handelingen moeten hun gevolgen hebben, want de natuur zal op onze handelingen op overeenkomstige wijze reageren en de gevolgen keren onvermijdelijk naar ons terug. Daarom zegt Jezus in feite: Geef, en het verkrijgen zal vanzelf gaan, een uitspraak die op de wet van oorzaak en gevolg berust.

Er zijn veel oude aforismen of voorschriften die op het menselijk gedrag betrekking hebben en door de ene generatie aan de andere generatie zijn overgedragen, omdat de mensen intuïtief aanvoelen dat ze waar zijn. Wanneer men ze analyseert blijkt dat ook zij op karma zijn gebaseerd.

'Hoe meer men geeft, hoe meer men heeft, dat is de wet van liefde', is zo'n gezegde. Hoe meer we weggeven, hoe meer we op onzelfzuchtige wijze en zonder hoop op beloning doen, des te meer goed karma hebben we voor onszelf 'opgeslagen' dat in de toekomst kan worden geoogst.

'Eerlijk duurt het langst' is er ook een. Zowel eerlijkheid als oneerlijkheid brengen hun passende gevolgen in overeenstemming met de

wet van oorzaak en gevolg. De gevolgen zullen in het eerste geval uiteraard gunstig zijn, terwijl de gevolgen van oneerlijkheid ongunstig zullen zijn, vandaar dat eerlijkheid het duurzaamst is.

Een ander aforisme zegt ons: ‘Alleen de dingen die je hebt weggegeven zijn je volle eigendom geworden.’ Wat we hebben weggegeven zonder daarvoor iets te ontvangen zal karma na verloop van tijd ongetwijfeld aan ons teruggeven.

De intuïtie van de mens zegt hem dat er waarheid schuilt in deze oude spreuken, maar zijn redenerend verstand moet hiervan ook overtuigd zijn, voordat hij ze in praktijk zal brengen.

Samenvatting:

De religie onderwijst ethiek.

De filosofie toont aan waarom de mens ethiek in praktijk moet brengen.

De wetenschap bewijst dat ethiek op de wetten van de natuur berust.

Deze drie verschaffen samen de kennis en het begrip die nodig zijn om broederschap tot een werkelijkheid te maken.

Eenheid is de oorzaak – broederschap het gevolg

Zoals eerder gezegd is de eenheid van alle leven de grondslag van broederschap. Wanneer deze eenheid volledig wordt beseft, zal broederschap als vanzelf daarop volgen. Deze zal verschijnen als de uiterlijke manifestatie van een toestand die op de innerlijke, geestelijke gebieden van de natuur reeds bestaat.

Juist dit onvermogen van de mens om deze eenheid te erkennen leidt tot alle strijd en disharmonie in de wereld. In zijn innerlijke hogere natuur voelt de mens een band van eenheid met zijn medemensen, en wanneer hij door dit gevoel wordt geleid handelt hij in harmonie met hen. Een grote natuurramp brengt deze betere kant van de mens naar buiten en hij ziet direct zijn plicht om mensen in nood te helpen.

Maar hij is nog niet zover geëvolueerd, dat hij deze eenheid ook herkent wanneer het lijden en de ontberingen een minder spectaculaire vorm aannemen. Dan isoleert hij zichzelf door zich in de schulp van zijn lagere zelf terug te trekken en neemt zijn toevlucht tot de afgescheidenheid die daar heerst. Hij beseft niet dat de afgescheidenheid waarmee hij zich probeert te beschermen een waanidee is dat

wordt veroorzaakt doordat zijn visie zich beperkt tot slechts het materiële gebied van de natuur, maar hem niet op de hoogte stelt van de eenheid die op innerlijke gebieden bestaat.

Indien hij de innerlijke visie had, zou hij inzien dat zijn isolement even onwettelijk is als die van een huurder in een groot flatgebouw die troost put uit de gedachte dat een brand in de flat van iemand anders geen bedreiging is voor zijn eigen veiligheid.

We wonen inderdaad in 'het grote flatgebouw van de natuur' en 'een brand in een van de flats' zal, indien niet tijdig bedwongen, uiteindelijk iedereen treffen. Als naties beginnen we te leren dat onze vrede, vrijheid en welvaart afhankelijk zijn van andere volkeren die deze voorrechten ook genieten; dat een aanval op een van onze zusterstaten een aanval op allen is, dat 'de brand in de flat van onze buurman onze brand is'.

Naarmate de mens evolueert en zich meer ten volle bewust wordt van de banden die hem met zijn medemensen verbinden, kan hij niet langer onverschillige gevoelens tegenover hen koesteren. Zijn begrip voor hun problemen en noden wordt dermate levendig, zo pijnlijk voelbaar, dat het lijkt alsof het zijn eigen problemen en moeilijkheden zijn. Hij zou geen rust hebben voordat hij al het mogelijke had gedaan om aan hen die hulp behoeven verlichting te bieden.

Wanneer we dit punt hebben bereikt zal het 'staatslichaam' niet alleen maar beeldspraak zijn, het zal een levende werkelijkheid worden. In zo'n maatschappij zullen achterbuurten en een gebrek aan kansen voor de minder bevoorrechten en andere maatschappelijke onrechtvaardigheden als ziekten van het staatslichaam worden beschouwd en al het mogelijke zou worden gedaan om deze uit de weg te ruimen, zoals men een etterende zweer zal proberen te reinigen en te helen, opdat hij niet de rest van het lichaam ziek maakt.

De leden van een dergelijke maatschappij zouden niet met elkaar wedijveren voor eigen voordeel, maar eerder samenwerken in een poging iets bij te dragen aan het algemeen welzijn. In plaats van de wet van de jungle 'ieder voor zich' zou het motto luiden 'iedereen helpt degenen die minder ver zijn gevorderd dan hijzelf' en er zou niemand achteropraken in de opmars van de vooruitgang. Zelfs de geringste heeft iets te geven, en de achterblijver van nu kan, na levens van inspanning, de leider van de toekomst zijn en de hulp die hem destijds werd geboden terugbetalen.

Er zal geen broederschap komen ten gevolge van een kunstmatige

overeenkomst die van buitenaf is opgelegd, maar zij zal tot stand komen wanneer de mensen het één-zijn met hun medemensen beseffen. Zij zullen dan handelen en leven als broeders, die ze in feite zijn. Wanneer dit gebeurt zal het Koninkrijk der Hemelen niet langer een utopische droom zijn maar een levende werkelijkheid ‘op aarde zoals ook in de Hemelen’ of geestelijke gebieden.

Ideeën regeren de wereld

Als de gedachte dat zelfzucht nuttig is tot gevolg heeft gehad dat zelfzucht de overhand heeft, ligt het voor de hand dat het denkbeeld dat zelfzucht nooit voordeel oplevert maar altijd nadelig moet zijn, de uitschakeling van zelfzucht tot gevolg zal hebben. Dit resultaat zal niet in een keer totstandkomen. De wet van karma, waarop dit idee berust, zou eerst begrepen en geassimileerd moeten worden. Bij dit soort zaken moeten we, om een theosofische leraar te citeren, eerder ‘in eeuwen denken’ dan in jaren en decennia.

Laten we in gedachten honderd jaar vooruitkijken en laten we aannemen dat in de loop van die jaren de leer van karma eerst door oprechte en nadenkende mensen is begrepen en in zich opgenomen, en daarna geleidelijk via hen aan anderen overgebracht totdat ze tenslotte alle lagen van de maatschappij heeft doordrongen. Karma zal dan als een vanzelfsprekend feit worden aanvaard, zoals wij nu de wet van de zwaartekracht aanvaarden en het zal in onze kerken en scholen worden onderwezen.

De kinderen die in zo’n maatschappij opgroeien, zouden vanaf hun prilste jeugd van hun ouders en al hun voorgangers het idee in zich opnemen dat ze verantwoordelijk zijn voor al hun handelingen en dat ze onvermijdelijk zullen lijden voor enig nadeel dat zij anderen misschien bezorgen.

Kan er enige twijfel over bestaan dat deze ideeën een generatie van mensen zal voortbrengen die hun zelfzuchtige neigingen grotendeels onder controle hebben? Denk eens aan het voordeel ten aanzien van alleen maar het negatieve aspect van karma, aan het betuigelende effect dat dit zou hebben, en denk aan het leed en de ellende die de mensheid hierdoor bespaard zou blijven!

Zodra zelfzucht wordt bedwongen, zullen de hogere vermogens in de menselijke natuur worden bevrijd en beginnen ze zichzelf tot uitdrukking te brengen. Voeg daarbij de stellige zekerheid die karma

biedt, dat de goede daden die we nu zaaien ook tot ons zullen terugkeren. Kan er enige twijfel over bestaan dat het gevolg hiervan harmonie en welwillendheid onder de mensen zal zijn – de eerste stap op weg naar broederschap?

Sleutels tot enkele raadsels van het leven

Nu kunnen we terugkomen op de vragen die we in het begin van dit boek hebben gesteld en die deel uitmaken van het ‘levensraadsel’, om te zien hoe ze door de leringen van de oude wijsheid worden beantwoord.

Een samenvatting van deze antwoorden volgt hieronder.

Waarom is er zoveel lijden in de wereld?

Dit is het gevolg van het verkeerde denken van de mens, zijn verkeerde manier van leven en zijn verkeerde daden in het verleden. Het is de reactie van de natuur op ons gebrek aan zelfbeheersing, onze zelfzucht en het leed dat we anderen hebben aangedaan. Het wordt ons niet opgelegd door een macht buiten onszelf of door toeval; wij brachten het over onszelf.

Als we standvastig blijven in juist denken en juist handelen, zal aan het lijden geleidelijk een einde komen.

Waarom is er zoveel onrecht?

Er is geen onrecht. De omstandigheden waarin we ons bevinden, de ervaringen die we opdoen, hebben we voor onszelf gemaakt. Alleen ons geloof in de theorie van één leven op aarde weerhoudt ons ervan de rechtvaardigheid in te zien van al wat ons overkomt.

Hebben we een vrije wil of zijn we marionetten van het lot?

De mens heeft een vrije wil of de vrijheid om te kiezen. Zijn karakter dat naar het schijnt zijn keus bepaalt, heeft hij voor zichzelf gevormd. Door zijn karakter te veranderen kan hij zijn lotsbestemming veranderen. Omdat zijn lot zijn eigen maaksel is, is hij niet voorbestemd door iets buiten hemzelf.

*Zijn we verantwoordelijk voor onze daden –
zullen we oogsten wat we zaaien?*

De mens is zijn eigen baas met een besef van goed en kwaad. Hij kan doen wat hij verkiest, maar hij kan niet ontsnappen aan de consequenties van zijn daad. Hij zal oogsten wat hij heeft gezaaid, niet meer en niet minder; niet beter en niet slechter.

Is er een leven na de dood?

Dat is er. De dood is slechts een slaap – de *werkelijke mens* blijft leven. Alles wat het beste en het meest geliefde was is eeuwig. Leeftijd is slechts een conditie van het lichaam – de ziel wordt nooit oud. Het leven van het ego zet zich voort en blijft na de dood bestaan evenals dit vóór de geboorte bestond.

Geboorte en dood zijn poorten waar het ego doorheen gaat, wanneer het van de ene bewustzijnstoestand naar een andere overgaat. Bij de dood trekt het ego zich terug uit een actieve zelfbewuste toestand in een passieve droomtoestand. Na een lange rustperiode keert het ego terug naar de actieve zelfbewuste staat door de poort van de geboorte.

Reïncarnatie is de universele sleutel die de meeste kwellende problemen van het leven oplost.

Wat is het doel van het leven?

Evolutie, groei, ontplooiing van sluimerende vermogens. Een opstijgen van onvolmaaktheid naar volmaaktheid, een geleidelijk ontwikkelen naar de eenwording met de innerlijke god van de mens, met onbegrensde mogelijkheden tot groei wanneer die eenwording is bereikt – het steeds dichterbij benaderen van een steeds verhevener ideaal.

Het leven is een school waar het nooit te laat is om te leren. Wat men in één leven meester is geworden, zal in de volgende incarnatie veel gemakkelijker blijken te zijn.

*Is dit een lukraak door blinde krachten bestuurd heelal
of ligt er een plan aan ten grondslag?*

Het zichtbare heelal is een belichaming van een deel van universeel bewustzijn dat zich op dit gebied uitdrukt door middel van een

oneindige verscheidenheid van levenseenheden of monaden in verschillende stadia van ontwikkeling. Al deze monaden maken op het ogenblik vorderingen met hun evolutie in de diverse natuurrijken. Zij gaan langzaam van lagere naar hogere stadia van ontwikkeling: monaden die lager dan de mens staan gaan opwaarts naar het menselijke stadium, terwijl de mens evolueert naar het christus-stadium.

Volgens de oude wijsheid luidt dit plan:

Volmaking is het doel.

Evolutie is de methode.

Dualiteit voorziet in het werkgereedschap.

Karma is de leraar, en

Reïncarnatie verschaft de tijd.

De niet-zelfbewuste godsvonk of goddelijke straal die in het begin een emanatie was van het universele leven, moet door alle levensvormen heengaan, moet zelfbewustzijn in het mensenrijk verwerven, en vervolgens omhoogklimmen langs de goddelijke straal totdat ze zich weer verenigt met haar goddelijke bron, waar haar bewustzijn, dat nog steeds zijn identiteit als zelfbewust wezen behoudt, universeel wordt.

Dit betekent het einde van onze huidige evolutieperiode, maar niet het einde van de evolutie. De monaden die met succes dit evolutiestadium hebben doorlopen beginnen dan aan een lange rustperiode, waarna ze aan een nieuwe evolutieperiode op een nog hoger gebied beginnen en zo vervolgen ze hun opgang naar steeds hogere bewustzijnstoestanden ad infinitum.

Een onderwerp dat zo veelomvattend is als wat in dit boek is besproken kan niet op gepaste wijze in zo'n klein bestek worden behandeld. Het wordt hier slechts als een schets aangeboden, in de hoop dat het de lezer ertoe zal brengen een van de grote werken over theosofie te bestuderen, zoals *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky, *De Esoterische Traditie* en *Mens en Evolutie* van G. de Purucker en andere boeken van deze schrijvers. Zij bevatten de informatie die een mens nodig heeft om het leven en de rol die hij daarin moet vervullen te begrijpen.

De volgende citaten zijn van de hand van H.P. Blavatsky, de stichtster van de moderne theosofische beweging.

De hoofdzaak is dat de zeer vruchtbare bron van alle misdadige en onethische handelingen moet worden uitgeroeid, namelijk het

geloof dat het voor de mens mogelijk is de gevolgen van zijn eigen daden te ontlopen. Wanneer hem eenmaal de voornaamste wetten van alle, *karma* en *reïncarnatie*, zijn geleerd en hij bovendien de waardigheid van de menselijke natuur in zich voelt, zal hij zich van het kwaad afkeren en het schuwen als een lichamenlijk gevaar.

– *De Sleutel tot de Theosofie*, blz. 230

De gouden eeuw van broederschap

Als de theosofie bij haar zege in de strijd, waarbij haar allesomvattende filosofie diep wortel heeft geschoten in het denken en het hart van de mensen, en als haar leringen van reïncarnatie en karma (met andere woorden van hoop en verantwoordelijkheid) onderdak hebben gevonden in het leven van de nieuwe generaties, dan zal inderdaad voor allen die nu lijden en verstoten zijn de dag van vreugde en blijheid zijn aangebroken. Want echte theosofie IS ALTRUISME en we kunnen dit niet vaak genoeg herhalen. Ze is broederlijke liefde, wederzijdse steun, onwankelbare toewijding aan de waarheid. Als de mensen eenmaal beseffen dat alleen hierin het ware geluk kan worden gevonden, en nooit in rijkdom, bezittingen of in enige zelfzuchtige bevrediging, dan zullen de donkere wolken wegdrijven en zal er op aarde een nieuwe mensheid worden geboren. Dan zal de Gouden Eeuw inderdaad zijn aangebroken.

– *H.P. Blavatsky Collected Writings*, 11:202

